VICTOR PAPILIAN
O
Chinuiţii nemuririi
Coperta: Gabriel Bratuv ICTOR PAPILIAN
Chinuiţii nemuririi
vol. III
Manoil
Ediţie îngrijită şi cuvânt înainte de TITUS BĂLAŞA

SCRISUL ROMÂNESC
Craiova, 1986

I

I

Din apusul soarelui rămăsese la orizont o roşeaţă catifelată, moale şi dulce ca floarea de piersic. Leonin şi Sanda, în drumul lor de la Facultatea de Medicină, rătăceau dincolo de cheiul Dâmboviţei, unde întinderea locurilor virane, neîngrădite, depărta oraşul şi făcea tăcerea mai caldă şi mai intimă.

Era linişte, acea linişte a periferiei Bucureştiului, desprinsă de murmurul oraşului, care pe nesimţite se aduna în pulberea de lină rumenească a văzduhului.

— Eram sigură, domnule doctor, că aveţi să vă întdarceţi. Nedreptatea trece ca învăluirea viforului şi se pierde ca umbră.

La cererea părintelui Manoil, care înfăptuise sanatoriul de la mănăstirea Stupiniţa, Leonin, ajutat de Sanda, încercase pe cadavru noul procedeu de toracoplastie. După război, chirurgia plămânului făcuse progrese uimitoare, pneumotoraxul simplu fusese depăşit.

Procedee sângerânde, mai complicate, permiteau chirurgilor să intervină în cazurile altă dată condamnate, să rezece numeroase coaste şi să pătrundă în cavitatea toracelui, ca să lucreze direct asupra plămânului. Se intervenea acum în cavernele mari, se încerca salvarea cazurilor dezesperate. Printre procedeele noi era şi această operaţie foarte mutilantă, foarte traumatică, dar singura salvatoare.

— Eram sigură că o să vă întoarceţi. Noi două, Simina şi cu mine, v-am rămas credincioase.

— Cât eşti de bună, domnişoară.

Li se auzeau paşii zvonind pe trotuarul de pământ bătătorit, ca un ecou îndepărtat. Deasupra lor, liniştea aluneca sul pe cerul de culoarea strugurelui copt.

— Din nenorocire, la bunele dumitale sentimente eu nu pot răspunde decât atât de nepotrivit.

— Cum?

— Prin indulgenţă.

Un vânt de seară înfiora frunzele pomilor de pe marginea străzii. Câteva foi moarte căzură cu zgomot uscat, de pergament.

Mergând unul lângă altul, căutând parcă să-şi potrivească şi sufletul pe măsura pasului rar, întârziat, Leonin nu reuşea să găsească în chip lucid decât frânturi de mărturisiri, şi parcă nu îndrăznea, nici pentru el, să-şi priceapă simţământul. Gândul Sandei, curat ca lumina, cercând să-i cureţe asprele încreţituri ale sufletului, mai rău îl tulbura.

— Fără îndoială că nu avem putinţa de a pricepe indulgenţa cu toate modulările ei. Noi vrem să prindem totul în contururi precise.

— Bine spui… Dar starea sufletului meu este nedefinită. Mă simt capabil de mare elan, dar cad imediat în depresiune. După părerea psihiatrilor, sunt un ciclotimie.

Fără să-şi dea seama, se pornise acum un proces de lămurire. Dar fiecăruia i-ar fi plăcut mai mult să rămână în starea de nedefinire, fără soluţiuni imediate, fără gânduri

precise, cu nădejdi într-un viitor estompat care, în zăbava lui, mângâia şi atrăgea.

Adierea vântului se înteţise. Un foşnet uşor se încolăcea prin ramurile pomilor, apoi, coborând pe lângă tâmple, se pierdea parcă în murmurul îndepărtat al oraşului.

— E bine oare ca năzuinţele noastre să se şteargă ca visul?

El însă nu voia să socotească prea mult. Mintea, în impas, se împotrivea limpezirii vălmăşagului din suflet şi ocoli, în chip voit, răspunsul aşteptat de fată.

— Privesc la colegul meu Leluţ. Întors de curând din America, a avut să suporte un atao. formidabil iniţiat de Bulbuc… şi trebuie să-l admir. A ripostat cu vehemenţă, la rândul lui, a acuzat şi a ieşit triumfător. A făcut o manevră de geniu. Sărmanul Urlieşu n-are alt mijloc să dovedească paternitatea, decât mărturisirea mea şi a altuia, care, în faţa lipsei de dovezi scrise, rămân simple aserţiuni ale unor invidioşi sau răuvoitori.

Un nor, venit pe neaşteptate, transformase orizontul într-o placă de argint întunecat, ondulând zbuciumat înăuntrul unui tiv negru ca fierul.

— Este oare Leluţ foarte fericit?

Mintea fetei poposise în acelaşi loc. Fericirea? Vorbă fără sens.

— Dumneavoastră, domnule doctor, vorbiţi ca un om foarte nenorocit.

— Adevărat, izbucni Leonin. Eu nu pot fi fericit… şi, mai grav, nu pot fi nici nenorocit. Am fost atât de fericit, încât pot nvuri oricând.

— Şi dacă, din umbră, vă pândeşte o nenorocire?

— Nenorocirea e în mine, în adâncul sufletului. Am încercat în fel şi chip să scap, dar nu reuşesc. Este o prea mare disproporţie între ceea ce par şi ceea ce sunt în realitate. O nelinişte mă urmăreşte. Aş vrea să evadez din propriul meu suflet.

— Convingerea mea, domnule doctor, e că omul superior este o valoare a lui Dumnezeu. Mă iertaţi că

vorbesc de Dumnezeu unui ateu, dar eu sunt fiică de preot şi, în afară de educaţia mea religioasă, am gândit încă din copilărie asupra dumnezeirii. Neliniştea de care vorbiţi are

O singură explicaţie, este nostalgia divinului. Gândiţi-vă, domnule doctor, la această extraordinară putere morală, la nostalgia divinului.

Ce intuiţie precisă avea Sanda!

Din maidanele răvăşite acum de vânt se ridica un parfum uscat, cu miros amărui de mătrăgună şi şovârf. În decorul acesta de sfârşit de vară, vorba hotărâtă a fetei se desprindea potrivnică, gata să înfrângă melancolia anotimpului, gata să înfrunte slăbiciunea bărbatului. Chipul

I se întărise, ochii căutau struniţi. Şi Leonin îşi dădea seama de voinţa pe care nicicând n-o bănuise. Între sprâncene îi apăruse o cută verticală.

— Am făcut un complot cu Simina.

Atenţia lui Leonin se rezolvă într-un surâs.

— Şi ce-aţi complotat?

— Să vă scăpăm definitiv de Alice Teodoru.

Vorba – chiar dacă părea îndrăzneaţă – îl copleşea cu belşugul de grijă şi credinţă.

— Iertaţi-mă dacă zgândăresc o regiune sângerândă.

— Nu e sângerândă, domnişoară, se întăriță Leonin. A fost o regiune gangrenoasă, mortificată… cum vi/ei să-i spui.

— Atunci?

— Am avut curajul s-o extirp.

Ea îi strânse mâna şi în gestul spontan, fără cochetărie sau provocare, glăsuia un suflet pasionat şi îndrăzneţ de femeie, pe care studiul nu-l va putea usca, şi nici medicina, masculiniza.

— Ce bine-mi pare. Era o nenorocire pentru dumneavoastră. De câte ori n-am vorbit cu Simina.

Prin ochii ei verzi şi peste frunte trecuse un vis de palori şi umbre.

— Prin urmare, v-aţi gândit la mine?

— Nu era zi să nu vorbim de dumneavoastră.

Asupra lui veghease ani de-a rândul cugetul curat a doua femei.

— Bună eşti, domnişoară.

— Mai ieri, Alice spunea în gura mare că vă are în buzunar, în buzunarul de la poşetă, împreună cu pudra şi rujul de buze. Nu-i intrigă… să mă credeţi.

Nici nu era nevoie de justificare. Vorba cinică se potrivea de minune cu firea impulsivă şi vulgară a Alicei.

— Multe neghiobii am făcut, domnişoară, şi voi mai face încă. Dar să mă întorc la ea, niciodată. Mă împiedică, mă opreşte… Apoi, întunecându-se la faţă: – Să mergem, să nu-ntârzii de-acasă.

Se întoarseră la staţia de tramvai. Înainte de a se despărţi, Leonin continuă cu exuberanţă vorba întreruptă.

— Sunt atât de sigur de mine, domnişoară… nu am vreun merit deosebit, dar – pentru că am pierdut gustul aventurii. Sufletul meu a fost încadrat pentru mari înălţimi. Decât o pseudofericire, searbădă, mai bine o mare nenorocire.

La despărţire, ea îi mai spuse:

— Nu uitaţi să vă gândiţi la nostalgia divinului. Şi încă să ştiţi că dumnezeu nu este numai patronul păsărilor care nu ară şi nu seamănă, ci şi al marilor creatori… Şi, dându-i mâna, îl privi îndrăzneţ în faţă: Va trebui un act de mare curaj, un act de mărturisire. Dar mărturisirea nu este numai în funcţiune de cel care o face, ci şi de cel ce o primeşte. Nu-i erau îndeajuns cuvintele pentru definirea vieţii lui de la Prunişor. Marea bucurie, a amintirii, care-l exalta în trecut, se folosea de imagini şi de un anumit ritm lăuntric. În mâinile lui, floarea se modela după chipul drag; iar, pe obraz, mângâierea zefirului se lăsa ca adierea vorbei ei.

Leonin se socotea acum desprins de orice prejudecată religioasă sau literară şi accepta misticismul cu inima îndoită. Se lăsa de multe ori prins de beţia extatică dar, la cea mai severă judecată, nu i se părea o greşeală a simţurilor, extazul lui era drum drept, fără spaime şi fără năluciri.

Descoperirea despre orbită se făptuise în fulguraţia unei clipe, în drumul dintre Comanda şi Strehaia, când se plimba în tovărăşia imaginii lui Goethe, şi i s-a impus ca o certitudine, verificată ulterior pe serii întregi de cranii. Oare o lucrare ştiinţifică nu este un cuvânt al lui Dumnezeu şi nu se integrează în marea epopee a nostalgiei divinului? Şi Marga, femeia care răspundea întru totul spiritului său, n-a fost oare un cuvânt, prin care Dumnezeu i-a vorbit lui? Nu adevereşte şi ea nostalgia divinului? Lucrările ştiinţifice iau naştere statistic, prin energia creatoare, sau extatic, prin perfecţiunea revelaţiei?

Aceste constatări nu trebuie să-l ducă oare la adeverirea unei vieţi spirituale şi glorificate în omniprezenţa lui Dumnezeu? Extatic, el descoperise o lume nouă, o lume adevărată, lumea de dincolo de arătarea simţurilor, o lume mai vie, mai strălucitoare. Căpătase darul ochilor lui Eustaţiu.

Abia de întorcea gândul, cât o viză micrometrică, şi alte imagini apăreau: plopii aleii începeau să frământe glasul de argint al frunzelor; de dragul Margăi, drumul îl ducea şerpuit printre brazi şi pini, în pas de infinit, şi din balconul castelului îl întâmpina iubirea, cu priviri de vis şi răsuflu de aurora, iubirea unică, cea mai presus de fire şi destin. Oare făcea literatură fără voia lui? Dar nu era părere. O vedea şi acum vibrând atât de puternic la cele mai mici diferenţe de tonuri, la cele mai fugitive schimbări de lumină. Ea era glasul lui Dumnezeu care, la fiece clipă, îşi controla propria lucrare.

Leonin se ridică de la masa de lucru. Îi plăcea să stea cu uşile şi ferestrele locuinţei deschise, să aibă mult spaţiu, să se poată plimba de-a lungul camerelor, să simtă boarea ridicând miresmele şi însoţind ciripitul păsărilor.

Se opri în prânzitor. Cu cât drag mobilase el încăperea! Din bufetul de nuc, lucrat cu mâna, cristalele paharelor şi argintul tăvilor limpezeau camera şi o făceau parcă sonoră. Pentru ea… când va veni. Aceeaşi grijă când închinase casa. Să fie o locuinţă evocatoare. Să-i zumzuie

cerul prin stufişul pomilor, s-o îmbete parfumul crinilor din grădină. Când va veni... Trebuia să se întoarcă. Nu se putea gândi la timpul petrecut la Strehaia, aproape de Prunişor, fără ca sufletul său să nu cerşească asistenţa stelelor, a muzicii şi a pomilor, fiindcă acel crâmpei de viaţă se dăruia şi acum cu o pace sfinţită, pe care numai adevărul unei fericiri o poate isca. Nu era joc al fanteziei. Trăise timpul de la Prunişor. Cu fiecare gând, cu fiecare simţire, vedea castelul, parcul, biblioteca şi, din fiecare obiect, oricât de neînsemnat, el făcea dar nepreţuit pentru comoara lui.

Pe masa de lucru avea scrisoarea ei, scrisoarea ce-i înfăţişa o fiinţă cunoscută, o iubire eu neputinţă de uitat.

„Tu nu m-ai căuta, dacă nu m-ai fi găsit”. Celebra frază a lui Pascal îi sta în minte. Aşa era. O căuta mereu fiindcă o găsise. O căuta mereu cu închipuirea, cu amintirea, cu simţurile, şi o găsea în toate gândurile, faptele şi acţiunile lui. Leluţ, Mreneş, Urlieşu şi ceilalţi freudieni ar fi spus că-l stăpânea inconştientul. Dar nu era drept. Ea însoţea conştient tot conştientul său, ca acompaniamentul melodia. Chiar îl jignea presupunerea că se puteau aplica iubirii lui brutalele postulate ale iubirii freudiene. Oare nu judeca prea livresc? Poate că deformaţia profesională îl ducea la o exagerată analiză a lui însuşi şi la un inutil martiraj.

Căuta poate pe Dumnezeu. Să fi fost nostalgia divină? Să fi avut Sanda dreptate?

Se aşează din nou la masa de lucru, să mai citească o dată scrisoarea de la Marga. „În ziua când nu vei mai primi scrisoare de la mine, să ştii că m-am prăpădit”.

Linişte, severă linişte în odăile mari, cu mobilă modernă, în care lemnul poleit, argintul şi cristalul se adunau într-o înfăţişare limpede, potrivită cu lumina zilei revărsată din plin prin ferestrele mici, dar numeroase.

„Scriu doar cuvinte înfrigurate şi tremurate... Cum vor putea oare duce literele, până la tine, liniştea lacrimilor şi tumultul gândurilor?”

El îşi lăsă capul în mâini. Ar fi vrut să plângă, dar

lacrimile se uscau înainte de a ajunge la ochi.

În fiecare cuvânt el căuta o mie de sensuri, o mie de nădejdi. Fiecare scrisoare era un prilej de zbucium pasionat şi chinuitor, plin de întrezăriri şi dezesperări. O va mai vedea oare altcum decât cu ochii minţii?

Şi din nou îşi frânse gândirea pe aceeaşi întrebare. Nu fusese oare Marga întruchiparea unui vis? Nu realizase el o făptură romantică, potrivit acestui dar al omului de a fabula, de a crea mituri, de a idealiza… dintr-un sentiment de orgoliu, sentiment banal care, la urma-urmei, nu-i decât setea de putere? Nu, nu… Au schimbat cu adevărat inelele de logodnă, lucrate pe deget de sărutul buzelor; au îngenuncheat cu adevărat în faţa altarului, primind, din cununile sfinţilor, cununile iubirii lor; au parcurs cu adevărat gama iubirii, de la înfiorarea abia bănuită, până la îmbrăţişarea trupurilor. Peste ei s-a revărsat, în parcul de la Prunişor, bura aurie a spuzei de stele, şi laolaltă au întins braţul să culeagă adevărul din lumina soarelui.

N-a fost închipuire. Adeverea plecarea ei deznădăjduită, ca să nu vatăme farmecul iubirii, pentru a cărei durată trebuia să sacrifice clipa. Şi, apoi, aceste scrisori zilnice…

Despărţirea lor fusese o evoluţiune firească. Nu era un sfârşit, ci o continuare sub altă înfăţişare.

Trăise cel mai frumos roman de iubire, dintr-o predestinată potriveală a sorţii.

Leonin îşi dădea seama că durează o existenţă dublă. În viaţa de toate zilele, el era chirurgul totdeauna surâzător, bine dispus şi chiar vesel, serios la operaţie, şi în discuţiile ştiinţifice, sever în îndatoririle sociale.

Chiar şi locuinţa lui avea o dublă trăire. Sală de consultaţii, biroul şi un mic salonaş, pentru aşteptare. Alături de această parte a locuinţei era micul apartament potrivit dragostei lor. Mintea începu să-i vagabondeze prin căile fantastice, descoperite în întunericul visului trăit aievea, purtătoare de nădejdea nezdruncinată că o va revedea.

— Marga…

— Gaby…

Se vedea plimbându-se cu ea prin parcul de la Prunişor; mergând prin vastele încăperi, începând cu salonul de muzică, cercetând biblioteca şi urcând sus, până-n dormitorul unde se săvârşise dragostea lor. Se vedea în Bucureşti, în acest apartament care, împreună cu el, îşi aştepta stăpâna.

Se trezi cu ochii înlăcrimaţi, ca un adolescent îndrăgostit. Dar nu el, chirurgul, plângea, ci celălalt, dublul său, omul de dincolo de chirurg. Poate omul adevărat, omul de totdeauna, modelul divin.

3

Deschizând uşa cancelariei, cum era cu gândul aiurea, Leonin rămase pironit locului, apoi privirea i se prinse într-un păienjeniş tulbure. Clipi de câteva ori, ca să se dumirească. Nu era părere. În cancelarie îl aştepta Lia Leluţ. Ochii ei frumoşi erau atât de umbriţi, încât uimirea lui venea nu numai de la vizita neaşteptată, dar mai ales de la durerea ce întunecase chipul femeii. Cum o ştia el pe vremuri, cu surâsul dulce şi enigmatic, de zeiţă, femeie rece şi orgolioasă! Şi acum…

Clipa de zăpăceală trecută, ar fi vrut să găsească vorbe bune şi frumoase dar, din învălmăşeala sentimentelor, nu-i ajunse la îndemână decât o vorbă de lexic profesional:

— Sper că nu boala te aduce…

Ar fi voit să surâdă, dar chipul îi era strunit şi numai în colţul buzelor se prinsese un tremur abia perceptibil. Căuta în zadar să potrivească o vorbă prietenoasă, fără să izbutească. Poate că-l împiedica tulburarea înspăimântată a femeii, poate îl împiedica propria-i tulburare.

La sosirea lui, Lia se ridicase în picioare şi-i întinsese mâna, fără a vorbi. El nu putea înţelege sensul acestei vizite, dar totuşi parcă o aşteptase. Poate că de la ultima întâlnire, în cimitirul Bellu, când logodnica lui Leluţ îl jignise atât de dureros, într-un colţ al sufletului său persista nădejdea unei răzbunări.

— Ia loc, te rog.

Lia se schimbase. Ochii lui se dedaseră acum cu noua ei înfăţişare. O privire stranie, puţin strabică, şi pleoapele umflate, cu lumini apoase în pupile, în locul ochilor ei frumoşi şi odihnitori, de statuie greacă. Ochii Liei nu mai erau o atracţie. Nici nu luminau, nici nu interogau, nici nu priveau cu dispreţ, dimpotrivă, implorau. Iar buzele roşii, arcuite şi tari, de pe vremuri, păliseră şi cădeau jalnic în jos. Parcă era adusă puţin şi de spate sau i se părea numai? Chiar şi mişcările ei pierduseră acea calmă ondulare, care dădea trupului o ţinută regească. Pieptul mare se revărsa din jacheta neagră, încheiată cu un cordon de piele, sub care proeminau şoldurile cu tendinţă de obezitate.

Lumina soarelui spăla pomii cu luciri şi aducea, prin fereastra deschisă, aer tomnatic proaspăt. Jocul moale al razelor destrăma şi mai mult chipul femeii, slobozindu-l din trăsăturile atât de adunate pe vremuri.

În sufletul lui Leonin, liniştea se întoarse cu gând bun de împăcare.

— Adevărată bucurie. Încă o dată, sper că nu boala te aduce la mine…

Pleoapele femeii se strânseseră şi mai mult, iar la colţurile dinafară se desenau creţuri subţiri, care tremurau şi vederau desluşit înecul unei mari suferinţe.

— Domnule Leonin, nu boala, dar nici bucuria nu mă aduce în cabinetul dumitale de chirurg.

Cu ce sunet dureros cădea vocea ei! El intuia suferinţa mai bine ca oricine altul, căci sufletul lui era rezonator pentru gândurile triste. Parcă şi genele îi tremurau ca să împiedice o lacrimă. Într-o clipă, ca la lumina unui fulger, el revăzu drumul trecutului prăvălit în zigzag, începând cu dragostea frumoasă şi nerealizată, până la orgoliul său atât de dureros jignit la întâlnirea lor de la Belu când, plină de mândrie, îi spusese: „Eu mă mărit cu Leluţ, viitor profesor”… şi acum răzbunarea venise, odată cu prăvălirea unei nemăsurate trufii. Iat-o soţie de profesor universitar, plângând pe-nfundate.

— Ştii, eu am doi copii şi al treilea e pe drum…

— Să-ţi trăiască. Străine şi de prost gust erau vorbele lui. Parcă erau spuse de altcineva. Lia se aşează. Scoase batista din poşetă şi o apăsă pe colţul ochilor.

Prin fereastra deschisă, aerul răcoros al dimineţii, cu scânteieri de soare şi miresme de flori, venea să poposească în cameră, înmuind răceala şi îndulcind mirosul de metal al antisepticelor.

În ochii femeii îndurerate apărură din nou lacrimi.

— De la copii îmi vine nenorocirea. Al doilea are un meningo-encefalocel.

Într-o clipă se proiectă în mintea chirurgului nepoata ţiganului Puţoiu din Ciochiuţa. Profesorul Leluţ purta în făptura lui sămânţa aceleiaşi tare, moştenită de la cine ştie ce bunic.

— N-am îndrăznit să-l operez până acum – şi scoase din poşetă o fotografie, dându-i-o în mână. Spune… crezi că-i operabil?

Ce batjocură! Chipul din fotografie era ca şi cel din Ciochiuţa. Se putea socoti răzbunat, fără ca el să fi intervenit cu ceva. Leluţ era ţigan. Studiul iniţiat ca să-i dovedească ţigănia era acum fără obiect. Iată că soarta, prin căile ci atât de capricioase, îi servea un nou document. Dar pe el nu-I mai interesa, se pierdea în depărtare, se lăsa cu vântul serii şi cu apele tristeţii către acel vad care duce, lunecos, la indiferenţă.

— Eu am operat un caz similar, cu rezultat foarte fericit. Nu neg că operaţia e foarte riscantă.

— N-am îndrăznit să-l operez până acum…

— Aţi fost în America?

— Ne-am întors numai de cinci luni. N-am îndrăznit să-l operez… Niciun chirurg nu mi-a dat vreo speranţă. Atunci, m-am gândit la dumneata.

În suferinţa ei vedea o recapitulare şi un fel de pelerinaj al zbuciumatelor clipe de odinioară. Chipul Liei, prins într-un ochi de lumină trecut din soare prin fereastră, apărea şi mai dureros deformat. Gâtul se îngroşase şi cute verticale se desenau pe lături, iar ochii căutau din ce în ce mai strabici.

— Sunt sigură că nimeni altul, decât dumneata, nu-l poate scăpa. Ştiu cât eşti de iscusit în operaţiile plastice şi apoi încrederea… în clipele mele de deznădejde – şi au fost multe – imaginea dumitale îmi apărea ca un far luminos. Acum, pata de lumină se azvârlise în perete, pe portretul lui Tutoveanu, şi chipul femeii îşi pierdea conturul, ca o fotografie prea puţin fixată, se decolora. Vorba ei cădea cu durerea sfârşitului de vară şi a tristelor amintiri.

— Voi încerca.

Şi, dintr-odată, ieşi la iveală prudenţa chirurgului: operaţie gingaşă, copil mic, riscuri multe.

— Sper să reuşesc. Dar totuşi…

— Gândeşte-te la fetiţă.

Ce tragedie, să numeşti „fetiţă” o făptură care, anatomic, se clasează ca monstru-Biata mamă, s-o fi jucat cu mânuţele ei, o fi ascultat gânguritul ei, o fi alintat-o. Misterele instinctului matern sunt neînţelese, ca şi căile domnului.

— Doamnă Leluţ, eu mă angajez să operez, s-o duc chiar la bun sfârşit. Dar ce zice Leluţ, soţul dumneavoastră?

— Leluţ nici nu vrea s-o vadă.

Era de aşteptat. Un om atât de voluntar, obişnuit ca toţi să i se supună, care nu admitea nicio contrazicere, să fie obligat acum să recunoască în monstrul din fotografie propria lui creaţie.

Femeia scoase altă fotografie.

— Mai am un copil, tot fetiţă… şi acum vorbea orgoliul de mamă, rămăşiţă a orgoliului de pe vremuri, voind să refacă proasta impresie lăsată de celălalt copil.

— Drăguţă, foarte drăguţă… spuse Leonin uitându-se la fotografie.

Dar în adâncul sufletului său stăruia o părere de rău pentru inutila răzbunare a sorţii. Ţigancă de şatră. Era mai ţigancă decât tată-său. Unul din copiii desculţi din şatra lui Puţoiu, în Ciochiuţa-Femeia asta frumoasă, artistă, inteligentă, curată sufleteşte şi solid alcătuită trupeşte, adăpostise în pântecele ei un monstru şi un ţigan, încă un

Leluţ avea să fericească de acum înainte altă generaţie de oameni.

— E şi foarte inteligentă, spuse Lia.

Leonin aprobă, dar mintea-i era departe. Leluţ o fi fost oare inteligent?... Apoi privirea lui surprinse iar pleoapele puţin buhave, obrajii scofâleiţi, gâtul îngroşat de sarcină. Alt Leluţ la rând. În cinci ani – trei copii, trei Leluţi.

— Acum ar fi poate bine să vă opriţi...

Ea surâse dureros.

— Leluţ vrea neapărat zece copii.

„O şatră..." rânji acel colţ din suflet, care nu voia să cedeze

— De ce aşa mulţi?

— Vrea mulţi, şi numai băieţi.

Leluţ nu se dezminţea cu niciun gest, cu niciun gând, să-şi ştie numele difuzat pe cât mai mare întindere.

Lia se ridică:

— Atunci, primeşti?

— Nu numai că primesc, dar am mari nădejdi. Vreau să vă redau o fetiţă delicioasă şi să vă dovedesc o nesmintită prietenie.

Desluşea în sufletul lui două sentimente: răzbunare şi simpatie. Răzbunarea se estompa sub puterea unei adevărate simpatii şi nu putu rezista trebuinţei de destăinuire.

— Şi eu sunt foarte nenorocit. Bucuria mea o aflu numai în bucuriile altora.

4

Lia se întoarse acasă cu inima plină de nădejde şi duioşie. Întâlnirea cu Leonin chema amintirile de demult, ca apoi să le respingă. Dincolo de cutele frunţii, dincolo de plinul frunţii, pâlpâia acea neuitată viaţă de studentă cu voia bună de la cămin şi veselia de la balurile studenţeşti, singurul timp fericit din viaţa ei. Nici acasă, la Craiova, nu-i zâmbise norocul, între un tată admirabil, dar cheltuitor şi preocupat exclusiv de politică, şi o mamă, cu dreptatea de partea ei, dar urâtă şi nesuferită, tânguindu-se tot timpul.

Dar căsătoria ei cu Marius Leluţ? Numai fum şi pâclă. Soţ ireproşabil în căsnicie, dar incapabil de elan; în lume, personalitate vulcanică, desfăşurată însă în întregime numai în laborator şi în consiliul profesoral, ca şi cum viaţa s-ar fi redus numai la atât.

Rareori îşi privea caietele de poezii. Crezuse, pe vremuri, că se poate trăi numai în poezie; apoi ar fi jurat că se poate trăi şi numai dintr-o amintire. Dar Leluţ i-a demonstrat că poezia este sublimarea unor tendinţe refulate şi că amintirea este restul unei iubiri incestuoase din complexul lui Oedip. Îi dovedise că făptura omenească, trup şi suflet, nu e decât o întâlnire a celor mai groaznice porniri libidinoase, când nu sunt criminale sau sadice, pentru ca, în insul demascat, să se arate singura tendinţă cu adevărat umană, voinţa de putere.

Leluţ n-o lăsase să-şi dea capacitatea, să ajungă profesoară, să trăiască prin puteri proprii. Femeia să rămână acasă, la gospodărie şi copii. Aşa glăsuia teoria severă a bărbatului. Şi multă economie. O rochie constituia o problemă; şi pantofiorii copiilor, un chin. El ştia tot, controla tot: cămara, cheltuielile coşniţei zilnice. Să nu se fure, să nu se prade. Comanda lista de mâncare, ordona regimul şi hotăra aprovizionările. Avea carnet cu platâ săptămânală, la băcan, măcelar şi brutar. Totul în casă se petrecea după voinţa lui. Şi, încetul cu încetul, Lia se vedea redusă la situaţia de îngrijitoare a copiilor. Mai dăduse peste ea şi nenorocirea din urmă – copilul monstru – care o doborâse sufleteşte. Leluţ găsise în deprimarea femeii un nou prilej să-i smulgă şi restul de autoritate. În timp ce mama se zbătea în fel şi chip cu copilul nefericit, tatăl trata cu fata din casă şi cu bucătăreasa chestiunile gospodăreşti. Chiar şi relaţiile cu lumea bună, la care aşa de mult râvnise, rămăseseră doar o părere. Parcă se jena să iasă în lume cu mama unui monstru. Cu copilul era hain. La cea mai uşoară boală a fetiţei, ochii îi străluceau de nădejde. Poate dădea norocul… într-o zi îi povestise, cu multe amănunte, despre procedeele de eutanasie ale lui Tutoveanu; îi vorbea despre obiceiul spartan al stâncii

Tarpee. Avea, fără îndoială, dreptate. Decât un monstru, mai bine moartea. Dar, orişicum, era copilul lor. Măcar de mila ei să se fi purtat altfel.

Când Leluţ îi vorbea de operaţie, făptura ei de mamă se înspăimânta. Pentru ce o pedepsise Dumnezeu atât de aspru? Pentru ce?... Nu-şi putea da seama. Păcătuise? Poate prin trufie. Ea se ştia o fiinţă modestă – modestie impusă de nefericita căsnicie a părinţilor ei –, doritoare de iubire, de multă iubire, şi făcuse o căsnicie tocmai la antipod, o căsătorie interesată, din trufie şi ambiţie. Judecata ei actuală era poate o răzvrătire, dar ea voia să se lămurească, să se elibereze. Cu Leluţ nu se putea vorbi, el i-ar fi scos înainte freudismul, cu dorinţi refulate şi sublimări.

Acum se hotărâse. Va opera Leonin copilul. Se simţea mândră de gândul ei. Bănuia furia lui Leluţ, căci sufletul îi duduia de neostenită urş împotriva lui Leonin. Şi pe nedrept. Unul rămăsese chirurg, celălalt devenise teoretician. Drumurile lor nu se mai întâlneau. Se gândea, peste voia ei, la Leonin, cât de frumos evoluase! Parcă se făcuse şi mai frumos. Leonin „ochi frumoşi”! La cămin toate fetele erau îndrăgostite de el. Dar tinereţea dă o patină de şablon, îi trage pe toţi pe un calapod; în timp ce maturitatea curăţă banalitatea de pe chipul bărbatului, îl spiritualizează, îi dă un aer de nobleţe. Aşa se întâmplase şi cu tatăl său. Între patruzeci şi cincizeci de ani, când era la apogeul frumuseţii lui, îl iubise mai mult.

Lia îşi întoarse brusc gândurile. Pentru ce îşi iubise tatăl când era mai în putere? Să fi avut Leluţ dreptate? Oare, pe sub cuviinţa cea mai desăvârşită, se agitau dorinţele erotice? Nu. Era altceva. Gândurile se pot cataloga după calitatea lor. Există o iubire în afară de orice tendinţă erotică. De exemplu, simpatia ei pentru Leonin.

Intrând în birou, unde Leluţ lucra încordat, nici nu fu băgată în seamă. Părul îi cădea în dezordine pe frunte; iar ochii, micşoraţi şi întunecaţi, erau acoperiţi de pleoapele aproape închise. Vinele i se umflaseră pe tâmple şi un dinte rânjea ca un colţ, prin buzele întredeschise într-o

parte.

— Marius… spuse femeia.

Profesorul ridică doar mâna, să nu fie deranjat. Lia, cu pălăria pe cap, cu poşeta în mână, se aşează într-un fotoliu, ca şi cum ar fi fost în vizită la un străin. Câtă simpatie aflase la Leonin!

— Marius, ascultă puţin. Am hotărât să operăm pe Irinel.

La vestea aceasta, Leluţ se opri din scris. Chipul lui încruntat se deschise o clipă în lumină.

— Bine că ţi-a dat Dumnezeu mintea ega bună. Şi pe când?

— Zilele acestea. Colţul întredeschis al gurii rânji mai tare. I se putea uşor citi gândul. Operaţia echivala, pentru el, cu moartea monstrului. Minunată soluţie. Dar, lângă el, femeia îşi pierduse curajul. Voise să-l pregătească, dar îi lipsea puterea unei vorbe de lungă durată; o înspăimânta gândul să-ţi ţină sufletul încordat preţ de o discuţie.

— Am şi vorbit cu Leonin.

Chipul lui Leluţ se zbârci dintr-odată, în schimă de maimuţă.

— Cu cine-ai vorbit?

Lia simţea cum clocoteşte mânia în el, în timp ce o linişte deplină se înstăpânea în sufletul ei.

— Am vorbit cu Leonin.

El parcă tot nu pricepea. Chipul i se făcuse alb, buzele îi tremurau.

— Cu Leonin?…

— Da, cu el.

Izbutise să forţeze bariera severităţii lui Leluţ.

— M-ai întrebat? Mi-ai cerut părerea?

Dar Lia continua să se ţină tare.

— E reputat ca cel mai bun chirurg plastic. E în Bucureşti numai de câteva luni şi renumele lui e de nezdruncinat.

— Eşti nebună… şi se ridică de pe scaun, îngrozitor la vedere; cu pumnul o ameninţa. Eşti nebună, nebună de legat.

Sleită parcă de efortul făcut, Lia se smeri dintr-odată. Leluţ îi apăru înfricoşător. Obrazul lui negricios se făcuse verzui, un ochi i se zgârcise, iar celălalt rătăcea nebun; în bărbie, semnele de vărsat i se scobiseră, adevărate gropiţe. Pumnul lui putea cădea asupra-i ca un ciocan, s-o facă una cu pământul. Şi, umilită, se ruga:

— Marius, e vorba de copilul nostru.

— De copilul tău, de exponentul degeneraţilor din familia voastră. Eu sunt ţăran sănătos. În neamul meu nu s-au născut monştri.

Lia îşi lăsă capul în mâini şi începu să plângă. O înfrânsese firea aprigă şi orgolioasă a lui Leluţ. Obţinuse un succes şi el atât dorea, indiferent de unde şi cum. Pe toţi să-i ştie smeriţi, supuşi în genunchi. Dar deodată se întâmplă ceva neaşteptat. Femeia îl înfruntă hotărâtă:

— Pentru că-i copilul meu, vreau ca să-l opereze Leonin. Numai în el am încredere. Altul o va omorî. Leluţ avea însă în ansenalul lui toate uneltele de atac. Nu se mai înfurie. Răsturnat în fotoliu, cu capul dat puţin pe spate, lovindu-şi uşor pântecele cu degetele, el o urmărea cu ochii şi mai micşoraţi. Acuma, să-i dea lovitura de graţie.

— Am înţeles. E mare chirurg? Mai bine ai mărturisi că-ţi este amant.

Ea se ridică înspăimântată. O durere îi apăsa în creştet, tocmai pe creieri. Lovise bine şi îşi savura izbânda.

— Sau, şi mai romantic, e pe cale să-ţi devină amant. Copilul serveşte de codoş, îţi face rosturile. Prin intermediul lui, doamna aleargă în braţele iubitului… şi grav, aproape solemn, se aplecă peste masă şi începu să scrie. Avusese o victorie strălucită. Lia plecă hohotind în batistă. Ce-i mai putea da viaţa? Nimic. O singură atracţie o chema lămurit: moartea.

5

După plecarea Liei, Leluţ continuă să scrie. Avea să fie formidabil. Coaliţia adversarilor nu-l sperias şi nici nu-l indispunea. Găsea chiar lui Bulbuc şi celorlalţi slăbiciuni tactice. Să fi fost el în locul lor, ar fi zguduit opinia publică. Nevolnici! Credeau ei că pot să distrugă un om de tăria lui,

c-o broşură şi un articol? În *Universul,* Tomaziu vorbea de iniţiativa ştiinţifică a lui Urlieşu în reactivarea sifilisului. Atât. Bulbuc încerca să atace. Timid şi neputincios. Voia să-şi păstreze – dragă doamne – obiectivitatea. Cum să acuze când n-avea nicio dovadă. Dar cel mai infam dintre toţi era Urlieşu. Individul acesta îndrăznea să vorbească mereu de procedeul lui. Nemaipomenit. E drept că, pe vremuri, discutaseră împreună, cum se discută în laborator, între colaboratori, de la egal la egal, simplu schimb de idei, obişnuit într-un mediu ştiinţific. Dar rezultatele definitive le obţinuse el în Institutul Rockefeller. Adevărat că Urlieşu încercase pe vremuri un procedeu pentru reactivarea sifilisului, dar fără vreun rezultat. Stăteau mărturie experienţele făcute pe prostituatele de la „pod”. Atunci se omorâse şi Miţa.

Leluţ lăsă tocul jos. Îi veni să zâmbească. Miţa, Fănică Domnişoru, Mândra… Apoi se întoarse, cu gând furiş, la Urlieşu, la infamul Urlieşu. El îl făcuse profesor. Cine altul ar fi avut curajul să ia lupta pieptiş împotriva unui ins de măreţia lui Magheru? Erudit, capabil şi, pe deasupra, susţinut de întreg consiliul profesoral! Cine ar fi avut îndrăzneala să zguduie opinia publică, denunţând trădarea lui Magheru? De moartea lui, Leluţ nu se simţea cu nimic vinovat, şi nici remuşcările nu-i dădeau sufletul afară din trup. Dar dispariţia lui Magheru eliberase calea lui Urlieşu. Iată, acum, care-i era recunoştinţa. Mai mult încă. Renunţase la o femeie, la Ioana Stamatu, care-l iubea numai pe el.

Fără odihnă, cioplise idol din Urlieşu, pentru ca acum acesta să se întoarcă împotriva binefăcătorului său. Recunoştinţă de idol cu mintea iască şi capul cenuşă. Dar el nu era omul să se teamă de chipuri cioplite. Va repeta mereu: lucrarea am făcut-o eu singur! Să fie el convins, în primul rând. Toată lumea de la Institutul Rockefeller ştia. Avea documente. Iată aici declaraţiile colegilor săi de laborator, iată şi scrisorile şefilor săi din America, iată protocolul primelor comunicări. Ce documente aducea LTrlieşu? Iniţiase reactivarea prin lactoterapie şi vaccinuri,

dar procedeul prin malarie trebuia socotit, fără nicio ezitare, procedeul Leluţ.

Muie peniţa în călimară. Îi plăcea gestul. Cerneala îi turna parcă sevă în vine. Începu să scrie rapid şi violent. În polemică era de neîntrecut: ironic, incisiv, arogant chiar. Toate argumentele pledau pentru el.

O durere îl lovi în tâmpla stingă, o durere fulger. Se opri o clipă. Parcă l-ar fi străpuns c-o andrea. Se înverşunase peste măsură. Scoase tabachera, o puse pe masă şi aprinse o ţigară. Fuma din ce în ce mai mult. De zeci de ani se chinuia să renunţe la tutun, dar a trebuit să se dea bătut. Tutunul fusese singurul adversar cu neputinţă de doborât. Moştenire de la bătrânul Leluţ.

Se întoarse din nou la lucrul său. Pentru ce atâta repezeală? Să scrie pe-ndelete, încetul cu încetul, să mărească nervozitatea adversarului. Cu siguranţă că printre cei din complot se afla şi Leonin, deşi nu-l putuse încă descoperi. Şi neghioaba asta de Lia, care alesese pentru operaţia monstrului ei tocmai pe Leonin. Avea să le arate el ce înseamnă o luptă. Să apară numai răspunsul său şi apoi se va răfui în consiliul profesoral cu acest domn Urlieşu. Avea să-l zvârle la pământ de pe piedestalul unde-l cocoţase; avea să-i smulgă toate podoabele de idol şi apoi să-l joace în picioare până-l va simţi praf şi pulbere sub călcâi.

Un pizmaş! Pizmaş, fiindcă era incapabil să dea ceva cu mâinile şi cu ochii lui. Şi râse. Erau cuvintele lui Urlieşu, care se întorceau împotrivă-i. Nici măcar să se facă iubit de-o femeie nu putuse. Omul, care intra în bordel, pe furiş, neîndoios că era un incapabil. Şi îndrăznea acest incapabil să stăvilească un elan creator.

Acum se ridică de la masă, tulburat. Găsise tâlcul campaniei. Voiau să-l devalorizeze, să-i insinueze în suflet un complex de inferioritate. Şi râse cu satisfacţie. Ei, amicilor, v-am luat-o înainte. Sunt imun împotriva complexului de inferioritate…

Terminase istoricul lucrării, arătase că între timidele şi inoperantele lucrări ale lui Urlieşu – care se soldaseră

prin insucces, şi chiar cu un caz mortal (pentru Leluţ, moartea Miţei se explica printr-o psihoză dezlănţuită de preparatul lui Urlieşu) – şi procedeul său nu exista nicio apropiere, necum continuitate de idei.

Acum se pregătea de atac. Să înceapă cu Bulbuc. Era cel mai vulnerabil.

Servitoarea anunţă pe domnul conferenţiar Blidariu.

— Să intre.

Blidariu era prietenul lui. Mai mult chiar, devenise omul lui. Filosoful încerca în toate chipurile să se ducă în America, să studieze psihologia experimentală. De aceea toată ziua îi stătea pe cap, să-i obţină Leluţ o bursă Rockefeller. Dar şi Leluţ avea mare nevoie de el. Acum când trebuia să doboare pe Urlieşu şi compania, Blidariu îi făcea legătura cu gazetele.

— Ce e nou, Blidariule?

Blidariu ceru o ţigară şi apoi se trânti pe un scaun. Acelaşi Blidariu, numai că acum se purta frumos îmbrăcat. Costum la modă, de culoare ruginie, cu umeri largi şi strâns în talie.

— Uite, trecui pe la tine. Am scos o carte şi ţi-am adus şi ţie una.

Inima lui Leluţ plesnea de necaz de câte ori apărea o carte nouă a unui cunoscut. Valoarea lui Blidariu o ştia. Escroc ştiinţific… Dar zâmbea binevoitor răsfoind lucrarea. S-ar fi aruncat asupra-i ca cioara hămesită asupra leşului. Acelaşi imbold ca şi atunci când pusese mina pentru prima dată pe broşura lui Bulbuc. Să caute greşelile şi pe urmă s-o aducă în faţa artileriei grele a criticii distructive.

— Te-aş ruga pe tine să-mi faci o recenzie.

Leluţ rămase cu surâsul încremenit pe faţă. Ruga filosofului cădea de foarte sus, ca şi cum i-ar fi făcut o graţie. Briliantul acului din cravată strălucea şi mai obraznic decât toată obrăznicia lui Blidariu. Dar trebuia să se stăpânească. Potrivindu-şi o vorbă dulceagă, se scuză:

— Dar bine, asta-i carte de filosofie…

— Tocmai de aceea îmi trebuie recenzia ta. Tu eşti omul potrivit, laicul erudit. De specialişti am eu grijă. Dar

am nevoie şi de un cărturar, de umanistul modern.

Insolent în vorbă, în pufăitul rotocoalelor de tutun şi-n gesturi. Parcă tot te-ar fi plesnit cu dosul mâinii. Dar rugămintea lui îl măgulea acum. De bună seamă că o recenzie filosofică binevoitoare cădea la timp, cumpănea răspunsul distructiv împotriva lui Urlieşu şi dovedea imparţialitatea în judecată.

Săgeata îi insuliţă tâmpla stingă.

Era poate substratul material al unui gând nou. Îl simţea duduind într-o năvală tulbure. Se va dedica şi el filosofiei. Prea îl durea activitatea lui Blidariu. Cât de uşor se poate face o lucrare filosofică. Nici experienţă, nici tehnică, nici luptă cu miile ţie laboratoare ale lumii. Numai hârtia şi creionul… Cadrează şi cu seriozitatea unui om de ştiinţă; filosofia este disciplina cea mai apropiată de medicină, pe vremuri fuseseră chiar surori bune.

— Despre ce vorbeşti în cartea ta?

— La sfârşit, uite, ţi-am făcut un rezumat.

Leluţ înţelese că rezumatul era articolul gata făcut, numai să-l semneze.

— Bine, Blidariule, s-a făcut. Şi apoi: am însă şi eu nevoie de concursul tău. Duc o mare luptă cu Urlieşu.

— Cu Urlieşu?

— Da, asupra priorităţii lucrării mele. Lucrarea a făcut senzaţie în lumea ştiinţifică… şi iată că acum stimabilul vrea să se împopoţoneze cu penele mele.

— Şi tu vrei acum să-i tragi la mir?

— Fără cruţare. Să se isprăvească odată cu aceşti paraziţi.

Blidariu zâmbi. Strivi ţigara în scrumieră şi apoi luă alta din tabachera deschisă şi, fără să se jeneze, o puse în buzunarul de la vestă.

— Şi profesorul meu e din categoria „hienă”. Aşa le spun eu celor ce se reped la lucrul făcut de altul. Dar îl ţin la respect. Bătrânii aceştia terorizanţi devin mieluşei când îşi găsesc omul. El stătea de vorbă cu mine şi se repezea hulpav la gândurile mele… eu însă publicam la repezeală şi-l puneam în faţa unui fapt împlinit. Pe urmă se întoarse

la interesul său: Cum aş face să obţin o bursă Rockefeller?

După tonul cu care vorbea, parcă ar fi cerut un drept al lui. Un fel de „mi se cuvine", sub altă înfăţişare.

— N-ai putea tu scrie, să mă recomanzi?

Cu toată revărsarea de nesimţire, în vorba lui Blidari u se recunoştea un grad de superioritate, care reprezenta pentru Leluţ un succes. Filosoful nu apelţi la profesorul său, ci la el. Îi recunoştea puterea. Trebuia să-i obţină bursa, ca să nu se dezmintă.

— Voi scrie directorului din Paris. El este reprezentantul pentru sudul Europei.

— Crezi?

— Şansele sunt de aproape optzeci la sută.

Acum arunca el vorba din pod. Dar soneria telefonului le întrerupse vorba. Leluţ puse receptorul la ureche cu indiferenţă.

— Ce-i, Badeo?

Deodată tot chipul i se lăbărţă într-o schimă. De ce, nu se putea şti, de spaimă sau rânjet.

— Ce spui?

— Ce-i? se amestecă şi Blidariu în vorbă.

Leluţ puse receptorul în furcă. Apoi, cu figura încremenită, rosti sfielnic:

— A murit Anghel Drăghiceanu.

În clipa aceea, durerea din tâmpla stingă îl insuliţă încă o dată. La poarta cimitirului, Alice. Când în urechi mai răsunau clopotele şi în priviri stăruia cădelniţatul prohodului, iată pe Alice pândind după poartă fără nicio ruşine.

De la întoarcerea lui în Bucureşti se arătase tare. Prea îl duruse neghiobia ultimă. Pe ea o socotea răspunzătoare de viaţa mediocră şi fără vreo finalitate de odinioară, şi acum simţea că tot prin ea se dezlănţuise tragedia finală, culminată prin plecarea Margăi. Unele greşeli abat destinul. Judecată absurdă, la lumina raţiunii; judecată care se înrânduieşte dincolo de înlănţuirea faptelor concrete. Între Alice şi Marga simţirea, mai mult decât mintea, chibzuise o strânsă legătură. Alice gonise pe

Marga. Chiar dacă nu se văzuseră niciodată, chiar dacă nu se cunoşteau, ele nu încăpeau în acelaşi gând. Cine ştie cum a răsunat în sufletul Margăi, acolo, la Prunişor, slăbiciunea lui de-o clipă. O vorbă, o intonaţie, un accent puteau strânge, ca o formulă matematică, un întreg cuprins de univers. Întoarcerea ei era condiţionată: fără Alice.

— Frumos, n-am ce zice. Eşti de-aproape un an aici şi n-ai dat niciun semn de viaţă.

Lui Leonin îi era groază de scenele de proastă calitate. Ochii ei înţepau şi pe fiecare obraz, către tâmple, mai sus de fard, apăruse câte o pată roşie.

— Alice, să vorbim ca doi oameni serioşi.

— Să luăm o trăsură şi să mergem acasă, la unul dintre noi.

— Nu, făcu el hotărât. Nici la tine, nici la mine. Aici, în stradă, să ne spunem tot ce avem de spus.

— Ce, ai devenit impotent? şi începu să râdă ordinar şi lasciv.

Mai rău ca la pod. El nu răspunse, 0 privea numai.

— Ei, ai amuţit? N-ai idee ce bine se face dragoste pe muţeşte, şi râse hohotit. Eu m-am iubit odată, la Paris, cu un rus, care nu ştia nicio altă limbă. Nu-ţi închipui ce bine a mers.

— Alice, ne întoarcem doar de la înmormântare, cum vorbeşti aşa?

— Să ne audă acum, s-ar bucura. Aşa-i plăcea lui, vorba slobodă şi picantă.

— Dar nu la înmormântarea lui.

Alice îşi răsturnă şăgalnic capul pe spate, şi-i trase cu palma înmănuşată peste obraz.

— Nu-ţi aduci aminte cum spunea el să-i ornăm mormântul cu mandragore şi cormante… parcă aşa-i zice pomului din care se scoate iohimbina?

Cu nasul în vânt şi cu pieptul jucăuş prin jacheta de postav verde, îşi accentua înadins deşănţarea. Se răzbun* vătămându-i clipa de reculegere. Leonin, lângă ea, îi privea faţa strunită şi ochii sclipind sub sprâncenele subţiate, la

modă. Şi un gând i se insinuă la periferia minţii: s-o vadă cât mai cinică, mai dezgustătoare, s-o scârbească de tot.

— Ei, când ne întâlnim?

— Nu ne mai întâlnim.

Ea îi luă mâna şi-l privi râzând.

— Prin urmare, ruptură?…

— Cuvântul acesta nu intră în lexicul meu.

Se întuneca. Pomii, cu frunzele rărite, se învăluiau în umbre verzui. Venind dinspre cimitir, domni gravi în haine negre şi doamne îndoliate, sau în semidoliu, trecute cu sfială la pălării şi paltoane de culoare mai deschisă, grăbeau cu paşi mici şi iuţiţi de apropierea întunericului. Ei coborau pe Şerban Vodă, către oraş. Alice îl strânse de braţ. La simţirea mâinii mici, muşchii răspunseră de la sine, apoi în tot trupul se ivi acelaşi fior dureros, de îndârjire. Mărturia trupului cădea înainte de mărturia vorbelor. El îşi trase braţul binişor, dar în mod continuu. Femeia prinse mişcarea şi îşi întinse mâna pe sub mâneca paltonului.

— Totdeauna mi-a plăcut subsuoara ta. E elastică şi caldă ca o chiflă.

Îşi foia fusta – acum scurtă până la genunchi – ca să i se vadă picioarele cu pulpa ondulată în linii tari, şi glezna plină deasupra pantofului mic care-i strângea piciorul.

— Alice, vreau să-ţi vorbesc serios.

— Poate îmi faci o cerere în căsătorie. S-ar şi cuveni.

Îi slobozi braţul, se dete un pas în lături şi începu să-şi mişte în dezordine când umerii, când şoldurile, făcând să sară prin postavul jachetei sânii acum eliberaţi, simulând supărarea. Fu o clipă de răgaz pentru Leonin.

Prin urmare, sub aspectul deşănţat şi cinic, Alice urmărea precis un plan. Dar el se dezmeticise. La tălăzuirea trupului ei, avea o apărare: simţul estetic. Nu raţiunea avea să-l scape, ci dezgustul sufletesc care se prefăcea acum în dezgust fizic.

— Uite, chiar acum am făcut proba, Alice…

— Ce probă?

— Că nu mai ai nicio putere asupra mea.

Fata se înfurie.

— Am de partea mea legea.

Leonin făcu cu mâna un gest de dispreţ. Asta nu-I înfricoşa.

— Alice, suntem doar doctori, oameni cu ştiinţă de carte – zice-se – şi cu experienţă. Şi tu şi eu cunoaştem arsenalul şantajului: ameninţarea cu revolverul, cu sinuciderea… Un singur pericol mă paşte, pericolul constituit de trupul meu.

— Atunci, mărturiseşte că eşti impotent.

— Dacă îţi face plăcere…

Furia ei creştea din ce în ce.

— Ştiu eu, ştiu tot.

— Ce ştii?

— Putoarea aia de Sanda.

— Alice… şi se uită la ea, s-o omoare, nu altceva.

— Ştiu eu, ţi-e amantă… Da, ţi-e amantă. Aia-i o putoare. S-a întins cu toţi internii şi acum a căzut plăcintă pe capul tău.

— Oprqşte, Alice.

— După baba de la Prunişor, acum putoarea putorilor… Şi, apoi, dispreţuitoare: Dar ce-mi pierd eu tinereţea c-un nătăfleţ ca tine?… şi, făcând semn unei trăsuri să oprească, plecă fără să-şi ia rămas bun de la el.

Leonin rămase privind parcă după un trecut înmormântat, iar în hotarele de umbre se ivea o părere de rău. Părere de rău… De ce?

Se urcă şi el într-o maşină, să fie mai repede acasă. Aţâţarea simţurilor de adineaori se prelungea cu senzaţia întunecată de oase obosite şi de trup bătut.

Ajuns acasă, urcă repede la el; pe masa de lucru se afla scrisoarea de la ea. Aprinse toate becurile, să aibă lulumină multă. Se trânti într-un fotoliu cu scrisoarea în mână, nedesfăcută, o strângea la piept, o sărută. Colegii lui psihiatri i-ar fi găsit tot felul de metehne sufleteşti; mai cu seamă Mreneş, predicatorul psihanalist. Dar lui nu-i păsa, urechea-i era zăvorâtă pentru toate socotelile ştiinţei, iar ochii priveau pe alte tărâmuri. Era el cel

adevărat, cu ea, cu iubirea lui.

Rupse plicul cu băgare de seamă şi începu să citească: „Iubitul meu, parcă de mult nu s-a lăsat atâta haină distanţă între două scrisori venite totuşi la date hotărâte. Nu poţi şti cu ce inimă plină de iubire scriu. Îţi simt sufletul, ştafetă trimisă înaintea mea, fâlfâind în preajmă-mi. Parcă te văd intrând pe poarta parcului din Prunişor. Văd strălucitul ochilor şi paloarea chipului tău, ca în cea mai splendidă zi din istoria iubirii noastre. De faţă fiind, şi îmbrăţişaţi, n-aş avea o bucurie mai mare. Sunt acum sigură că se poate trăi o viaţă întreagă numai dintr-o iubire. Cum să mulţumesc sorţii că mi te-a scos în cale? Cum să mulţumesc lui Dumnezeu că continui să mă iubeşti, fără sprijinul şi fără prezenţa mea? Sunt fericită, cum nu se poate mai fericită. N-am trăit în zadar în lumea asta… 4.

7

Citind ordinea de zi a şedinţei Societăţii Ştiinţelor Medicale, Leluţ se mânie. Mreneş avea, nici mai mult, nici mai puţin de trei comunicări. Şi toate, una şi una: 1) Un caz de gângăveală, vindecat prin psihanaliză; 2) Un caz de disyrie, vindecat prin psihanaliză; 3) Un caz de paralizie generală, vindecat prin psihanaliză.

c’est *trop… se* indignă el de unul singur. Ce vulpoi! Se lăfăia Mreneş, harpagonul, în psihanaliză, ca seniorul într-un latifundiu. Doar el îl iniţiase în secretele freudismului. De la el i se trăgea procopseala, şi acum o luase razna. Cărţi de specialitate, articole de popularizare, clientelă până-n stradă. Era unul din numele cu mai mare circulaţie, nu în lumea medicală, dar în intelectualitatea bucureşteană. Să nu te trezeşti cu el profesor. Sunt intruşide-aceştia, sistem Mreneş, care forţează consiliul profesoral prin presiunea opiniei publice, adică a străzii. Dar pentru Mreneş nu merită să-şi vatăme el firea. Îl indispunea însă tangenţial.

Leluţ se ridică şi trecu la termostat, ca să schimbe piesa din parafina moale în parafina tare, căci era foarte grijuliu la includerea pieselor. Nu lăsa pe nimeni să

cotrobăiască în prepararea blocurilor. Alţii, chiar Buteanu de pildă, îşi sprijineau cercetările pe preparatele laboranţilor, cei mai mulţi – hoţi şi beţivani, ca Gavrilă. Mai ales lucrarea de faţă, la care se cerea multă migală – nucleii din hipotalamus – lucrarea ce trebuia să însemne lovitura de graţie pentru Urlieşu. După răspunsul din *Adevărul,* acum o lucrare ştiinţifică, să dovedească câtă putere creatoare era în el.

Cu multă atenţie, chiar exagerând, luă cu vârful pensei piesa dintr-un vas şi o trecu în altul. Apoi se întoarse la masa lui de lucru. Avea un colţişor al lui, în laborator, / pentru meditare, cu două fotolii largi lângă o măsuţă. rotundă cu placă de sticlă pe ea. Aici îşi avea protocoalele observaţiilor, fişierul şi registrul de experienţe.

Şi se gândi iar că pentru Mreneş nu merita să-şi risipească nici fărâmă de timp, nici strop de vlagă. Pe el îl interesau gloriile mari, gloriile care se revărsau asupra lumii întregi, ca de pildă descoperirea acestui Freud. Adevărată revoluţie! Nicio descoperire medicală nu răscolise, în contemporaneitate, gândirea întregii lumi, şi a lumii ştiinţifice, şi a lumii laice. Tot ce interesa omul, psihicul, trupul, istoria, socialul, sănătatea, arta… totul putea fi tălmăcit în sens freudian. Şi se gândea că el contribuise la această ascensiune. Astfel se creează idolii. El fusese prostul care cioplise doi idoli, pe Urlieşu şi pe Freud. Pe acesta mai limitat, dar pe Urlieşu pe de-a întregul. Despre Freud nu crezuse niciodată c-ar putea ajunge la acest dezmăţ de glorie. Doar Magheru îl prevestise.

Magheru…

Ce idei îndrăzneţe avea omul acela! Nu admitea pe Freud tocmai în timpul cel mai prielnic efectului şi snobismului, timpul dinaintea gloriei lui Freud. Şi câte alte îndrăzneli… „Medicina modernă, spunea Magherd, e terorizată de două dictaturi: microbul şi celula. Totul ar fi trebuit altcum judecat, de la constituţie în loc de celulă, şi de la teren în loc de microb. Întregul nu e o însumare de

unităţi atomice”.

Mintea lui începu să grăbească. Bună lovitură! Ori cu celula, ori cu microbul… dar cât mai repede. Cine ştie dacă vreun iscusit din lumea asta mare nu i-a luat înainte? Să pornească el ofensiva împotriva celulei. Cum dracu’, tocmai el, profesor de histologie, care trăia, care – ar putea spune – mânca pâine de pe urma celulei, tocmai el s-o nimicească? Apoi, singur se batjocori. N-oi fi prost să-mi fac idol şi din celulă, cum am făcut din Urlieşu şi din Freud…

Era fericit să nimicească celula, s-o facă fărâmi, dacă în felul acesta reuşeşte să-şi satisfacă patima de glorie. Şi dacă hrana zilnică nu însemna nimic, ce valoare să aibă un idol, chiar dacă era de tine înălţat? Tu ai greşit, tu să repari! Să facă ţăndări totul în jurul lui. Şi celula, şi pe Urlieşu, şi pe Freud.

— Bonjur, Leluţ, scumpule…

Un glas de clopoţel îi opri vajnica pornire. Veni lângă el şi-l sărută din vârful buzelor. De când se însurase Leluţ, legătura lor se sfârşise, căci el avea principii severe. Nu-şi înşela nevasta, şi mai ales c-o veche simpatie. Se întâlneau rar, pentru vreo intervenţie în favoarea ei, sau chiar numai aşa, pentru ca să mai povestească împreună.

— Ce S-a întâmplat, Alice?

Fata se aşeză pe celălalt fotoliu. Se simţea bine în tovărăşia lui, singurul bărbat pe care-l înţelegea şi-l admira. Nu-l mai dorea ca bărbat, fiind convinsă că Leluţ, profesor, om de ştiinţă şi bărbat sută la sută, aşa trebuia să se poarte, brutal şi categoric. Îi plăcea însă să stea cu el de vorbă. Spusele lui dovedeau gândiri sigure, hotărâte, pline de miez. Şi el o asculta, îi luă în seamă necazurile şi tulburările, nu ca scârbosul de Leonin, care avea darul s-o încurce în capriciile şi nesiguranţa lui, s-o exaspereze cu cartea sau cu pianul, tocmai când era ea mai întărâtată.

Începu prin a se plânge de Leonin. Îl pâra povestind tot ce se întâmplase la cimitir. Nu că se temea c-ar putea „coafa pe sfânta Ecaterina”, dar îi era necaz. Întâi, s-o ia Leonin, şi apoi să-i dea ea cu piciorul.

Leluţ îi privea piciorul şi parcă începea să regrete pulpele atât de pline, lăsate la vedere, până la genunchi, de rochia scurtă din pluş măsliniu. Bine-ar fi fost ca Leonin să fi rămas încurcat cu Alice. Dar acum Leonin pierduse din importanţă. Centrul preocupărilor lui era Bulbuc, omul lui Urlieşu. Şi mintea, atât de inventivă, era acum goală de orice gând. Se silea tocmai să găsească o soluţie acceptabilă măcar în formă, când uşa se deschise şi intră Podariu, amărât rău. Le dete mina şi începu să se plimbe furios pe dinaintea lor.

— Toată nădejdea mea, Leluţ, e în tine. Tâlharul cela de Raică continuă infama lui tarabă. Nu mai merge aşa, trebuie să-l doborâm.

— Ce mai face Raică? şi Alice prinse a râde ştrengăreşte.

Podariu n-avea astâmpăr, se plimba gesticulând amarnic.

— Escroc, găinar, bandit, tâlhar de codru… Şi din nou către Leluţ: Tu eşti singurul om, care-l poţi arde la mir.

Vajnicile cuvinte ale lui Podariu îl umflau de mulţumire. Parcă în timpul din urmă, de când cu lovitura Bulbuc-Urlieşu, acţiunile lui începuseră să mai scadă. Se găseau şi de cei ce puneau la îndoială virtutea lui. El dorea ca în fiecare zi cineva să-i ceară ajutorul, pentru orice, pentru necazuri muiereşti, ca Alice, pentru lovituri decisive, ca Podariu, pentru lovituri măreţe, sistem Bulbuc-Urlieşu, sau pentru lovituri grandioase, tip Freud.

Podariu îşi trase un scaun de lemn de la masa de lucru, lângă Alice.

— Închipuieşte-ţi, domnişoară, că şi-a mutat hanul medical la câteva străzi de sanatoriul meu.

Fata îl urmărea cu privirea, când gravă, când poznaşă, glăsuindu-i fără vorbe că-l înţelege şi-l aprobă, şi că-i poate sta în ajutor.

— Ce-mi dai să-ţi aduc aici, în palmă, pe Raică şi tot „hanul” lui.

Şi întoarse mâna ei mică cu palma în sus, în care ciocănea cu degetul. Podariu luă mâna şi i-o sărută. Şi

deodată rămase ca prostit. Parcă nu-i venea să se mai despartă de mâna asta mică, purtând încă mirosul parfumat al pielii mănuşilor. De la mână, privirea i se prinse de pulpa tare şi rotundă. Leluţ îl urmărea cu gelozie.

— E frumos sanatoriul dumitale? şi ea zâmbi enigmatic.

— Minunat. De ce nu vii să-l vizitezi? şi privirile lui aprinse erau mai mult promiţătoare decât galante.

Se porni cu atâta avânt să descrie cât era de frumos sanatoriul lui, parcă uitase şi de Raică şi de infamiile lui medicale.

— Ne trebuie proces… îi strică Leluţ vorba.

— A mai avut un proces, spuse Podariu cu obidă.

— Dar atunci lipsea Leluţ din ţară, râse el însuşi, vorbind despre el ca despre un al treilea.

Alice se ridică să plece. Podariu sări imediat de la locul lui:

— Am maşina la scară, domnişoară, dă-mi voie să te conduc. Iar către Leluţ: Dragă, nu mă lăsa. Trebuie să distrugem pe şnapanul acesta.

Leluţ era cu ochii la Alice. Se despărţea greu de ea. Câte gânduri pofticioase năştea trupul ei! Fusese amanta lui timp de doi ani, şi o trecuse uşor altora, ca pe aroma unei ţigări de orient. Abia acum ochii lui pofteau la carnea ispititoare a trupului ei.

8

Coana Sofica era neschimbată. Femeie ţinută în loc de vârstă. Răsturnată pe scaun, cu ţigara în gură, sfătoasă şi binevoitoare, n-o cunoscuse mai tânără, n-o găsea mai îmbătrânită, chiar dimpotrivă. Părul tăiat, iar buclele ridicate pe frunte şi tâmple îi deschideau faţa mai mult. Niciun semn de bătrâneţe. Gâtul plin, ochii abia încreţiţi pe la colţuri şi obrajii fără adâncituri sub pomete. Se găseau numai ei doi, în anticamera sălii de consultaţii.

— Vai, domnule doctor, ce fericită sunt că nu m-aţi uitat. Spuneam tocmai duduiei Alice…

Nu-i mai spunea domnişoară, duduie era mai potrivit

pentru situaţia ambiguă a fetei.

— Am trimis, coană Sofico, după dumneata, fiindcă vreau să isprăvesc cu Alice.

Lovise dintr-odată, repede, tare, hotărât, să nu dea răgaz femeii să înceapă o pălăvrăgeală sentimentală sau moralizatoare.

— Te-anunţ din capul locului, coană Sofico, că plătesc. Plătesc bine, plătesc oricât…

Continua să lovească în sacade scurte, şi femeia luată aşa, pe nepusă masă, cu vorba uluitoare pe de o parte, cu ispita banilor pe de alta, uitase să joace pe sfielnica şi pe dificila. Cunoştea ea meşteşugul târgului, cu tocmeli, certuri, supărări, ca la urmă să rupă preţul de învoială, care să bucure amândouă părţile. Dar lămurindu-se, îşi dădea seama că doctorul îi strica plăcerea preeupeţiei. Avea dreptate Alice, totdeauna fusese el cam trăsnit. Nu era pe potriva „dânşii”. Chiar şi Leonin s-ar fi ruşinat altă dată de atâta brutalitate, dar acum era hotărât la orice, numai să termine cu Alice, să nu mai suporte scene ca aceea de la înmormântarea lui Anghel Drăghiceanu. Avea nevoie de linişte şi-l obosea dinainte perspectiva unei discuţii penibile. Parcă se temea chiar de el însuşi. Poate că nu era complet vindecat. Se temea de lăcomia poftelor lui violente, de puterea trupului ei obscen, deşănţat, şi tocmai pentru asta mai ispititor.

Poate nici frumoasa lui iubire cu Marga, cu ofensiva pornită de suflet împotriva trupului, nu putea să-l apere, de aceea avea nevoie de ajutorul altora, chiar şi de al coanei Sofica.

— Alice e fată foarte drăguţă, spuse ea după ce stinse mucul de ţigară în scrumieră. Iată că, de la plecarea dumitale, sunt aproape patru ani, stă la mine şi ne avem ca două surori…

Leonin luă de pe masă ultima revistă medicală şi începu să-i taie foile.

— Coană Sofico, vorba multă-i sărăcie, făcu Leonin mai în glumă, mai în serios. Şi eu vreau să te îmbogăţesc.

Coana Sofica oftă.

— Of! mersi… că ne-au ajuns nişte timpuri… că nu mai poate omul pridid de atâtea biruri şi angarale. O femeie cu bărbat, şi încă s-ar speria, dar o văduvă singură şi care nu mai speră în vreo partidă…

— Coană Sofico, o întrerupse Leonin, ai auzit sau nu? Plătesc… Vă plătesc, te plătesc… şi continuă să tragă cu cuţitul printre foile revistei.

Femeia îşi subţie buzele, apoi îşi strânse gura pungă. Luată din nou pe neaşteptate, pierduse cumpăna.

— Ei, coană Sofico?

Vorbea cu femeia ca şi cum ea ar fi fost împuternicită de Alice. Coana Sofica îşi frământa de zor colţul buzelor.

— Văd eu că nu v-aţi brodit la caracter.

— Aşa e, coană Sofico… nu ne-am brodit la caracter.

Ea căuta să câştige timp. Repezeala şi culanţa doctorului îi pricinuiau îngrijorarea. Dar speranţa unui câştig, din care ea să-şi facă partea leului, îi aprinsese ochii şi-i trecea un tremur prin mâini.

— Îi fată bună şi te-a iubit…

— A dracului iubire! Dar să lăsăm asta. Nu vrei să încasezi ceva, că timpurile sunt grele? Ca femeie văduvă ce te afli, fără bărbat… că nu poate omul pridid…

Imita vorba coanei Sofica şi se întrebă cum de mai putea glumi când sufletul lui era într-o continuă suferinţă. Se sprijini cu genunchii de masă şi începu să răsfoiască revista.

Coana Sofica vedea că era rost de un câştig mare, mai mare decât bănuise la început şi, deşi ţinea cu Alice fiindcă era femeie, şi se potrivea aşa de bine la caracter, nu putea pierde prilejul de a învârti o afacere care să-i aducă, ei în special, un câştig nevisat vreodată.

— Că eu i-am spus: Ia, dragă, pe maior, partidă serioasă… că Raică nu-i de tine.

Leonin zvârli revista. În sfârşit scăpase de piesele sensibile, se afla acum în miezul tratativelor. Se afla pe scenă şi un maior. Asta explica păsuirea Alicei de până acum, explica şi tentativa de ultimă oră. Mai era şi Raică pe bină. Ciudat. Vorbele acestea începuseră să-i umfle şi

să-i dezumfle sufletul ca pe o harmonică. Zadarnic dorea el să rămână indiferent, un sentiment de curiozitate nu-i dădea pace.

— Parcă cu Raică terminase… spuse el într-o doară, lăsând să-i cadă vorba c-o siguranţă atât de firească încât femeia se lăsă prinsă.

— Nu-i Raică de ea, chiar dacă pune casa veche pe numele ei. Că s-a deschis maidanul ca varza, şi dacă-l parcelează…

Ce învălmăşeală de gânduri. Va să zică Alice fusese şi cu Raică! Orice şantaj era exclus. Totuşi, pe sub bucuria unei eliberări definitive zbârnâiau în serie umbre dureroase. Preferinţa Alicei parcă-l jignea. Să-l fi înşelat Alice – nicio supărare – dar cu altul, nu cu Raică. Prostii…

— Coană Sofico, pentru afacerea asta, ori cu Raică, ori cu maiorul, eu dau mai mult decât binecuvântarea mea… şi făcu, cu două degete, semnul de a număra banii.

Nici nu se putea minuna îndeajuns de vorba şi gândirea vulgară ce stăruiau în el. Poate prezenţa coanei Sofica, poate socotelile Alicei? Nu ştia ce-l indigna mai mult, şantajul sau ambiţia?

— C-aşa ziceam şi eu. Domnul doctor Leonin e un om galant, şi nu se poate ca pentru „metresa” lui să n-aibe o mică atenţie.

— Bravo, coană Sofico! Atunci, aţi şi vorbit despre asta? Cum s-ar zice: gând la gând cu bucurie… şi se sculă în picioare, indicând femeii că terminase.

— Coană Sofico, îţi dau dumitale plenipotenţa să aranjezi lucrurile cum o fi mai bine. Nu te-ncurca de preţ, nici pentru dumneata, nici pentru zestrea ce pretinde maiorul.

Coana Sofica îşi tocmise o figură a jale, ca şi cum ar fi fost neconsolată de încheierea făcută. Dar bucuria sălta în luminile ochilor şi nu-i dădea pace mâinilor. Desfăcu poşeta, căuta ceva, apoi o închise; se învârti locului vrând să fie cât mai amabilă, cât mai binevoitoare.

— Nu v-aţi brodit la caracter.

— Asta-i, coană Sofico… şi binişor o îndreptă spre

uşă.

Să isprăvească o dată, să fie acum singur. Destul se coborâse până la tocmeala asta ca la obor. Să fie singur, să deschidă fereastra, să respire aer curat.

— Că i-a venit timpul să se mărite şi ea, iar dumitale să te-nsori.

— Ba, să mă ferească Dumnezeu.

— Asta nu se poate… şi coana Sofica se oţărî. Aşa a lăsat Dumnezeu, să nu poată trupul bărbatului fără mângâierea unei femei.

În mintea lui Leonin ţâşni un gând, ca o săgeată.

— Bine spui, coană Sofico. De-o femeie am nevoie…

Femeia se întoarse, zâmbind cu un ochi profesional.

— Las pe mine, domnule doctor, că-ţi găsesc eu una pe cinste.

— Stai, coatia Sofico, nu pentru ca să mă însor am nevoie de o femeie.

Ea făcu o mutră supărată, ca şi cum, la vârsta ei, mai era nevoie să i se dea sfaturi în asemenea chestiuni.

— Ştiu cu ce-ţi trebuie.

— Nici prea tânără, nici prea frumoasă, dar care să înţeleagă că, peste şase luni, s-a terminat.

— Las pe mine… îţi găsesc eu ce-ţi doreşte inimioara.

— Un singur lucru îi cer: să nu mă iubească.

Coana Sofica zâmbea dintr-un dinte de aur, aşezat în colţul gurii. Intrase acum în miezul celei de-a doua meserii a ei. Cu pricepere la dorurile boierilor holtei şi cu interes pentru bietele femei tinere, frumoase şi fără niciun sprijin.

— Una tăcută, modestă şi supusă. Femeie nemăritată care, din nepotrivire de caracter…

— Nu vreau să ştiu cine e, ce-a fost. Să nu vorbească prea mult şi, mai ales, să nu se…

— Să nu se îmorezeze de dumneata. Asta-i asta… Când ai ochi frumoşi! Ptiu, bată-te să te bată… Cum dracu’ să nu se îmorezeze femeile?

— Uite un acont, coană Sofică, pentru osteneala dumitale… şi scoase o hârtie de o mie.

Ochii femeii începură să râdă. Era minunată şi

înduioşată de atâta dărnicie. Asta se chema pleaşcă. Şi în mintea ei se hotărî dă trebuie să se devoteze unui om atât de nobil.

După plecarea ei, Leonin se simţi dintr-odată dezorientat. Cum putea fi aşa de vulgar? Poate că tocmeala asta cu coana Sofica îi fusese de lipsă ca să nu decadă şi mai rău, să nu se trivializeze şi mai mult.

Ar fi vrut să răspundă Margăi, dar parcă nu îndrăznea. Îi lipsea ambianţa. Nu putea trece de la conversaţia cu coana Sofica la scrisoarea lui de iubire. Urcă în salon şi se aşeză la pian. *Fantazia cromatică,* a lui Bach…

P-ără îndoială că muzica curăţă sufletul de poftele brutale ale simţurilor, de socotelile imediate ale vieţii.

Terminând, ultimele acorduri se risipeau în unde imateriale pe cărţile din bibliotecă, peste mobila odăii, pe portretul din faţa lui. Şi gândul îi zbura pe urma sunetelor, parcă să întregească, să fie întregit…

Când se ridică, nu-i păru deloc nefiresc ca, în pragul uşii, să dea cu ochii de părintele Manoil.

— Dumnezeu te-a trimis la mine, părinte, în clipa aceasta – şi luându-l de braţ îl conduse până la un fotoliu. Nici nu ştiu când ai intrat. Am fost însă înştiinţat printr-un mesaj care mi-a trecut odată cu sunetul prin gând.

— Am aşteptat să termini. N-am vrut să te întrerup.

— Încă o dată îţi spun, părinte, că Dumnezeu te-a adus la mine. Şi după o pauză: Nu ştiu bine ce înseamnă Dumnezeu. Vrând să mă lămuresc, mai rău mă încurc, şi de aceea mă exprim prost. Spune-mi mai bine ce vânt te-aduce la mine?

— La mănăstire, totul e pregătit. De mâine poţi începe.

— Viu, părinte. Operaţia, în sine, mă bucură; mă bucură să dau ajutor unor nefericiţi; dar mă bucură parcă mai mult apropierea de mănăstire.

Vorbind despre sanatoriul de la Stupiniţa, se treziră depănând firul amintirilor. Magheru, şi iar Magheru. Duhul acestui om anima o generaţie întreagă. Dar, pentru Leonin,

Magheru avea şi o altă însemnătate, era fratele Margăi.

— Părinte, du-mă la un preot care, prin vârstă, înţelepciune şi indulgenţă, a intrat în ceata sfinţilor părinţi, să mă mărturisesc lui.

— Ţi-am spus că mărturisirea e taina cea mai mare, pentru care – ţi-am mai spus – va să fii pregătit.

Dar vorba, curmată pe buze, se întoarse în cele depărtări, pe multele şi întortocheatele drumuri ale amintirii.

— Aş lua fericit drumul unui schit de munte, de unde să ştiu că în^2 aude Dumnezeu prin rostul unui ales de-al său.

Manoil nu mai veghea acum asupra lui Leonin. Trăia, înnoită de clipă, propria sa durere, pedepsit parcă să nu-şi poată trece suferinţa în uitare şi nepăsare, pentru care mântuirea nu poate veni decât de la harul unei minuni.

— Păfinte, am găsit siguranţa inteligenţei, dar sufletul meu a rămas risipit pe mare cuprins. Inteligenţa nu-i îndestulătoare. Parc-ar fi să prinzi cu cleştele valurile mării.

Lemnele din sobă ardeau trosnit. Prin portiţa deschisă se vedeau flăcările albe şi roşietice, proiectându-se pe stejarul bibliotecii, cu reflexe palide şi jucăuşe.

— Păcatul… rosti popa, lăsând să i se pulverizeze simţirea şi gândul în umbrele verzui azvârlite prin fereastră pe parchet de pomii îngheţaţi. Şi dintr-odată, adunându-se cu voinţă: Păcatul, frate Leonin… Nu ştiu ce să mai zic.

Abia acum Leonin avu impresia că-i pe cale să-şi stăpânească vălmăşeala din suflet. Aştepta plin de grijă ca tăcerea, care se făcea una cu întunericul încremenit de afară, să capete glas de cuvânt.

— Tu ştii că eram proptit în credinţă, ca farul în stânca inaccesibilă furtunilor. Prin credinţă era sigur că-mi îndeplinesc misiunea. Voiam ca, din lume, să fie alungat păcatul. Credeam că viaţa nu-i vrednică s-o trăieşti decât adpcând-o în făgaşul ordinii şi autorităţii dumnezeieşti. Dar virtutea mea s-a dovedit goală. Vrând să mă sprijin pe

ea, s-a sfărâmat în ţăndări ca o coajă de nucă pe care calci cu piciorul. Credeam, dar nu iubeam.

Leonin pricepu că vorba popii era spusă spre liniştirea şi mântuirea unui suflet chinuit. Sufletul lui? Sufletul popii? Dar, cu cât vorbele popii se apropiau cu gândul la locul unde suferinţa, întunericul şi remuşcarea făcuseră un soi de mormânt, el le îndepărta.

Manoil se ridică dintr-odată, curmându-şi vorba.

— Atunci, pe mâine.

— Pe mâine, răspunse doctorul, bucuros, mulţumit de plecarea lui. Dar la uşă îl apucă de mână, într-un gest prin care cerea parcă ajutor, salvare. Ştii, părinte, n-am avut curajul să mă mărturisesc nici fiinţei celei mai iubite. Mi-a lipsit curajul.

— N-a sosit încă clipa.

Gândul dui Leonin continua să răsune ca o coardă de vioară, pe care nu cânţi cu arcuşul, ci o ciupeşti cu degetul. Conduse pe preot până la poartă.

— Atunci, pe mâine…

— „Trec la spital numai pentru vizită şi apoi plecăm cu maşina.

Azurul cerului era tare ca un bloc de cristal şi, prin arborii desfrunziţi, vântul ducea cu el umbrele nopţii. Stelele înşurubau strâns tăria. Cristale albe şi fluturaşi strălucitori tremurau prin aerul rece.

Leonin intră în casă, se aşeză la masă şi începu să scrie.

„E noapte minunată, ca în cromolitografii şi-n romanele cu gust dubios. E noapte, sunt singur. Din camera servitoarei se aude patefonul. Urechile-mi sunt pline de refrenul şlagărului: *Dac-am fi împreună, toamna nu şi-ar pierde frunza… Noi* n-am avut toamnă.

Acum pot să-ţi spun cât te iubesc de mult, după încercările care mi-au verificat iubirea.

Patefonul a încetat şi, din depărtare, ascult postul Bucureşti. Se transmite andantele Appassionatei. E o prezenţă scumpă pentru amara mea singurătate şi o mângâiere divină pentru disperata mea iubire”.

9

Sanatoriul părintelui Manoil – desprins din înfiorarea celei dintâi privelişti pe care ţi-o dă răstignirea unei mănăstiri albe pe cerul curat, între revărsarea valurilor de verdeaţă tomnatică – era o casă veche de ţară, cu frontul întins în lungime şi pivniţa deschisă în curte prin două uşi. În cerdacul care susţinea streaşină prin stâlpi de lemn se ajungea urcând pe o scară. Pe aici vor fi coborât călugării în şir, psalmodiind tainice cântări, pentru slujba de la mijlocul nopţii. Sub streaşină, o placă vestea lumii dorul profesorului Orman: „Iartă-le.

Doamne, că nu ştiu ce fac…”

Pe vremuri corpul de casă făcea parte din mănăstire. După stăruinţele lui Manoil – stareţul – clădirea, împreună cu două rânduri de chilii, fusese scoasă afară din incinta sfântului locaş, ca să nu se lovească de străşnieia sfintelor canoane, trăgându-se zid despărţitor între mănăstire şi sanatoriu.

Multă nedumerire şi chiar obidă o fi pricinuit călugărilor năvala asta de civilizaţie şi de boală, vătămându-le pacea, smintind sfinţenia locaşului şi stricând poezia tăcerii. Dar cu încăpăţânarea părintelui Manoil nu era cu putinţă să răzbaţi.

Sub cerdac se găseau camerele de consultaţie, desprinse dintr-o parte a pivniţei. Scara te ducea într-o tindă, de unde se desfăceau cele două aripi ale sanatoriului. Aci, în afară de un crucifix pe peretele din fund, nimic nu amintea a mănăstire. De o parte, sala de operaţie, sala de Röntgen, sala de pansament şi, mai în fund, patru încăperi pentru bolnavii operaţi. De cealaltă parte, o cancelarie, locuinţa lui Manoil, care veghea asupra bunei rânduieli a gospodăriei. Chiar lângă locuinţa lui, o rezervă pentru bolnavii greu încercaţi de boală, ca şi le stea repede într-ajutor. În afară de corpul principal al sanatoriului, se găseau în curte alte două pavilioane, dependinţele mănăstirii pe vremuri, transformate cu timpul în chilii pentru călugări, iar acum întregite c-o terasă, pentru cura bolnavilor.

Sanatoriul părintelui Manoil n-avea nimic din solemnitatea impresionantă şi tulburătoare a unui edificiu spitalicesc. Glastre cu muşcate, pe prispe, grădiniţă în faţa corpului de case, scoarţe cu desene de flori şi păsări, pe podele. Leonin îşi amintea de înfăptuirile lui de la Strehaia, dar lucrarea părintelui Manoil îl depăşea. Cât trebuie să fi alergat pe la autorităţile bisericeşti, ca să-şi poată înfăptui planul! Câtă luptă cu îndărătnicia călugărilor – oameni simpli. – ca să le schimbe viaţa contemplativă într-o harnică şi susţinută activitate. Canoanele se opuneau şi tradiţia glăsuia altcum. Mai mult, căpătase învoiala, nemaipomenită până la el, să primească şi femei bolnave într-unul din pavilioane. După alergături şi multă rugăminte, se înstărise cu fonduri de la diferite ministere, de la patriarhie şi de la proprietarii învecinaţi.

Mănăstirea Stupiniţa ieşise în lume şi la lumină, prin sanatoriul părintelui Manoil. Se dusese vestea cale de zece poşte. Se îmbulzeau bolnavii, cei plăpânzi îşi căutau sănătatea, mamele îşi aduceau copiii. Manoil făcea zeci de consultaţii pe zi; călugări instruiţi plecau în cercetare prin satele învecinate, învăţând şi propovăduind lupta împotriva bolii şi a morţii. Acum anunţase, pentru operaţii, ajutorul unui renumit chirurg bucureştean.

Pentru început Leonin făcuse o frenicettomie, operaţie simplă, ca să-şi dea seama de posibilităţile de lucru, de utilaj şi de educaţia chirurgicală a ajutoarelor. Putea fi îndestulit. Cuvântul priceput, care să inspire încredere, netezeşte orice îndărătnicie şi izbuteşte oriunde. Cum găsise pe Guşteriţă la Strehaia, şi cum îl lăsase? Dar pe Aspasia?

După operaţie, Manoil vru să viziteze împrejurimile. Mănăstirea era aşezată la poalele munţilor, în gura vadului. O dungă de munte, acoperită cu pădure şi poieni înroşite de toamnă, se întindea de la un capăt al defileului, ocolind zarea către miazănoapte, frângându-se apoi şi urcând din nou spre răsărit. Mai aproape, o grămadă de stânci, în vârful cărora, pe o lespede stearpă, se înălţa, din timpuri neştiute, o cruce mare de piatră. De la zidul

mănăstirii, râul îşi lărgea albia pe un podiş până ce se pierdea între lunci.

Mănăstirea, în formă de cetate, era împrejmuită cu gard de pomi tineri. În mijloc, biserica; clopotniţa într-o parte. Sanatoriul fusese, probabil, locuinţa stareţului, cu arhondaricul.

— Cred, părinte, că noi doi vom săvârşi aici minuni.

— Aceasta este opera profesorului Orman. De la el am învăţat mai mult ca de la toţi ceilalţi profesori.

— Ce om, părinte…

Şi urcând drumul spre mănăstire, amintirile îi însoţeau. Din nou, Anghel Drăghiceanu, Orman… Erau cei pomeniţi. Între ei doi, multe deosebiri, dar şi ce multe asemănări. Şi Tut veanu, dar mai ales Magheru…

— Ce noroc pe noi, să-i fi cunoscut şi iubit.

Amurgul aducea aer tare de toamnă, îndată ce soarele coborî peste coama munţilor. Foşnetul pădurii, atât de lin şi uniform, cadra cu locaşul sfânt, c-un sanatoriu de tuberculoşi şi eu acea pace a trecutului, răscolită de amintirile celor doi prieteni. Se mai găseau oare oameni de măreţia celor de odinioară?

— Nu cred să mai fie chirurgi de talia lui Anghel.

— Ba da. Unul eşti tu, de pildă.

Fără vreo dorinţă de laudă deşartă sau de linguşire, izbucnise vorba preotului. Nu era clipa potrivită minciunii.

— Nu-i drept, părinte. Uite, eu nu mă simt în putere să suport comparaţia. Dar creatori, ca Orman, or mai fi?

— Marele Orman îşi înălţa lucrarea către Dumnezeu, ca pe o rugăciune. Dar, ce ştiu eu? Poate şi pe el, tot păcatul…

— Raţionamentul tău greşeşte, părinte. Dacă păcatul rupe ordinea divină, cum s-a putut încadra Orman în ea?

Manoil, care parcă visa, se trezi dintr-odată cu pleoapele grele de gânduri.

— Păcatul îţi tulbură cugetul, dar îndreaptă drumul sufletului prin griji şi dureri. El te duce pe buza de prăpastie a marei, a universalei incertitudini. Dar nu păcatul pus sub sancţiunea din afară, ci păcatul faţă de

care tu singur eşti judecător. Există o unitate ideală, la care ajungi prin perfecţiune, şi o unitate umană, căreia îi zic omenie, la care nu poţi ajunge decât prin propriul tău zbucium.

— Dar, părinte, tu te desparţi de Dumnezeu…

— Mă apropii de Tutoveanu. Adevărul va să fie pus în slujba omului…

Apoi, schimbă vorba:

— Cât de mult mă gândesc la el, la el şi la Magheru.

Gândul lui Leonin se întindea acum, în undă nesimţită, până la Marga. Marga, mântuirea lui!

— Înainte de masă, aş dori, părinte, câteva clipe de singurătate. Pentru echilibrul meu lăuntric am lipsă de liniştea cerului şi de şoapta pădurii. Doresc să scriu şi o scrisoare…

— Pofteşte în camera mea.

Se întoarseră la sanatoriu.

— Mi se pare, părinte, că mă găsesc în împărăţia lui Dumnezeu pe pământ.

Manoil îl opri:

— Prea grele cuvinte rosteşti.

— Sunt pe potriva sufletului meu.

Camera părintelui Manoil rămăsese cu mobilierul redus al vechilor chilii. Doar crucifixul, deasupra ferestrei dinspre răsărit, care dă în munţi, soba înroşită de foc şi un armoniu mai schimbau ceva din rusticitatea încănerii. Miros de busuioc, miros care leagă trupul de suflet, se răspândea din pat, din căniţele de pe masă şi din crenguţa prinsă de crucifix.

„Mă găsesc în chilia unui călugăr, scria Leonin, la masa de brad. În faţa mea e patul, acoperit cu un ţol de lină, un dulap şi o etajeră cu cărţi, totul din brad rudimentar. Dar crucifixul şi armoniul adeveresc spusele mele, iar mireasma de busuioc spală sufletul de toate păcatele. O scrisoare ca aceasta n-ai primit în viaţa ta, şi nici nu vei mai primi, fiindcă sentimentele mele de acum nu seamănă cu ale nimănui, şi nici cu ale mele de ieri sau cu cele de mâine. Acum pot să-ţi spun că te iubesc. De ce

nu eşti lângă mine, sub crucifixul atotiertător? M-aş smeri la genunchii tăi şi m-aş ruga pentru negrele mele păcate, pentru care am fost pedepsit şi pentru care jinduiesc mereu ispăşirea. Poţi tu pricepe, la ora aceasta, când tainele se dezvăluiesc, toată dragostea şi toată frica mea? De cine mi-e frică? Mi-e frică de nostalgia divină. Mi-e frică de mine. Mă tem că nu voi putea duce zidirea mea la bun sfârşit…”

10

Operaţia era terminată. Bolnavul fusese scos din sala de operaţie, şi totuşi Leonin întârzia povestind Sandei cele văzute de el la mănăstirea Stupiniţa. Sfântul locaş, cu rostul lui schimbat. Tăcere încreţită de suferinţă. Simţire tainică, gânduri îndrăzneţe. Altul era şi părintele Manoil, în vorba şi-n purtarea lui. Rugăciunea nu are decât o putere limitată. Întoarcerea la noua ortodoxie trebuie făcută altcum decât prin cuvinte şi ritual, printr-o acţiune de răzvrătire, într-o lume în care nu mai e cu putinţă cinstita şi naiva credinţă primitivă. Ortodoxia, lipsită de autoritate şi disciplină, n-are de partea ei decât umilinţă. Dar umilinţa e o – valoare mai uşor de mânuit moral decât estetic. Ea nu capătă putere decât după un examen scrupulos de conştiinţă şi o introspecţie amănunţită, prin hotărâri inaccesibile vulgului, şi care să nu-l jignească.

— Cea mai grea valoare estetică de mânuit este umilinţa.

— Să deosebim făţarnica umilinţă a trufiei de severa umilinţă a nostalgiei divine, spuse fata.

Femeia de serviciu strângea de pe jos compresele îmbibate cu sânge, tampoanele, pensele. Găleţile stăteau pline de feşi mototolite, bucăţi de gutapercă şi pământufuri de vată verde-gălbuie.

— Dacă eu, într-un elan de umilinţă, aş trebuiui pe jos în locul femeii, n-ar fi umilinţă, ci minciună menită să ascundă vanitatea.

Femeia deschise larg ferestrele. Un curent de aer proaspăt se năpusti în sala îmbâcsită de miros jilav şi putred.

— Să mergem, domnule doctor.

Leonin îşi şterse mâinile de acelaşi ştergar cu Sanda, fiecare la unul din capete, aruncară ştergarul şi plecară.

— Modestia, altă problemă… Totul vine de la revolta împotriva formalismului regulilor morale. Să ai judecata cinstită, căci cei mai mulţi oameni cinstiţi au judecata necinstită.

Vorbind, se lămurea. Te găseşti în faţa unor oameni suferinzi, pe care nu-i poţi iubi. Ce faci? Te închizi în turnul de fildeş ca să nu-ţi spurci substanţa ta din alt material, şi le dai din vârful degetelor, pomană, ajutorul tău de om din altă rasă. Te cobori? Eşti copleşit şi înăbuşit…

— Să lăsăm la o parte reaua-credinţă.

— Nu, domnişoară. Reaua-credinţă se poate încă intui. Dar sunt acţiuni, impecabile în formă, pe care numai insul le cunoaşte, fiindcă sunt produsul unui dezacord dintre gândire şi faptă.

Coborând către sala de pansament, portarul îl anunţă că domnul doctor Badea Popescu dorea să-i vorbească.

— Să poftească în cancelarie.

Badea cădea totdeauna la timp nepotrivit. De altfel îl întâlnea foarte rar. La Societatea de chirurgie, Badea lipsea; iar la şedinţele Societăţii de biologie – atât de dragi lui Leonin – Badea n-avea ce căuta. În Bucureşti, Leonin nu oprea la sanatorii, se mulţumeau numai cu operaţiile din serviciul său.

În cancelarie, Badea se repezi la el cu braţele deschise. Stângaci şi prost, nu se pricepea să joace teatru, căci în privirea lui alburie se vedea necazul prost ascuns după o licărire de zâmbet dulceag.

— Dragă Leonin, acum sau nicidoată…

Se înroşise până-n vârful urechilor lui ascuţite, parcă s-ar fi ruşinat singur de el.

— Am venit să fac împăcarea între tine şi Leluţ.

— Împăcare? Dar ce, am fost vreodată certaţi?

— Şi o să fiţi din nou ca fraţii.

Vădit că în capul prostănacului se învârtea o combinaţie. Se aşează pe scaun şi răsturnă în discuţie sacul

banalităţilor la îndemână: colegialitate, prietenie, devotament. Dar căzuse prost cu vicleşugul, tocmai când Leonin se lupta cu subtilitatea valorilor estetice.

— Spune drept, Badeo, pentru ce ai venit. Nu-s chiar aşa de prost să cred că te-ai deranjat tu să mă cauţi numai pentru o demonstraţie de dragoste.

— Leluţ e de acord să ajungi profesor universitar.

Vorba lui Badea căzu ca într-un vis nelămurit. Poate c-ar fi trebuit să se bucure, poate că ar fi trebuit să se indigneze. Dar el rămase indiferent, în timp ce Badea vorbea. Prin moartea lui Anghel Drăghiceanu, catedra lui devenire vacantă. Locul se cuvenea lui Mladin. Era cel mai în vârstă. Dar rămânea catedra lui Mladin. Candidaţi erau mulţi, dar în niciun caz nu trebuia să ajungă Bulbuc.

— Cred că eşti de părerea mea.

Badea era într-o stare de exaltare maximă. Ochii lui, placizi pe vremuri, se bulbucaseră şi în albul lor apăruseră vinişoare roşii. Îşi îndreptase şi cocoaşa cătând îndrăzneţ, iar indiferenţa lui Leonin îl scosese din sărite. Nu-şi mai găsea locul.

— Bulbuc este infam. Adu-ţi aminte cum se purta când era intern.

— Nu era cel mai ticălos dintre noi.

— Vai, se indignă Badea, vorbeşti cu păcat. Te-aude Dumnezeu… şi deodată se smeri.

Pomenise numele temut al lui Dumnezeu. Redevenise internul umil care se ruga, frecându-şi mâinile, de unul şi de altul, să-i ţină garda.

— Şi Leluţ s-a gândit la tine.

— Îi mulţumesc de onoare, spuse el ironic, încât chiar şi Badea observă.

— Nu râde. Leluţ conduce azi facultatea. N-ar fi mare minune să ajungă chiar decan în locul lui Anghel Drăghiceanu.

Poate că dacă n-ar fi fost cu o zi mai înainte la Stupiniţa, dacă un duh de melancolie – amestec de durere şi iubire – nu i-ar fi mulcomit pornirile, alta i-ar fi fost reacţiunea. Dar acum nemernicia lui Badea, pusă în slujba

intereselor lui Leluţ, nu-i aţâţa măcar curiozitatea.

— Îţi mărturisesc pe cuvânt de onoare, dragă, că această chestiune nu mă interesează.

— Ba trebuie să te intereseze, căci la anul iese Drăghici la pensie, şi atunci se eliberează Medicina operatorie. Castriş e scos din combinaţie, a trecut la Colentina. Vor fi deci două locuri. Dacă eliminăm pe Bulbuc, rămânem noi doi, eu şi cu tine. Leluţ şi-a dat asentimentul. *Numai să* vrem şi noi. Ce dracu', ca vechi colegi şi prieteni, cum să nu ne-nvoim? Condiţia pusă de Leluţ însă e ca piciorul lui Bulbuc să nu calce în facultate. De aceea am venit la tine.

Sprijinit cu pumnii în masă, Badea aştepta cu ochii bulbucaţi răspunsul lui Leonin. Aşteptarea chinuită îi lăbărţase chipul. Pentru el, Leonin făcea pe scârbosul, se lăsa rugat ca o mireasă.

— Bine, Badeo… mai vorbim noi.

Dar Badea nu se lăsa aşa de uşor, îi dădea zor, parcă să-l urnească din loc. Scoase tabachera şi, după ce oferi lui Leonin, îşi aprinse o ţigară.

— Ne trebuie şi concursul tău.

— Ce fel de concurs?

— Va trebui să ducem o luptă distructivă împotriva lui Bulbuc. E tare, şi de aceea să fim uniţi.

Ţigara îi mai potolise îndârjirea. Se trântise pe un scaun – acum era diplomat – şi-şi însoţea vorba aspră cu gesturi şirete. Leonin regreta lipsa lui de virtute. Acum să-i fi tăiat vorba. Să-l lase pe el în pace. Mintea lui refuza să asculte de Badea, fiindcă sufletul nu-i era acordat cu al lor. El era acum cu gândul la mănăstirea Stupiniţa, la părintele Manoil.

— Ce zici, dragă?

— Ce argumente aveţi împotriva lui Bulbuc?

— Îţi mai aminteşti lucrarea lui despre organele parasimpatice?… şi Badea râse cu superioritate.

— O, dar e de mult îngropată.

— O dezgropăm.

Leonin căta uimit la el. Să-l ia de urechi şi zvârl cu el

afară. Auzi ce-i propunea? Ca-n Scrisoarea *pierdută* a lui Caragiale. Dar nici dispreţ, nici scârbă nu-i agitau sufletul. Pentru el nu exista acum decât mănăstirea Stupiniţa, părintele Manoil, Marga.

— Bine, Badeo, mai discutăm noi.

Badea consultă ceasul de la mână, sări de pe scaun, aruncă ţigara în sobă şi se pregăti de plecare.

— Unsprezece. M-aşteaptă tot personalul sanatoriului.

Leonin se ridică imediat, ca să nu-i mai dea lui Badea motiv de întârziere.

— Gândeşte-te bine. Leluţ te acceptă, deci o împăcare cinstită. Şi, de la uşă: O să fiţi ca fraţii, bre…

Leonin îl urmări cu ochii şi, când văzu că s-a urcat în maşină, trimise să cheme pe Sanda.

— Ce s-a întâmplat?

— Domnişoară, am făcut o tristă constatare. Badea e o lichea, aşa cum l-am apucat. Dar şi eu… închipuieşte-ţi cât sunt de infam. Leluţ mi-a propus să mă facă profesor universitar, cu condiţia să-l dobor pe Bulbuc. Propunerea lui Leluţ nu m-a indignat, iar pe Badea nu l-am dat – afară, aşa cum ar fi meritat. Nu sunt orgolios, nici vanitos, ci un monstru de infatnie. Nu mă pot purifica decât prin focul unei idei generoase.

11

— Iată-mă, domnişoară, ajuns, după mare ocol, acolo unde vocaţiunea mă îmboldea, la cercetarea ştiinţifică.

Prin fereastra largă a cancelariei, soarele rotund, de iarnă, cobora o lumină rece cu palori verzui. Din stradă, în depărtare, acelaşi murmur surd şi aceeaşi forfotă de oameni grăbiţi pe trotuarele îngheţate.

— Ţi-am spus cum a venit ieri Badea la mine, propunându-mi să mă angajez în una din luptele pe care cu atât brio le iniţiază Leluţ. Dar pasiunile lor nu mai sunt şi ale mele. Stau la o parte, deşi n-aş putea spune că m-am eliberat de tot zbuciumul. Mă tem însă de atitudinile cu aspect teatral şi, dintr-o elementară decenţă, nu vreau să plictisesc lumea cu tânguirile mele. Îmi trebuie o idee

mare, generoasă.

Se vedea plin de îndrăzneală. Nu mai era timorat, ca pe vremuri, de vreo infirmitate sufletească, putea gândi, putea lucra. Dar, după cum fiecare frază muzicală era prilej de durere, fiecare gând se rezolva cu aceeaşi tristă duioşie. Nu-l mai încurca niciun caz ştiinţific, nu-l oprea nici vreo intervenţie chirurgicală. Dar iată că din senin un suspin se rostogolea şi izbucnea flacăra unui elan lipsit de durată. Parcă nu mai putea pipăi eternitatea. Eternitatea! Un nonsens.

Soarele se mai eliberase din aburul dimineţii şi, izbind peste turla bisericii, se împrăştia pe zidirea din faţă, pe covor şi pe masă. Razele aduceau o pală de căldură în atmosfera răcoroasă a dimineţii de iarnă târzie.

— Nu m-a mulţumit niciodată operaţia în sine. A trecut timpul când mă fericea un gest elegant. Operatorul care se bucură că lucrează frumos e ca oratorul care se fericeşte ascultându-se.

Cu ce supusă şi ascultătoare privire îl încadra Sanda! îl înduioşa, dar trebuia să oprească entuziasmul fetei şi să-l stăvilească printr-o prietenie disciplinată, care s-o ducă la înţelegerea unei colaborări intelectuale.

— Vreau să întreprind studiul cancerului. Dar nu te speria… nu am prezumţia şi vanitatea romanticului student din primii ani de medicină care, în visurile lui de glorie, are ca prim obiectiv leacul împotriva cancerului.

Frunzele rare şi încremenite ale pomilor căpătaseră o rumeneală strălucitoare. Agitaţia străzii se revărsa în murmur molcom, se tot unduia până ce dispărea din minte.

— Nu ştiu cum voi începe. Deocamdată mă pregătesc. Leluţ vrea să mă amestece în combinaţiile lui, tentându-mă cu perspectiva unei catedre universitare. Dar gândul meu e altul. Am operat sute de bolnavi, şi voi mai opera încă, dar în problema cancerului sunt ignorant. Primul pas spre îndeplinirea dorinţei mele: îmi mărturisesc ignoranţa. Voi studia mai întâi.

Acum soarele se strânsese pe chipul fetei. Un obraz era numai lumină, iar celălalt, întuneric.

— Al doilea pas în această lucrare ce proiectez… Voi studia numai o părticică, un strop din problema atât de vastă a cancerului. Cancerul experimental, partea cea mai accesibilă mie ca chirurg şi medic român, cu mijloace rudimentare.

În disjuncţia de lumină de pe chipul fetei, el deosebea două însuşiri: cea feminină, ţinută în umbră, iar cea intelectuală, revărsată în lumină. Şi din nou se certă. Să nu fabuleze în chip tendenţios.

— Al treilea, sfiala necesară… Am trăit, în chirurgie, clipe vecine de extaz. Meseria aceasta te duce uneori în pragul unui altar dar, până atunci, câtă roboteală măruntă.

Sufletul lui făcu popas. Altar? Altar în sufletul lui… Apoi reluă firul gândirii:

— Voi găsi, probabil, clipe de mulţumire în cercetarea ştiinţifică. Poate că din roboteala migăloasă s-or alege clipe de fericire, poate ceva de folos. N-am fost rânduit lucrărilor estetice, dar nici celor statistice.

Acum revenise la obişnuita socoteală a simţurilor. Auzea pe caldarâm paşi uşori şi grăbiţi de fată şi paşi potcoviţi de soldat. Spitalul se liniştise. Rar câte un scârţâit de uşă. Până la el pătrundea şi mirosul de gaz cu care femeile de serviciu curăţau coridorul.

— Domnule doctor, lucrarea ştiinţifică, cea adevărată, ia fiinţă ca şi imaginea poetică, într-un chip vizionar, într-o atmosferă spectrală.

În cancelarie irumpse Bulbuc, cu toată impertinenţa lui ostentativă. Era actul al doilea al piesei. Bulbuc întinse, de la înălţime, mina fetei, ca şi cum ar fi concediat-o; aruncă pălăria şi mănuşile pe un scaun, iar el se trânti pe canapea.

— 7 Fii bună, domnişoară, şi ne lasă singuri, spuse.

Sanda plecă. Bulbuc, impertinentul Bulbuc, a cărui tărie o făceau morga şi aroganţa, nu-şi stricase ţinuta. Dimpotrivă, monoclul părea mai strunit în ochi, nasul şi bărbia mai ascuţite.

— Auzi, *mon cher,* ce obrăznicie? Leluţ vrea să-l facă profesor pe Badea.

Chipul lui Leonin rămase nemişcat.

— Auzi tu, cu cine înlocuim pe Anghel Drăghiceanu? Cu Badea Popescu! Impertinenţă!

— Fiecare1 generaţie are oamenii pe care-i merită.

Ciudat suna în gura celui care împroşca lumea prin proiectilul monoclului cuvântul impertinenţă. Socotea firească atitudinea lui sfidătoare, iar proiectul lui Leluţ, o ofensă adusă lui. Prostia lui Badea se alegea ca un simbol al îndrăznelii inconştiente, dar impertinenţa lui Leluţ era o adevărată ofensă personală.

— Asta-i nenorocirea noastră. Consiliul profesoral şi toată lumea medicală mai de ditai doamne îi compusă numai din laşi, speriaţi de un de-alde Leluţ, din comozi, cărora puţin le pasă… iar cei mai periculoşi sunt scepticii, ca tine.

Omul avea dreptate şi Leonin râse. Îl mai amuza să vadă pe figura lui Bulbuc, atât de scrobită de obicei, uşoare creţuri pe frunte.

— Ce-ai vrea să fac?

— Să te asociezi la luptă. Să începem campania distructivă.

În furia lui, o mişcare mai slobozită a pleoapei lăsă să-i cadă monoclul. Acum chipul lui Bulbuc se trivializase cu totul. Ochii se închirciseră în pleoape şi căutau strâmb, colţurile gurii stăteau înfipte în obraji, iar dinţii rânjeau prosteşte printre buzele sumese.

— Trebuie să pregătim lovitura de graţie. Voi repune pe tapet felul cum şi-a furat maestrul. Pe urmă vei veni tu, să dai în vileag obârşia lui ţigănească…

— Pe mine să mă ierţi.

— Şi tu eşti laş?

— Dragă, această chestiune nu mă mai preocupă.

Bulbuc îşi simţi faţa lipsită de apărarea monoclului şi îl puse la ochi, căci numai aşa îşi dobândea adevărata lui valoare.

— Te derobezi? îţi rezervăm şi ţie un loc. La anul viitor iese la pensie Drăghici, devine liberă medicina operatoare.

— Ştiu, ştiu… Dar îţi spun pe cuvânt de onoare că nu mă mai interesează chestiunea. Am pierdut spiritul combativ.

— Vor lupta alţii pentru tine.

Leonin râse puţin şi apoi îşi potrivi o figură mulţumită.

— Aşa, da.

Bulbuc se ridică. Parcă se mai liniştise. Coborâse glasul, devenise mai amabil.

— Mare-i grădina lui Dumnezeu. Toate florile, dar şi toate nebuniile le găseşti în ea. Până şi pe unul, pe care să nu-l intereseze o catedră universitară. În fine, tot m-ai liniştit puţin. Mă duc acum şi la Urlieşu. Apoi, confidenţial: Nici idee n-ai ce luptă trebuie să ducă Urlieşu, cu infamul de Leluţ, care terorizează tot consiliul profesoral. Acum i-a căşunat s-ajungă decan. Auzi tu? Decan în locul lui Anghel Drăghiceanu… înfuriindu-se şi mai tare: Luptă, luptă distructivă, luptă pe viaţă şi pe moarte… Să-l distrugem.

Plecarea lui Bulbuc îl linişti şi pe Leonin. Cu adevărat, perspectiva unei catedre universitare nu-l interesa. Nici nu ştia dacă l-ar fi mulţumit. Pierduse un Simţ? Sau, dimpotrivă, i se exagerase altul? Poate din orgoliu, poate din înţelepciune. Să nu te bucuri de o înaintare râvnită de toţi!

Intră în sala de pansament. Sanda lua sânge pentru o transfuzie. Un copil, alb la faţă, cu pleoapele decolorate, era întins pe masă, iar donatorul lângă el, pe scaun. Operaţia începuse. Tocmai la intrarea lui Leonin sângele începuse să treacă în vâna bolnavului, când Leonin băgă de seamă că donatorul era o veche cunoştinţă. Era Fănică Domnişoru.

— Fănică Domnişoru?…

— Dumnealui dă sânge ori de câte ori avem nevoie. E donator universal, explică Sanda.

Mare şi cinstită bucurie. Iată că întâlnirea cu fostul client al bordelurilor îl ajungea ca o zare caldă şi luminoasă.

— Cum, Fănică, dumneata?…

Sanda scoase acul şi Fănică, apăsând cu tamponul de alcool pe locul înţepăturii, spuse:

— Locuiesc aproape de spital. Când e nevoie de mine, peste drum mă găsesc imediat… şi se ridică.

— Nu te odihneşti puţin, Fănică?

Fără să răspundă, omul îşi îmbrăcă haina. Acelaşi Fănică Domnişoru, înalt cât bradul şi plin de sănătate. Mustăţile erau mari şi o barbă rotundă îi încadra faţa.

— Când mai aveţi nevoie, vă stau la dispoziţie, spuse el Sandei.

— Cum o mai duci, Fănică?

— Ştiţi, domnule doctor, nu mai sunt în meseria aia. Şi ca o justificare: Dac-a murit Miţa, nu mai am ce căta acolo.

Porniră împreună pe coridorul gol, Leonin alături de omul în viaţa căruia jucase un rol atât de tragic. Simţirile îl copleşeau din nou. Alt mormânt, altă cruce… Închipuiri simbolice.

Doctorul luă de braţ pe fostul peşte, în nevoia de a-şi apleca sufletul asupra lui, cu o scumpă şi călduroasă sfială. Nu se mai temea, nu mai râdea. Timpul îl schimjoase.

— Cu ce te ocupi acum, Fănică?

— Am un magazin de luminări. Oamenii de pe aici cred în Dumnezeu şi cumpără luminări. Vând şi ceară.

— Te-ai gospodărit? Te-ai căsătorit cumva?

Omul se desprinse uşor de braţul lui Leonin, ridică haina şi privi înţepătura, ca să ocolească răspunsul. Fusese inoportun.

— Îmi pare că tot aştept, spuse Domnişorul, ca şi cum şi-ar fi răspuns sieşi.

Leonin se ferea să desluşească adevărul din vorba lui Fănică. Dibuia suferinţe vechi, care trăiau vii şi-n vorbă, şi-n tăcere.

— Sunt atâţia oameni în jurul meu, domnule doctor, care trăiesc fără iubire. Ce ştiu ei de fericire? Nu mai aşteaptă nimic. Pentru ei, clipa trăită s-a măcinat. Eu iubesc mereu, şi de aceea aştept mereu.

II

I

Ultimul volum al lui Blidariu făcuse senzaţie. Avea un titlu grozav: *Dumnezeu, funcţiune apollinianã a omului.*

Leonin cumpărase volumul, intrigat de articolul lui Leluţ, care-şi dădea acum aere de gânditor. Acelaşi sistem ca şi la lucrările ştiinţifice. Te trecea din autor în autor, din citat în citat, ca la urmă să discute lucrarea cu competenţă de filosof autentic.

Interesantă era şi evoluţia lui Blidariu. Mai întâi ateu, apoi freudian, iar acum, ieist. În subtitlu scria chiar: *încercări pentru o nouă Tăodicee.* Dar, fiindcă din ateismul său nu rămăsese literă scrisă, el îşi integra toate lucrările, de la *Dumnezeu, mit falie* până la *Dumnezeu, funcţiune apollinianã a omului,* într-un singur sistem.

Leonin intră în sala de operaţie cu volumul în buzunarul halatului. Sanda lucra. Încântătoare privelişte să vezi o femeie operând. O uşoară încordare accentuează liniile antebraţelor goale până ia cot. Un surâs abia încruntat dă chipului gravitate.

— Nu întrerupe lucrul, domnişoară.

— Imediat. Am terminat… şi prindea agrafele.

Mişcările ei mai păstrau graţia îndeletnicirilor femeieşti, punerea florilor în vase, împletirea dantelei.

— Sunt gata. Un mic pansament cu colodium. Şi, răsucindu-se cu pensa în mână, să nimerească flaconul cu iod, bluza albă se înfăşură uşor în jurul trupului.

Când trecu la chiuvetă să se spele, Leonin îi arătă cartea.

— Aş dori să citeşti şi dumneata cartea aceasta şi să-ţi spui cinstit, dar foarte cinstit, părerea. Voi întreba şi pe Urlieşu ce crede despre ea. Sanda îl privea şi în ochii ei stăruia o melancolie, mărită de umbrele genelor, pe când gura zâmbitoare, puţin întredeschisă, de i se vedeau dinţii ca mărgelele, lumina toată figura.

— Mă tem de o judecată nedreaptă. Sufletul meu n-a ajuns încă la acel stadiu… să-l numesc demnitate. E plin de orgoliu, cu o anumită tendinţă de a aprecia în minus.

— În definitiv, ce spune Blidariu?

— Mai întâi, el susţine existenţa lui Dumnezeu. Bine. Dar apoi afirmă că Dumnezeu se perfecţionează odată cu perfecţionarea omului. Şi anume, plecând de la inconştient. Pentru Blidariu, inconştientul este stratificat după sistemul pământului. Primul strat în evoluţia lui Dumnezeu este regiunea funcţiunii dionisiace, iar deasupra se găsesc mai multe straturi din ce în ce mai solidificate, ajungând până la funcţiunea apollinianã. Tendinţele insului, diferenţele creaţiilor lui spirituale, accentele culturale ale unei colectivităţi mari sau mici, depind de irumperea în conştient a cantităţilor de inconştient dionisiac sau apollinian. Dionisiacul creează pe om, apollinianul pe Dumnezeu.

— Poate vrea să spună că Dumnezeu e o ficţiune, o plăsmuire a imaginaţiei omului.

— Nu… Asta ar mai avea un înţeles. Susţine existenţa unui Dumnezeu pus în subordinea morală şi intelectuală a omului. O nouă viaţă iniţiată de om, o nouă gândire concepută de om, Dumnezeu o înşfacă şi o foloseşte pentru atotputernicia sa. În afară de om, Dumnezeu e haos, numai prin om devine logos. Dumnezeu e numai acţiune, acţiune în desfăşurare, acţiune în expansiune. Ca şi Universul, care este în expansiune continuă, aşa şi Dumnezeu se extinde potrivit gândurilor şi lucrărilor omeneşti. De aceea a fost simbol phalic în preistorie, s-a transformat în putere dionisiacă atunci când a fost redus la voinţă, iar acum, prin inteligenţă, va deveni apollinian. Te rog să citeşti cartea şi te vei convinge. Dumnezeu nu e inteligenţă, el e numai voinţă. Inteligenţa i-o dă omul.

Apoi dete ordin să i se aducă animalele pentru experienţă. Trecură într-o odăiţă mică, fostă oficiu, acum preschimbată în sală de experienţe. Infirmiera aduse doi iepuri. Leonin îi badijonă cu pămătuful muiat în gudron, pe ureche. Mai nimica toată pe lângă grelele operaţiuni.

Lucru de puţină importanţă la prima vedere, dar cinstit prin mina, gândul şi dragostea cu care-l înfăptuia.

Prin portar, Urlieşu îi trimise vorbă că-l roagă să

poftească la ora opt seara, la domnia-sa acasă.

— Bine, spuse Leonin. Mă duc. Şi întorcându-se către Sanda: Asta-i pentru viitoarea şi nedorita mea catedră. Pe mine mă interesează numai lucrul, ideea mea generoasă.

— Bine ar fi, domnule doctor, să nu intraţi în viesparul acela. Să puteţi lucra şi gândi în voie.

Mintea lui Leonin era mai lucidă ca niciodată. Inima lui nu bătea în gol, simţurile prindeau la precizie tot.

— După ce vom produce cancerul – căci e lucru ştiut că prin această metodă se obţine cancerul-experimental – ce vom mai face?

— Vom schimba felul experienţelor. Vom face grefe din leziunile canceroase. Până acum nu s-a reuşit în condiţiile acestea. Noi vom încerca să izbutim. La unele animale ne vom strădui să obţinem generalizări; la altele, dimpotrivă… prin acţiune asupra sistemului vegetativ, asupra sângelui şi a celorlalte umori, vom nizui să localizăm boala.

— Tare va fi frumos.

Leonin nu se putea despărţi aşa de uşor de chipul luminos al fetei. Îndârjirea profesională de mai înainte dispăruse şi Sanda redevenise din nou femeie.

— Mintea mi-e lucidă şi totuşi ochii mei se tulbură în faţa-acestei perspective pe care abia îndrăznesc s-o întrezăresc. Şi, ridicându-şi ochii în ochii ei: Mă simt un ins incomplet, domnişoară… şi completarea nu se poate înfăptui decât prin idee. Iată care e deosebirea dintre Blidariu şi mine… el crede că Dumnezeu e incomplet şi omul va să-l întregească. Eu, dimpotrivă, mă simt incomplet şi întregirea mea nu-mi poate veni decât de la Dumnezeu. De la un Dumnezeu în care – din nenorocire – mi-e frică să cred.

— Vă încăpăţânaţi să nu recunoaşteţi că în sufletul dumneavoastră trăieşte intens nostalgia divinului.

— Te înşeli, domnişoară. Zadarnic îmi cercetez sufletul, nu găsesc nimic, absolut nimic, e uscat ca iasca… şi mergeau încet spre cancelarie, pentru rezolvarea actelor administrative.

Din mersul fetei se desprindea o nobleţe, nu a rasei, ci a intelectualităţii parcă. Ce fericit ar fi fost s-o iubească! Dar generozitatea lui trecea pe lângă făgaşul obişnuit, căci numai ochii şi mâinile erau ale clipei prezente, dar gândurile nu. La cel dintâi prilej, ele porneau către zarea îndepărtată a pustiurilor africane.

2

După cină, Leonin şi părintele Manoil se retraseră în birou. În timpul mesei vorbiseră de lucrarea lui Blidariu. Cu toată ideea rea ce-o avea despre scamatoriile intelectuale ale filosofului, Leonin mărturisea cinstit că această lucrare îl tulburase profund.

— Fiindcă totdeauna ai fost însetat de dumnezeire, spuse Manoil. Cred că adevărata ta vocaţie a fost preoţia. Dar operaţia chirurgicală e soră bună cu liturghia.

Cartea lui Blidariu şi cuvintele preotului făcuseră pe Leonin nervos şi întunecat. Nu era greu să vezi pe chipul lui descurajarea. O lungă şi penibilă tăcere hotărî pe preot să urnească o lămurire. Clipa cerea izolare şi biroul lui Leonin era locul cel mai potrivit, discret luminat, c-o nuanţă de mister. Un divan acoperit cu multe covoare şi perne care, în pofida penumbrei din cameră, realizau o simfonie colorată de negru, roşu şi auriu. Pe pereţi se aflau puţine tablouri, degajând un ritm lent de culori şi linii; apoi o bibliotecă ghiftuită de cărţi, masa de lucru, încărcată cu cărţi şi dosare; şi lângă bibliotecă, bustul lui Anghel Drăghiceanu. Niciun instrument chirurgical care, prin realismul lui rigid, să fi tulburat atmosfera rafinată şi melancolică a încăperii.

— Ceea ce ar trebui să realizezi tu, spuse preotul, este o viaţă în care să predomine seninătatea. În ochii tăi străluceşte o flacără purpurie, martora unui secret măreţ, dar înfricoşător.

Vocea preotului era surdă, aproape şoptită. În decorul întunecat de umbră şi şoaptă, atmosfera camerei devenise parcă imaterială, mai subtilă ca parfumul florilor dintr-o seră. Fruntea albă a lui Manoil era inundată de o lumină supranaturală. Cercuri roşii, scăpate de abajurul

lămpii, se abăteau când pe tavan, când pe pereţi. Leonin, fascinat, urnea fără vrere vorba preotului, conştient fiind că avea să rătăcească în afară de lume, într-un ţinut de umbre şi tăcere. Neaşteptată schimbare. Trupul îi atârna greu, chiar şi haina de pe el devenise apăsătoare. Bariera care-l despărţea de celălalt căzuse şi, sleit de puteri, începu să cedeze.

— Părinte Manoil, adevărat ai intuit. Sufletul meu este ruina unui templu oriental, care păstrează în zidurile lui taina unui secret.

Vorbind, curajul i se întărea. Avea acum impresia că atingea stări asemănătoare cu ale celor din viaţa obişnuită. Manoil observă tonul amar din glasul chirurgului şi îşi dădu seama că aducea cu o hotărâre. Aşa cum apărea în acea clipă, Leonin era mai grandios în durerea lui concentrată, decât în îndemânarea de toate zilele.

— Vreau să redau ochilor tăi, spuse preotul, adevărata lor privire de încredere, să devină puri ca albastrul cerului, aşa cum erau pe vremuri, iar gura şi mâinile tale să-ţi asigure o continuă ascensiune.

Leonin avea încă puterea să se împotrivească.

— Secretul meu, părinte, este ascuns în cele mai dosite cute ale sufletului. El va să fie ferit celor ce nu cunosc suferinţa, cum e ferit potirul sfânt de privirile profanilor. Secretul meu are o sfinţenie a lui, proprie.

Era un moment unic. Să constrângă pe Leonin, în interesul lui, să mărturisească secretul care-i făcea viaţa amară şi întunecată.

— Scumpul meu, spuse preotul, nu numai că bănuiesc, dar sunt sigur că în viaţa ta este o dramă care te face nefericit.

Leonin nu mai putu rezista. Năvala sentimentelor irumpse peste graniţele buzelor.

— Da, şopti el, ai dreptate. În viaţa mea ascund o dramă care mi-a scos la iveală fondul eului meu infam, pe sub strălucitoarele aparenţe ale comportamentului zilnic.

— Va să-l mărturiseşti, insistă Manoil, ca să poţi trăi în linişte.

Leonin se afla în grea cumpănă. Sufletul îi era ca un corp mort, dar gustul vieţii îl simţea totuşi pe buze. Leonin se simţi deodată căzând din elanul în care fusese înălţat de preot. Acesta continuă:

— Eşti sărac de curaj. Trebuie să dai totul sau nimic. În clipa aceasta nu mă poţi minţi. Un sentiment unic ne acordă sufletele ca pe două vase comunicante. Îmi arată sufletul tău imens şi pustiit.

Leonin înţelegea. Înţelegea că în acest sentiment întâlneşte misterul întunecat al păcatului cu darul suprem al iertării. Şi plin de încredere, ca şi cum tot cerul i-ar fi pătruns în suflet, continuă mărturisirea:

— Era la începutul războiului. Toată lumea era pe front. Atunci am operat pe sora lui Leluţ, alungată brutal de frate-său. Am greşit, dar greşeala ar fi putut fi reparată. Numai că asta cerea mult timp, multe îngrijiri personale şi devotament… iar eu eram obligat să plec pe front. Aş fi putut s-o scap, ar fi trebuit s-o scap… dar eu am lăsat-o în spitalele goale, în voia întâmplării, şi am plecat pe front. Nu puteam rămâne, m-am temut de rigorile legii, să nu fiu dat dezertor în timp de război… am ales datoria patriotică în locul celei omeneşti. Îţi aminteşti de Magheru, care ne spunea: „România mare?… O expresie geografică”… Şi avea dreptate. Pe când viaţa este o idee…

După aceste triste mărturisiri, Leonin căzu din nou în deznădejde. Cu capul sprijinit în palme, îşi auzea sângele pulsând în tâmple.

— Trăiesc, spuse el şoptit, dar trăiesc escortat de remuşcare.

În aceste clipe de deznădejde, – Manoil trebuia să intervină şi să aducă linişte în acest suflet pur şi pervers în acelaşi timp.

— Dumnezeu este supremul reconciliator.

— Dumnezeu, îl întrerupse Leonin dezesperat. Inima mea mizerabilă fuge de lumina lui prea pură. Mai bine să mă-ntorc la întuneric. Drumurile întunericului mă conduc la moarte.

— Ce gânduri potrivnice lui Dumnezeu, scumpul

meu. Tenebrele la care vrei să te-ntorci te prefac într-un spectru, în timp ce eu vreau să-ţi redau speranţa, fericirea, divinul…

— Nu mă amăgi cu himere, părinte. Tu nu ştii ce-i păcatul şi ce-i remuşcarea. Înţelege că n-a fost greşeală, a fost păcat. Mare şi dureroasă deosebire. Câte n-am făcut.

— Tu locuieşti cu durerea, continuă Manoil, dar nu ştii să-i foloseşti misterele şi, în noaptea ce te înconjoară, nu iei seama la îngerii de foc care încearcă să te ajute.

Vorbele preotului se înlănţuiau cu o logică de vis, la care Leonin răspunse la fel, parcă în afară de mintea trează.

— Voi scoate taina mea din marea tăcere, unde viaţa însăşi pare suspendată de eternitate.

— Vorbeşte, îl îmbie preotul. Cine ştie ce orizont nebănuit descoperim şi ce frumuseţi necunoscute întâlnim în calea noastră. Vorbeşte… Dumnezeu te ascultă.

Cuvintele blânde ale preotului întăreau curajul lui Leonin. Dumnezeu!… în clipa aceea avea lipsă de Dumnezeu. Apoi se corectă. Nu de Dumnezeu ca metaforă şi simbol, ci ca de o punte imensă între vizibil şi invizibil, între aparent şi concret.

— Natura nu este numai un spectacol ciudat pentru ochii noştri nesăţioşi, ci şi o revelaţie a divinului. Vorbeşte, porunci preotul.

Aceste cuvinte, care l-ar fi iritat altă dată, i se păreau acum adevăruri nesmintite şi doctorul simţea nevoia să-şi cureţe sufletul de tristeţe şi întuneric. Cu vocea mai întărită, el începu să se mărturisească:

— Da, frate Manoil… e mult timp de atunci, când am fost pus în situaţia de a alege între reputaţia mea şi viaţa unui om. Şi nemernicul din mine a ales reputaţia mea.

Ciudat. Nici zbucium, nici deznădejde. Numai note sentimentale pure, coborâte parcă dintr-o lume magică, îşi simţea conştiinţa tot mai clară şi sufletul i se părea înconjurat de-o aureolă de lumină. Era acum mai lipsit de orgoliu şi mai pur ca oricând.

— Sunt adevăruri şi dureri care rămân cu voinţă

ascunse chiar nouă înşine… îşi mărturisi el, lui, dar şi preotului.

— Idealul grec, bazat pe frumos, a născut în noi ideea mincinoasă de nemurire. Idealul creştin, bazat pe remuşcare, a născut id feea de eternitate. Greşeala generaţiei noastre este că am urmărit nemurirea. Suntem nişte chinuiţi ai nemuririi. Pe când tu, prin crunta ta remuşcare, ai ajuns un erou al eternităţii. câte n-am încercat ca să pot fugi din păcat. Inutil. Un păcat pe viaţa întreagă e de ajuns. Păcatul este şoapta ascuţită ce-ţi ţiuie în ureche, este viermele ce te roade la rădăcina sufletului.

Tăcu o clipă, ca şi cum glasul i s-ar fi înăbuşit. Încerca să uite mizeria în care trăia. Dar deodată izbucni:

— Iată… uneori aş vrea să strig, să mă zbat, dar glasul îmi este înecat de un spasm al laringelui, şi gesturile frânte de neputinţa muşchilor. Sub aspectul vesel, viaţa îmi este o continuă caznă. Am încercat să evadez prin muzică şi iubire… Mijloace paleative. Imediat ce narcoticul a trecut, iar apărea cumplita mea deznădejde.

— Înţeleg, spuse preotul. Păcatul nu constituie numai un prejudiciu material, el vatămă armonia universului. Prin păcat ai stricat acordul dintre ritmul tău îndurerat şi ritmul universal.

— Nu ştiu unde vrei să ajungi, părinte. În clipa aceasta, cuvintele tale sunt prea precise, iar eu aştept imagini subtile.

— Voi fi avar cu vorba care ne desparte, dar risipitor în sentimentele ce ne unesc. Ascultă deci…

Leonin se simţea moale ca o figurină de lut. Ciudat.

— Să plecăm de la existenţa infinitului, concept ce nu poate fi dovedit experimental, dar care trebuie admis, fiindcă suportă o mulţime de teoreme care nu se contrazic între ele, şi necesită elaborarea şi a altor teoreme. Dar infinitul implică şi eternul.

— N-am progresat cu nimic, spuse Leonin, dar îşi dete imediat seama de deosebirea dintre vorbă şi simţire. Vorba continua parcă în virtutea unui vechi obicei, dar nu traducea adevăratele aspiraţiuni ale sufletului.

Preotul continua cu logica lui nesmintită:

— Am spus că păcatul vatămă armonia divină. El trebuie judecat fizic şi metafizic. Pentru tine, sancţiunea fizică este astăzi inoperantă. Dar răul nu s-a terminat. Va să restabileşti acordul dintre ritmul tău individual şi ritmul divin. Căci spiritul uman este un principiu legat atât de universul temporal şi spaţial, cât şi de universul infinit şi etern.

— Vorbe, vorbe, vorbe… spuse Leonin cu dispreţ, se vedea însă că dispreţul lui era pur verbal.

— Legătura n-o face vorba, ci nobleţea aspiraţiunilor, răspunse Manoil.

Leonin tăcu. Se vedea a fi din nou tulburat.

— Nobleţea aspiraţiunilor, adăugă Manoil, postulează nostalgia divinului şi, prin ea, pe Dumnezeu. Remuşcarea este o nebuloasă ce palpită în cer.

— Devenim mistici, părinte, spuse Leonin, care se zbătea ca înecatul, doar să nu renunţe la atitudinea lui raţionalistă.

— Ei şi?… întrebă netulburat preotul. Misticismul este doctrina care ne satisface sufletul în clipa când raţiunea şi experimentele au devenit neîndestulătoare. Mistica este puterea care ne arată adevărurile înnăscute; adică sădite în noi de către Dumnezeu.

Lui Leonin îi fu teamă să trădeze crezul său ştiinţific. Parcă vrând să se apere, începu a striga:

— Dumnezeu, iar Dumnezeu!…

Dar preotul era nestrămutat în hotărârea lui.

— Da, Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu e principiul ce leagă universul temporal şi spaţial cu sufletul omului. Dumnezeu este imanent şi transcendent. El restabileşte marea armonie stricată de păcat.

— Şi cum recunoaştem răspunsul lui Dumnezeu?

— Omului pregătit, Dumnezeu îi răspunde în trei feluri: prin extaz, printr-o idee generoasă ştiinţifică sau artistică, sau printr-o viziune profetică. Aminteşte-ţi că glasul lui Dumnezeu s-a arătat în minunata lucrare a lui Tutoveanu, în viziunile profetice ale lui Magheru şi în

multiplele tale extazuri.

Leonin făcea acum o nouă descoperire. Până acum conştiinţa lui fusese îndreptată spre ştiinţă, de acum încolo o va îndrepta spre trăire. A trăi e cu totul altceva decât a cunoaşte.

— Meditează asupra celor ce ţi-am spus… şi preotul se ridică. Cele auzite sunt salutare pentru omul inteligent şi nefaste pentru cel mediocru. Aminteşte-ţi de ceea ce evreul Spinozza a numit „Amor Dei intellectualis” şi aşteaptă clipa magică, de muzică şi lumină, prin care ţi se va vesti mântuirea…

— Sunt deci două destine, unul divin şi altul uman?

— Ai ajuns la concepţia teologică, la Harul divin şi la Voinţa istorică.

3

Leonin intră în locuinţa lui Urlieşu, stânjenit oarecum. Era probabil iar o întâlnire conspiratoare împotriva lui Leluţ, cu intenţii de nimicire şi perspective de lupte homerice cu întregul lui partid. De aceea se şi gândise îndelung dacă să se ducă. La. urmă cedase, mai mult ca să se contrazică şi să-şi verifice raporturile dintre virtute şi laşitate. De dimineaţă, cartea lui Blidariu mai scosese la iveală încă o pâlpâire de semeţie, o rămăşiţă a dorinţelor de vrajbă, stăpâne tiranice altă dată. Era în progres. Poate reuşea să rămână străin de desfăşurarea aceasta de patimă şi atunci virtutea lui va triumfa.

Dar în cameră la Urlieşu – ce surpriză! – nici Bulbuc, nici Ţepeluş, nici Bratu, numai Urlieşu cu Ioana Stamatu.

— Te-am rugat, dragă Leonin, să vii astă-seară, pentru că mi-e dor de muzică bună. Dacă te-am deranjat, iartă-mă, te rog…

Pace cobora din becul cu abajur albastru, şi numai bucurie aducea zefirul adiind prin fereastra deschisă. Atmosferă îmbietoare pentru apropierea sufletelor.

— Sunt nespus de fericit, domnule profesor. Şi, apropiindu-se de poetă: Ce bucurie îmi pricinuieşte întâlnirea cu dumneata. Soarta te-a legat de cel mai frumos timp al vieţii mele… şi începu să depene minunata

poveste de la Prunişor.

Acolo, timpul se confunda cu muzica şi locul cu lumina. Vorba lui căpătase un farmec deosebit. Se legăna în fluiditatea şi înariparea boarei răcoroase, a luminii albastre şi a miresmei nopţii în plin. Vorba lui continua vibraţia timpului de la Prunişor.

Când se aşează la pian, Leonin avu impresia că viaţa lui suspendă mersul clipei şi muzica va continua starea de extaz de pe vremuri. În jurul lui aceeaşi ambianţă de gânduri nelămurite, de doruri subtile, de stări extatice. Repeta piesele care atât îi plăceau ei – Margăi – şi atât de bine se confundau cu sunetele în drum spre nelimitat şi necuprins. Muzica devenise vie şi înţelegătoare, mângâia conturul sufletelor, le făcea parcă transparente. Era o continuă osmoză între muzică şi fericire.

Obişnuita cafea neagră a lui Urlieşu îi aştepta, şi azi încă ea făcea orgoliul lui de gospodar. Convorbirea alunecă, în chip firesc, asupra iubirii. Rigidul şi severul Urlieşu era de nerecunoscut. Alt timp, altă gândire. Vechile ambiţii, odioase năluciri. Dorinţa de nimicire, semnul propriei tale slăbiciuni. Cât despre imboldul trupului, adevărata iubire se simte întărită.

— Rămâi aiurit, dragă Leonin, nu-i aşa? Mă cunoşteai freudian. Dar omul se schimbă cu timpul.

Leonin îi aminti de Blidariu. Şi el evoluase.

Pe sub ochelarii întunecaţi de undele albastre se abătuseră câteva lumini fulguite. Urlieşu răspunse pe ocolite, dar apropierea era vădită. Evoluţia unui om este o schimbare de convingere şi nu o afacere profitabilă. Şi, dându-şi seama că răspunsul lui fusese fără cumpăt şi, astfel, vătămător ambianţei din cameră:

— Dar să ne întoarcem la iubire. Nu vreau să vă sperii c-un paradox şi, mai mult decât atât, să spun o gogomănie… Iubirea e inutilă. Sunt de partea lui Wolfram von Eschenbach, împotriva lui Tannhäuser.

Ioana Stamatu râse. Râse şi Leonin, ba chiar şi Urlieşu.

— Să nu mă judecaţi rău, mai ales să nu credeţi că

sunt un motan puritan. Nu... Repet, inutilă, pentru umanitate. Nu neg rostul şi puterea ei. Tannhäuser are dreptate. Fără iubire lumea ar pieri. Lumea... dar nu şi cunoaşterea. Cunoaşterea, care condiţionează existenţa insului, fără cealaltă iubire, de la om la om, în afara erosului, în afara interesului... simpatia, care a apărut miraculos în viaţă.

— O mutaţie a sufletului, ar fi spus Magheru.

— Da.

Pe sub sticlele ochelarilor lui păleau luciri prea tari şi o paloare dureroasă îi cuprinsese obrajii.

— E unsprezece. Am depăşit ora fixată, domnule profesor.

Urlieşu zâmbi.

— Mi-am schimbat şi acest obicei, chiar la cincizeci de ani.

— Vârsta la care Dante a coborât în infern, spuse Ioana Stamatu.

Leonin plecă, însoţind pe poetă. Noaptea era rece, ca de început de primăvară. În curte la Urlieşu, printre plasele crengilor desfrunzite, stelele se jucau cu vântul nopţii. Pe stradă, dincolo de ferestrele luminate şi de becurile stridente, se întindea un cer, minune, cu puzderie de stele, şi luna înconjurată de un nimb mai luminos.

— Te conduc până acasă... şi te rog să-mi faci o mare plăcere: vorbeşte-mi de Marga. Ai cunoscut-o atât de bine, aţi fost prietene. Vorbeşte-mi de Marga Glogoveanu. Aş dori să facem împreună di umul de la poarta cea mare, pe aleea în serpentină, până la foişorul unde Marga stătea şi aştepta. Vorbind de ea, îmi simt sufletul vinovat, neputincios, plin de păcat. Îmi amintesc de cultul iubirii, pe care l-am trăit la Prunişor... şi aş vrea să fiu aripă de arhanghel, ca să mă iubească fără milă, fără indulgenţă, fără compătimire. Să nu mă aibă pe lume decât pe mine... înţelegi acum de ce nu mă interesează o catedră universitară, şi de ce nu pot lua parte la niciun fel de luptă pentru cucerirea celei mai râvnite situaţiuni. Şi pricep acum şi eu pentru ce am lipsă de o idee generoasă.

Treceau pe lângă ei oamenii spre Casă, păşind cu umbre lungi pe ziduri şi pe trotuar. El îi urmărea cu ochi tulburi cum se pierdeau în întuneric, apoi îşi agăţa privirea de pomii piperniciţi din stradă, ghemuiţi de frig, de ferestrele la care se stingeau luminile, şi de zidurile cu palori de frunţi omeneşti sub lumina lunii. Parc-ar fi căutat ceva.

— Păcatul ţi se trage de la obiceiul ştiinţific de a stabili valori. Mai sunt şi alte bucurii… dar Leonin o opri.

— Nu vorbi aşa. E păcat să măsori cu dramul absolutul. Eu l-am trăit, şi astăzi sunt ca însetatul căruia îi oferi un picur de sirop.

— Trăieşte din plin acel nobil sentiment, care e nostalgia.

— Dar nostalgia este o chemare, o aspiraţiune… spuse Leonin. Nu-i rezolvarea marei noastre nelinişti. Nostalgia unei idei…

— Trăieşte din plin, căci într-o zi vei fi zguduit de Verbul luminator al spiritelor.

— Poate că asta să fie nostalgia divinului.

— Da. La început apare ca un sentiment obscur, apoi infinită şi eternă, şi se preschimbă în nostalgia divinului., Atenţia auditoriului măgulea pe Leonin.

E cu neputinţă să încerci o mulţumire complet dezinteresată în însuşi lucrul efectuat. Societatea ştiinţelor medicale era ca niciodată de animată. Se nimerise un congres al medicilor de circumscripţie care, profitând că se aflau în capitală, nu pierdeau nicio ocazie de a auzi lucruri noi, şi umpleau sălile de curs şi amfiteatrele unde se ţineau şedinţele ştiinţifice.

Erudiţia lui Urlieşu, luând cuvântul, nu mai avea nimic ostentativ. Venea numai să completeze prin datele cunoscute noile cercetări ale lui Leonin asupra cancerului experimental la iepuri. Şi nici felicitările nu erau făcute după acelaşi şablon cu care se încheia orice comunicare.

După el, urma Bulbuc cu o comunicare asupra traiectului unor fibre senzitive ale inimii, necunoscute până atunci. Interesantă lucrare. Bulbuc devenise

cercetător experimental. Ieşea acum la iveală planul de pe vremuri al lui Leluţ de a lovi necruţător pe oricare ar încerca o gândire originală, făcând din el un infirm. Dar Bulbuc, ghemuit o clipă sub lovitură, se ridicase aprig şi acum. se găsea în plină ofensivă. Lucrarea era remarcabilă prin originalitatea de gândire şi. ingeniozitate tehnică. Imaginase un procedeu personal de extirpat ganglionul stelat la câine şi demonstra acum pe scheme, foarte explicit construite, traiectul fibrelor descoperite.

În timpul comunicării lui Bulbuc, Leonin văzu, alunecând pe bancă, împinsă de vecin, o broşură cu scoarţe verzi, în capul băncii – un tânăr în bluză de spital, cu calotă de olandă pe cap. El împărţea broşurile. Autorul, probabil, întunecat la faţă, ca şi cum ar fi fost din acelaşi neam cu Leluţ, iscodea cu ochii subţiaţi cât acul, lua alt teanc de broşuri şi le trecea unui ajutor care, la rândul lui, le împărţea în banca respectivă. Broşura purta iscălitura lui Vasile Petrescu-Pătule, intern al spitalelor, şi avea ca titlu: *Asupra priorităţii aşa-zisului procedeu Leluţ.* Manevră cu tâlc. Şi Leonin îşi aminti de timpurile de odinioară. Acelaşi sistem, alt procedeu. Lupta împotriva lui Raică şi Tomaziu, la Bucureşti… lupta dintre Ciontescu şi Dumitroaica, la Craiova. Bulbuc terminase şi acum citea Teodorescu o cazuistică banală. Leonin răsfqi broşura. Un istoric al chestiunii reactivării sifilisului; apoi primele încercări făcute pe prostituate… şi el se văzu citat alături de medicul primar de atunci, Cristodulo, de secundarul Vasiliu şi de Tomaziu. Dar Vasiliu murise în război şi Cristodulo stătea retras la moşie. Rămâneau martori numai doi, Tomaziu şi Leonin. Li se cereape cuvânt de onoare, să declare adevărul.

Încordarea produsă de comunicarea lui Bulbuc se slobozise şi în sală era o mişcare dezordonată. Cei mai mulţi îşi arătau broşurile, unii îşi vorbeau la ureche, alţii râdeau, şuşoteau, nimeni n-asculta. Chiar şi Urlieşu era cu gândul aiurea, nu era atent la comunicarea lui Teodorescu, un fapt banal.

Să fi fost oare şi Urlieşu amestecat în campania dusă

sub numele lui Vasile Petrescu-Pătule? De bună seamă. Dreptatea era de partea autorului furat. Dar parcă el ar fi vrut ca Urlieşu să rămână indiferent la această uneltire. Prea fusese frumoasă ultima lor întâlnire.

Auditoriul era din nou interesat. Comunica Ţepeluş cazul unui om de cincizeci de ani care, sub influenţa unor tumori, se găsea într-o evoluţie de feminizare. Mustaţa îi căzuse, pielea feţei se împrospătase, şoldurile se împliniseră, iar mamelele erau grele, parcă gata să alăpteze. Şi mai interesant, în urină se găsea o mare cantitate de foliculină, ca la o femeie însărcinată.

La sfârşitul şedinţei, Urlieşu îl opri pe Leonin.

— Mergem împreună?

— Bucuros, domnule profesor.

— Rămânem la urmă… şi mai bine să ocolim prin cealaltă parte a amfiteatrului.

— Aţi văzut broşura aceasta?

— Nici nu vreau s-o văd. Bănuiesc că-i opera lui Bulbuc. Lovitura e cu dublu efect. Împotriva lui Leluţ şi împotriva lui Badea.

— Exact.

— Mâine vom vedea, cu siguranţă, răspunsul lui Badea împotriva lui Bulbuc.

Urlieşu nu zise nimic. Merseră în tăcere prin locul îngust dintre bănci şi zid, ca să iasă prin uşa de serviciu în coridorul cel mare. Aci era linişte. Lămpile, colorate în albastru, împrăştiau o lumină tainică şi odihnitoare. Un singur ins – paznicul de noapte –, trăgând după el o umbră răzleaţă, odihnea pe scară, pus pe îndelungă aşteptare. Prin saloane, somnul şi morfina alungaseră durerea. Spitalul intrase în marea pace a nopţii.

Reuşiseră să fie ultimii şi se duseră la vestiar să-şi ridice hainele.

— Simt nevoia să-mi reiau adevărata înfăţişare. Luptăm cu râvnă, dragă Leonin, să ne facem o mască… şi pe la mijlocul vieţii ne dăm seama de greşeală. Pe urmă începe a doua operaţie, să dărâmăm masca potrivită cu atâta trudă.

Îi vorbea cu prietenie, cu privirile aţintite spre cer. În pomi mugurii proaspeţi sclipeau ca picurii de lacrimi îngheţate.

— Simt nevoia să mă mărturisesc…

Leonin clătină din cap şi-şi simţi vorba pornind domol din depărtările trecutului. Vorba lui Urlieşu răscolea amintirile: Magheru, Manoil…

— Am fost atât de singur… şi nu din vina altora, ci dintr-a mea. Omul singur nu e tare, după expresia lui Ibsen. Omul singur este orgolios şi singurătatea se răzbună.

— Leluţ…

— Leluţ a fost pedeapsa meritată pentru orgoliul meu – şi se opri în dreptul unei florării. Să cumpăr pentru Ioana Stamatu.

Leonin îl privea mirat. Era nemaipomenit. Urlieşu cu flori în mână. Acesta îi pricepu mirarea.

— Şi acesta-i tot orgoliu… să nu fii în stare să dai flori unei femei, să crezi că nu trebuie să oferi nimic, să primeşti numai omagii.

Cumpără câteva garoafe. În Calea Victoriei se despărţeau, dar mai înainte Urlieşu spuse:

— Ce minunată este prietenia cu o femeie, mai ales cu o femeie deosebită ca Ioana Stamatu.

În clipa aceea Leonin se simţea investit cu mari puteri, între el şi Urlieşu, peste deosebirea de vârstă, se statornicise o legătură de prietenie.

— Timpul ne dă astfel de dezminţiri, domnule profesor. Plecăm în viaţă nebuni, mândri de simţurile noastre, şi ne trezim, la un moment dat, purificaţi. Iubirea are acest mare dar…

— Eu mă feresc acum de gândurile prea frumoase. Nu am deocamdată decât dorinţa de a deveni autentic.

— Iar eu, să găsesc o idee generoasă.

5

Badea intră râzând în biroul lui Leluţ de acasă. Dar în râsul său se vedea o licărire de gheaţă, străbătând din privire. Voia să mascheze, prin voie bună, teama. La furie,

Leluţ nu era comod.

— Ce mai e nou, *maître?*

Multă vreme i se adresase cu „şefule”. O dată însă, Leluţ l-a făcut să înţeleagă de la obraz că vorba căzuse în batjocură. „Şefule” era şi birjarul; „şefule” era şi comisionarul de la colţul străzii. Şi tot căutând un cuvânt potrivit supuseniei lui, dar care să-i păstreze totodată o umbră de demnitate, Badea îşi aminti că Mladin, vorbind de Trăistaru, îi spunea „patronul”. Câtăva vreme i-a spus şi el lui Leluţ „patroane”, ca semn de intimă şi deferentă prietenie. Dar la înmormântarea lui Angliei Drăghiceanu Mladin evocase personalitatea marelui chirurg spunând „maître Anghel”, după cum îi spuneau foştii lui elevi şi admiratori, ca de pildă Trăistaru. Badea găsise termenul potrivit şi-l întrebuinţează acum pentru Leluţ.

— Ce e, *maître*? De ce eşti aşa de opărit?

Leluţ îl străpunse c-o privire-ac. Badea se simţi fixat cu această privire-ac, de perete, ca o muscă pe o planşă de colecţie. Nu mai îndrăzni să scoată niciun cuvânt până ce Leluţ nu-şi plecă privirea în jos. Atunci răsuflă şi el uşurat.

— Ai văzut noua infamie a lui Urlieşu? întrebă patronul – *le maître* – ursuz.

— Tocmai de-aia venisem, *maître.*

Leluţ aruncă poruncitor mâna dreaptă către fotoliul din faţa lui. Badea înţelese că trebuia să ia loc.

— Tocmai de asta venisem, *maître,* repetă el aproape speriat, în timp ce ochii lui moi, daţi parcă cu untdelemn, alunecau greoi când pe covoare, când pe masă, în târcoale furişate, căutând clipa potrivită să prindă dorinţa profesorului.

— Ai înţeles uneltirea?

— Bulbuc.

Leluţ închise un ochi, dar chipul nimeri oglinda din faţa biroului şi se cutremură. Ticul bătrânului Leluţ. Când voia să fie mai isteţ şi mai iscusit, bătrânul închidea un ochi. Şi-şi căscă ochii mari, să-i dezobişnuiască pentru totdeauna de obiceiul prost.

— Bulbuc a ajuns numai o unealtă. La spatele lui stă

gaşca bătrânilor care nu vor să piardă „ghelirul”.

Pe Badea, combinaţiile consiliului profesoral îl şi oboseau. Mintea întunecată nu putea prinde decât o singură idee clară: catedra. Pentru lucrăturile din consiliul profesoral avea el destul timp după ce va fi profesor.

— Bătrânii vor să aibă un decan al lor. Au ajuns la rabla de Buteanu. Are aproape şaptezeci de ani şi tot nu se lasă.

Furia lui Leluţ se depărtase şi odată cu ea şi pericolul pentru Badea, care îndrăzni acum să ridice ochii lui spălăciţi şi rugători către Leluţ, ghemuindu-se în el, parcă să se facă mic şi să arate că-şi dădea silinţa s-asculte ca un şcolar cuminte. Ce-i păsa lui cine era decan? Important era să aibă majoritatea consiliului cu el, să aibă voturile.

— Trebuie să luptăm, porunci Leluţ.

— Să le dăm o lovitură, aprobă Badea.

Şi tăcură amândoi. Pentru prima oară, formidabilul Leluţ nu găsea soluţie pe potriva dorului său.

— *Maître,* eu am un plan.

Leluţ îşi surprinse iar în oglindă ochiul închis. Blestemat bătrân! Bună moştenire, n-avea ce zice…

— Care e planul tău?

— Eu zic să-i dăm în judecată.

Leluţ lăsă să-i cadă mâna din încheietura pumnului, în semn de dispreţ.

— Gândeşte-te, *maître,* să terminăm odată cu legenda asta.

O durere în tâmpla stingă, aceeaşi durere ca şi în cealaltă zi, dar mai ascuţită, răzbi-pe Leluţ. Să cumpănească. La curtea cu juri – acolo se judecă procesele de presă – ziarişti, parlamentari, gură-icască. Va fi chemat şi Leonin. În broşură se cere clar audierea lui Leonin. Dar nimeni nu putea proba, nici chiar Leonin. Chiar sub prestare de jurământ, mărturia n-avea nicio importanţă. Numai probele scrise. El le avea pe toate.

— Am să mă gândesc… şi din nou aceeaşi durere în tâmplă.

— Ce e. *nuuire,* te doare capul? A

— Da, mă doare.

— Atunci, mă retrag… şi Badea se sculă.

Apoi îşi dete seama că ar fi bine să se intereseze mai de-aproape de sănătatea profesorului. Se duse lângă Leluţ şi, cu binişorul, să nu-l indispună, îi luă mâna.

— Temperatură n-ai. Pulsul e bun. O simplă migrenă.

Badea era mândru, parcă repurtase o victorie. Se aşteptase ca Leluţ, pe cât era de vajnic, să-şi tragă mina, dar acesta, se lăsase dus ca un copil. Mare succes.

— Ascultă, *maître,* părerea mea: să ne judecăm…

Leluţ rămase cu capul în mâini. Apăsa eu indexul pe tâmpla stingă, parcă să ostoiască durerea. Numai după plecarea lui Badea, se trânti pe canapea. Bine că scăpase de dobitoc. După ce era aşa de amărât, să mai ducă în circă şi pe un nevolnic ca Badea. Îi strica visul. Dar se corectă. Visul n-avea ce căuta aici, îl alungase din preocupările lui. El trebuia să fie, după vorba lui Blidariu, omul tuturor realităţilor. Realitate era să-şi doboare adversarii, şi-i doborâse. Realitate, să fie în fruntea generaţiei lui, şi era. Realitate, să ajungă profesor universiar, şi iată-se. Realitate, să facă lucrări epocale, să zdruncine lumea ştiinţifică!

Ah!… aceeaşi durere în tâmplă. Şi deodată îşi aminti de monstrul de alături. Nu numai că n-avea de gând să se cureţe, dar de răul lui şi de al operaţiei, pe care o tot amânase, Lia avortase. Lepădase un băiat de opt luni. Cât dorise el un băiat care să-i ducă numele şi renumele mai departe… precum şi lucrările ştiinţifice făcute, şi pe cele ce le avea plănuite.

Se ridică vijelios. Avea să lupte cu toţi, chiar şi cu boala. Va doborî pe Bulbuc şi pe Urlieşu. Trebuia s-ajungă decan, neapărat. Să-ngenuncheze pe toţi.

În furia lui se trezi în faţa oglinzii. Batjocură! Privea pieziş numai dintr-un ochi. Îşi trase un pumn să-şi pedepsească ochiul vinovat. Durerea îi sminti creierii din loc. Numai creierii erau vinovaţi!

Lucrările, unde erau lucrările? ţipa muteşte, dar tare, urlând ca un halucinat, îşi auzea strigătele în urechi, ca şi

cum-ar fi strigat: ajutor, ajutor… în timp ce chipul lui, nemişcat, era crispat ca de o crampă lăuntrică, cu ochii scăpărați şi dinţii înfipţi în carnea roşie a buzelor.

Lucrările, lucrările!

Ar fi vrut să se plesnească peste obraz, să-şi spargă capul, să-şi cravaşeze trupul până să ţâşnească sângele în tavan.

Lucrările, lucrările!

Un cântec glumeţ şi săltat îi ţiuia acum în urechi. Lia îşi adormea monstrul… şi el ar fi vrut ca în clipa aceasta să aibă puterea lui Samson, să prindă casa din căpriori şi s-o zguduie până ce s-o prăbuşi ţărână asupra tuturor, şi asupra lui chiar.

Profesorul Leluţ, văzând, în fundul clasei, pe un student trecând fetei de alături broşura cu scoarţe verzi, pe care o cunoştea foarte bine, îşi surprinse o bâlbâială în vorbă şi, ca să mascheze, ridică mâna să privească ceasul din brăţară. Încă un sfert de oră. Să fie atent. Ambiţia lui era ca lecţia să fie de o cursivitate perfectă, fără ezitare, cu fraze simple, cu date precise, care să cuprindă ideea, ca gheata calapodul. Dar ispita nu-i dădea pace. Fără să vrea întoarse privirea la băncile din susul amfiteatrului. Fata arăta acum băiatului, cu degfetul, un pasaj din broşură şi parcă surâdeau amândoi.

Gura profesorului turuia. Bine îşi pregătise lecţia şi bine stăpânea materia. Putea vorbi în voie, în timp ce gândurile i se mişcau pe alt plan. Şi nu pe unul singur, ci pe mai multe. Iată-ne în postura lui Anghel Drăghiceanu care opera, explica ştiinţific şi concepea o povestire pornografică. Numai că el n-avea inconştientul încărcat de refulări libidinoase, ca Anghel. Din nou, freudismul. Cum voia el să lupte cu Freud, când nu izbutise să şi-l scoată din gând? îşi simţea cugetul greu nu de amintirile şi refulările erotice, ci de mulţimea gândurilor şi faptelor, la care aplica teoria lui Freud ca un panaceu universal.

— Domnişoară, este atât de interesantă lectura dumitale, încât merită să-ţi distrugi colegii de la curs?

Observaţia izbucnise peste vrerea lui. Şi privirea şi-o

simţea împrăştiată în mii de aee-proiectile. Prin urmare acţionase tot în sens freudian.

În bănci, rumoare. Studenţii se întoarseră către cuplul vinovat. Fata se roşi până-n rădăcina părului, iar băiatul îşi potrivi o privire spăsită. Aci îi era tăria. Lecţiile lui Eustaţiu, dacă nu-l făcuseră pictor-artist, îi ascuţiseră privirea şi-i întăriseră mâna. Avea sincronizată mina cu vorba. Îi părea rău că se oprise un moment. Lecţia trebuia să meargă fără accident şi se ferea a face observaţii, îşi amintea de ţinuta academică a lui Titu Maiorescu şi zicea că, într-adevăr, profesorul trebuie să aibă o atitudine olimpiană.

Când se întorcea de la tablă, fata trecea tocmai colegului ei broşura făcută sul. Un sul. Simbol freudian şi invitaţie erotică. Apoi se reţinu. El trebuia să ajungă la o atitudine olimpiană. Privi iar ceasul de la mină. Trecuse cil două minute peste oră.

— Terminarea acestui important capitol o vom face în lecţia viitoare!

Îndreptându-se spre uşă, în spatele lui auzi râsete. De obicei, după o oră de vorbă sub tensiune, era încălzit şi chiar transpirat. Dar acum un fior de gheaţă îl încerca prin umeri şi din nou durerea aceea din tâmpla stingă, parcă şi mai înfiptă. O tulburare lină i se strecură în suflet, pe furiş, cu bănuiala unei deşertăciuni.

Studentul. Ce infam animal! Citeşte broşură lui Petrescu-Pătule, crede sau nu crede, dar comentează cele scrise, râde şi petrece. Zadarnic îţi construieşti un dig, zadarnic te ascunzi cum poţi piai bine, vine ticălosul care are de partea lui deşănţarea şi impudicitatea tinereţii, îţi dărâmă adăpostul şi te dezgoleşte.

Leluţ se trânti pe fotoliu. Laboratorul, atât de frumos pus în ordine, parcă-l îndurera. Prea multă curăţenie, prea multă eleganţă. Totul părea nou: mesele de nuc cu tabla cerată, fără vreo pată de colorant, fără vreo crestătură de briceag, microtoamele englezeşti strălucind în nichel şi oţel, dulapurile numai sticlă şi culoare albă, ca nişte vitrine de optician, patima lui de pe vremuri. Pe jos mozaicul

luceşte, pe pereţi lacul ca laptele, şi la mese scaunele rotunde ca nişte taburete de pian. Iar în acest vast laborator, unde ar fi fost loc pentru zece lucrători, el singur. Voise să iniţieze lucrări cât zece. Pe vremea internatului, Buhoci juca pocher de unul singur, împărţind cărţi la încă trei parteneri fictivi. Aşa să fie şi el, jucător şi parteneri. Să fie mare, cât se poate de mare. Numele lui să circule în toată lumea ştiinţifică; să nu se poată face un pas fără ca ochii oricărui cititor cât de modest – student, medic începător – să nu se împiedice de numele lui. Dar iată că lucrările iniţiate de el, lucrările cu care ajunsese profesor, erau pierdute prin arhive. Singura lucrare cunoscută, reactivarea sifilisului, citată şi cu reputaţie mondială, cădea sub bănuiala obştească, în urma campaniei oamenilor de rea-credinţă.

Se ridică din fotoliu. Va lupta însă şi va birui. Înţelegea uneltirea lor… A cui? A bătrânilor. A* lui Cartian, Buteanu, Drăghici. Îi fuseseră profesori. Pe toţi îi mina acum Urlieşu, infamul. Coalizaţi între ei, încercau să coalizeze şi generaţiile tinere. Fiindcă împotriva lui unelteau trei generaţii, a bătrânilor, a lui Bulbuc şi a studenţilor. Cât era de prăpădit Urlieşu, dacă avea lipsă de coaliţia generaţiilor. Va trebui să doboare pe Buteanu, să fie el decan. Poate ajunge şi ministru. Când va fi ministru, le va arăta el… şi se plimba agitat prin laborator. Să procedeze cu sistemă. Sistema îi fusese cârmă pe valuri şi proptea în furtună. Acum se anunţau valuri ameninţătoare împotrivă-i. Să se ţină tare.

Apoi trecu în camera vecină. Nimeni. Aci era laboratorul şefului de lucrări. Plecase. În tot institutul, nimeni. Imediat după curs se topeau cu toţii. El voise să fie singur, nimeni în jurul lui. „Elevii te fură şi apoi te-njură”… vorba lui Urlieşu îi stătea ghimpe în minte.

Să procedeze cu sistemă. Lupta se va da pe fronturi diferite: lupta pentru decanat, lupta pentru afirmarea autenticităţii lucrării de reactivare a sifilisului, lupta împotriva coaliţiei Bulbuc-Urlieşu, lupta de-acasă împotriva…

Aci gândul îi alunecă teşit. Pentru decanat avea să coalizeze pe tineri. Pe Bulbuc îl va scoate din bârlog. Badea avea dreptate, să facă proces. Rămânea lupta de acasă. Şi în minte i se estompară – Lia, copiii, monstrul.

Îşi luă pardesiul şi plecă. Dintre toate obsesiile, cea mai chinuitoare era monstrul. Să se ducă la Mladin, să-l roage să i-l opereze. Să se aleagă într-un fel. Lia voia să-l opereze Leonin. Nu, nu se putea. Copilul acesta îi dezlănţuia un complex de inferioritate. Leonin avea dar la pitistii. Cine ştie?… Te pomeneşti că reuşea să scoată din el un estropiat. Tot un monstru, nu anatomie, dar un monstru estetic, să-ţi fie ruşine să ieşi cu el în lume. Ei, olimpianul, tatăl unui monstru…

*

* * *

Acasă ceru un ceai şi se retrase în camera de lucru, ca să se confrunte cu sine. Avea, sau nu, încredere în el? Triumful în viaţă e un act de încredere şi de afirmare. Afirmând, ajungi să convingi. Violent sau insidios, important e să afirmi.

Din odaia alăturată se porni un ţipăt de copil. Plângea monstrul. De nu l-ar mai auzi… şi îşi răsuci gândul ca pe resort. Să dea la o parte necazurile domestice. Întreaga lui făptură era prinsă într-o ameţitoare luptă, la capătul căreia îl aştepta răsplata dorită: puterea. Cea mai mare fericire, singura fericire. Puterea nu se dobândeşte decât prin luptă. Era mulţumit să fie atacat. Le va arăta că el era iniţiatorul reactivării sifilisului prin malarie, şi importanţa metodei în evoluţia gândirii medicale universale. Azi, când malarioterapia iniţiată de Wagner von lauregg vindeca paralizia generală…

Un gând îl lovi în creştet ca o muchie de cuţit. Mintea i se întunecă, inima începu să-i bată mai tare şi tresări speriat. Dacă Wagner s-o fi inspirat din procedeul său? apoi se stă pini. Să nu fie oare o farsă pe care şi-o joacă singur? Nu era imposibil. De la reactivarea sifilisului prin malarie şi până la tratamentul paraliziei generale – tot de natură sifilitică – se poate face o uşoară şi legitimă trecere.

Dacă Wagner vom lauregg se inspirase de la el?

Inima i se strânge în piept, i se strânge fruntea între tâmple, i se zgârcesc braţele în umeri, nu mai poate respira. Să fi dat peste el un noroc neaşteptat? Filiaţiunea putea fi susţinută perfect. Wagner cunoştea procedeul de reactivare şi de aci extinsese experienţele. Rămâneau numai datele. Concordau ele cronologic? Când publicase Wagner lucrarea? Când o publicase el? Care pe care?

Gâfâind, cu picioarele tremurând, se duce la bibliotecă şi începe să caute. Mii de umbre şi lumini îi pâlpâie pe dinaintea ochilor. Ce noroc ar fi – Doamne! – ce noroc… Întâi ia un manual de medicină internă. Răsfoieşte cu sufletul trudit, ochii tulburi, degetele slăbite din încheieturi. Carte veche, nu ¡pomeneşte de malariotarapie, tratament nou, de după război. Despre malarioterapie auzise în America. În ţară nu se practicase până la plecarea lui. Ia altă carte, aceasta de terapeutică, tratamentul era descris, dar fără dată.

Mintea-i aleargă înnebunită prin rafturile cu cărţi, sufletul i se zvârcoleşte neputincios. Data, nicăieri. Zdrobit, cu gândul pustiit, îşi simte fruntea aplecată şi grumazul doborât. Deocamdată trebuie să se resemneze, n-are încotro. Mâine să se ducă la biblioteca Societăţii sau chiar la a Facultăţii. Lucrarea lui fusese publicată în 1922. Dacă Wagner ar fi publicat-o cu un an mai târziu? Doamne, Doamne! Mare noroc ar fi. Deodată sări în picioare. Până a doua zi era prea mult timp. El trebuie să afle acum. Să întrebe ge cineva. Dar pe cine? Pe Mreneş. Aleargă la telefon şi cheamă pe Mreneş.

— Dragă Mreneş, am nevoie, pentru o lucrare urgentă, să ştiu în ce an a publicat Wagner von Iauregg…

Mreneş îl întrerupse:

— În 1917.

Leluţ parcă nu voia să audă, necum să înţeleagă.

— Eşti sigur?

— Cum te aud la telefon.

— Îţi mulţumesc… şi închise telefonul.

Mreneş nu era omul să se înşele, ţinea minte tot, cum

ţinea minte, pe vremuri, banii împrumutaţi. Prin urmare, eşec. Pe Wagner nu-l putea nimici.

Se întoarse la bibliotecă şi începu să-şi aşeze cărţile. Un sentiment de zădărnicie îi golea sufletul. Prea fusese visul frumos. A întins braţele după o himeră. Dar nu putea renunţa aşa de uşor. A zburat iluzia, dar a rămas realitatea.

Pe măsură ce se potolea din înfierbântarea patimii, un alt gând venea să ia locul lăsat liber de decepţie. Nu Wagner s-a inspirat de 1 a, el, ci el s-a inspirat de la Wagner.

Soluţie mai modestă, dar nimerită pentru lupta lui cu Urlieşu. Să mai poftească să-l acuze. El mărturisea cinstit. Reactivarea sifilisului prin malarie fusese inspirată din lucrările lui Wagner von Iauregg asupra tratamentului paraliziei generale. Chipul Liei era răvăşit de grea mâhnire. O cută pe frunte încerca să reţină slăbirea trăsăturilor şi căderea obrajilor. Lesne de înţeles de unde i se trăgea supărarea. Leonin însă n-avea inimă să îndemne vorba, se temea să nu-i mărească supărarea. Dar Lia îi spuse de-a dreptul, fără niciun ocol.

— Leluţ nu vrea să operezi dumneata fetiţa.

— Cine va opera?

— Mladin.

Lia se străduia să-şi adune chipul şi să se stăpânească. Un surâs tărăgănat gonise rătăcirea privirii şi acum cumpănea între nădejde şi hohotul de plâns. Ce făptură minunată fusese acum câţiva ani Lia, frumoasă, calmă, cu ochi şi ţinută de zeiţă greacă. Şi zeiţa dăduse naştere unui monstru.

— Leluţ cunoaşte mai bine ca oricine pe Mladin.

Lia n-avea curajul să ducă vorba până la sfârşit. Cel care batjocorise mai aprig neîndemânarea lui Mladin fusese doar Leluţ. Privind în gol, ochii ei cu cearcăne mari păreau nişte pete adâncite pe obrazul păstos.

— Ce putem face?

— Nimic, absolut nimic. În condiţiile acestea vezi bine că nici eu nu mă încumet să încerc intervenţia. Fără

îndoială că operaţia implică şi mare risc.

Mama rămase tăcută, cătând în pământ cu o privire ce râdea parcă dintr-o sprânceană ridicată şi din colţul gurii. Pe femeia aceasta el o iubise. Şi ce frumos o iubise. Iar acum numai o milă îngăduitoare îi unduia sufletul.

— Sunt în stare să fur copilul şi să ţi-l aduc.

Leonin îi luă mâinile şi i le sărută. Mâinile atârnau greu. Cât erau de frumoase pe vremea iubirii lor, iar azi, umflate, lipsite de putere, murind parcă cu fiecare gest.

— Cât eşti de bună.

— Cât de nenorocită sunt.

— Curaj.

Banalităţi. Şi cu asemenea banalităţi voia el să potolească durerea unei mame.

— Trăiesc un paradox. Cu atât sunt mai nenorocită, cu cât nu mă simt îndeajuns de îndurerată. Leonin nici nu avu răgaz să înţeleagă cuprinsul destăinuirii, fiindcă Lia se ridică şi-i întinse mâna. Putu vedea însă neîngrijirea îmbrăcămintei. N-avea rochie potrivită, pălăria de fetru stătea mototolită pe creştetul capului, iar părul îi cădea peste obraji.

— Să nădăjduim, făcu el, dar vocea căzu în gol.

Pentru el soarta fetiţei era hotărâtă. Punându-şi în joc tot talentul şi încă n-ar fi fost sigur, dar Mladin…

Imediat după plecarea Liei, Leonin îşi schimbă hainele. Avea să se ducă la Ioana Stamatu dar, pentru că era prea devreme, începu să răsfoiască o revistă. Mintea îi era mereu pe urma chipului îndurerat al Liei. Ar fi vrut să desluşească simţământul ce-i avea pentru ea, dar nu reuşea, în sufletul lui era lipsă. Lia nu mai răspundea nici unei chemări. Era dată la o parte, în penumbra sufletului, unde sălăşluiesc mila şi compătimirea.

Femeia de serviciu îl anunţă că domnul doctor Mavru dorea să-l vadă.

— Să poftească.

De multă vreme Mavru îi ţinea calea. Ultima oară, la şedinţa Societăţii, îi spusese că vrea să-i vorbească. Se găsea pesemne într-una din crizele lui sufleteşti. Dar pe el

acum nu-l mai interesau.

— Dragă Leonin, spuse Mavru vesel, te rog să vii să mă vezi operând. M-am vindecat.

— Bravo, Mavrule… şi Leonin îi zâmbi.

— Mai am o dorinţă. Vreau să fac o lucrare.

Picior peste picior, într-un fotoliu, făcându-şi vânt cu o carte de istoria medicinii, Mavru vorbea azi altfel decât atunci când se temea să nu înnebunească. Limpede, serios şi liniştit, iar pe chipul lui de satir – nici urmă de frivolitate.

— Să vezi cum mi-a venit ideea. Ascultam lucrarea lui Ţepeluş, sâmbăta trecută.

— Despre cazul de feminizare?

— Da. Îţi aminteşti tu de snoava mea cu ovreiul, căruia rabinul i-a diagnosticat o sarcină?

Leonin prinse a râde. Să se fi înşelat? Oare Mavru să fie incorigibil? Toţi evoluaseră, fiecare în felul său; numai Mavru să fi rămas la ceea ce ştia?

— Nu râde. Snoava e luată din gura poporului. Iată primul punct de plecare al lucrării mele: poporul intuieşte sau bănuieşte adevăruri necunoscute. Teoretic, bolnavul lui Ţepeluş era însărcinat.

Râsul de adineaori se îndulcise într-un zâmbet de simpatie. Mavru vorbea serios.

— Jenner n-a luat vaccinarea din popor? Chiar şi noi, românii, cunoşteam şi practicam vaccinarea de multă vreme.

— Ai dreptate.

Mavru nu mai era inutilul care-şi pierdea timpul pe calorifer sau pe prichiciul ferestrei. Nu trebuia să-l ia în derâdere.

— Vreau ca tu să te convingi. Numai tu singur eşti un om admirabil. Şi sculându-se: Operez la sanatoriul lui Podariu. Vreau să vezi cum lucrez, ca să ai încredere şi în gândirea mea ştiinţifică.

Léonin îl conduse până la uşă şi se despărţiră cu promisiunea că se va duce să-l vadă operând. Încrederea lui Mavru îl apropia de oameni.

Léonin plecă de-acasă bine dispus. Se înserase şi sufletul i se lămurise de orice umbră şi îndoială. Parcă prietenia lui Mavru răspundea mai mult sufletului său decât durerea Liei. În această seară lină, cu miros de pomi treziţi la viaţă şi flori proaspete, ar fi vrut să se convingă dacă o iubise cu adevărat.

Luna apăruse în creştetul cerului, o lună albă sub o ceaţă subţire ca o foiţă străvezie. Pentru Lia suferise şi făcuse atâtea infamii. Se potriveşte iubirea cu infamia? Nu, numai vanitatea îi condusese, şi pe el, şi pe Lia. Iubirea e renunţare. Iubirea lui a fost numai una. Iubirea, căzând ca un har divin în clipa când te simţi mai singur, mai părăsit, mai izolat de lume şi de univers chiar, iubirea care nesocoteşte ambiţia şi înfrânge vanitatea, iubirea splendidă, măreaţă şi irezistibilă ca însuşi destinul… iubirea, punct de plecare în nostalgia divinului.

Léonin se trezi nedumerit. Uitase ceva. Ce contraste pot atinge cei doi poli ai sufletului. După toate socotelile, în clipa aceasta, când mintea lui atingea iluminarea, acasă îl aştepta Marioara Zisu, amanta trimisă de coana Sofica. Luat de gânduri, uitase să lase vorbă ca femeia să nu aştepte. Marioara Zisu! Cine era? Se purta bine cu ea, îi dădea bani şi era de ajuns. El se ducea la Ioana Stamatu să vorbească de Marga, de plecarea căreia numai el era vinovat. Fusese nedrept, necredincios şi, mai ales, gelos.

Gelos nu din iubire, ei din vanitate. Totuşi, plecarea Margăi rămânea pentru el o taină. Se opri la oficiul poştal şi telefonă acasă.

Era mulţumit că nu fusese obligat să opereze copilul Liei. Dacă se prăpădea? Încă o Lenă Leluţ. O cută i se strânse pe frunte şi numai se zgârci în piept. Goni gândul cel rău cu silnicie. Încă nu era vindecat.

În această stare tulbure ajunse la Ioana Stamatu. Dar aci, în atmosfera de feminitate şi intelectualitate, îşi simţi sufletul liniştit dintr-odată. Ce bine e să te afli lângă o femeie, fără cel mai neînsemnat imbold erotic. Sub lumina adunată a abajurului, în taina covoarelor, a cărţilor şi tablourilor oare căptuşeau încăperea, îşi regăsea o parte

din amintirile risipite de-a lungul timpului trăit de la Prunişor încoace. Zgomotele străzii, clopotele tramvaielor, claxoanele maşinilor, ţipetele birjarilor se contopeau într-o singură mişcare, într-un soi de vârtej care se poate îndepărta.

Or fi, după spusele romancierilor naturalişti, şi mai ales după cei susţinuţi de belşugul literar freudian, inexplicabile atari situaţiuni, şi totuşi poţi să te afli lângă o femeie, lăsând numai frumosul să coloreze gândurile, şi voia-bună să insufle vorbele.

— Am aici scrisorile lui Rainer Maria Rilke. Cât de mult îmi plac…

Parcă glasul ei îl căuta cu imagini tremurătoare. Din tumultul străzii se alesese acum un zumzet uşor, care pieri până la urmă, în timp ce Leonin privea în depărtări, pe drumul visului, cu ochii şi faţa surâzătoare. Totul din casă, tablourile şi pianul, mobilele şi cărţile, aduceau, prin intimitatea lor, duh din trecut…

— Vezi, aceasta-i nemurirea… să fii iubit de necunoscuţi, la mari distanţe în timp şi-n spaţiu.

— Nemurirea… repetă Leonin într-o doară, parcă abia acum pricepea ce însemna. Nemurirea… repetă mai insistent.

— Dragă Leonin, numai iubirea poate asigura nemurirea. Iată că marii oameni de ştiinţă nu pot ajunge nemuritori. Ei rămân efigii, răscolitori de admiraţie. Efigie e şi Pasteur, efigie şi Newton…

Nu putea fi vorbă uşuratică, spunea adevărat. Nici Pasteur, nici Câaude Bernard şi nici Koch nu stârneau o rezonanţă în sufletul lui.

— Vin apoi cei cu gloria în statui: Napoleon, Frederic cel Mare, Clemenceau… născători de putere.

De data aceasta Leonin surâse. În convorbirea lor se strecurase o rază de lumină profană. Se auzeau acum zgomotele uruitoare ale tramvaielor şi claxoanele automobilelor.

— Sunt deci nemuritori prin efigii şi nemuritori prin statui.

— Invers. Sunt statui şi sunt efigii nemuritoare, slujind clipa. Adevărata nemurire numai iubirea ţi-o poate da. Nemuritor e Beethoven, nemuritor Baudelaire, fiindcă îi iubeşti dincolo de făptura lor umană. Iubirea aceasta se transmite de la suflet la suflet, în nesfârşitul veacurilor. Ei sunt preoţii eternului.

Ajunseseră la acel grad de înţelegere, când cuvântul leagănă aceleaşi gânduri şi privirea unduiază aceleaşi simţiri. Şi tablourile lui Eustaţiu, şi poeziile lui R'ainer Maria Rilke îşi aşterneau duhul în pacea dintre ei.

— Ai dreptate. Magheru e un nemuritor.

— Da, aşa e.

— Nemuritor, nu prin lucrările lui, ci prin sufletul lui. Numele lui poate fi uitat odată cu al meu… dar numele nu trebuie să trăiască, ci numai spiritul, prin iubire. El este etern, nu nemuritor.

8 – Bravo, Mavrule… a fost minunat.

Faţă cu Leonin, Mavru făcuse o gastroenterostomie, cu un singur ajutor, internul sanatoriului. Lucrase cu eleganţă, mişcându-şi uşor trupul cam îngrăşat de vârstă şi adunând mâinilie în gesturi de un calm firesc. Nici smucituri ca la chirurgii nervoşi, nici trăsnete şi înjurături, care măresc importanţa operatorului pentru galerie; dar nici comedia omului superb care, pe sub indiferenţa lui aparentă, duce grea luptă cu sine, mascându-şi frica.

Leonin lăsase pe Mavru în pragul nebuniei şi acum îl găsea chirurg în toată legea, năzuind pe deasupra să facă ştiinţă.

— Mreneş m-a vindecat, cu psihanaliza lui. Într-adevăr, tratamentul lui Mreneş dăduse un rezultat neaşteptat. Era un alt Mavru. Nici pornografie, nici măcar înjurătură la cotitura mai grea a operaţiei.

După ce Mavru se spălă şi-şi schimbă bluza, porniră amândoi pe coridorul dat cu lac alb până la mijlocul pereţilor, cu ferestrele înveselite de glastre cu flori. Mavru voia să-i arate sanatoriul.

— Podariu e un gospodar grozav. La început făcuse o policlinică, la care a adăugat, încetul cu încetul, ba o sală

pentru operaţiile mici, ba una pentru operaţiile grele, apoi un laborator. Iar la urmă şi-a construit acest sanatoriu lângă policlinică.

Pe Léonin îl interesa însă mai puţin ascensiunea lui Podariu decât vindecarea lui Mavru. El era şi acum potrivnic lui Freud – potrivnic sentimental – pe temeiul neschimbatei încrederi în gândul lui Magheru.

— Lasă pe Podariu. Povesteşte-mi mai bine de vindecarea ta.

— Să mergem în cancelarie. La ora aceasta nu-i nimeni acolo, Podariu e la consultaţii.

În cancelaria sanatoriului mobila era nouă. Un birou de palisandru pentru director; o canapea şi trei fotolii de piele roşie pentru vizitatori. Pe perete, portretul directorului. Portretul, mărit după o fotografie, arăta un Podariu inteligent, îndrăzneţ şi activ, pe potriva realităţii, fiindcă pensionarul Podariu, la vârsta lui de peste şaizeci de ani, arăta cu totul altfel decât mizerosul de acum vreo zece ani, murdar şi jerpelit, aducând mai degrabă a misit decât a doctor. Cărunţeala părului îi mai albea şi obrazul, şi pe chipul lui radia un surâs mulţumit.

Léonin se aşează într-un fotoliu şi aprinse o ţigară.

— Eu jur azi pe psihanaliză, începu Mavru. Atâta am fost de chinuit, atâta am oscilat între Belu şi Mărcuţa, atâta am jucat, sub mască, rolul măscăriciului…

Apoi apăsă pe butonul soneriei de la birou şi imediat apăru o infirmieră, îmbrăcată în alb, cu guler tare şi bonetă scrobită.

— Două cafele. Şi, trântindu-se într-un fotoliu: Podariu are ceva de vorbit cu tine. Cred că despre Raică. Păcat că-şi iroseşte vlaga în luptă sterilă.

Raică! Pe chipul lui Léonin tresări un zâmbet de veselie. Dacă Podariu se schimbase, Raică era, cu siguranţă, şi astăzi, acelaşi clovn, cu chelia, ochii bulbucaţi, jovial şi plin de încredere în alţii şi în sine”.

— Să-l lase dracului. El – nu, şi nu… şi-a pus în cap să-l distrugă. Dar pungaşul are tot cartierul Moşilor cu el, până-n Obor. Înţelegi ce preţ are în alegeri.

Aceeaşi constatare. Mavru era de nerecunoscut.

— N-am să-ţi povestesc, reluă el vorba, evoluţia şedinţelor în care Mreneş, lăsându-mi deplină libertate, îmi dezgolea sufletul. Dar l-am ajutat şi eu. Am notat cu minuţiozitate toate amintirile, mai cu seamă visele. Meritul bolnavului e să nu uite visele, lată, de pildă, într-o noapte mi s-a arătat o masă bogată, cu purcel pe varză. O paranteză… Niciodată n-am putut suferi mâncarea de porc, şi nici mezelurile. Şunca îmi face greaţă, slănina şi costiţele îmi produc erupţie pe piele… dar mai cu seamă friptura de purcel… Coaja rumenă şi scorţoasă îmi aminteşte de arsurile întinse. Cel puţin aşa credeam eu. Dar, în adâncul lor, lucrurile erau cu totul altcum.

Întrerupse vorba ca să deschidă fereastra, care nu mai era sprijin inutilităţii lui. Avea nevoie să-şi simtă obrazul învăluit de aerul cald al verii şi să adulmece mireasma de frunze şi flori a grădinii.

Se întoarse apoi la fotoliu şi reluă povestirea.

— Într-o noapte, alt vis. Un porc, aspru la privire, groş în grumaz, venea în înot spre mine, cu gura deschisă, gata să mă înşface. În popor se spune că porcii se dau la sexul copiilor. Priveam înfricat când, deodată, o fetiţă, înarmată cu un cuţit, sare şi se abate asupra înfricoşătorului animal.

Vorba lui Mavru căpătase siguranţă şi voie bună. Nu mai era bolnavul care-şi exagerează suferinţa ca să devină interesant, nici doctorul care doreşte să te convingă de eficacitatea unei teorii.

— Acesta a fost visul. Dacă nu m-aş fi găsit sub tratament, l-aş fi uitat, dar acum nunrhi era îngăduit să uit. Bra o piesă justificativă şi intra în marea ofensivă împotriva imaginilor fugare, a lipsurilor şi a greşelilor. Visul deschide, unui spirit avizat, o perspectivă largă asupra trecutului, şi evocă amintiri precise. Sub conducerea lui Mreneş revăd o căsuţă de ţară, curte mare ou magazii, pătule, grajduri şi oborul porcilor. Apoi, tot felul de amănunte strecurate prin ulicioarele întortocheate ale amintirilor. Pe urma lor aveam siguranţa că pătrund în

fundul inconştientului. Şi, deodată, revăd stăvilarul pe unde se dădea drumul porcilor în curte, la grăunţe, şi ca să se poată goni în voie. Revăd porcarul, un ins scurt dar voinic, pietruit în şale, cu pieptul larg şi bombat, cu ceafa tare ca un grumaz de porc. Omul avea mustaţa groasă, obrajii umflaţi, nasul borcănat şi unsuros. Vedeam muşchii braţului enormi, proeminenţi şi încordaţi…» şi mai vedeam cuţitul din mină, nedezlipit, ea şi cum i-ar fi crescut între degete. În fiecare noapte, înainte de culcare, în răstimpul dintre somn şi veghe, reuşeam să pătrund tot mai adânc în misteriosul edificiu al inconştientului. Când, într-o zi… Evrica! Se opri o clipă, surprins parcă de propria-i izbucnire. Nu voia să se lase furat de vreunul din vechile lui efecte de povestitor. Reluă cu voce mai scăzută: Iată-mă copil, să fi avut patru ani, în mână cu o păpuşă furată din camera surorii mele, privind din cerdac. E porcarul. Cu el mai sunt încă doi oameni, parcă şi mai urâţi decât el, adevăraţi gealaţi. Dau drumul porcilor. Se aud grohăituri şi glasuri ascuţite de pureeluşi. Cei doi prind un purcel. Sărăcuţul se zbate în braţele lor, ţipă sugrumat, rugându-se parcă cu glas de copil. Eu am coborât treptele cerdacului, înduioşat de ţipetele purcelului. Atunci, groaznic… Văd năvala zecilor de porci. Nu mai sunt animalele blânde din bătătură, nu mai au nimic domestic, au redevenit mistreţi. Se îmbulzesc, dau năvală, alcătuiesc o tălăzuire de greabăne cenuşii, să îţind în valuri alungite. Fug ci îmi, zboară păsările… Grohăiturile cutremură geamurile din cercevele. Riturile lor, tari ca nişte drugi de fier, ar dărâma casa. Aş vrea să fug, dar zecile de ochi însângeraţi m-au imobilizat de zidul casei. Ştiu că voi fi sfâşiat. Mai bine să nu văd… închid ochii. Deodată mă simt ridicat şi urcat sus pe cerdac. Porcarul m-a salvat. Acum îi pot vedea pe ceilalţi doi, cu pari în mână, lovind în toate părţile. O clipă am avut siguranţa că voi fi sfâşiat şi, mai rău decât atât, mai rău decât sfâşiat în bucăţele, mutilat. Mutilat… Acesta-i traumatismul meu afectiv. Înţelegi legătura?… Totul se explică, până şi fetiţa care-mi sărise în ajutor, în vis. Era păpuşa din mina mea…

Tocmai atunci intrase în cancelarie Podariu.

— Bună ziua, Leonine. Ai văzut sanatoriul? E ceva!… şi îşi apropie trei degete de buze, ca şi cum ar fi vrut să le sărute. Poţi opera aici în toată siguranţa. 1

Era ou neputinţă să nu-şi amintească de omul rebegit şi îmbătrânit, stângaci şi sfios, pe care-l văzuse la sosirea lui în capitală, vizitând pe Trăistaru. „E prost omul care îmbătrâneşte!” Veşnicul tânăr Trăistaru se prăpădise, iar bătrânul Pod a râu întinerise, devenise de nerecunoscut.

— Poate vrei să cunoşti explicaţia, continuă Mavru vorba.

Leonin tăcu încurcat. N-ar fi vrut să discute în faţa lui Podariu. Dar Mavru, ca şi cum ar fi vorbit de un oarecare caz, continuă:

— Scoaterea la iveală a unui traumatism ascuns în inconştient face să dispară toată tulburarea cauzată.

Leonin asculta cu luare-aminte. Vedea minunea terapeutică îndeplinită. La urma-urmei, important e să se vindece bolnavul. Restul e doar „ceartă de călugări”.

Mavru se sculă şi-şi luă rămas bun de la Leonin.

— Acum mă duc la bolnavii mei.

Infirmiera aducea tocmai cele două cafele comandate de Mavru. Podariu se aşează într-unul din fotolii, pus pe vorbă.

— Dragă Leonine, am o rugăminte, confidenţială şi prietenească.

Leonin cam bănuia despre ce era vorba. Raică. Iar el, mai mult ca oricând, n-avea niciun chef să se amestece în această chestiune, simpatia lui fiind de partea potrivnicului.

Podariu sorbi din cafea, se ridică şi începu să se plimbe prin cameră, voind parcă să facă o demonstraţie de sprinteneală.

— Dragă Leonin, iubesc…

Şi, mai înainte de a da răgaz lui Leonin să se mire, începu repede să vorbească.

— În această iubire eşti poate şi dumneata interesat.

— Eu? se miră Leonin.

— Da. Iubesc pe Alice Teodoru… se opri din mers şi ţinti pe Leonin cu privirea lui ascuţită, să-i dibuiască parcă gândurile.

— Mai e ceva între voi?

Leonin simţea că nu-şi poate aşeza un chip potrivit pentru toate sentimentele care-l năvăleau.

— Absolut nimic.

— Spui cinstit? Nu mai e nimic?

— Nimic. Pot jura.

Îndrăgostitul se plimba acum şi mai vesel şi mai sprinten „de la un e apăr la celălalt al încăperii. Alice era o fată nu numai frumoasă, d.ar chiar admirabilă. Caracter şi distincţiune, cele mai frumoase podoabe la o femeie şi singura zestre valabilă.

Léonin se găsea în mare încurcătura. Să tacă? Să spună o vorbă? Ce avea să facă Alice din omul acesta care, oricât ar fi fost de sprinten şi de voios, nu putea fi pe placul unei capricioase ca ea?

— Din partea mea are toată libertatea… dar am auzit că e pe cale să se mărite cu un maior de intendenţă.

Podariu lovi aerul cu dosul mâinii, un fel de tiflă magnifică.

— Pe ăla fi tai. De tine îmi era cam…

Şi continua să se plimbe, făcând comparaţie între el şi maior.

— Eu-s plin de parale… Ce poate să-i aducă maiorul? Leafa şi micile lui învârteli. Eu îs doctor, director de sanatoriu. El o fi şef peste vreo manutanţă. Apoi, eu sunt cult şi inteligent. Intendenţii ăştia îs foşti elevi de administraţie.

Se răsucea, parcă să se pună în vedere pe toate laturile.

— Mai e o chestiune… spuse Léonin timid. Vârsta.

Dar Podariu era liniştit din acest punct de vedere.

— Dragă, aici îs în largul meu. Aici vorbesc calculele matematice. Femeia trebuie să aibă jumătate vârsta bărbatului, plus şapte. Are bărbatul patruzeci de ani, femeia trebuie să aibă jumătate plus şapte, adică douăzeci

şi şapte. Are bărbatul o sută de ani, femeia să aibă cincizeci şi şapte. Eu am şaizeci şi doi de ani. Jumătate e treizeci şi unu, plus şapte, fac treizeci şi opt.

— Dar Alice să tot aibă treizeci şi patru.

— Pentru u rest, făcu Podariu cu suficienţă, îi dau eu dispensă…

Palatini din Prunişor avea uşile de la intrare deschise în lături. Să fi venit cineva? O bură măruntă de fiori îi scuturâ rece fiecare por, la revederea parcului în care pomii începuseră să se înfăşoare în ramă. Dacă printr-o minune dumnezeiască ar fi fost ea? Cu ce elan trandafiriu ar fi început noua lor dragoste!

Maşina, şerpuia alene pe pietrişul auriu, scuturând din crengile încâlcite frunze scorojite.

— Să trăiţi, domnule doctor. Ce bine că aţi venit.

Pieptul lui Léonin se strângéa, ca să oprească inima să nu sară de la locul ei.

Clement se făcuse flăcău. Îşi rădea mustaţa şi avea părul negru lucitor, dat pe spate. Dar încolo, la fel că mai înainte: îmbrăcat în port naţional, cu suman peste cămaşă, brâu de piele încătărămat şi cioareci strânşi la glezne.

— Clement, e cineva aici?

— Nu, domnule doctor. Am făcut curăţenie mare, după regula casei.

În palat, nicio schimbare. Nu se putea trece o iotă peste cele statornicite de timp. Moşiile se lucrau ca mai înainte, fără ceartă, fără vrăjmăşie, în parte cu (ţăranii, sub privegherea şi oblăduirea lui.

— Clement, dragul meu băiat, nu ştii nimic de jupâniţa Marga?

Lui Clement îi tremura în ochi o lumină umedă. De dragul lui Léonin, o zare umbrită îi pâlpâi din buze şi până-n crucea frunţii.

— Ba ştiu, domnule doctor. Mi-a scris. Acum se duce la Jerusalim.

Léonin se lăsă pe un scaun. Totul i se părea ireal şi atât de firesc. Îşi lăsă capul în mâini şi ar fi vrut să plângă. Poate asta o fi euforia muribunzilor. Nicio fibră musculară

nu se clătina; o senzaţie de odihnă totală se scurgea din fiece por, şi numai chipul ei plutea prin văzduhul închipuirii lui. Şi această toropeală se tot accentua, – parc-ar fi fost sub dulcea sfârşeală a unei mari sângerări. Nu-l interesa nimic, nu-şi amintea de nimic; un ţărm îndepărtat se întrezărea, poate Mediterana, poate Marea Moartă dar, până acolo, un cuprins de fericire totală.

Când se trezi, Clement era tot în faţa lui.

— Clement, iubitule, lasă-mă singur, şi trecu în bibliotecă. Pe urma paşilor ei…

Aci începuse iubirea lor. De. la arhiva familiei Glogoveanu, de la biblioteca lui Magheru, de la migala descifrării documentelor. Pe urmă în salon. În faţa clavirului îşi desăvârşiseră dragostea. Mai erau cele două scaune faţă-n faţă, pe care atât de des stătuseră de vorbă.

Nimic schimbat. Îşi aminti cum trăgea scaunul în faţa ei, cum îi luă mâna. Acum, la piano. Scarlatti, Haendel şi Bach. Compozitorii ei favoriţi. Nu, nu mai există între ei nicio legătură terestră. Nu-i minciună. Minţea medicina, mint ştiinţele exacte, minte fizica, dar nu minte clipa de iubire. El nu-şi mai simţea trupul, parc-ar fi fost înaripat, ar fi putut zbura. Imagine banală, dar adevărată.

jji deodată irumpse pe scări în sus. Un imbold venit de aiurea îl mâna. Judeca lucid, cu gândiri absurde. Marga era aici. Avea să răscolească toată casa, avea să ţipe, să se zbată, să cheme pe Clement, să-l ameninţe, să-l roage.

— Marga, Marga… striga el.

Dar glasul răsuna parcă mai mult în el. În urechi murea ca o şoaptă, dar în suflet urla ca vijelia. Căzu în genunchi lângă patul ei. Sărută cuvertura. Ea păstra trup din trupul ei.

Se ridică mai domolit. Poate că suferinţa era de lipsă, poate că era mai frumoasă decât toate succesele lui chirurgicale, şi chiar îi aducea un bun mai mare decât bunul bunurilor, tinereţea în plinul ei.

Când coborî, Clement îi întinse un plic.

— O scrisoare pentru dumneavoastră.

Era scrisul ei. Dintr-odată se simţi liber. Dobândise

tot spaţiul până în cer, dobândise câmpul nelimitat al timpului. Citi, dar nu înţelese nimic. Reciti. Erau numai câteva cuvinte:

„Iubitule, nu mă părăsi niciodată”.

Numai acum prinse înţelesul. Nu era bine spus înţelesul, ci înţelesurile. De câte ori citea, alt gând ieşea din gândul de mai înainte, mai măreţ, mai necuprins. Îşi simţi sufletul hohotind.

— Clement, eu mă mai urc o dată în camera doamnei.

— Poftiţi, domnule doctor.

Leonin închise uşa şi îngenurache lângă patul ei. De câte ori nu îngenunchease el pe covorul moale şi gros. Deasupra îi priveghea icoana Maicii Preciste.

„Iubitule, nu mă părăsi niciodată”.

Acum putea plânge în voie. Îşi rostogolea inima în ţărână, o înălţa în sus, către cer. Se încolăcea în el şarpele durerii; se ridica duhul jertfei ca fumul de tămâie. Nu minţea. La scaunul de judecată era Maica Domnului, în faţa Ei nu se poate minţi.

III

Leluţ examina cu atenţie preparatul la microscop. În fereastră se năpusteau valurile întunecate ale vijeliei. Sub lumina gălbuie a lămpii, el cerceta, rând pe rând, fiecare strat celular. Mai întâi de sus în jos, apoi de la dreapta spre stânga, abia mişcând Viza microscopică, abia îndurându-se să se desprindă de un câmp, ca să nu-i scape vreo imagine, să nu piardă un element. Niciunul… Aceasta era zgârcenia lui. Fiecare celulă controlată, măsurată, comparată; fiecare, raportată la reperuri le vasculare. În ultimul timp se vorbea de o nouă arhitectură a creierului, susţinută pe pârghiile vaselor, şi se grăbea să fie printre cei dintâi autori care să-şi dea părerea. De ridica o clipă privirea-i obosită de la microscop, ochiul i se lovea de muntele de apă prăvălit dincolo de fereastră, unde nu se mai vedeau nici pomi, nici case.

La loc mişcarea… îşi comanda el cu glas milităresc.

Şi alegea celulele, apoi urmărea traiectul vaselor, doar să stabilească vreo legătură. Zadarnică însă atâta îndărătnicie, faptul nou stătea ascuns ca sub pecete. Păcat de atâta muncă, de atâta virtute, de atâta sleire. Nu simţea apropiindu-se clipa fulgerătoare, în care ochiul să se integreze cu faptul nou. Ah, blestemul lucrului cunoscut. El şi tot el, mereu el… Măcar o greşeală, măcar o scăpare de vedere, măcar o interpretare strâmbă, să aibă cât de puţin iluzia faptului nou. Dar nimic. Totul era sigur, totul era rigid. Şi niciun ajutor de nicăieri. Căci lucra după învăţătura lui Urlieşu, singur, fără niciun ochi indiscret. Singur autopsia iepurii, singur scotea creierii, singur făcea preparatele. Acelaşi laitmotiv: elevii te fură şi apoi te-njură. În laboratorul lui, nimeni. Doar laborantul, şi acela numai când era sunat. Şeful de lucrări şi asistenţii alergau după clientelă. Cât mai departe de el, cât mai departe de ispita cercetării ştiinţifice.

— Salutare, dragă Leluţ.

Leluţ tresări. Întorcându-se pe scaun, dete cu ochii de Blidariu. Uite, nu-i recunoscuse vocea! Singurul fapt nou, între atâtea fapte cunoscute.

— Măi, dar la tine se intră ca-n codrul Vlăsiei. Nu tu portar, nu tu asistent.

Leluţ zâmbi în batjocură, arătând spre fereastra pe care se împleteau şiroaiele de apă.

— Asistenţii mei aleargă după clientelă vehiar pe o vreme ca asta. E grea ştiinţa, meştere Blidariu…

Imita în glas şi-n vorbă pe Eustaţiu. Blidariu ceru o ţigară, o aprinse şi se trânti pe scaun.

— Iată pentru ce am venit, dragă. Am un protejat pentru locul liber de asistent. Pe Tiberiu Cireşeanu. Îl cunoşti?

— Cum să nu…

Blidariu zvârli un rotocol de fum pe gură şi apoi îşi dete cu părerea:

— Sunt sigur că n-a descoperit praful de puşcă. Nu vine cu desaga plină de idei.

— N-am nevoie de oameni cu idei, îi tăie Leluţ vorba. Idei am eu, şi numai eu. Mie îmi trebuie slugi care să execute.

Acesta era dictonul lui Mladin. Adâncit în fotoliu, cu picioarele întinse şi răşchirate, Blidariu părea un boier care-şi făcea siesta. Leluţ îi observă ghetele lucii şi pantalonii cu dungă tăioasă, şi îşi zicea că omul lui venise cu maşina, că o ţinea poate la scară.

— Părerea mea sună altfel, completă Blidariu. Eu am nevoie de lichele. Licheaua e cea mai îndemânatică unealtă. Când te laudă, te serveşte; iar când te-njură, dai din umeri: lichea…

Leluţ băgase de seamă că de câtăva vreme Blidariu umbla tot în tovărăşia studenţilor.

— Îţi faci ciraci, meştere Blidariu.

— Îmi fac o şcoală. Cireşeanu e fratele unui elev. Mare lichea, dar are condei. Şi, apoi, sfătos: E timpul să ne gândim la posteritate şi ai nevoie de învăţăcei care să-ţi

cioplească piedestalul. Eu vreau să fac o şcoală filosofică. Dar nu-mi fac nicio iluzie să-i ţin legaţi de mine prin „sistemul meu”, ci numai prin interes. Ca şei de şcoală ai pâinea şi cuţitul, profitul şi situaţiile… de aceea te rog să numeşti pe loaza asta de Cireşeanu.

Şi filosoful continua să-şi expună planul. Numai să ajungă profesor.

Atunci va arăta el tuturor cine e Blidariu.

Vorba lui Blidariu, veselă şi nepăsătoare, îi făcuse lui Leluţ o adevărată plăcere, mai luminase întunericul de afară şi încălzise atmosfera rece şi singuratică a laboratorului. Amuzant şi felul lui practic de a rezolva orice problemă, de la un sistem filosofic până la numirea unei lichele ca asistent. L-ar mai fi reţinut, dar Blidariu avea curs şi el nu-i făcea niciodată pe studenţi să aştepte.

— Ce mai zice preopinentul tău, Urlieşu? întrebă Blidariu în batjocură îndreptându-nse spre uşă.

— L-am pus cu botul pe labe. Numai surzii şi orbii nu pot înţelege că m-am inspirat din lucrările lui Wagner von Iauregg… şi conducându-l spre uşă îi demonstră că nu era un împrumut ilicit, ci doar o inspiraţie. Ideea e totdeauna generatoare de idei. Aşa se efectuează progresul.

— À-propos… îşi aminti Blidariu, ai grijă de boul ăla de Badea.

Leluţ se înfurie:

— Mare bou. S-aştepte, c-o să-i vină şi lui rândul. Dar el vrea să-l opun lui Bulbuc.

— ***Îl a du toupet… şi*** Blidariu râse.

— E şi aici o socoteală. Dintâi trebuie distrus stimabilul şi numai după aceea – ***faute de mieux*** – apare boul.

— Boul îmi împrumută maşina.

— Ei, ai dreptate… e un motiv peremptoriu. Boul trebuie s-ajungă profesor.

Rămas singur, Leluţ se simţi dintr-odată obosit şi părăsit. Picioarele îi erau de gheaţă şi capul gol. Pe cât fusese de semeţ mai adineaori în vorba cu Blidariu, pe atât era acum de zgribulit în faţa microscopului. Ca un om

îmbătrânit brusc, simţi povara microscopului. Înainte, se opinti el, tot înainte! Dar zadarnic căuta ochiul o orânduire nouă a celulelor, mintea cumpănea gândurile lui Blidariu. „E timpul să ne îngrijim de posteritate. Ai nevoie de elevi, de ciraci”. Proşti, după părerea lui; lichele, după părered lui Blidariu… dar, oricum, ei sunt cioplitorii de idoli.

Şi cerul, care se învăluia mereu în nori negri; şi ploaia, care răpăia în streşini şi-n pereţi…

Boul de Badea avea maşină. Profesorul Leluţ avea să pornească pe jos, prin ploaie, apoi cu tramvtaiul, până acasă, unde era frig, pentru că lemnele erau scumpe şi focul se făcea numai cu o jumătate de ceas înainte de venirea lui.

O împunsătură în tâmplă îi întoarse gândul. Vechea lui meteahnă. Da orice efort, la cea mai mică emoţie, aceeaşi durere începea să-l plictisească. Dacă s-ar duce la un doctor? Nu, nu. El fusese totdeauna sănătos şi nu voia să-şi mărturisească nici lui însuşi vreun beteşug. Poate un început de hipertensiune… Fenomen firesc la cei ce-şi frământă creierul.

Se ridică. Era nedumerit. Se plimbă câtva timp prin laborator, trecu apoi alături şi se trânti pe canapeaua din cancelarie. Surmenaj. Era explicabil. Infamii ceia de la facultate se arătaseră mai tari decât ar fi crezut. Grupaţi în jurul lui Buteanu, după pontajul lui obiectiv, aveau majoritatea. Prin urmare, adio decanat. Poate te trezeşti şi cu Bulbuc în consiliu…

Sări de pe canapea. Orişice, afară de Bulbuc, îi trebuia un chirurg cu vază. Ţepeluş devenise obstetrician, Teodorescu, ginecolog. Dar nici cu „boul” de Badea nu te puteai prezenta în faţa lumii. Badea, candidatul lui Leluţ… Prea ar fi fost de oaie. Léonin ar fi fost bun. Un bou ca Badea rămâne martor ce glăsuieşte împotriva ta de-a lungul anilor. Badea, cioplitor de idoli! Nici mălcar de slugă nu era bun. Alta-i tăria ta când te înfăţişezi cu oameni ca Léonin, chirurg cu mare renume, necontestat, aducând cu el duh serios de unealtă folositoare obştii. Poate era bine să-l lase pe el să opereze copilul, după voia

Liei. Dar gândul parcă-i călcase pe mână, aşa se înfurie. Prin mâinile lui Léonin poate că fetiţa scăpa. Curată pacoste. Ce să se mai ascundă după degete? Să lase lucrurile în voia sorţii, şi operaţia pe seama lui Mladin. Acum să se ocupe de planurile lui. Trebuie să frângă grupul Buteanu. Era doar socotit ca sfărâmător de cetăţi. Student fiind, doborâse pe Magheru. Să-şi fi pierdut vlaga? Dac-ar folosi latura politică? Şi aci întâmpina greutăţi. Împotriva lui se întovărăşiseră Cartian, liberalul, cu Drăghici, ţărănistul. Urlieşu, după cum îl ştia, era fără culotare politică. Acum cocheta cu socialiştii şi avea simpatii pentru răsărit. Să nu fie ca ceilalţi oameni!

Acum ploaia se mai liniştise. Vuietul vântului încetase.

Ehei, să fi fost el om politic… Azi îşi dădea seama că luptase contra vocaţiei lui, du:? de fantasmagoriile lui Urlieşu. Să fi fost el om politic, deputat, său. cel puţin secretar general, altul i-ar fi fost rostul în consiliu. Pe profesori îi poţi împărţi în două categorii: vanitoşii şi timoraţii. Îi cumperi c-o demnitate; îi înspăimânţi c-un şantaj. Să fi fost el om politic!…

Pe urmă se mustră. Deputat? Secretar general? Demnităţi prea mici. Să-i fie oferite doar ca să le poată refuza. Lui i se cuveneau portofoliile. „I se cuveneau”… ca lui Blidariu. Se trânti iar pe canapea şi închise ochii. Ploaia se liniştise. Se auzea numai cântecul subţire al pârâiaşelor. Iar vântul, rămas ea un foşnet uşor, părea că-l leagănă. Era obosit şi ar fi vrut să doarmă, dar gândurile nu-i dădeau pace, grăiau, se certau între ele, se împotriveau.

Se întoarse la microscop. Din nou munca de robot. Din nou migala de bob cu bob a elementelor histologice. La urma-urmei, trebuia să găsească ceva. Dacă există o citoarhitectură şi o mieloarhiteetură, era firesc să existe şi o arhitectură a vaselor. Lucrurile trebuie interpretate, văzute în totalitatea lor. Intuiţia joacă un mare rol. Aşa-i spunea Magheru. Natura trebuia, din când în când, ajustată. Vorba lui Eustaţiu: *„Corriger la nature”…*

2

Monstrul lui Leluţ se prăpădise pe masa de operaţie, mai înainte ca Mladin să fi tras prima incizie… Nu putuse suporta cloroformul. Norocul lui Mladin, să fie absolvit de orice vină; norocul lui Leluţ, să scape de pacostea unui complex de inferioritate. Dar mai ales norocul monstrului.

Acum parcă îi dădea dreptate lui Tutoveanu; îi dădea dreptate chiar şi lui Eustaţiu: *ÎI jaut corriger la nature... Dar* moartea şi înmormântarea monstrului sloboziseră în sufletul lui Leluţ gânduri înciudate şi neliniştitoare îl supăra modesta lui locuinţă, cu iz de mizerie. Se simţea jignit în casa cu mobilă de proastă calitate – brad lustruit –, iar pe pereţi scoarţe ţărăneşti, moştenire din Boceni. Din rămăşiţele averii boierului Caloianu abia se plătiseră datoriile. Câteva tablouri, de epigoni ai lui Grigorescu de prin Craiova, constituiau zestrea Liei. Poate (a tablourile vor fi însemnat ceva pe vremuri dar acum, după revoluţia dezlănţuită prin pictura lui EUstaţiu, erau numai pompierisme. Tocmai în casă la el, cure fusese elevul lui Eustaţiu!

Căsnicia lui Urma fără nicio strălucire, fără relaţii. Nu tu miniştri în casă, nu tu savanţi străini, cum văzuse el pe la recepţiile din America. Nici măcar copii mulţi, sănătoşi şi frumoşi, să aibă o şatră care să-i ducă numele în depărtări.

În odaia vecină o auzea pe Lia jucându-se cu fetiţa. Glasul ei căpătase un timbru jalnic şi nasonant, paiv-ar fi fost guturăiată întruna. Nu putea nici citi. Mai bine singur, în laboratorul de la facultate, decât acasă lângă o amârî. tă ca Lia. El avea planuri mari, să săvârşească lucrări de – pomină, să răpună potrivnicii, să se înalţe, să se înalţe…

Lia începuse acum să cânto copilului, iar cântecul ei jalnic şi tărăgănat îl băga în boală. Femeia asta fusese un balast pentru el. După război, boierul Caloianu trăise doar atâta ca să-şi vadă fata măritată. Nici moştenire, nici protecţie. El nu se lăcomise la zestre (aşa era frumos), dar dacă nu iei moşie sau bani peşin, măcar rude, legături, relaţii. Caloianu murise ca un egoist, plin de păcate şi de

datorii. Iar puţinii lui prieteni nu mai însemnau nimic acum, în partidul liberal. Bătrânii erau pretutindeni, înlăturaţi de tineretul atotputernic. Nici măcar nu-l ajutaseră să ajungă profesor. El singur, prin propriile lui mijloace. N-avea să mulţumească nimănui. Şi parcă îi era necaz pe Lia că a ajuns profesor fără intervenţia ei, fără protecţia unui socru influent, fără presiunea unui partid politic.

Nu era îndeajuns de preţuit. Badea îi spunea „maâti e", în ziare se vorbea despre el ca, marele om de ştiinţă", toată lumea îl saluta: „Domnule profesor". Dacă cineva îi spunea „domnule doctor", el se simţea jignit. Îşi ajunsese scopul vieţii: era profesor, era om de ştiinţă 1 Dar nu era mulţumit. Afurisitul de Bulbuc îi înfipsese un cui în suflet. Broşura, deşi susţinută de boşorogii facultăţii şi iscălită de Petrescu-Pătule, era opera lui Bulbuc. În special îl durea un pasaj, cuvânt cu cuvânt, ca nişte puncte de foc: „În afară de lucrarea furată profesorului Urlieşu, lucrările savantului Leluţ sunt nişte platitudini pline de ifos".

Bulbuc voia să întreţină în juru-i o atmosferă de compromitere lentă. Aştepta chiar să fie dat în judecată. Ce avea de pierdut un ins ca Petrescu-Pătule? S-ar fi continuat atmosfera de suspiciune şi bdrfeală, motiv de discuţii, unii pentru, alţii contra. Lumea dă crezare totdeauna celor oare înjură. Cunoştea procedeul.

Ah! şi cântecul monoton al Liei cum îl mai exaspera. Se ridică şi deschise fereastra. Afară ningea cu fulgi mărunţi ca răzătura de var. Pe stradă se alesese un covor subţire, streşinile şi gardurile păreau date cu alb. Răcoarea nopţii îl lovea din plin., şi odată cu aerul trase parcă în suflet un gând generos: libertate... Să fie liber!

Din nou cântecul plângăreţ al femeii, cântec de idioată monom ană.

Închise fereastra şi se întoarse la masă. Să se lase oare prins de şireata provocare a boşorogilor, sau să-i trateze cu dispreţ? Ce puteau înţelege ei din măreţia aspiraţiilor lui şi din valoarea lucrărilor?

Dar un gând străin de el îi şfichiui mintea: oare de ce

nu se sesizase nimeni de ele? Stăteau pierdute în maldărul de reviste, prin biblioteci. Singura lucrare care interesa era a lui Urlieşu.

Parcă-şi trăsese singur o palmă peste obraz. Ce batjocură! Din greşeală, gândise singur: lucrarea lui Urlieşu… Şi, după teoria lui Freud, greşeala avea o semnificare, traducea gânduri refulate care izbucneau forţând puternica cenzură. Oare, să nu fie lucrarea mea?

Prostie. Nebunie. Alţii puteau s-o conteste, dar el? El cum să se îndoiască? N-o lucrase el, cu mâinile lui, cu mintea lui? E adevărat că vorbise de câteva ori cu Urlieşu, dar ce importanţă poate avea o vorbă faţă de lucrul efectuat? Acum se dumirise şi el: pivieedeul său era inspirat din malarioterapia lui Iauregg. Afurisitul de Bulbuc intuise complexul de inferioritate şi se folosea de el, viind să i-l inoculeze chiar lui.

C, dar asta nu merge aşa. Acum nu mai era freudian, chiar îl ura pe Freud, fiindcă teoria lui ajunsese până şi în gura băieţilor de prăvălie.

Se ridică marţial şi se duse în faţa oglinzii. Oglindă mare, cu ramă neagră, cu îngeri şi flori de aur pe la colţuri. Pe alocurea culoarea se scorojise şi, de sub vopseaua căzută, se vedea ghipsul alb. Îşi simţea chipul străin, ochii parcă nu mai erau ai lui şi faţa nuri mai aparţinea. De mult nu-şi mai controlase ţinuta în oglindă. Uitase că trebuia să fie olimpian. Se mai îngrăşase oare, sau obrazul îi era împăstat şi ochii umflaţi? Nu-i convenea, vătăma ţinuta lui majoresedană. Maiorescu avea cioc/alb şi mustăţi. Nu are importanţă, poţi fi olimpian şi fără cioc şi mustăţi. Ba chiar mai potrivit. Parcă Goethe, olimpianul, se purta ras.

Se întoarse la masa de lucru. Alături, cântecul mamei încetase. Copilul adormise pesemne. Viaţa asta devenea de nesuferit. Prea mediocră. Viaţa lui ar fi trebuit să fie strălucită. Să apară în frac la parade, la recepţii, cu pieptul plin de decoraţii, surâzând publicului. Năzuia şi la fracul de academician, cu un discute de recepţie epocal, cu relaţii în lumea aristocraţiei de sânge şi de merit. Îi trebuia o

amantă cu rol istoric, o femeie din lumea mare, o artistă sau o scriitoare. De pildă, Ioana Stamatu. El o sacrificase de dragul lui Urlieşu, pentru ca acesta să se dea acum de partea boşorogilor împotriva lui.

Asta fusese partea lui în viaţă, să se sacrifice mereu pentru alţii. Sacrificase o eventuală zestre pentru Lia; sacrificase politica pentru ştiinţă; sacrificase câştigul pentru o mizeră leafă de profesor universitar.

Şi din mirate îi ţâşni o lumină. Îi trebuia alt drum, altă viaţă. Avea nevoie de un renume autentic, de avere multă şi de o amantă strălucitoare.

Trecând pe lângă Ateneu, privirea îi fu oprită de afişe mari. Expoziţia Eustaţiu… şi alături, alte afişe, pentru o a doua expoziţie. Ionaş-Graradea-Tomaziu. Pictorul Tomaziu nu era altul decât Tomaziu sau, pe şi cau, escrocul Tomaziu, cum i se spunea pe vremuri. Cu timpul porecla pălise şi azi omul apărea cu faţa curată ca hârtia imaculată. Şi el trebuia să-şi recunoască înfrângerea de-a lungul timpului. Tomaziu nu mai era periculos, nu avea veleităţi profesorale, rămăsese ortoped, cu clientelă onorabilă, intrând astfel în marea lume a medicilor anonimi. Dar nu-i dădea pace această vină artistică, răsărită ca din senin, cu toate că nu avea multă încredere în ea. Ce putea da un ins mediocru şi amoral, ca Tomaziu? … Chiar dacă uitucii ceilalţi l-or fi iertat, pentru el rămânea de-a pururi pecetluit: escrocul Tomaziu… şi pictura lui – presupunând că ar fi avut vreo valoare – mirosea a puşcărie.

Nu se putea abţine. Ace ascuţite îl îmboldeau prin ochi şi minte. Trebuia să intre, să se convingă că totul era numai farsă şi fum. Şi gloria lui Eustaţiu îl supăra. Caraghiosul avea admiratori care-i ţineau la suprafaţă numele, îl cultivau şi-l înălţau peste timp.

În rotonda mare a Ateneului, lume destul de multă. Lângă scara cea mare, Blidariu într-un grup de ciraci. Îşi cultiva ciracii şi le explica valoarea tablourilor. Leluţ trecu ostentativ pe lângă grup. Ar fi vrut să rupă o convorbire cu filosoful, să-i arate că prezenţa lui avea un sens. El era

îndrituit să-şi spună părerea. Luase lecţii cu Eustaţiu, dar s-au separat din divergenţă de opinii. Suna bine: lecţii cu Eustaţiu şi apoi divergenţe.

Dar Blidariu nici nu-l văzu şi el trecii mai departe. Nu era de demnitatea lui să înceapă vorba. Se opri în faţa unui autoportret şi-i venea să zâmbească aminfindu-şi de Eustaţiu. Pentru nimic în lume nu voia să-i recunoască geniul, chiar dacă toată lumea l-ar fi strigat pe stradă.

În expoziţie se găseau vreo cincizeci de bucăţi. Multe din ele or fi stat pe vremuri atârnate de pereţii magherniţei, pe sub vechituri, sau or fi rătăcit prin colţuri, alături de doniţa cu cărbuni şi de maldărul de lemne. Începu să privească cu atenţie. Leluţ aflase de la Blidariu şi de la Urlieşu ce trebuia să caute într-un tablou. Numai felul personal de a vedea şi de a reda al artistului, după Urlieşu; în timp ce Blidariu admitea geniul şi revoluţia în artă. Nu se putea ca lumea să rămână pe loc.

Din când în când arunca câte o privire la grupul în care maestrul Blidariu vorbea întruna. Ce farsă! Poate că şi geniul lui Eusta<ţiu să fie la fel, o farsă. Greu să poţi deosebi farsa de geniu. La uirma-urmei, ce-ţi. posă dacă-i farsă sau e geniu, când asta nu vatămă interesele tale?

Dar acest gând paşnic nu-l liniştea. Gloria lui Eustaţiu îl râcâia la inimă. Ce se desprindea din pictura lui? Nimic. Ce se poate pricepe din nişte figuri schiloade şi din peisajele ofticoase? Sentimentul de putere, care trebuie să te copleşească într-un tablou, era împrăştiat aici în linii caricaturale şi în culori în contraste nefireşti. Tablourile lui Eustaţiu erau bune pentru mahalagioaicele care folosesc culori stridente în îmbrăcăminte. Dar chipurile strâmbe, contorsionate, unele halucinante, altele de-a dreptul nebune, pe potriva gustului esteţilor detracaţi şi nevrozaţi? Şi cum sfidase omul acesta lumea întreagă! Eustaţiu dispreţuise orice situaţie, orice şcoală, orice autoritate, simţind parcă o plăcere să fie îngenuncheat, umilit, persecutat. Mediul lui sufletesc era nedreptatea, ca să-şi poată justifica răzvrătirea.

Examina tablou după tablou. Ce preţuri exorbitante!

O placardă arăta că din venitul expoziţiei se va executa bustul marelui artist. Poftim, mare artist! Un bust al omului din magherniţa plină de vechituri, intitulată atelier, din fundătura Virgiliu, dremurând, în frigurile bolii, într-o scurteică femeiască.

Se uita acum-la un tablou care reprezenta un peisaj de pe cheiul Dâmboviţei. Îl examină mai întâi dintr-o privire de ansamblu, ca atmosferă, culoare locală. Era Dâmboviţa în cartierul cel mai populat, dor şi mai. luminos, al capitalei. Dar iată că lumina era fistichie. Pe cer strălucea un albastru auriu, parcă mai mult aur decât albastru. Şi din azurul atât de caraghios pogora o gamă cromatică foarte fină, până la un verde absurd de intens. Omul acesta îşi bătuse parcă jotr. de lume”.

Dar necazul i se înfundă şi mai adânc în suflet când văzu grupul duşmănos, Urlieşu, Leonin şi Ioana Stamatu. Ce frumoasă era în blana scurtă, cu căciuiiţa pe cap şi cu voalul pe faţă! Ioana îşi aducea amantul la expoziţia lui Eustaţiu, marele ei idol. Când grupul se apropie, Leluţ întoarse spatele şi, binişor, se furişă afară. Îi era parcă frică de Urlieşu; u;

În grădina Ateneului se înfurie împotriva sa. Ce prostie! Pe Urlieşu îl înfrunta în consiliul profesoral, iar acum, în faţa-tablourilorhlui Eustaţiu; „se temea; de el. Şi parcă mai mult tfecât pictura lui Eustaţiu îl buşi na prezenţa poetoi. Femeia aceasta se răzbuna cumplit, se răzbuna ignorându-l. Nici n-apucase să vadă şi tablourile lui Tomaziu. Se purtase absurd, fără voie, numai din porunca inconştientului. Şi îşi promise din nou să-l doboare pe Froud.

4

Fănică Domnişoru se plimba singur pe şoseaua Ştefan cel Mare. Era obiceiul lui ca seara, pe vreme frumoasă, după ce închidea prăvălia, să facă o plimbare. Îi plăcea să simtă mireasma primăverii desprinsă din pământul curăţat de zăpadă şi să privească cerul plin de stele. Atunci, gânduri minunate îi loveau creştetul. Parcă harul lui Dumnezeu cădea asupra-i, şi se minuna cum de se

putea ca în tovărăşia atâtor frumuseţi să se găsească erotici ca Toana care să pângărească dreapta credinţă. Fiindcă vestirea legii se arată cu semne fireşti, darmai de preţ decât însăşi minunea. Cerul plin de stele deschide drum neşovăielnic gândirii adevărate, şi glasul pomilor înmuguriţi sună mai duios decât harfa psaltirii. Atunci îi veneau în minte toate argumentele împotriva lui Toma.

Când să iasă din strada Moara de pâine, se întâlni cu doctorul Léonin.

— Salut, domnule doctor. Dar la ora» st i?

— Am avut o operaţie de urgenţă. Unde te duci?

— Fără nicio socoteală. Mă plimb. Nu ştiu cum, dar gândurile au mai mult spor seara, la plimbare.

Pentru Léonin, Fănică Domnişoru devenise un prieten.

— Vino cu mine, Fănică. Mai vorbim…

— G îndese noaptea, domnule doctor, că ziua sunt luat cu treburile. Cum am tras obloanele, mă cuprind g! ridurile.

Din gălăgiosul de acum zece ani, pus pe bătaie şi scandal, apăruse un om simplu, liniştit şi gânditor. Minune, să te desparţi de viaţă în plină putere şi, cu voinţă, să-ţi stăpâneşti pumnii, gata să zdrobească pietrele. Te pătrundea cu simpatia şi te cucerea cu fapta bună. Iată unde sălăşluia gândirea. Nu numai în bibliotecile ticsite de cărţi şi inseminarii, unde curge în şuvoi mintea şi gândul altora» ci şi-pe şoseaua Ştefan e<HI Mare.

— Şi la ce te gândeş/ti, dragă Fănică?

— Eu am numai două gânduri. Întâi, să apăr pe Dumnezeul cel ud ev a ral…

Fănică devenise, după vorba lui Blidariu, apolinian. În apusele lui ni. Îi înverşunare, nici patimă desperată, ci numai ordine şi pace.

— Aperi pe Dumnezeu cel adevărat?

— Da… fiindcă există şi un Dumnezeu mincinos, cel făcut de oameni după chipul şi asemănarea lor.

IM i dar în… îşi zise Leonin în gând. El construia, eu minte «i lui de filosof parvenit, un Dumnezeu mincinos,

cum spunea Fănică.

— Ne învăţă înţelepciunea lui Solomon: olarul, care după ce cu mult pământ rotunjeşte vasul curat ca sufletul pruncului, se îndârjeşte la slavă şi, din prea multă trufie, scoate din acelaşi pământ folositor chip deşert de idol. Sau fariseii de azi, duşmanii ascunşi şi asupritorii făţarnici ai poporului, care rup din învăţătura sfântă un vers şi, pe el, cu îndemânare de proroc mincinos, clădesc o nouă învăţătură… nu spre gloria lui Dumnezeu, ci spre deşarta lor glorie.

Blidariu… gândi din nou Leonin.

— Al doilea gând al meu este Miţa… Nu de trup de femeie am dus eu lipsă. Eu am fost al tuturor femeilor, prin deşertăciunea mândriei mele de bărbat, dar numai al Miţei, prin iubire. Şi Miţa a fost a tuturor, a tuturor bărbaţilor prin deşertăciunea mândriei ei de femeie, dar numai a mea, prin iubire… O femeie ca Miţa e o solie a Sfântului duh.

Cum se potriveau la gânduri. Sfântul duh, Marga – solig a dumnezeirii!

În lumina argintată a nopţii, pomii de pe stradă întindeau ramurile către cerul înstelat, parcă într-un elan de iubire. Iar mugurii se înălţau ru mici şoapte de taină şi seva gă lgâitoare se vânzolea prin trunchiurile reîntinerite, într-un nou pus de viaţă. Iubire, numai iubire! Iubirea te înalţă cu stelele, te coboară cu luna într-un ritm continuu, dar sigur.

Numai siguranţă se desprindea din vorba omului atât de deschis la suflet, de puteai citi ca într-o carte. În schimb, cită neorânduială în teoria lui Blidariu, care avea nevoie de un Dumnezeu pentru a-şi dovedi cu orice preţ originalitatea. Plimbarea aceasta1 cu Panică îi amintea de Magheru.

— De când sunt vânzător lumânărar, mă silesc, domnule doctor, să prind taina luminilor. Privesc pâlpâirea feştilei în candelă, seamănă cu pâlpâirea vieţii ce se; desprinde din strânsoarea pământului. Cunosc flacăra stingheră de la icoană, dureroasă ca inima maicii

domnului. Mi-am silit ochii cu lumina luceafărului… Dar lumina care mă poartă mai departe e luminacum să-i spun? – lumina veşnică, lumina nemuritoare.

De-aiba scos din mocirlă, şi ce gânduri!… Peonin ajungea la încheierealui Magheru, că inteligenţa şi simţul estetic sunt cu totul scoase din schemele obişnuite ale literaturii, sau din cadrele atât de rigide ale profilurilor psihologice.

— Şi această lumină eternă?…

— Îmi vine din iubire… „de la neuitata şi veşnica mea iubire pentru Miţa –, – Nu-i venea să creadă, şi de aceea – se opri să-l privească. Nu se înşela. Vorbele-lui-Fănică îi duceau gândul la Marga… şi nu se ruşina.

— Eu, domnule doctor, am ajuns la gândul că; toţi oamenii aleargă după nemurire. Dar unii, proşti şi îngâmfaţi, vor să-şi tragă nemurirea chivără-pe cap… nu-şi dau seama că trăiesc în nemurire, fiindcă nu ştiu s-o-pipăie, ca omul care trăieşte în aer şi n-are răgaz să-l simtă. Cine priveşte florile şi stelele, acela cunoaşte întreaga fire. Cine cunoaşte iubirea, acela a pipăit nemurirea. Nemurirea trebuie trăită, răsuflată ca aerul, nu lucrată în podoabe trufaşe.

Şi la Fănică Domnişoru*” se vedea aceeaşi nosbalgie a divinului, manifestată altă dată ca un imbold obscuf, – în chemarea dragostei, ridicată acum până la Dumnezeire.

5

La Urlieşu o-găsi-pe Ioana. Ştamatu. Fericită tovărăşie! Prin prezenţa. ei poeta aducea un – duh tainic şi viguros, în carecuvintele; seexplicau şi vibrau parcă până-n inefabilul senzaţiei. Cât se înţelegea de bine şi cu Urlieşu, de când intrase ¡poezia în viaţa lui, nu ca mijloc de acrobatică erudiţie, ci ca însăşi substanţa puternică, atotcuprinzătoare, a vieţii. Se regăseau acum în tot ceea ce aveau sufletele lor mai frumos, după ce ambiţiile şi dorurile de mărire se prăbuşiseră în negură.

— Biroul lui Uriieşu era abia luminat. Lumina scăzută, cu iz dO taină, fusese dorinţa Ioanei. Leonin venise, potrivit invitaţiei lui Urlieşu, – să facă muzică dar,

în loc să se aşeze la Clavir, începu să le povestească întâlnirea lui cu fostul întreţinut al bordelurilor.

— Nu exagerez spunând că Fănică Domnişoru este unul din cele mai interesante chipuri din galeria cunoştinţelor mele. Dumneata, scumpă prietenă, nu l-ai putea plasa într-un roman. După părerea lui Balzac „nu se crede”.: „şi totuşi el există. Este aşa cum vi-l prezint, căci” n-am darul şi nici interesul să idealizez. Nu mă sfiese să-l alătur de Neîgde Mitroiu, de Marga Glogoveanu sau de Magheru. Oamenii de care v-am pomenit de mai multe ori n-au fost plăsmuiri scoase din fişierele literaţilor. Viaţa depăşeşte cu mult schemele dumneavoastră literare, care „se cred”.

— E un fenomen adevărat, completă Ioana, această circulaţie între oanul real şi omul literaturii. Insul adevărat e prea banal, cel literar e o ficţiune şi nu devine făptură vie decât trecând din nou în viaţă.

— Să nu fie un caz de manie mistică, spuse Urlieşu. Şi imediat se corectă; Nu, greşesc… continuu să văd prin prizfna deformării mele profesionale. Poate să fie adevărat ceea ce spuneţi.

Cu toate că discuţia se menţinea pe teren ştiinţific, trebuiră să admită ca în ştiinţă totul se rezolvă prea uşor, prea didactic şi, adesea, prin etichete clinice. Cu un diagnostic, prin urmare cu un cuvânt, îţi uşurezi trebuinţa de explicaţie: paranoia, isterie, estatic… iar când nici aşa nu izbuteşti, soluţia ultimă este: şarlatani «… Fănică Domnişoru era un cap lucid şi sănătos. Ce interes ar fi avut să joace teatru? La ce i-ar servi lui făţărnicia? Renunţase la toate bunurile pământeşti. Ajunsese schimnic într-un oraş mare ca Bucureştiul.

— Să vedeţi până la ce subtilitate de gândire a ajuns. Despre ce credeţi că mi-a vorbit? Despre nemurire…

Ia cameră, semiobscuritatea se îndulcise cu o uşoară adiere a unui vânt revărsat prin fereastra deschisă. Flori mari, cu petalele strânse, aduceau cu becurile-flăcări de prin biserici. Se cunoştea mâna unei femei în viaţa boemului schimnic Urlieşu.

— Sunt unii, spune el, care vor să tragă asupra lor nemurirea ca pe o chivără. Aşa face predicatorul Toma. Sunt alţii – ca Fănică Domnişoru – care simt că nemurirea nu poate fi atinsă decât dacă o cunoşti ca aerul din care ne împărtăşim în fiecare clipă. Numai în felul acesta ajungi la Dumnezeu.

— E interesant, reluă Ioana, să crezi că poţi ajunge prin nemurire la Dumnezeu, şi nu prin Dumnezeu la nemurire.

Peste tustrei se lăsase un duh de pace. Parcă totul era aşa cum se cuvenea, la locul potrivit. Fănică Domnişorii pe urma lui Dumnezeu; Urlieşu şi Ioana, pe drumul iubirii lor; iar Leonin prelungind gândirea lui Magheru.

— Ceea ce mă uimeşte mai mult la omul acesta e trebuinţa de mărturisire… mărturisirea din care Magheru a făcut o dogmă.

Ioana şi Urlieşu stăteau unul lângă altul pe pernele divanului, ea mângâindu-i mâna cu gestul obişnuit, iar el oscilând, pe lentilele ochelarilor, luminile tulburi ale privirii. Leonin vorbea întruna. Şi parcă semiobscuritatea încăperii topea contururile lucrurilor. Cărţile se estompau în rafturi; vrafurile de manuscrise se acoperiseră de întuneric.

— Dragă Leonin, şi eu îţi sunt dator cu o mărturisire.

Vorba lui, parcă aşteptată, încheia atmosfera de taină.

— Dumneata ai fost cel dintâi care ai avut intuiţia bacteriofagului lui Hérelle.

Bacteriofagul… după Prunişor, îl şi uitase, ca şi cum n-ar fi fost descoperirea lui, ca şi cum n-ar fi fost batjocorit şi hulit pentru ea.

Urlieşu se ridică şi aprinse un bec. Avea lipsă de multă lumină.

— Te rog să mă ierţi şi să nu crezi că din infamie am luptat atunci împotriva-ţi, ci din convingere. În fapta mea a fost şi invidie şi timiditate. Invidie, fiindcă nu puteam admite ca un tânăr ca dumneata să aibă o idee de geniu…

şi din timiditatea neamului românesc umilit şi păcătos, fără încredere în posibilităţile lui de creaţie. Acesta-i adevărul. Te rog ca prietenia mea de azi să fie o răsplată pentru nedreptatea de atunci.

Era emoţionat. Chipul i se curăţise de ironia care-i flutura de obşte pe faţa-i măslinie. Ochii nu-i mai erau iscoditori şi răutăcioşi înapoia lentilelor groase.

Retrăiră laolaltă timpurile de odinioară, cu oamenii de pe atunci, mai mult timizi decât răi, şi se despărţiră prieteni şi împăcaţi.

— De multă vreme se tot gândea să repare nedreptatea ce-ţi făcuse, spuse Ioana, pe drum.

— Închipuieşte-ţi că eu şi uitasem, parcă nici n-ar fi fost. Şi, frângând vorba: Să ne întoarcem acum la gândul nostru cel frumos, la Marga. Lasă-mă să vorbesc de ea… şi ascultă glasul meu. Iubirea noastră, redusă azi numai la scrisori, e miraculoasă. Sunt clipe în care îndoiala îmi otrăveşte gândul şi buzele… şi, deodată, scrisoarea de la ea… Atunci, parc-aş muşca însetat dintr-un fruct dumnezeiesc.

Poeta înţelegea pasiunea sinceră şi profundă a lui Leonin. Un accent suprareal ar fi priit acestei dulci nebunii.

— Acum ar fi trebuit să fie de faţă părintele Manoil. Dar fiindcă el lipseşte, voi folosi eu liturghia sacră a versului… şi începu să recite:

Mon enjant, ma soeur Songe à la douceur D’aller lăbas, vivre ensemble.

Aimer a loisir

Aimer et mourir

Dans un pays qui te ressemble.

6

— Interesantă comunicare, şopti părintele Manoil la urechea lui Leonin.

Într-adevăr, de multă vreme, programul Societăţii Ştiinţelor Medicale, umplut de obicei numai cu cazuistică mai rară şi abilităţi tehnice, nu fusese dăruit cu o lucrare atât de originală şi cu atâtea perspective terapeutice, ca a

lui Bulbuc. Bulbuc îşi dădea seama de valoarea ei, fiindcă niciodată obrăznicia lui nu strigase atât de tare. Vădit lucru, se războia cu Leluţ. Îi căuta pricină, îl provoca. Şi fiindcă lucrarea lui Bulbuc n-avea contingenţă cu preocupările lui Leluţ, deci nu. l putea lovi de-a dreptul, autorul căuta să-l exaspereze prin tonul încordat, prin gesturile largi şi mai ales prin acea suficienţă, când indiferentă, când dispreţuitoare, vestind că, până atunci, nimeni nu lucrase în sensul vederilor lui. Toate cădeau în pofida duşmanului.

Leluţ, în banca întâi, deşi venit pe harţă, era silit să păstreze o ţinută demnă. Citise literatura franceză, germană şi engleză în legătură cu cercetările lui Bulbuc – doar să-i dea la cap – dar mizerabilul îi jucase festa, venind, într-adevăr, cu o idee nouă. Şi cercetările anatomice, şi cele experimentale, îl îndrituiau să creadă că în nervii periferici se găsesc fibre ancorate pe sensibilitatea cardiacă. Extirparea lor, la om, putea vindeca accesul de angină de piept. Studiul era făcut în minunate condiţiuni tehnice, cu cercetări anatomice la om, cu un riguros control pe animale, cu experienţe înregistrate după extirparea sau novocâinizarea nervilor, dovedind seriozitatea lucrării. Cu neputinţă să-i găsească lipsuri. Cât de bine îl pricepea Leluţ! Totul era împotrivă-i. Vocea mai graseiată, mişcările; cu graţie afectată, până chiar şi jacheta după ultima modă, lungă până la genunchi şi întinsă pe umeri, ca pe un manechin din vitrină. Şi cu ce plan subţire lansa lucrarea! În şedinţa aceasta, numai datele anatomo-fiziologice. În şedinţa viitoare urmau consideraţiunile terapeutice, iar în altă şedinţă tehnica operatoare. Apoi, să te ţii, de fiecare dată câte un bolnav „operat după procedeul meu” sau, regeşte, „după procedeul nostru”. Aceeaşi tehnică de lansare prin reclamă, ca la Blidariu. Îţi ţii numele la vedere prin vorba abil lansată în jurul tău – discuţii în spitale –, iar când ideea a prins cheag, trece ca de la sine în ziarele cotidiene; Noul procedeu, de tratament al anginei de piept. Sau, la radio; O mare descoperire medicală românească…

Pe Leluţ îl trezi din gânduri durerea din tâmpla stingă. Acum era problema să scape onorabil. Nu putea lua cuvântul împotriva lucrării. Bulbuc dădea rezultate absolut, noi care, înainte de a fi combătute, trebuiau controlate experimental. Să-l laude? Ar fi culmea batjocurii. Nemaipomenită făţărnicie! Toată lumea cunoştea duşmănia dintre ei. Să tacă? Dar cită durere în tăcerea aceasta!

O adevărată înfrângere.

Întoarse capul să prindă parcă dintr-o privire atmosfera din sală. Badea îl implora cu priviri umile de om gata să se arunce în genunchi. Toată nădejdea prostovanului sta încredinţată în mâiniile şi mintea lui Leluţ, în forţa lui polemică, în marea lui autoritate.

Mare bou şi Badea… gândi Leluţ. Dacă am poveri, ca el, de purtat în cârcă…

Acum Bulbuc desena la tablă traiectul fibrelor nervoase. Înadins, ca să umfli lucrarea, căci firesc ar fi fost să aducă planşe gata lucrate. Dar în felul acesta dovedea mână sigură – după sunetul moale al cretei – şi mai ales intuiţie didactică în sincronizarea vorbei cu desenul. Cunoştea prea bine procedeul.

Auzea glasul tot mai arogant al lui Bulbuc, simţea liniştea din ce în ce mai profundă a auditoriului. Mizerabilul reuşise să cucerească sala. Greu impas. El venise cu gândul să dea o lovitură superbului Bulbuc, să arate că lucrarea lui nu era decât o aplicare a celor cunoscute, „o variantă”, „un caz de”… şi iată-se pus în imposibilitatea de a-şi valorifica erudiţia şi spiritul de observaţie.

— Ştii că grupul Cărţian e pe cale să se despartă de Drăghici? şopti el lui Tănăsescu.

— Ce spui?

Bun procedeu şi acesta, să angajezi o convorbire cu vecinul, în timp ce conferenţiarul vorbeşte. Abaţi atenţia celor din jurul tău şi devii, pentru întreaga sală, un punct, de interes. Fiecare se întreabă ce observaţii, ce comentarii, ce nedumerire o fi având oare profesorul Leluţ.

Şi mai e ceva… arăţi oratorului indiferenţa ta.

Tănăsescu avea nevoie de votul lui, îl linguşea şi-i căta în coarne.

— Acum trebuie să fim foarte precauţi.

— Da, foarte precauţi.

Şi lui Tănăsescu îi convenea să distragă atenţia de la orator. Se întoarse şi agrăi pe Iancu. Leluţ, pe jumătate întors în bancă, vorbea cu amândoi, – şi cu Tănăsescu şi cu Iancu. La urmă se scârbi. El era omul loviturilor făţişe şi se vedea acum obligat la tertipuri de periferie. Putea salva o situaţie pentru oameni mai puţin perspicace, dar nu pentru Bulbuc provocatorul, şi nici pentru Leonin care, interesat de comunicare, asculta cu capul în mâini ca un student diligent.

Leonin…

Poate să mai aibă nevoie de nătăfleţ. Ce-ar fi să încerce acum o nouă mişcare de apropiere?

Leonin ceruse cuvântul. De multă vreme nu-l auzise vorbind. Căpătase dulceaţă în glas, în timp ce o lumină de amurg întrista frumoşii lui ochi. Nu mai era vechiul Leonin, zăpăcit şi nătăfleţ. Câtă obiectivitate. Nici laude, nici ponegriri. Sublinia originalitatea concepţiei, cu toate t a rezultatele nu puteau fi definitivate decât după încercările la om. Omul! Omul, măsura tuturor lucrurilor, după vechiul adagio grec. Termină felicitând pe autor cu aceeaşi simplitate, fără hiperbole sau reticenţe.

Amintirile timpurilor de odinioară începură să-l împresoare. Vorbe de demult îi sunau în auz şi, în faţa ochilor, chipul lui Leonin prindea înfăţişarea lui Magheru. Şi ochii lui, înspăimântaţi, îşi proiectau luminile, parcă să sară din orbite.

Da, semăna cu Magheru.

Moştenise oare Leonin pe Magheru? Ce gând năstruşnic. Cum să moştenească Leonin pe Magheru? Şi, totuşi, parcă acelaşi surâs îl atrăgea şi-l exaspera totodată. Şi părul, care-i încărunţise într-o parte, şi ochii – celebrii ochi frumoşi – atât de apropiaţi şi totuşi trecuţi parcă în depărtare, într-un vis… Ce ţinută! Se mai înălţase, se mai

subţiase.

Să fi moştenit pe Magheru?

Când Leonin isprăvi de vorbit şi se aşeză la loc, el îl urmărea cu coada ochiului şi nu-i putea ieşi din cap apropierea Leonin-Magheru.

Şedinţa nu mai prezenta acum niciun interes. Două comunicări de puericultură, una a lui Bratu, cealaltă a lui Ţepeluş. Aceştia doi se supralicitau în vederea unei platforme politice.

Când se termină şedinţa, Badea se apropie exasperat de Leluţ. Acesta i-ar fi băgat cu plăcere ghearele în gât. Parcă-l găsea pe nătărău vinovat de înfrângerea suferită. Căci fusese o grea înfrângere pentru el. Grupuri, grupuri, asistenţii de la şedinţă discutau. Lângă catedră, Bulbuc, în mijlocul unui grup numeros, dădea explicaţii complementare.

— Felicitările mele, strigă din fundul amfiteatrului Ţepeluş, peste bănci.

Chiar şi felicitările tot împotriva lui Leluţ sunau.

— Felicitările mele… repetă Ţepeluş.

Bulbuc îşi opri dizertaţia şi privi spre Leluţ slobozind imediat, prin monoclu, un fulger de obrăznicie concentrată.

— Felicită pe duşmanii mei. Lor le sunt mulţumitor, fără ei rămfineam un Badea oarecare.

Badea se făcu a nu auzi. Leluţ simţi că trebuie să se sprijine de perete. Apoi plecă, dar mersul îi era de om beat, mers legănat. Badea îl luă de braţ şi amândoi se strecurară printre bănci şi, prin uşa de serviciu, ieşiră în curtea spitalului.

7

În vastul său laborator, de la Facultatea de Medicină, Leluţ nu putea lucra. Starea de ameţeală dura şi, din când în când, aceeaşi durere. Se foiau iepurii şi cobaii în cuşti, aşteptau lamele în cristalizoarele colorate, stagnau blocurile de parafină nesecţionate, umplând cutii mari de lemn, dar profesorul întârzia, prăbuşit în fotoliul de lângă masa încărcată cu dosare şi reviste. Era singur. Obiceiul

moştenit de la Urlieşu îl apăsa greu pe grumaz. Ce blestem! Se silea să se răzvrătească împotriva lui Urlieşu, pe care-l crease el cu mâinile, virtutea şi gândurile lui... dar acum, când să-l dărâme, în îndrăznelile lui se furişau câte un gest, câte o vorbă, câte un gând de al lui Urlieşu, arătându-i că idolul pusese zăbrală pe sufletul său. „Elevii te fură şi apoi te-njură". erau cuvintele care însoţeau din umbră toate acţiunile lui ştiinţifice.

O revistă alunecă de pe genunchi pe pardoseală. Nemişcat, Leluţ o văzu cum pleacă de la el, cum îşi închide foile pe drum şi se pocneşte de ciment. Banală întâmplare. Dar când se surprinse prăbuşit aşa în fotoliu, cu ochii încremeniţi pe revista căzută, lânced şi fără putere, un simţământ de milă îl prinse pentru sine. Cită duşmănie în jurul lui! Iată, până şi această revistă americană, în care doi autori, în urma cercetărilor de control, găseau inadecvat procesul de reactivare a sifilisului prin malarie şi, mai mult, chiar primejdioasă folosirea lui.

Cu greutate se aplecă să ridice revista. Titlul articolului parcă-i sufla flăcări în ochi: „As*upra murilor dezavantaje ale reactivării sifilisului prin procedeul Leluţ". A*rticolul era iscălit de Watson şi Campbel. Cum or fi bare aceşti doi indivizi care îl înfruntau de la distanţă de mii de kilometri? Cine or fi? Poţi parcă să ţii seama de toate numele care furnică prin miile de reviste medicale? Cine-i Marius Leluţ pentru autorii americani? un nume pierdut prin puzderia articolelor. În ţară mai însemna ceva, şi încă numai în Bucureşti. Să fi fost ministru.: Altă perspectivă, altă putere.

Dete să se ridice, dar o greutate îl trăgea în jos, o g: cutate care cere destindere şi odihnă. Pentru întâia dată se simţea obosit. Prea multe se strânseseră împotriva sa. Îl înghiontea în coastă lucrarea lui Bulbuc, plină de iniţiativă şi forţă; îl urmăreau cuvintele pline de ură de la Societatea Ştiinţelor Medicale. Insolentul Bulbuc, mulţimea duşmanilor săi... Care erau aceşti duşmani? Poate că Bulbuc avea dreptate. Lovitura pe care i-o dăduse pe vremuri îl zguduise din toate încheieturile, omul se

curăţise de balastul mediocrităţii şi acum se ridica furtunos, cu tot ce avea mai autentic şi mai original. Poate că noul Bulbuc era opera vechiului Leluţ. Din Urlieşu reuşise să creeze un idol, iar din Bulbuc un om. Poate la fel şi cu Tomaziu. Escrocul Tomaziu a devenit pictor. Tot opera lui. Şi Leonin… Nătăfleţul se purificase, devenise Magheru. Magheru, pe care el îl răpusese, îl vedea viu. viu nu numai prin cele câteva lucrări ale lui care, pe măsură ce timpul trecea, deveneau tot mai însemnate, dar viu, prin amintirile din propriul său suflet, viu prin moştenirea trecută în Leonin. Dar el, el ce moştenire lăsa?

Leluţ reuşi să se ridice din fotoliu, însă tot ameţit. Făcu câţiva paşi prin laborator, dar nu mai era stăpân pe sine. Picioarele îl purtau în zigzag. Apoi se repezi milităreşte, cu toată puterea, îşi aruncă picioarele prin vasta încăpere de-şi auzi paşii sunând clar pe ciment şi, pe urmă, în uşor; ecou, răsfrânţi, de pereţi. Ar fi vrut să deschidă fereastra, să intre aerul proaspăt, dar mesele erau în dreptul ferestrelor şi era greu să ajungă până la ele, nu mai avea agilitatea de trebuinţă.

Plesnetul paşilor pe pardoseala laboratorului îl trezi. Se uită în jur şi atunci îşi dădu seama de groaznica realitate. Era singur, singur, cum pe vremuri s-o fi simţit Urlieşu. Abia acum prindea rostul său în laboratorul lui Urlieşu. Nici meritele personale, nici ajutorul dat lucrărilor lui, nici devotamentul nu-l ajutaseră să pătrundă în intimitatea, lui Urlieşu, ci numai singurătatea. Nimerise la timp potrivit, când Urlieşu şi-o fi dat seama că viaţa lui se scurgea între, goliciunea unui laborator, promiscuitatea, unui bordei şi deşertăciunea aridelor pagini tipărite.

Va lupta. Nu se putea potrivi clipelor de oboseală trecătoare. Vi) răspunde lui Bulbuc, va răspunde lui Watson şi lui Campbel şi apoi va trece la atac. Va lansa nişte lucrări formidabile. Campania împotriva celulei! apoi măreaţa campanie împotriva lui Freud.

Uşa se deschise şi în prag se opri Micu, laborantul, sfios, ca pe vremuri Tudor, în laboratorul lui Urlieşu. Aceeaşi, asemănare. Micu avea un rol limitat, să fixeze

animalul pe masa de operaţie, să strângă resturile după sacrificare şi să facă curăţenie. Încolo, trebuia să aştepte în anticameră. Unde-s bătrânii laboranţi de pe vremuri? Gavrilă, beţivanul, care discuta de la egal la egal cu Buteanu, şi Hurduban, care îngenunchea la biserică alături de Orman.

— Ce-i, Micule?

De data aceasta, laborantul nimerise bine. Profesorul avea nevoie de un chip omenesc, nu numai de viaţa din trupurile iepurilor şi şobolanilor de experienţă.

— A venit părintele Manoil.

— Să poftească, spuse Leluţ grăbit. Dumnezeu îl trimite la timp potrivit, gândi el apoi.

— Aud? întrebă Micu, puţin cam greu la auz, şi întoarse capul eu urechea sănătoasă.

Ce gând îi scăpase dip inconştient?

— Să poftească.

Laborantul pieră şi Leluţ se trânti la loc pe fotoliu.

— Doamne ajută, frate Leluţ…

Lui Leluţ, cuvintele preotului îi sunară ciudat. Ce era mascarada asta: doamne ajută… Deşi adineaori i se păruse că Dumnezeu intervenise. Dar, pentru el. Dumnezeu era de multă vreme un ins ea Bulbuc sau Leonin, bun să-l foloseşti potrivit intereselor tale. Şi totuşi, adineaori, îi găsise un alt sens.

— Frate Leluţ…

De unde şi până unde frate cu el?

— Iată pentru ce am venit. Am instalat un sanatoriu la mănăstirea mea…

Preotul n-avea ocoliş la vorbă. Se aşează pe un scaun şi începu aproape vesel, şi glasul lui, răsunând în laboratorul gol, deştepta parcă din tăcerea zidurilor ecouri necunoscute. Era vorbă lungă şi prietenoasă, aducându-şi aminte din timpurile trecute; dar îşi schimbă dintr-odată înfăţişarea, povestindu-i despre sanatoriu. Ochi: nu-i mai sclipeau a veselie, gluma de pe buze pierise, spusele lui dovedeau o dragoste liniştită, cu freamăt în glas şi nădejdi în priviri.

— Ei, şi ce vrei de la mine?

Popa începuse să-l plictisească. Nu-i aducea ce-ar fi vrut el, dar ce voia, nici el nu ştia.

— Îmi lipseşte un laborator. Dacă ai vrea să-mi treci un microtom, un termostat şi alte obiecte ce-ţi prisosesc.

— Dar bine, părinte… sunt ele ale mele?

În refuzul lui Leluţ vorbea aceeaşi patimă. Adevărată teamă. Cum, nebunul acesta de popă să-şi facă laborator, acolo, în creştetul munţilor? Ar fi putut face cercetări şi scoate lucrări.

— Facem proces-veibal în regulă… Obţin eu autorizaţia de la minister.

Făcuse sanatoriul numai din câmpeli şi cerşetorie, şi oamenii se arătaseră binevoitori. Societatea femeilor ortodoxe dăduse pături şi rufărie; Patriarhia, localul, iar Liga pentru profilaxia tuberculozei îl subvenţiona, pentru ca bolnavii să aibă întreţinerea complet gratuită. Leonin opera o dată pe săptămână.

— Cum, Leonin?…

Da, Leonin îşi părăsea spitalul şi clientela o dată pe săptămână ca să opereze la sanatoriul din munţi, fără plată, fără onoruri, departe de orice dorinţă de succes, dăruind din prisosul minunatului său suflet.

În Leluţ se întăritä jur dorinţa de a cunoaşte pe acest nou Leonin.

Un Leonin – moştenitorul lui Magheru sau, poate ca şi Bulbuc, făptura lui.

— Oare ce o fi având Leonin cu mine? spuse el în treacăt.

— Leonin?… se miră preotul. El n-are nimic cu nimeni.

— Şi totuşi, pe mine mă urăşte.

— Cu neputinţă, spuse preotul. Şi, ridicându-se: Am să-i vorbesc şi, dacă între voi stăruie vreo nedumerire, am să fac să dispară.

Iată că acest caraghios de popă îl şi tutuia acum. De mult nu permitea să mai fie tutuit. Îi vătăma atitudinea majoreseiană. Cine ştie însă dacă nu-i servea la ceva. Nu

făcuse niciun pas de împăcare cu Leonin, popa i-l aducea iar înapoi. Avea lipsă de oameni şi asta îl îngrijora. Era oare în situaţia lui Urlieşu de pe vremuri? Dorea un elev care să cioplească lu' piedestalul său, cum cioplise el la cel al lui Urlieşu? îl numi se asistent pe Cireşeanu, fratele ciracului lui Blidariu. Dar şi el se înhăitase cu ceilalţi. Iscălea condica, făcea act de prezenţă şi p-aci ţi-e drumul.

8

Coana Sofica îi trimisese o altă;, pacientă". Femeia era pricepută, dar şi el plătea bine.

Leonin îi făcu un simulacru de examen şi o pofti să vie şi a treia zi. Fata era vorbăreaţă şi prostuţă. El o aşteptă să se îmbrace. Din mişcările ei adia un miros de lăcrămioare.

— Vino, te rog, şi poimâine, că mâine nu sunt în oraş.

Şi îşi îndulci glasul. Îi era oarecum. Rezerva lui nu dovedea nici bunătate, nici delicateţe, ci numai chibzuinţă, mai ofensatoare chiar decât indiferenţa. Ar fi vrut să-i arate că-i este pe plac, că o doreşte, că ucum coana Sofica nimerise bine. Durdulie cum era, cu trupul mic şi îndesat, cu nasu-n venit şi buzele cărnoase, după chipul şi asemănarea Alicei (care, după ooana Sofica, era tipul de femeie ce i se nimerea lui), era tocmai ce-i trebuia.

O conduse către uşă şi o prinse uşurel de mijloc, dar femeia nu se lăsă greu pe braţul lui, cum ar fi făcut Alice, numai ochii căutau galeşi şi râzători, ca şi ai Alicei.

— Pe poimâine, la aceeaşi oră, zise dl, strângându-i braţul.

Femeia primi invitarea, cu clipiri. După ce plecă, el se întoarse la maşa de lucru. Ar fi trebuit să scrie Margăi, dar se simţea stingherit de parfumul de lăcrămioare şi prea îi stăruia în gând imaginea Alicei.

Pentru scrisoare avea nevoie de o pregătire. Să i se umple ochii de frumuseţile dumbrăvilor din Prunişor, iar în urechi să audă zvonurile primăvăratice. Nu putea trece la slova sfinţită numaidecât după ce ţinuse cu aceeaşi mină talia femeii... oare cum o chema? Biletul coanei Sofica era în sala de consultaţie şi-i era greu să se ducă să-il caute.

Nicio supărare, va afla poimâine. Sună şi spuse femeii de serviciu să nu primească pe nimeni.

— Nici pe părintele Mamodl?

— Pe el îl primeşti oricând.

Se trânti pe canapea şi începu să viseze; să privească în depărtatele zări, fără de răsărit şi fără de apus, iar mintea lui povestea încet, cu sine. Oare până la sfârşitul vieţii aşa o va duce, cu femei trimise din cinci în cinci luni de coana Sofica? Grea pedeapsă, să trăieşti numai în minciună. Dar nici de căsătorie nu voia să audă. Iată, Sanda îl iubea, îl iubea cum nu se poate mai frumos, dar el nu mai putea iubi, devenise ursuz şi mizantrop. Se sculă şi sună din nou femeia.

— Plec. Sădirii laşi ceva de mâncare în prânzitor. Mă întorc mai târziu.

Bine că a doua zi se ducea la Stupiniţa. Drumul până acolo îl scotea din starea aceasta de tulburare sterilă. Putea birui cu cele mai frumoase lucrări ştiinţifice, putea străluci cu cea mai deplină glorie. Zadarnic. Viaţa lui era la Prunişor, alături de Marga; fără ea nu avea niciun rost.

Se întunecase. Luminile felinarelor erau aprinse şi boarea înserării îi adia pe frunte şi pe la tâmple.

Nu scria un roman sentimental, nici nu poza într-un film de cinematograf. Dragostea lui ara o realitate. De multe ori încercase să se examineze obiectiv, aşa cum al – fi procedat cu un bolnav oarecare. Ce era o iubire nefirească şi tulburătoare ca a lui? 0 intoxicaţie, după părerea autorilor care traduc iubirea chimic. O morfinomanie, cu halucinaţii delicioase şi iluzii feerice. Un proces hormonal complicat, după concepţia altora. Sau teroarea unui inconştient prea încărcat, potrivit teoriei freudiene? Poveşti clare, lămuritoare pentru altul. Dar pentru sine? Nu se putea mulţumi cu explicaţii de şablon. Ce alteraţiuni ale senzaţiilor, ce iluziuni puteau concepe rândurile frumos scrise ale scrisorilor? Şi ce tulburări, ce elaborări stranii şi nefireşti i se puteau dezlănţui în inconştienit, când Murga ocupa centrul conştiinţei lui, ca o cunună de lumină?

Nu răzbea nici cu plecatul de acasă, îi era parcă lene să se plimbe; îl trăgea dulcea trândăvie, după munca de la spital, sau cititul revistelor, cu gândul acordat mereu măreţelor proiecte de la Prunişor.

Întors acasă, mai să nunşi creadă ochilor. În birou, Blidariu. Nu-l văzuse de mult, rar se întâlneau, şi atunci numai din întâmplare şi pe fugă. Răsturnat, acum, pe fotoliul de la masa sa de lucru, filosoful răsfoia un volum de patologie externă.

— Ce e, Blidariule?

Acesta nu se deranjă din poziţia lui comodă.

— Uite ce e, Leonine… se vorbeşte că tu eşti cel mai tare în plastică.

Stătea picior peste picior, cu volumul de patologie pe genunchi, bătând c-un liniar în paginile deschise ale cărţii.

— Am nevoie de ajutorul tău.

Leonin îl măsura din cap până picioare, doar să-i găsească vreun beteşug. Dar filosoful nu arătase nicicând mai bine.

— Eu voi ajunge în curând profesor…

— La mai mare, îi ură Leonin.

Blidariu se sculă acum din fotoliu, făcu câţiva paşi prin odaie, puţin încurcat, şi, apropiindu-se de Leonin, îi arătă tâmpla.

— Priveşte aici… şi-i arăta colţul pleoapelor.

Dar Leonin nu vedea nimic anormal.

— Ce-i acolo?

— Au apărut nişte creţuri.

— Ei şi?

— Aş vrea să mi le scoţi, să mă operezi.

De neînţeles. Ce dracu’ de teamă, pentru nişte încreţituri ale pielii?

— Operează-mă tu.

Şi, fiindcă filosoful observase uimirea lui, îi explică:

— Un om ca mine trebuie să aibă, dragă, mare grijă de fizicul său. Nu vreau să fiu dizgraţios. Aminteşte-ţi de cuvintele lui Trăistaru: E prost omul care îmbătrâneşte… M-ai înţeles?

Leonin prinse a zâmbi. Atâta cochetărie, nici la cele mai pretenţioase femei nu văzuse. Filosoful însă începuse a comanda:

— Două condiţii pun.

— S-aud…

— Să nu mă doară.

Leonin făcu un gest, arătând că prima condiţie a fost primită.

— Să nu se cunoască.

— Sfânt.

Blidariu îi întinse mâna.

— Nu mai vorbesc de discreţie, adăugă Blidariu. E o elementară chestie de etică profesională.

9

Raică se schimbase la înfăţişare. Ras, cu părul frumos tăiat, îmbrăcat în haine croite pe talie, răspândind parfum de trandafir din batista neglijent azvârlită în buzunarul hainei, nu mai amintea cu nimic pe mahalagiul murdar şi ponosit.

— Am venit la dumneata fiindcă dintre toţi eşti singurul om de omenie.

Prin „toţi” el cuprindea întreaga tagmă cu care se găsea în duşmănie. Şi nu din vina lui. El nu le făcuse nimic. Podariu ridicase pe toţi medicii împotriva lui, şi numai Leonin îi ţinuse pante.

— Dragă, tâlharul cela de Podariu mi-a înscenat alt proces, de data asta la comisia de disciplină din minister. Ar vrea să-mi ia dreptul de liberă practică.

Cu toată schimbarea lui, Raică rămăsese tot umoristic. Obrajii ca două băşici şi ochii bulbucaţi, în continuă mişcare, te făceau să zâmbeşti fără vrere. Răsturnat pe scaun, se hâţâna pe spate, lovindu-se cu podul palmei peste genunchi.

— Sunt lu’ dispoziţia dumitale, domnule Raică. Eşti un om cumsecade.

Raică îi tâic vorba. Pe laude nu punea el prea mult temei.

— Nu m-aş zdrobi eu din cauza lui Podariu, dar

amanta mea… Şi, oprindu-se din legănat, îl privi pe sub gene. Nici nu ţi-am spus… vreau să mă-nsor.

Sufletul lui Leonin petrecea în umbra pleoapelor.

— Păi, cum ne-a fost vorba? Parcă…

Raică îşi ridică spre el ochii bulbucaţi, privind sever şi protocolar.

— Asta-i altă femeie.

Şi, negăsind la îndemână un calificativ pe potriva clipei, se mulţumi a roti mina prin aer, admirativ.

— E o femeie… Cum să-ţi spun? Pe cinste…

Dar admiraţia nu-i fu de lungă durată, repede începu să se hâţâie cu scaunul.

— Înţelegi, n-aş vrea să fiu blamat. De aceea te-aş ruga să-mi stai în ajutor.

— Bucuros. Dar cum?

Raică îşi întinse picioarele planşă şi, răsturnat pe speteaza scaunului, mai să cadă pe spate, îşi ciocăni tâmpla cu degetul, se gândise el la toate.

— Aş vrea să mă aperi la proces. Ai dar la vorbă… şi, apoi, nimeni nu-ţi poate contesta prestigiul.

Propunerea, oricât de măgulitoare, nu-l prea incinta pe Leonin. Cum să aperi cinstit o inepţie? De oricât talent oratoric ai dispune, la minister se vor cere expertize. La te ibunal scăpase uşor. Alta e mentalitatea juriilor civile. Acum procesul avea să se dezbată în faţa specialiştilor şi a tehnicienilor.

— Dragă domnule Raică, ar trebui ca înainte de toate să cunosc preparatul dumitale, să ştiu ce conţine.

— Te rog chiar, să-l încerci şi dumneata. Să vezi, să te convingi… îmi dai poate şi o adeverinţă.

Raică mergea cam repede. Pentru el, medicul din F’undătura Urlăţoaia, lipsit de onestitate, care nu se încurca de scrupule, lucrurile se potriveau din tocmeli, cala obor. Scoase din buzunarul hainei portmoneul. Era nou şi mirosea a piele bună.

— Să-ţi spun din ce-i făcut preparatul meu. Îl am aici, l-a copiat nepoata. Să vezi şi dumneata dacă e vătămător.

Mare curiozitate îmboldea sufletul lui Leonin. Va

vedea şi el cu ce dracu' vindeca Raică blenoragia. Apă colorată şi şarlatanie pură, cum spunea Podariu, sau vreunul din balsamurile întrebuinţate de profani? Adevărul era că bolnavul se vindeca. La procesul de mai înainte, tot Oborul şi tot cartierul Moşilor se înfăţişaseră să-i fie marmor de ajutor.

— Mai întâi şi-ntâi, să-ţi spun că din facultate nu m-am ales cu mare brânză. Tot ce spuneau profesorii, eu ştiam… uite aşa, din senin, dar ce voiam eu să ştiu, profesorii, ioc… De pildă, totdeauna mi-am zis că, pe lamele cu puroi, colorantul, fixând microbul, îl omoară. De ce nu l-ar omorî şi în organismul omului? Am văzut apoi folosindu-se albastrul de metilen ca antiseptic. Şi mi-am zis: ia să întrebuinţez eu roşul, că trebuie să fie mai tare ca albastrul… Azi aşa, mâine aşa, mai pune una, mai pune alta, injectează la câine, treci la iepuri…

Verva lui Raică era un amestec de naivitate şi prostie, şi mai ales de incultură. Din spusele lui se vederea o inteligenţă simplistă, dar nu lipsită de intuiţie ştiinţifică. Dacă vorba lui te făcea să zâmbeşti, lucrul efectuat îţi dădea de gândit.

Raică scoase din portofel un sfert de coală de hârtie. lovi cu dosul mâinii, să scuture resturile de tutun, şi începu să citească:

— Anilină se condensează cu acid clorosulfuric, obţinându-se o sulfoclorură.

Aici, Leonin îl opri:

— Mai citeşte o dată.

Nu-i venea să creadă.

— Aşa stă scris, negru pe alb, de nepoată-mea, farmacista… se condensează cu acid clorosulfuric, obţinându-se o clorosulfură.

Leonin îi smulse hârtia din mină. Exact. Aşa era. Sub fiecare corp chimic se găsea şi formula descompusă. Din combinaţia anilinii cu acidul clorosulfuric ieşea sulfoclorura.

— Dar bine, omule, ştii dumneata ce-ai descoperit? Ai descoperit ceea ce a intuit Magheru… Ai descoperit baza

unor substanţe care îi preocupă acum pe marii savanţi ai lumii.

— Ce spui? şi Raică îşi roti ochii mari, de bou, mai să-i scoată din orbite.

Leonin nu mai pricepea nimic. Pe Raică îl ştia nătâng, prostănac şi grozav de mulţumit de sine. Prin capul lui de prostovan şi cu mâinile de ţăran cultivator de ridichi, Raică făcuse o mare descoperire medicală, pentru care se munceau atâtea minţi ilustre.

— Omule, se răsti el parcă înciudat, dacă, în loc de urotropină, puneai o aminopiridă, obţineai dahenanul… care se pare a fi una din cele mai active substanţe în tratamentul infecţiilor.

Dar din spusele lui Leonin Raică nu înţelegea mare lucru. De una îşi dădea seama, că preparatul lui se asemăna cu alte preparate.

— Nu-i aşa că nu poate fi vătămător?

— Ce vătămător, omule?… Nu vorbi prostii. Dumneata, cu nepoata dumitale, aţi făcut una dintre cele mai mari descoperiri. O armată de cercetători lucrează în momentul de faţă, în toate laboratoarele din străinătate, cu Domag în frunte.

— Dar ăla cine-i?

— Un savant german.

Raică făcu cu mâna gestul lui obişnuit.

— Las asta… Poate fi vătămător?

— Ce păcat de dumneata…

Acum Raică se simţi chiar ofensat.

— De ce păcat? Bani am, amantă frumoasă am, mă-nsor cu ea.

— Ai ceva mai mult.

Nepăsător, Raică îi tăie vorba:

— Înţelegi, în alte împrejurări nu mi-ar păsa de procesul lor. Dar ştii, nu-mi convine să mă fac de râs în faţa amantei mele. Mă-nsor… e lucru serios.

Leonin ar fi vrut să-i smulgă sufletul din trup, să privească în adâncul lui, să priceapă. Nu se putea dumiri. Raică era prost şi gogoman, dar avea geniu. Pe noua lui

amantă o chema Liza Popescu. Loonin o opri la masă, doar să prindă oarecare cheag de prietenie cu ea. Parcă-i părea rău după cealaltă. Mai comod să nu în obligat la preliminarii. Preliminariile dragostei care, pe vremuri, se coborau cu fiori de nelinişte şi dor, alcătuind, în timpul de aşteptare şi de aţâţare, partea cea mai frumoasă a dragostei, nu-i mai spuneau nimic acum, îl oboseau chiar.

— Ce ocupaţie ai?

— Sunt în biroul fabricii de maşini de cusut.

— Da? făcu Leonin şi parcă se mira că există o fabrică de maşini de cusut.

Femeia începu să povestească. Vorbea mărunt şi subţire, râdea fără rost – nici de haz, nici de cochetărie – şi bătea din palme cu entuziasm prostesc.

— Dumneata ai mult de lucru acolo?

Acel „dumneata" îi suna fals, când peste puţin o va avea în braţe. Dar niciun fior, niciun murmur tulburător nu răspundea ca ispită. Sufletul lui era împietrit. Şi se mustră: în definitiv, ce atâta exces de sentimentalism…

Avea dreptate Leluţ când râdea de el: Leonin e sentimental ca o cocotă… Dar ce să faci? Asta-i legea clipei. O umbră se iveşte nelămurită, străbate prin suflet, se apropie binişor, se şterge şi iar se arată; acum păleşte, acum răsare, şi iat-o apropiată de lumina minţii. E gândul nedorit în clipa aceasta, gândul ce se desluşeşte a mustrare… a dulce mustrare, cu adieri de vânt blând şi de lumini primăvărafice, reminiscenţe din parcul de la Prunişor. Acum, după trecerea negurii, gândul se arată luminos ca o oglindă. În el se răsfrâng scrisorile Margăi. Pe masa de lucru, desfăcută, aştepta scrisoarea de azi. I se părea o profanare. Dar cuvântul îi suna fals, nu făcea parte din lexicul său, îl împrumutase de la Bratu. El dorea însă să fie cât mai autentic şi în această locuinţă a lui nu putea fi decât autentic. N-avea să se fălească în faţa nimănui, n-avea să mintă pe nimeni, nici chiar pe sine.

Soneria telefonului îi veni în ajutor. Alergă la receptor cu mare nădejde. Poate părintele Manoil, poate Sanda… Mai amina cu o zi începutul noii sale iubiri. Se mai

obişnuia.

— Doctorul Leonin? auzi ei un glas răguşit.

— Da.

— Aici Leluţ.

Vorba se izbi în el şi apoi coti. brusc. Leluţ să fi fost oare trimisul sorţii?

— Leonin, am să te rog ceva. Mai bine-zis, Lia te roagă.

Lia. Tulburarea zbură parcă aiurea, iar în suflet i se ridică o tăcere de azur.

— Lia are o sarcină extrauterină, cu ruptură şi hemoragie internă.

— Lia?… se sperie Leonin.

— Da. Au văzut-o Mladin şi Mileoveanu, dar ea cere să fie operată numai de tine.

Imaginea Liei i se aninase parcă în creier şi de acolo gândul lui tremura uşor, ca o candelă subt o icoană. Rămase cu ochii pierduţi în pâlnia receptorului, uitând să răspundă.

— La sanatoriul Diaconeasa, de acolo vorbesc.

Leluţ îşi păstra acelaşi glas poruncitor, dar Leonin nu-l luă în seamă. Taina se luminase. Lia, şi nu Leluţ, fusese trimisa destinului.

— Alerg. În cinci minute sunt acolo. Totul să fie pregătit.

Leonin se întoarse către femeia care aştepta bunul lui plac.

— Draga mea, nu te supăra, dar iată un caz de urgenţă. Nevasta unui prieten are nevoie de o operaţie imediată. Rămâi, te rog, aici, şi mănâncă.

— Nu, răspunse fata. Viu mâine.

— Te duc cu maşina până-n centru.

— Mulţumesc, nu… mă duc cu tramvaiul.

Sufletul lui era răvăşit de glăsuirea atât de felurită a gândurilor. Suspina dureros Lia, poruncea urât Leluţ, şi el răspundea ba înduioşat, ba posomorât. Şi, pe deasupra, convingerea că Lia fusese trimisul sorţii. În holul sanatoriului îl întâmpină Leluţ.

— Leonin, am apelat la tine după expresa dorinţă a Liei. Ştii că raporturile dintre noi…

— Las asta, acum. Unde-i Lia?

— În sala de operaţie.

Leonin o luă repede pe scări în sus. Îşi regăsise stăpânirea de sine. Era neclintit. Departe, parcă prin văzduhul sufletului, treceau gândurile în pâlcuri din ce în ce mai subţiate, din ce în ce mai aeriene, până ce se mistuiră în uitare. Un singur îndemn şi o singură dorinţă stau de veghe în mijlocul creierului său: Lia.

Lia era întinsă pe masa de operaţie. O soră injecta ser artificial, să susţină inima.

— Am venit, scumpa mea.

Chipul albit de hemoragie, cu buzele decolorate şi cearcăne negre în jurul ochilor, se apăsă într-un zâmbet forţat. Leonin îi luă mâna să-i simtă pulsul, dar o strângea parcă să-i mulţumească. Un sentiment nespus de dulce, parcă de recunoştinţă, îi mângâia sufletul.

— Alcool… Mă spăl cu alcool, ca să meargă mai repede.

I se turnă în ligheanul ars alcool şi el începu să se spele. La celălalt lighean, internul sanatoriului făcea acelaşi lucru.

— Şi acum, cloroform… dar numai picătură cu picătură.

Era nespus de fericit s-o salveze. Nici răzbunare, nici mândrie, numai clipe de mare înălţare sufletească. Numai recunoştinţă. Dorurile orgolioase nu mai vibrau în el, se topiseră în timp şi, odată cu ele, frământările şi chinurile sterile. Se găsea transpus parcă în copilărie, când îngerul păzitor, cu aripa lui albă, răspândea în jur un duh curat şi pios. Numai recunoştinţă. Lia era trimisa sorţii.

Ridieâr d câmpul operator peste trupul gol, gândul nu i se tulbură. În jurul lui – numai pace şi fericire. Aburul cloroformului adia ca un zbor de nebuloasă.

— Grijă la cloroform.

Se auzea răsuflul uşor, Lia adormise. O plăpândă legănare o purta între lumina visului şi prăpastia

întunecată a morţii. Când puse bisturiul pe pielea rece, un sentiment de nemărginită linişte îl cuprinse. Îşi amintea de operaţia făcută Aspasiei, dar acum sentimentul era şi mai cuprinzător: era o mare bucurie.

Parcă nu mai era el chirurgul. Mâinile, operând, aveau grija şi bucuria lor; iar sufletul lui nu se putea ocupa decât tot de suflet.

Dintr-o smueitură mişcarea de bisturiu inciză tot peretele abdominal şi se repezi asupra vasului, care gâlgâia, ca asupra unei prăzi. Victorie! Sângele se opri. Pentru e hirurg venea acum partea cea mai simplă, legătura, scoaterea anexelor rupte. Lia era salvată. Operaţia era de o simplitate extremă. Dincolo de chirurg, omul era fericit. Acesta era adevărul. Ar fi vrut să îngenunche în faţa tronului lui Dumnezeu şi apoi să se facă una cu duhul, impalpabil şi infinit.

* * *

În holul sanatoriului, Leluţ fuma, aşteptând rezultatul. N-avea de ce să se teamă. Operaţia era uşoară. Doar fusese şi el chirurg şi operase mulţime de sarcini extrauterine. Toate reuşeau, cu condiţia ca bolnava să fie adusă la timp, înainte ca hemoragia internă să-i fi sleit puterea de viaţă.

Scoase un rotocol de fum şi privi cum zboară. În timpul din urmă îl muncea mult gândul să-şi găsească o amantă. O amantă celebră te impune, o amantă celebră îţi măreşte renumele. Îi veni în minte Ioana Stamatu, pe care o pierduse prosteşte. Acum era a lui Urlieşu. Cine dracu' ar fi crezut că din mortăciunea aceea de atunci va să iasă femeia strălucită de acum? Soarta are tot felul de capricii!

În orice caz, dacă moare Lia, eu nu mă mai însor… şi, surprinzându-şi gândul, îl împinse înapoi cu teamă, ca şi cum s-ar fi temut să nu-l audă cineva.

I
— V

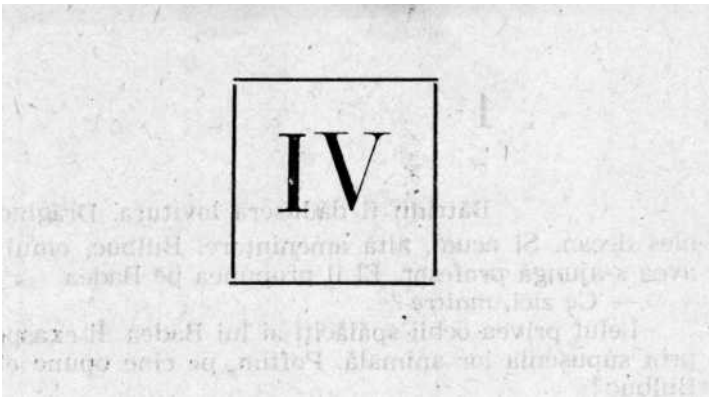

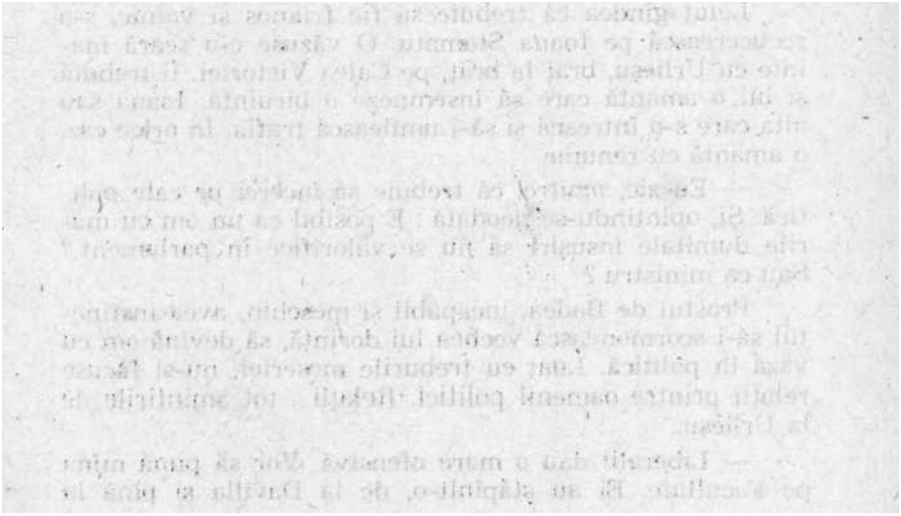

V

Bătrânii îi dăduseră lovitura. Drăghici fu ales decan. Şi acum, altă ameninţare. Bulbuc, omul lor, avea s-ajungă profesor. El îl propunea pe Badea.

— Ce zici, *niciitre?*

Leluţ privea ochii spălăciţi ai lui Badea. Îl exasperau prin supusenia lor animală. Poftim, pe cine opune el lui Bulbuc!

— Ce zici, *meiitre?*

— Zic că Bulbuc e tare. Mai ales acum, după victoria boşorogilor.

Şi se opri, ca să se privească în oglindă. Oare necazurile i-or fi alterat figura maioresciană? Parcă slăbise puţin.

— Ce ne facem, *maître?*

Leluţ gândea că trebuie să fie frumos şi voinic, s-o recucerească pe Ioana Stamatu. O văzuse c-o seară înainte cu Urlieşu, braţ la braţ, pe Calea Victoriei. Îi trebuia şi lui o amantă care să însemneze o biruinţă. Ioana sau alta care s-o întreacă şi să-i umilească trufia. În orice caz, o amantă cu renume.

— Eu zic, *maître,* că trebuie să încerci pe cale politică. Şi, opintindu-se deodată: E posibil ca un om cu

marile dumitale însuşiri să nu se valorifice în parlament? Sau ca ministru?

Prostul de Badea, incapabil şi meschin, avea instinctul să-i scormonească vechea lui dorinţă, să devină om cu vază în politică. Luat cu treburile meseriei, nu-şi făcuse relaţii printre oamenii politici. Relaţii… tot amintirile de la Urlieşu.

— Liberalii dau o mare ofensivă. Vor să pună mina pe Facultate. Ei au stăpânit-o, de la Davilla şi până la Anghel Drăghiceanu. Atunci au pus mina conservatorii pe conducere, iar acum e dezbinată: o parte cu ţărăniştii, o mică parte cu liberalii, iar cei mai mulţi sunt indiferenţi.

Badea combinase un plan de luptă politică. Cea mai bună lovitură era cu liberalii, singurii care-i preţuiau şi chiar umblau să-i atragă pe oamenii capabili de partea lor. Leluţ ar fi putut călări pe trei ministere: instrucţie, sănătate şi muncă.

Leluţ se plimba cu pas liniştit prin odaie. Dar gândirea se zbătea în greu frământ.

— Trebuie să ajungem neapărat până la Ionel Brătianu, *maître.*

Cum îl cunoştea de bine pe prost. Dar şi prostul, ce bine-l cunoştea pe el!

— Fiindcă dumneata, *maître,* nu te poţi mulţumi cu un al doilea loc, şi nici chiar cu cap de listă, nu mai vorbesc de secretariatul general… Dumneata trebuie să fii „o lovitură”, aşa cum ai fost în toată strălucita dumitale carieră.

Lui Badea nu-i plăcea azi „maître”-ul. În bătaia unei raze de soare, o pală ştearsă izvora din privirea lui întunecată. Era obişnuit să-l vadă poruncitor, ironic sau mulţumit, dar totdeauna cu ochii aprigi, viforoşi. Acum iată-l obosit, şters de umbre şi parcă părăsit de viaţă. Nu, azi nu-i plăcea stăpânul.

— Bine, Badeo, am să mă gândesc… şi omul înţelese că era concediat.

Nu trebuia să-şi supere mai-marele. Se înclină, întinse mâna, dar înainte de despărţiri mai avea de spus o

vorbă:

— Ceva rude de-ale coanei Lia?

Chipul lui Leluţ se înăspri şi ochii se închiseră a plictiseală. Badea prinse nemulţumirea şi dete să plece, dar acum îl opri Leluţ.

— Am auzit că Urlieşu s-a încurcat cu Ioana Stamatu…”

— Se face de râs… şi se întoarse din drum, gata să facă pe placul lui Leluţ.

Dar acesta se plimba gânditor şi Badea îi dibuia gândurile.

— Aia-i una, ştii dumneata…

— E o femeie bine, spuse Leluţ.

— Şi se pretează, completă imediat Badea.

— Ce spui, se pretează? întrebă Leluţ, ca şi cum Badea ar fi fost expert.

Simţea însă trebuinţa să vorbească de Ioana, chiar c-un nătâng ca Badea. În felul acesta îşi întreţinea dorinţele, le şi împlinea în parte.

— Oricând vrei, o ai… spuse Badea, sigur de el.

Leluţ nu-i răspunse, dar ochii prinseră a străluci sub sprâncenele groase şi fruntea lucie ca oţelul.

— Las pe mine, *maître,* ţi-o aduc eu plocon. Şi întinse mâinile: Uite, pe tavă de argint, aşa ţi-o aduc în pat.

Leluţ râse şi-l bătu amical pe umăr, aşa cum te porţi c-un valet devotat. Izbutise să-l scoată din toropeală şi Badea se simţea dat dracului de isteţ ce era. Cu neputinţă să nu-l ducă pe Leluţ şi, ca să întărească cele spuse, repetă, tot cu mâinile întinse:

— Pe tavă de argint…

După ce plecă Badea, Leluţ continuă să se plimbe prin cameră. Era singur, Lia se dusese la mare, cu copilul. Straşnică senzaţie şi cea de libertate! Cum se mai potriveau lucrurile. Pe vremuri, el era care-şi propunea să i-o ducă pe Ioana pe tavă de argint lui Urlieşu, iar acum alerga Badea pentru dânsul. Dar câtă deosebire! Badea o făcea din interes, pe când el, numai din iubire. El cioplise soclul lui Urlieşu, el îl înălţase în slavă, îl făcuse idol…

numai din iubire.

Leluţ se trânti pe fotoliu. Îl iubise oare? Nu, nu… se lepăda chiar de gândul că-l iubise pe Urlieşu. În el, ins de la ţară, cu trupul robust şi simţurile neviciate, nu era nimic pervers. Avea nevoie de un protector. Numai atât. Ei o iubise pe Ioana Stamatu, sau o dorise, ceea ce însemna mai mult decât iubire. El nici nu mai avea încredere în teoria lui Freud. Proiectase chiar să dărâme cu înţelepciune ceea ce ridicase din neghiobie. Freud, ca Urlieşu şi ca Bulbuc, trebuia distrus.

Prostul de Badea avea dreptate. Da, trebuia să dea o lovitură politică. Cu cine? Cu liberalii sau cu ţărăniştii? Nu. Nu cu oamenii aceştia de rând. Lunga lui ucenicie pe lângă Urlieşu îl învăţase că omul care vrea să impresioneze trebuie să fie iritant, să izbească prin originalitate. […] Badea Popescu plecă de la Leluţ plin de voie bună şi de curaj, cu două obiective precise în minte: să-l ducă pe Leluţ la Ionel Brătianu, şi să i-o aducă plocon pe Ioana Stamatu. Astfel şi-l va face pe Leluţ căţel de toate zilele şi dulău în consiliul profesoral. Mai mult îl pasiona pe Leluţ ura împotriva lui Bulbuc, decât vechea lor prietenie. Faţă de el se boierise omul, se lăsa greu în scaunul profesoral şi-i zvârlea, de la înălţime, câte un bacşiş, sau îi scutura firimiturile rămase de la bogatul lui ospăţ. Dar nici Badea nu era de lepădat. N-avea să-i dea pace. Îl va sâcâi ca o musculiţă intrată sub pleoapă, clipă de clipă. La Brătianu avea să ajungă prin Stancu Romanescu, şeful sectorului, omul lui; iar la Ioana Stamatu se va duce el. Doar n-avea să facă ea fasoane, erau doar vechi prieteni, o îngrijise când era pe moarte. Al dracului e şi scrânciobul timpului. Pe Ioana o cunoscuse acum zece ani, candidată la dricul primăriei, şi iat-o acum râvnită de doi bărbaţi de seamă, de Urlieşu şi de Leluţ. Nu-i înţelegea nici pe ei. Dar, la urma-urmei, sunt gusturi şi gusturi…

Avea să se ducă la ea acasă, să-i spună pe şleau: Leluţ te iubeşte, frumoasă coniţă. Ce femeie poate rezista unui profesor universitar? Şi se gândea cu plăcere la timpul când şi pentru el, trântit pe sofa ca un paşă, vor

alerga alţii să spună unei ipotetice femei: Badea te iubeşte, frumoasă coniţă... La ce se reducea valoarea titlului de profesor universitar? Să-ţi dublezi clientela şi să ai femei din belşug. Pentru prima dată, în viaţa lui, i se deschidea o nouă perspectivă: femeia! Ea un capitol în care nu se găsea la el acasă, căci de la infirmierele din spiţal nimerise la fata popii din Militari. Descoperise acum că mai sunt şi altfel de femei, femei ca Ioana, după care îşi pierdeau capul şi Urlieşu şi Leluţ.

Se uită la ceas. Şase şi jumătate. Până la cină mai avea numai doi bolnavi de vizitat. Dac-ar da o raită pe la Ioana? Să bată fierul cât e cald. Se opri la o tutungerie şi cercetă cartea de telefon. Aceeaşi veche adresă, tot în Bulevardul Elizabeta. Se sui în maşina care-l aştepta şi porunci să fie dus la Ioana. Să se grăbească. Era prilej unic, ca să ajungă profesor. Mai târziu, cine ştie?... se

11 înmulţeau apetiturile. Deocamdată îi avea în faţă numai pe Bulbuc şi pe Leonin. Pe Leonin, nătăfleţul, reuşea el să-l ducă până la urmă; rămânea deci numai un singur adversar de temut. Asta se chema pleaşcă. Să fi fost Leluţ cel de demult, ar fi găsit el nu un motiv, ci o mie, să-l distrugă pe Bulbuc. Vajnicul Leluţ de altă dată n-avea nevoie ca soarta să binevoiască cu un caz nenorocit, care să fie speculat; sau cu o afacere incorectă, care să fie trecută la tribunal. El ştia să ia lucrurile cu uşurelul, încât omul se trezea lucrat, fără ca măcar să bănuiască pentru ce. Mintea obtuză a lui Badea se oprea aici, la afaceri şi la cazuri nenorocite. Mai departe, procedeele de distrugere cădeau în competenţa lui Leluţ. Dar dacă lui Leluţ îi secase vina inventivă? Trebuia să-l asculte şi pe Stancu Romanescu, care era tare în combinaţiuni. Făcea politică liberală de treizeci de ani...

La casa poetei, Badea coborî din maşină, porunci să fie aşteptat, şi urcă scara. Abia când sună, simţi oarecare îngrijorare. Luat de gânduri, nu făcuse un plan. Îi trebuia un pretext, căci dincolo de uşă se auzeau paşi. Iute, iute... şi se opri la motivul care i se păru mai potrivit. Căuta un bolnav. Dar citind la uşă numele atât de cunoscut al poetei,

nostalgia timpurilor trecute îl făcuse să sune. Leluţ, Magheru… şi iar Leluţ.

Chiar Ioana Stamatu îi deschise. Într-adevăr, o femeie de care să te îndrăgosteşti.

— Ce-i, doctore? Ce cauţi la mine? Sunt sănătoasă, slavă domnului. Poftim înăuntru…

— Auzisem că eşti bolnavă.

Se fâstâcise. Era atât de chipeşă şi de trufaşă la înfăţişare, încât minciuna îi apărea chiar şi lui prostească.

— Închipuieşte-ţi… şi se văzu nevoit să pornească pe altă cale.

— Cine ţi-a spus că sunt bolnavă?

— Profesorul Leluţ.

Fu o clipă de surprinzătoare tăcere. Badea avu impresia că lovise din plin şi, mulţumit de felul cum o cârmise, începuse:

— Profesorul Leluţ mi-a spus: Badea, du-te de vizitează pe prietena noastră, pe rharea poetă Ioana Stamatu, şi roag-o din partea-mi…

Ioana îşi strunea, din ce în ce mai mult, chipul. Badea profită de încurcătura femeii, ca să aducă vorba despre Leluţ. Dar şi ochii lui se deschideau acum la frumuseţea ei. Îi vedea coapsa rotundă sub mătasea rochiei de interior, genunchiul proeminent, de la care curgea parcă o pulpă ţlură, terminată printr-un picior mic. Atunci se auzi soneria.

— Trebuie să fie doctorul Léonin sau profesorul Urlieşu.

La auzul acestor nume, Badea se ridică încurcat.

— Apoi, eu mă bucur să te văd sănătoasă. Dar dacă te simţi cumva…

— Mulţumesc lui Dumnezeu, sunt sănătoasă… şi se duse să deschidă.

Dar în locul celor aşteptaţi apăru părintele Manoil. Era mai bine. Popa nu era periculos.

— Părinte Manoil, am auzit că faci minuni cu sanatoriul dumitale de la Stupiniţa, se repezi Badea să-l agrăiască, să steape cu faţa curată. Vino pe la mine, pot să

te ajut… şi-i întinse mâna.

Poeta îl conduse până la uşă.

— Ascultă, doctore, spuse ea la despărţire. Am să te rog ceva.

— Al dumitale prea supus servitor…

Femeia n-avea însă poftă de galanterii.

— Dumneata poţi veni oricând aici, dar să nu mai pomeneşti niciodată numele acelui domn Leluţ, numele celei mai abjecte creaturi.

— Vai, se indignă Badea. Dac-ai şti cum te iubeşte. Chiar el m-a trimis.

Triumfase. I-o spusese. Ioana îl aştepta cu mâna întinsă. Badea nu prea pricepea: despărţire era sau concediere?

3

Leluţ se ridică nemulţumit de la microscop. Îşi pierduse timpul numărând felul celulelor din jurul vaselor. Acum se simţea ca niciodată de sănătos. Fusese doar o stare de indispoziţie trecătoare. Nici ameţeli, nici Clătinări pe picioare. Sănătos, pe deplin sănătos; cu muşchii, sfârle elastice şi oasele, drugi de oţel. Dar mintea? Far de lumină. Starea aceasta de voie bună trupească şi sufletească făcea să-i apară măruntă lucrarea lui despre arhitectura citovasculară, lucrare statistică, după clasificarea lui Magheru. Nu era o lucrare mutaţionistă, cum i-ar fi plăcut lui.

Începu să se plimbe dintr-un capăt la celălalt al laboratorului. Şi Ţepeluş, care nu mai venea… îi telefonase să-l aştepte la Institut. Gând la gând cu bucurie. Institutul lui devenise acum locul de întâlnire al intelectualilor, ca pe vremuri laboratorul lui Urlieşu. În partidul social-democrat, Ţepeluş însemna mult, reprezentând aripa lui stingă. Bun pentru proiectele lui politice. Sufletul lui aspira acum la ceva nou. Să fie original, cât mai original. Acţiunea lui politică să fie în acelaşi plan cu cea ştiinţifică. Avea să distrugă celula, burghezia anatomică. Avea să distrugă pe Freud, senior al ştiinţei. Totul se îmbrăca într-un sistem coerent. Avea proiecte mari. Mai întâi, încă un

răspuns lui Urlieşu, un ultim răspuns plin de strălşnicie, să-i scapere măselele. Şi cu asta, gata! Pe urmă să treacă la înfăptuiri. Să-şi îngrijească posteritatea. Posteritatea ţine seama de zguduiri. O straşnică răfuială cu Freud… şi un zâmb et de fericire simţea cuprinzându-i chipul. Grandioasă răfuială în văzul lumii ştiinţifice. Aceasta nu se chema polemică, nu era critică, ci de-a dreptul un nou sistem. Ce, nurhai Blidariu să aibă sistemul lui? De ce n-ar fi şi un sistem Leluţ, un sistem nu de speculaţie filosofică, simplă trăncăneală, ci de filosofie biologică. După aceea să se înverşuneze împotriva celulei. Era profesor pentru studiul celulei, mânea pâine de pe urma ei, dar fără milă avea s-o răpună. Se găsea la apogeul vieţii lui. Simţea în el puteri de Samson. Să prindă în mâini stâlpii edificiului histologic şi să-l zgâlţâie, praf şi pulbere se face. Ce izbândă!

Când auzi paşi se întoarse. Dar nu era Ţepeluş, ci Podariu. Un Podariu agitat şi mânios. Aruncă pălăria pe masă şi, cu pardesiul pe el, se plimba în lungul laboratorului.

— Să te cruceşti, nu alta, la isprava mitocanului.

Ştia cine era mitocanul, căci tot gândul şi sufletul lui Podariu erau concentrate împotriva lui Raică.

— Închipuieşte-ţi, dragă… s-a dus la Alice.

Niciodată n-ar fi crezut Leluţ să vadă pe Alice la aşa preţ, şi pe Podariu gelos. Şi de ce nu? Nu râvnea şi el oare la Ioana, şi nu era îndârjit împotriva lui Urlieşu?

— Alice pe mine mă iubeşte, dar nu mai poate de răul lui Raică.

Îşi desfăcuse şi fularul de la gât, îl sufoca.

— Îţi închipui tu pe Alice alături de Raică? şi în vorba lui. – siguranţă de tânăr amorez.

— Ferit-a sfântul.

Alice! Alergase nebun după ea, prin mizeria Bucureştiului de odinioară, o dorise mai mult decât pe Lia, îi fusese amantă doi ani încheiaţi. Iar acum ar fi vrut să zâmbească – văzând-o femeia fatală, între Raică şi Podariu – şi nu izbutea, deşi filmul se desfăcuse după cea mai

comică înscenare.

— Trebuie să rmajuţi.

— Cu dragă inimă.

Şi în răspunsul lui i se păru un dor de răzbunare, împotriva cui? împotriva lui Raică sau a lui Podariu? Poate a amândurora. Ar fi vrut ca Alice să-şi bată joc de amândoi, să-i devină lui un fel de servitoare, una din multele pe care dorul său, acum atât de tare stârnit, să le aibă la îndemână, cu care să binevoiască uneori, când plictisul şi gustul de schimbare i-ar scoate-o înainte.

— Trebuie să-i dau lovitura, continuă Podariu. Prea mi-a fost milă de el şi nărodul şi-a luat-o în cap. Acuma nu-l mai iert. La minister… acolo-s tare. Toţi sunt oamenii mei. Adun piese zdrobitoare şi, apoi, la Consiliul sanitar superior. Să fie ceva epocal. Tu ai să-mi fii martor. Înţelegi, o autoritate ca tine…

— Bucuros.

— Dar ştii… martor instructiv, cum te ştiam odată. Să-i luăm libera practică. Să-l văd atunci pe domnul Raică… şi-şi freca bucuros mâinile.

4

Badea uitase de vorba aruncată în treacăt părintelui Manoil şi nu se aştepta ca popa să ia lucrurile în serios. Dar peste trei zile se trezi cu el chiar la ora de consultaţii. Vizita popii îl mulţumea.

Pentru renumele lui, venirea popii era mai de preţ decât pomana cu care, eventual, avea să-l umilească. Chiar şi Leluţ avea să plesnească de necaz.

— Părintele e medic, şi Badea surâse mieros clientelei din anticameră, nu atât ca să justifice călcarea rânduielii, cât mai ales ca să-şi umfle importanţa. Dacă până şi un doctor îl consulta…

Manoil intră în biroul lui Badea, iar prin uşa deschisă se vedea camera de consultaţii. Totul era potrivit pe puterea gustului slăbănogului. Pe masa de lucru, plină de formulare, reclame şi mostre gratuite, se vedea, la locul de onoare, registrul pentru însrierea bolnavilor, deschis ca o

evanghelie. Un dulap cu cărţi, două măsuţe rotunde la cele două colţuri, iar pe pereţi fotografii despre operaţiile în care peste tot era la vedere Badea Popescu. Badea, mereu Badea… Badea la o trepanaţie cu dalta pe capul bolnavului şi cu ciocanul ridicat. Badea, cu amândouă mâinile într-un pântec de femeie, dar cu ochii ridicaţi pe deasupra măştii, ca să fie recunoscut. Badea, cu ferestrăul pe osul golit de toate învelişurile cărnoase, amputa o coapsă, pe când operatul, ridicat din şale, fuma o ţigară. Apoi Badea în salon, la patul bolnavului, explicând celor din jur, asistenţi, infirmiere, studenţi; până şi instrumentarul era de faţă. Badea student, la disecţie, cu alţi cinci colegi, privind încruntant la cadavrul prefăcut în muşchi, vase şi nervi. Dar seria momentelor memorabile nu se sfârşea aici. Iată-l pe Badea, gata de operaţie, îmbrăcat în alb de la calota din cap până la cizmuliţele de pânză impermeabilă, cu mâinile înmănuşate ridicate în sus, să nu se atingă de ceva. Badea la absolvenţă, fotografiat cu toţi colegii pe scările facultăţii, un cap pierdut între altele o sută. Badea împreună cu Leluţ, Leonin şi Bulbuc, veniţi de la un chef. Badea, în frac şi cu joben, la balul studenţilor în medicină. Badea, şi iar Badea…

— Ei, ce-i părinte… făcu el cam de sus.

— Apoi, nu-i bine… şi preotul clătină din cap.

— Genu-i bine? se minună doctorul.

— Poeta s-a supărat grozav. Nu ştiu ce i-ai spus.

— Fasoane… şi Badea dădu nepăsător din umeri. S-o creadă altul. O minte sănătoasă de femeie nu putea să respingă din convingere o propunere, atât de ispititoare. Ce? Un profesor de talia lui Leluţ se găsea pe toate cărările?

— Eu zic c-ar trebui s-o împaci, să-i ceri scuze.

— Dar ce rău i-am făcut? şi începea a pricepe că poeta s-ar fi putut supăra, deşi nu-i intra în cap de ce să se fi găsit jignită de o ofertă atât de avantajoasă. Pentru el cazurile de conştiinţă se rezolvă uşor. Va aştepta să-i treacă necazul, căci timpul pune ondine în toate încurcăturile. Apoi se va duce din nou la ea, ca şi cum

nimic nu s-ar fi petrecut.

Acum mai important era să profite de prezenţa popii, să-l iscodească asupra intenţiilor potrivniculuisău. De când Lecnin operase pe Lia, un cui îi intrase în suflet şi-l sfredelea. Nu prea avea cuvânt Lia în casa lui Leluţ dar, orişicum, muierea e lucrul dracului. Era un proverb de la ţară şi avusese prilejul să-l verifice cu Ioana Stamatu.

— Să lăsăm asta, părinte... pe poetă o împăcăm noi. Aşa-s femeile. O fi fost la menstruaţie.

Şi râse, ascunzându-şi ochii mici într-un pumn de creţuri.

— Ştii, insistă el, ca şi când ar fi găsit o poantă grozavă, femeile la menstruaţie sunt foarte nevricoase. Să lăsăm asta şi să vorbim de-ale noastre, de-ale bărbaţilor. Ce face Leonin?

— Îşi vede de treabă...

Mare şiret şi popa ăsta. Cum îl duce cu vorba. Doar ştia la ce se gândeşte.

— Candidează la catedra vacantă de la Filantropia?

— Nu mi-a pomenit niciodată de asta. El are alte preocupări.

După părerea lui Badea, şi Leonin făcea fasoane de femeie la menstruaţie. În fundul sufletului său, şi Leonin era chinuit de acelaşi of, de dorul de a ajunge profesor universitar.

— Pe cine contează el din consiliu?

Trebuia să-l oblige pe popă să-i răspundă precis, dar popa nu ştia. Badea făcu repede pontajul şi-i spuse:

— Eu am pe Mladin, pe Leluţ, pe Buteanu cu grupul lui, prin urmare şapte de toţi. Bulbuc are pe Cartian, Drăghici... şi-şi opri vorba.

Un gând minunat îi străbătu prin cap. Candidând, Leonin nu putea ciupi decât din voturile lui Bulbuc; şi gândul, abia adulmecat, prindea acum rod. Era pe calea cea bună. Nu trebuie să împiedice candidatura lui Leonin, ci s-o sprijine. Spre norocul lui! La primul scrutin, niciunul din ei n-avea majoritatea. La al doilea, grupul minoritar al

lui Leonin avea să se alăture voturilor lui Badea.

— Părinte, eu sunt de părere că Leonin trebuie să candideze

Preotul se ridicase acum.

— Are o datorie morală.

5

Predicatorul Toma nu venise nici acum la întâlnire, şi părintele Manoil stătea de vorbă cu Fănică Domnişoru.

Predicatorul era un om de nimic, încurca lucrurile şi, când să dea seamă de răutăţile lui, dispărea.

— Eu aş putea să anunţ poliţia sau justiţia militară, fiindcă întrunirile lui sunt neautorizate. Dar nu se cade…

— Aşa e, spuse şi Manoil, nu se cade.

— Fiindcă trufia omului e numai frica. Fapta lui Toma îşi are temei numai în trufie, deci în frică. Pe când credinţa adevărată porneşte de dincolo de frică.

Vorba lui Fănică aducea un fir de adevăr şi o mărturie de bunătate care, în odăiţa asta de periferie, mai mult umbră decât lumină, îl învăluiau şi-l pătrundeau.

— Frica mărturiseşte stăpânirea trupului asupra duhului. Cine se teme? Duhul? Niciodată. Numai trupul se teme. Omul lipsit de minte, rob al poftelor, pizmuitor, vrăjmaş, urăşte şi este urât… numai el se teme.

În jurul becului din tavan se desena un cerc întunecat. Frânturi geometrice de întuneric se lăsau pe lângă fiecare colţişor de mobilă, dar peste chipurile celor doi prieteni – care, cu capul sprijinit în palme, tăinuiau laolaltă – cădeau palori verzui şi vineţii. În lipsa lui Toma, ei îşi puteau dezvălui sufletul cu cinste şi în ceea ce spuneau şi în tăcerile dintre gânduri.

— Parcă bate cineva? spuse Fănică.

Zadarnic îşi strunea auzul Manoil, n-auzea nimic. Dar Fănică asculta şi era îngrijorat.

— O fi predicatorul Toma, spuse Manoil într-o doară.

Fănică dete din cap cu neîncredere. Presimţirea îi spunea altfel.

— E un suflet de om în mare caznă… şi ieşi în curte.

Într-adevăr, gândea preotul, mintea lui atât de lucidă

nu-şi putea pricepe cuvintele, mai bine-zis, nu le putea cataloga. Dar paşi în curte îi opriră gândurile. Recunoscu paşii rari şi grei ai lui Fănică, şi paşi uşori, care se opreau din când în când, poticnindu-se parcă, şi iar porneau. Se auzea şi vorbă în şoaptă. Lui Fănică îi picase un oaspe.

Prin geamul îngheţat desluşea, ca o umbră, trupul puternic al lui Fănică, sprijinind un trup firav, parcă de copil. Poate un bolnav, un rătăcit, un cerşetor. El era preot şi medic, dar stătea nemişcat, încercuit şi fixat parcă de o putere nefirească. Iar când se deschise uşa ar fi trebuit să se cutremure, să se prăbuşească. Însă nu putea, parcă plutea din ce în ce mai uşor, mai frumos, mai aerian. În odaie, sprijinită de braţul vânjos al lui Fănică, intrase Mândra. Sminteala de o clipă a minţii se încheia precis. Fata venea din ţinuturile fără limită ale universului infinit, în care nu străjuieşte altă putere, decât cea a destinului.

— A scuipat sânge; spuse Fănică, întinzând-o pe canapea.

Mândra, sol al destinului. Sminteala era pe potriva clipei. Fata era cu ochii închişi şi respira superficial.

— Nene Fănică, Miţa… Miţa mi-a spus… şi un val de sânge îi umplu gura. Fănică aduse un ştergar.

Se ridică şi preotul. Fata nu-l văzuse; poate şi mai rău, nici nu-l recunoscuse. Era sfârşită de viaţă. Din umerii obrajilor şi până-n marginea bărbiei, două gropi adânci îi înfundau obrajii, numai ochii i se măriseră, sticloşi, rotunzi, aprinşi de febră.

6

Leluţ era mulţumit. În ziarul *Adevărul* apăruse ultimul său interviu, menit să-i lămurească, o dată pentru totdeauna, pe oamenii de bună-credinţă şi pe cei care aveau urechi de auzit, asupra obârşiei procedeului său de reactivare a sifilisului. Procedeul de malarioterapie, încetăţenit în practica medicală curentă, îi ancorase ideea de a folosi malaria ca mijloc de reactivare. Aducând în discuţie lucrările lui Wagner von Jauregg ca motiv de inspiraţie şi nimic altceva, găsise prilejul să plaseze câteva săgeţi la adresa maeştrilor abuzivi şi hrăpăreţi, făcând uz

şi de o snoavă anumită cu un laitmotiv: „patronul te fură şi apoi te-njură”, ca să termine cu înalte consideraţiuni asupra moralităţii în ştiinţă.

Era noapte, dar el nu putea dormi. Băuse multă cafea. Cafeaua îi muleomea durerea care, de câteva zile, îl încerca altcum, nu ca mai înainte, cu dureri sfredelitoare într-un anumit punct, ci ca o cască ghimpată, ce se lăsa constrictivă din ce în ce mai tare, pe o jumătate de craniu.

Era mulţumit. Cu lucrarea lui era un capitol închis. Să treacă acum mai departe. Dorinţele lui se roteau în cercuri largi în suflet şi în afară de suflet. Răspunsul din *Adevărul* era o nimica toată pe lângă marile lui proiecte.

„Je suis de ceux don’t on se souvient”…

Voia să fie privit cu ură, să i se dorească moartea, dar să fie admirat de plebea târâtoare pe pământ.

Din dormitorul Liei venea, înfundat printr-un şir de perdele, un cântec trist. Altă patimă pe ea acum, radioul. Bine că-l ţinea la ea în cameră. El avea nevoie de linişte pentru a gândi. Gândurile lui erau îndrăzneţe, puse pe luptă… Voise să dea luptă mare, să nimicească. Nici nu-i mai părea rău că nu reuşise la decanat, va da luptă mai înfiorătoare. Dar nu cu nevolnici ca Tomaziu şi Leonin. Nici chiar lupta cu Urlieşu nu era pe potriva sufletului său în marea ofensivă dată pe arena fără sfârşit a nemuririi. Va zdrobi atotputernicia Celulei. De unde şi până unde concepţia că minusculul element, care trebuie ţinut în subordine, să fie ridicat şi hipertrofiat până la o demnitate nefirească? Celula este un element aproape artificial în concepţia unitară a organismului. Dar fiindcă nimicirea celulei implica cunoaşterea unei vaste literaturi şi timp de xăzboire cu sute de autori, precum şi înlocuirea ei cu gânduri noi şi alese, iar lui îi trebuia ceva mai rapid şi totodată grandios, se hotărî să treacă la al doilea obiectiv: Freud. Freud intrase acum în ziaristică, literatură şi psihologie; despre el se discuta în saloane, şi doborârea lut în ţărână echivala cu ridicarea pe un piedestal a celui care-l

dobora, adică a lui Leluţ. Şi asta nu în galeriile

ascunse ale rândurilor tipărite, ci pe faţă, în văzul lumii.

Muzica din camera Liei devenise tot mai întunecată, tot mai oarbă. În sufletul lui se vânzolea o altă viaţă. Străbătea parcă o mare adunare de oameni, care se dădea în lături să-i facă lui loc. Dar îşi opri gândurile, ca să n-o ia razna. O cafea, încă o ţigară, şi să pornească sistematic la lucru.

Se trânti pe canapea. El a cea mai comodă poziţie pentru gândirea serioasă. Ofensiva împotriva lui Freud avea s-o pornească imediat, acum… şi s-o ducă întruna, în fiece clipă, la fiece mişcare, la fiece întâmplare. Să dea lovitura acum, când Freud se găsea în plină putere. Magheru propovăduia împotriva lui Freud, convins fiind că psihanaliza vindeca tocmai prin partea ei de minciună. Minciuna, în care omul crede, devine cel mai mare adevăr. După părerea lui Magheru nici inconştientul nu exista. Pentru el, numai forţa mutaţionistă era totul. Frumoasă idee, forţa mutaţionistă. Apoi, viaţa care depăşeşte timpul, sufletul care depăşeşte viaţa…

Şi se ridică aprig, parcă să-l. doboare şi pe Magheru. Dar durerea îl pocni în cap. Ameţea, îi era greaţă şi se îndreptă, clătinându-se, spre birou. Se sprijini de masă şi se lăsă încetişor pe un scaun. Să stea câteva clipe până ce i-o trece indispoziţia. Pe masă se găsea dicţionarul Larousse, dicţionarul din timpul internatului, care-i slujise să-şi perfecteze erudiţia. Ochii i se fixară pe vignetă. De douăzeci de ani îi slujea cartea şi el abia acum descoperea pe fata cu părul în vânt, suflând într-un puf de păpădie: *„Je seme a tout vent”.*

7

Badea era nenorocit. Ceruse de o lună de zile înscrierea în partidul liberal, dar răspunsul tot tărăgăna, îl amânau. Între timp se făceau alte constelaţii, alte grupări de forţe. Ingratitudinea era lege în partidul liberal. Nici naşul său nu intervenea cu destulă energie. Adeseori neofiţii treceau înaintea vechilor cadre. El, de când se ştie, tot liberal fusese. Te pomeneşti că acum era sacrificat pentru Bulbuc. El pretindea catedra, nu va primi nicio altă

distincţie, oricât de atrăgătoare ar fi. Nu-i trebuia nici parlament, nici subsecretariat de stat, şi nici chiar un departament. N-avea ambiţii politice, el numai la una se pricepea, să fie profesor universitar. Făcuse grea ucenicie pe lângă Trăistaru, îl slujise din plin pe Mladin, în serviciul lor mâncase amara pâine a meşterului chirurgical, şi îşi dădea seama că ceea ce puteau face alţi profesori putea face şi el. Să se îmbrace elegant ca Trăistaru, să vorbească de sus ca Mladin, şi din când în când să binevoiască cu un „dragă cutare". N-are să frecventeze clubul şi n-are să joace cărţi. Nici Mladin nu călca pe la club, nici Urlieşu, necum Leluţ. Va face şi el clientelă selectă ca Mladin, iar dimineaţa se va închide câte o oră în laborator, lăsând să se creadă că e pe calea unor descoperiri epocale, după cum făcea Leluţ.

Maşina opri la scara Facultăţii de medicină, dar când să coboare, nenoroc! în capul scării, Bulbuc. O clipă se zăpăci, parcă fusese, prins în toiul uneltirii, dar îi fu ruşine să dea înapoi.

— *c'est toi, mon vieux?* făcu Bulbuc de sus şi apoi porunci portarului să-i cheme maşina.

Apucături de profesor. Badea îşi tocmi a jale zâmbetul de milog.

— Ce faci, Bulbuc?

Dar Bulbuc era ocupat să privească mersul maşinii, un Dodge, tip nou, scund, negru, frumos lăcuit, cu chenarele de argint strălucind ca nişte decoraţii pe un frac. Pe nevrute, se văzu şi el interesat de evoluţiile şerpuitoare ale maşinii. O fi costat peste patru sute de mii. Capul lui mărginit nu putea preţui eleganţa maşinii decât în bani şi-n marca fabricii.

Bulbuc coborî câteva trepte şi-i întinse mâna, iar Badea se repezi, parcă primea o pomană, dar rămase cu două trepte mai jos decât Bulbuc. Îl încurca un sentiment de teamă şi de umilinţă.

— Ce mai faci, Bulbuc? repetă el întrebarea cu vocea mai întărită.

— Am venit să-mi iau corespondenţa. Profesorul

Jasper, din Berlin, şi Leriche de la Strasbourg aici îmi scriu, la Facultate… şi salutând c-un deget la pălărie, preocupat mereu de mersul maşinii, coborî. Badea îl urmărea cu privirea. Bulbuc se oprise lângă maşină, vorbind cu şoferul – cu şapcă şi uniformă – ca şi cum i-ar fi dat nişte sfaturi, apoi deschise portiera, sui şi o trânti cu putere. Badea avu impresia că i-o trânteşte lui în nas. Abia când maşina cea nobilă foşni pe aleea Bulevardului Independenţei, se dumiri şi el să plece din loc. Acum, maşina lui, purtată prin toate coclaurile periferiilor bucureştene, cu smalţul căzut, cu bara din faţă strâmbată în urma unei tamponări, îl ruşina, dar totodată îi îndârja mânia. Bulbuc îl sfida. Atitudinea de aristocrat scârbos faţă de umilul proletar, ÎI sfida prin vorbă, îl sfida prin lucrări, dar mai ales prin atitudine. Dar şi el nătâng. Ar fi trebuit să urce scara pe lângă el, fără să-l salute, sau chiar să-i întoarcă spatele. Bulbuc îi vorbise numai ca să-l săgeteze cu obrăznicia monoclului, să-l înfrunte cu dispreţul. Iar ca să-i arate diferenţa de avere şi de rang, stăruise în preajma maşinii, de vorbă cu şoferul galonat.

Îi duduia sufletul de necaz. Ca să răpună pe Bulbuc ar fi fost în stare de orice. Poate dădea Dumnezeu de se infecta la vreun cadavru, îl muşca un câine dintre cei pe care experimenta sau, şi mai simplu, îl norocea un cancer. Cancerul n-alege, iar moartea era soluţia cea mai nimerită. Să-l vadă mort. Mare-i patologia lui Dumnezeu şi surprinzătoare hotărârile lui.

La uşa laboratorului lui Leluţ întrebă:

— Domnul profesor e înăuntru?

— Da. E şi domnul doctor Bratu.

Prezenţa lui Bratu cădea la timp potrivit, ÎI scotea din strungă. Poate că Leluţ îl aştepta cu sufletul la buze, că se grozăvise ba cu Ioana Stamatu, ba cu politica. Dar pe amanta lui Urlieşu, imposibil s-o poată trece lui Leluţ, iar în politică, eşec total.

În laborator, discuţia era aprinsă. Abia îi întinseră mâna.

— Crima nu mă sperie, dacă prin moarte ajung la

purificarea neamului… perora Bratu. Ce înseamnă zece mii de vieţi pentru o populaţie de douăzeci de milioane?

— Ai putea tu condamna la moarte? întrebă Leluţ, cu un surâs palid şi speriat pe chipul lui mereu încruntat.

— Cu inima uşoară, când e vorba de salvarea neamului. Îmi trebuie zece mii de capete. Neamul n-ar avea decât de câştigat.

Ce larg era Bratu cu vieţile altora! Lui Badea îi ajungea numai una.

Bratu se plimba prin laborator aprig, mândru şi poruncitor, adevărat potentat, a cărui iscălitură cădea cuţit de ghilotină.

— Ai avea tu curajul să ucizi un om?… şi Bratu se opri în faţa lui Badea, continuând să-l hipnotizeze cu rânjetul lui fioros.

Acum Bratu scoase un revolver din buzunar şi începu să-l joace săltat în palmă.

— Spune, ai avea curajul să ucizi un om?

— Ferească Dumnezeu… şi Badea se ghemui şi mai tare în scaunul pe care se aşezase.

— Fiindcă eşti poltron. Adevăratul medic trebuie să renunţe la bisturiu şi să ia revolverul, când marile comandamente ale neamului o cer.

Badea, care până atunci făcuse pe mortul în faţa ursului, începu să respire încet şi pe furiş. Bratu era de nerecunoscut. Căta la armă cu ochi de amant hrăpăreţ, cu faţa schimonosită de poftă.

— Scumpă unealtă, cu tine îmi desăvârşesc eu credinţa şi idealul…

Privirea lui strălucea acum de fericire extatică şi deodată întrebă, rupând un râs batjocoritor:

— Ştiţi voi cine va încrusta întâi răbojul acestui revolver?

Râsul i se întindea fioros, ca ghearele morţii, peste tot laboratorul.

— Ţepeluş. Scumpul meu Ţepeluş… Şi, parcă eliberat de spastica lui orgie, băgă revolverul la loc în buzunar şi spuse: Soarta. Ce să faci?…

Badea se ridică binişor, făcu semn lui Leluţ că trebuie să plece, dar că se va întoarce, şi se strecură afară din laborator, ÎI urmărea chipul lui Bratu, om care era în stare să omoare zece mii de oameni, inaugurând măcelul cu Ţepeluş! Şi, pe deasupra, voia să-l ia şi pe el complice. Ferească Dumnezeu!... şi făcu cruce cu limba pe cerul gurii, ca-n liceu. Nu-s destule cazurile nenorocite din spital? Dar de ele te scuturi, înainte de a adormi: caz nenorocit, complicaţii, greşeli de diagnostic. Dar să ucizi cu voie? întreaga lui fire se revolta. Era fiu şi ginere de popă. Toate rugăciunile socrului său nu l-ar fi putut izbăvi de păcatul omorului. Ar fi visat urât. Dar, totuşi, pe Bratu îl admira, după cum cu puţin înainte îl admirase pe Bulbuc...

Coridoarele şi sălile de curs ale Facultăţii erau goale, în laboratoarele scăpate de balastul studenţilor şi al cursurilor se gândea şi se lucra acum pentru binele omenirii. Şi el tot pentru binele omenirii se ostenea, căci era un mare bine s-ajungă el profesor. De ce un obraznic ca Bulbuc şi nu un om de treabă ca Badea Popescu? Bratu tuna şi trăsnea împotriva celor zece mii de politicieni venali. De ce la numărul acesta n-ar mai fi adăugat încă unul? Şi de ce pe răbojul revolverului lui Bratu cea dintâi încrestare s-o fi făcut numele lui Ţepeluş, şi nu – din întâmplare – numele lui Bulbuc?

8

Badea începea să se îndoiască de virtutea luptătoare a lui Leluţ. Sau îl umflase boieria? Ce-i păsa acum mujicului? Ajunsese profesor, potentat comandând după voie, căci putea să-şi permită toate capriciile. Doar să bată din palme şi imediat, în juru-i, apărea ceata de slugi, cu temenele. Nu mai avea lipsă de cei mici, decât doar ca să le poruncească. De acum înainte îi va da mai multă atenţie lui Bratu.

Despărţit de partidul antisemit, ca să lupte cu adevăraţii naţionalişti extremişti, care nu se încurcau în consideraţiuni sentimentale, mânuind revolverul şi grenada, Bratu era omul viitorului. La urma-urmelor, ce însemna viaţa unui om faţă de nedreptate? Şi el se simţea

din ce în ce mai nedreptăţit. Se cumpănea mereu cu cei doi rivali, Bulbuc şi Leonin, şi nu se găsea cu nimic mai prejos. Nu opera el apendicite, nu făcea şi el rezecţii de stomac? Atunci, de unde şi până unde să suporte mereu răţoielile unor zăpăciţi? Fiindcă Bulbuc stropşea impertinenţa prin sticla monoclului, iar Leonin dădea pe filosoful dispreţuitor de viaţă? Dar să nu doboare punţile, să fie îndemânatic. Relaţii amicale cu Bulbuc şi Leonin, mare mişcare de învăluire cu Bratu.

Şi pe măsură ce maşina se înfunda în Dămăroaia, către locuinţa lui Bratu, ura clocotea tot mai înverşunat în el, iar când şoferul opri la portiţa de lemn, gândul lui vedea halucinant, dar foarte pe aproape, un revolver fumegând şi lac de sânge pe jos.

Bratu locuia într-un cartier de muncitori şi precupeţi, păstrând legături cu poporul, căruia înţelegea să-i jertfească toată puterea de muncă şi întreaga lui capacitate creatoare. Casa era întocmită ca la ţară. Între stâlpii pălimarului urcau, până-n streaşină, coardele de viţă sălbatică, golite de frunze, cu cârceii uscaţi. Chiar în ghivecele de pe pălimar, se vedea paragina toamnei; la fel şi în rondurile de mascate şi gherghine, cu frunzele zbârcite şi scorojite strânse în jurul unor petale amărâte. Într-o parte, lângă gard, fântâna cu ciutură, grădina de zarzavat, în jur, cu straturile întoarse sub paie şi moloz, iar de cealaltă parte, coteţele cu păsări.

Bratu stătea de vorbă, în ceardac, cu mai mulţi oameni.

— Ce-i, frate Badeo, ce necaz te mână până la mine?

Badea privi la adunarea de oameni cu admiraţie, nu numai de circumstanţă, oftă adânc şi îşi dete drumul:

— Nedreptatea, frate Braţule… că şi mie mi se seacă inima, nu pentru mine – că eu, de bine de rău, am o bucăţică de pâine – dar prea multă nelegiuire am văzut în viaţa mea.

— Aşa e, domnule doctor, interveni unul din asistenţi care, după salopeta albastră pusă peste haină, aducea a mecanic. Cine ar putea vedea mai multă nedreptate decât

doctorii… şi continuă să vorbească.

Badea îl asculta înmărmurit. Ce putea da dintr-un mecanic! Acelaşi debit de vorbă ca şi la Bratu. Şi ce frumos întorcea frazele! mai îndemânatic decât un avocat, mai frumos ca un orator. Medicii, spunea el, cunoşteau nedreptăţile sorţii, nedreptăţile sociale, şi aveau datoria să lupte pentru remedierea lor. Mai uşor de remediat erau nedreptăţile individuale.

— Aşa e, îl întrerupse Badea. Uite, fratele Bratu cunoaşte câtă racilă e în corpul nostru medical.

— Toţi, numai şi numai după câştig, se înfurie şi Bratu. Nu vezi unul devotat, nu vezi unul cu vocaţie. Fiecare să aibă maşină cât mai frumoasă.

— Priviţi la a mea, cât e de răpănoasă, se scuză oarecum Badea.

— Nu vorbesc de tine; maşina ta e o necesitate.

— Dar s-o vezi pe-a lui Bulbuc… şi se opri ca să lase drum peroraţiei lui Bratu.

Era vechea poveste cunoscută de ani de zile. Medicina să ajungă funcţiune socială. Să nu mai existe medici practicieni. Oricine să beneficieze gratuit de clinici, sanatorii şi de cei mai mari maeştri specialişti, profesori, chirurgi.

Dar timpul trecea şi Badea nu putea ajunge la sfârşitul dorit.

— Frate Braţule, aş avea o vorbă cu tine… Şi, apoi, către cei de faţă: Mă iertaţi.

Coborî cu Bratu în grădiniţa din faţă.

Făcu o pauză şi-l privi pe Bratu insistent, ca şi cum rupea din greu mărturisirea.

— Adevăr grăit-ai… aş vrea să lupt şi eu pentru mai multă dreptate. Şi, ca şi când ar fi fost cuprins de scrupule: Aş vrea să mă documentez, să fiu edificat. Aş vrea să cunosc programul vostru…

— Programul nostru e simplu: cruce, lege, rege.

— Orişicum… aş dori mai multe detalii.

— Vino la o şedinţă de cuib.

Badea fu cuprins de o subită îngrijorare. Bratu

mergea prea iute. Asupra lui apăsa moştenirea liberală de la tatăl său şi cea ţărănistă de la socrul său.

— Mai vin eu într-o zi, să stăm de vorbă.

Dar nu plecă şi, în portiţă, începu să trăncănească tot ce-i venea la gură, încurcând, din prostie, dar mai mult din şiretenie, ideea de nedreptate în fraze fără şir şi fără rost, fără să îndrăznească a aduce vorba de dorul lui.

— Te aştept cu mare drag.

Cam puţin pentru ziua de azi. N-o pulea lua cu ruptul. Se cerea mare îndemânare să scoţi pe Ţepeluş din ţeava revolverului şi în locul lui să-l treci pe Bulbuc. Să nu se strice cu liberalii, şi să lege strânsă prietenie cu Bratu.

Se opri la schitul Darvari, unde trăgea părintele Manoil de obicei. Dar Manoil plecase cu Leonin. Aveau multe operaţii la sanatoriul de la Stupiniţa.

— Cum, Leonin operează acolo? întrebă Badea uimit.

— Da, răspunse călugărul cu care vorbea.

Badea urcă intrigat în maşină. Mare lucrătură era şi aci, dar nu-i putea prinde firul.

9

La orizontul întunecat nori albi alunecau, desfăşuraţi în lungi braţe subţiri, ca nişte imenşi lilieci. Soarele se trăsese înapoia lor cu toţi spinii lui de aur.

Leonin şi cu Sanda, plecaţi de la contravizită, se îndreptau către Piaţa Victoriei, tăind drum mai scurt prin cartierele mărginaşe. Muncitorii se întorceau spre casă, iar gospodinele trebăluiau până-n mijlocul străzii. Fierbeau cazanele şi vântul adia când mirosul iuţit al pătlăgelelor roşii din care se fierbea bulionul, când parfumul dulceag al prunelor terciuite pentru magiun. Pe lângă jăratecul făcut din nuiele, copiii coceau porumb; pe la porţi îşi tocmeau oltenii resturile din coş. Era larmă şi voiebună, ca la ţară. Vuietul îndepărtat, al centrului, aici se prefăcea în linişte, încât se auzeau glasurile vecinilor, se cutremura văzduhul de strigătul copiilor.

— Într-un cartier ca acesta locuieşte Raică. Într-un cartier ca acesta, Raică a făcut una din cele mai mari descoperiri. Dar fiindcă a fost produsul exclusiv al

mahalalei, descoperirea lui e, din capul locului, sortită pieirii.

Sanda îl privi cu ochii ei mari şi atât de grei, în care plutea şi multă indulgenţă.

— Să nu crezi, domnişoară, că exagerez din dorinţa de a mă juca de-a paradoxurile. Nu m-ar prinde. Drept e că Raică, caraghiosul, a avut o intuiţie de geniu. A găsit orbecăind băbeşte ceea ce Magheru, cu tot geniul lui, n-a putut realiza: sulfamidele.

Ajunseseră acum în bulevardul Lascăr Catargiu. Amurgul era curat; pomii, nemişcaţi. Nicio adiere nu pâlpâia printre crengi; iar florile din straturi se aşezau tainic în lumina odihnitoare.

— Ceea ce n-a izbutit să găsească Magheru cu marele lui geniu, a descoperit prostănacul de Raică.

— N-a izbutit să-şi valorifice descoperirea, fiindcă procedeul lui empiric nu i-a folosit decât lui şi măruntei sale clientele, îşi dete Sanda cu părerea.

— Nu-i drept. Lucrarea e lucrare şi geniul, geniu…

Sanda râse.

— Nu vă veţi fi deposedând dumneavoastră de geniu în favoarea lui Raică.

Mă tem că judecata cinstită aşa ar hotărî.

— Un prost.

— Tocmai fiindcă-i prost… Cred că prostia nu vatămă cu nimic geniului. Geniul îşi are socotelile lui. Trece tangent pe lângă prostie, ca să se realizeze – după părerea lui Magheru – ca o mutaţie. Şi mă întreb cu toată seriozitatea dacă lucrarea ştiinţifică nu e o revelaţie. Revelaţia nu ţine seama nici de om, nici de loc.

Dinspre Calea Victoriei venea în pas sprinten o ţigancă florăreasă, purtându-şi ondulat şi săltat trupul. Mişcarea culorilor era foarte vie, în coş: pâlcuri mari de nemţişori, garoafe şi crăiţe se îmbinau într-un tot armonios, potrivit alcătuit de ţigancă, ea însăşi un amestec de culori, cu floare roşie în păr şi lanţ” de mărgean la gât.

— Permite-mi să-ţi ofer un buchet de flori. În adolescenţă foloseam limbajul secret al florilor. Azi l-am

uitat… aşa că darul meu cade la întâmplare.

Vorba lui nu era acordată clipei, între glas şi gând stăruia o diferenţă de tonalitate. Sanda, cu intuiţia ei de femeie, prinse distanţa. Leonin se afla departe de gândurile ei şi, fiind laolaltă, peregrina pe graniţele tristei lui singurătăţi. Se hotărî să întoarcă vorba, unde o lăsase.

— E un mare păcat şi mai ales o mare nedreptate că n-aţi reuşit dumneavoastră cu bacteriofagul.

Lui Leonin i se strânseră pleoapele sub povara unei umbre de tristeţe.

— De ce să fi reuşit eu, cinci n-a reuşit Orman? Când n-a reuşit Magheru?

Şi, după o clipă de gândire, în care privi la cerul atât de lucitor, ca şi cum ar fi fost spălat cu leşie, continuă:

— În fiecare dintre noi a dăinuit un complex de inferioritate.

— Credeţi în Freud?

— Nu. Dar cred în complexul de inferioritate. Pe Magheru, l-a nenorocit marea lui inteligenţă; pe Orman, excesul de credinţă; pe mine…

— Pe dumneavoastră?

Leonin dete din umeri. Oare ce piedică să se fi interpus între puterea lui creatoare şi lucrul efectiv?

Şi, oarecum şăgalnic:

— Magheru susţinea că lucrarea va să fie un act de mărturisire… Poate că de aici mi se trage. N-am ştiut sau n-am putut să mă mărturisesc…

10

Raică era fioros. Nici urmă din vechea lui bonomie caraghioasă, care îţi scotea pe buze totdeauna un surâs binevoitor. Intrase ca un bezmetic în casă, cu pălăria în cap şi hainele în dezordine, urmat de fata de serviciu, înspăimântată.

— Eşti ultima mea speranţă, dragă… altcum, se petrece o nenorocire nemaipomenită. Alice a fugit la Podariu.

În ochii lui bulbucaţi apăruseră rătăciri de nebunie şi spaime de criminal încolţit din toate părţile. Nu era greu

de priceput că nenorocirea îl privea pe el sau pe Podariu.

— Liniştеşte-te… aprinde-ţi o ţigară şi ia loc.

Leonin trecu alături să comande o cafea. Lăsat într-o singurătate relativă, poate se mai liniştea, şi nici nu voia ca servitoarea să mai dea ochi cu Raică în halul în care se afla acum. Când se întoarse, îl găsi ghemuit într-un colţ al divanului, jucându-şi pălăria pe genunchi.

— Acum putem vorbi în pace, spuse Leonin, şi se aşează pe divan, lângă el. Ochii lui Raică se roteau mari şi rotunzi ca la epileptici, şi dinţii se strângeau scrâşnind. Liniştea durase doar o clipă. Acum se frământa în el, gemea înăbuşit, abia se ţinea să nu izbucnească iar.

— Cred că procesul nu s-a dezbătut încă, spuse Leonin, ca să ancoreze vorba, deşi tulburarea lui Raică nu era urmarea platitudinii unui banal proces.

— Nici nu mă interesează asta.

— Nu?

Acum chipul disperat căpătase, în lumina piezişă căzută din becul lămpii de sus, rânjet descompus de nebun autentic. Pleoapele îi clipeau întruna, fruntea se agita în creţuri ca la maimuţă, şi în obrajii contractaţi i se încrustaseră dinţii. Leonin îl trase spre el, ca să-l adune din nebunie.

În alte împrejurări scena ar fi fost ridicolă. Dar un primitiv, ajuns la dezesperare, e capabil de orice.

— Liniştеşte-te, dragă… să stăm şi să judecăm…

— Dacă mă iubeşti, dacă ţi-e milă de mine… du-te, dragă, şi-i vorbeşte.

Părea că mânia voia să se stingă; întrezărea o perspectivă de iertare şi împăcare.

— Ştiu că ai mare trecere. Fii drăguţ, fii bun… se ruga el cu lacrimi în ochi.

Leonin înţelegea durerea lui Raică, dar se temea de capriciile şi toanele Alicei şi, mai mult chiar, de interesul ei.

Care dădea mai mult? îi era silă să vorbească cu Alice, dar totuşi se hotărî să intervină.

— Dragă Raică, îţi promit să te ajut, dar am nevoie de

timp mai mult. Mâine plec la Stupiniţa şi mă întorc numai poimâine… Până atunci însă nicio vorbă, nimic care să dăuneze intervenţiei mele. Promiţi?

Omul se ridică mai liniştit. Deodată se prăbuşi pe scaun, cu capul în mâini, şi începu să hohotească. Şi Leonin îşi aminti de Fănică Domnişoru. Bărbaţii sunt caraghioşi când plâng, dar plânsul lui Raică avea ceva cinstit, de copil.

11

Leonin încercă o împotrivire chiar în pragul sălii de operaţie. Mândra era condamnată, nu i se putea ajuta cu mânie. Dac-ar fi fost măcar un plămân sănătos, dar, în jumătatea din plămânul stâng, ca şi în cel drept, cavernele erau cât pumnul şi, în rest, infiltrate. Fănică Domnişoru insista; parcă şi părintele Manoil se lăsase influenţat.

— Se mai află şi puteri care schimbă ordinea, spuse preotul. Leonin era aşa de prins de gânduri, încât nici nu luă seama la vorbele ciudate de îmbărbătare.

— Îţi mărturisesc cinstit, părinte Manoil, că mă tulbură gândul să moară cineva chiar pe masa de operaţie.

— Vanitatea chirurgului, frate Leonin.

— Ce vrei să păstrezi în curăţenie, păcatul sau iubirea?

— Iubirea, părinte.

— Numele sau sufletul? sări şi Fănică.

— Sufletul.

Peste gândire îi sărise vorba şi îşi dădu seama că rostul ei, fără ajutorul minţii, adevăr grăise. Voia să-şi păstreze iubirea şi sufletul. De-abia acum, în sanatoriul mănăstirii, în tovărăşia preotului şi a lui Fănică, se lămurise. Cum se aleseseră ei, un preot, un medic şi un pensionar al bordelurilor? Asta era o minune, cu care se măsura poate vindecarea Mandrei. Şi, plin de încredere, trecu în sala de operaţie.

— Eu rămân afară, domnule doctor, să mă rog…

Leonin îl privi prelung, ar fi vrut să-l înţeleagă… Era acelaşi, înalt, voinic, cu chipul regulat şi cu aceiaşi ochi albaştri, blânzi. Ar fi putut fi luptător, haiduc sau criminal.

Acum purta barbă, şi barba, care de obicei îndepărtează pe om de om, îl face străin, lui îi înduioşa chipul.

Fănică se putea ruga. În clipa aceea îşi aminti de Orman, un gigant al minţii într-un trup păcătos, slăbit şi ofilit. Fănică Domnişoru şi cu Nicolae Orman înfăptuiau o unitate.

Atunci avu impresia că era îmboldit de o clipă mare şi intră în sala de operaţie. Nu se mai temea. Minunea se săvârşise în sufletul său.

12

Leonin, părintele Manoil1 şi Fănică Domnişoru stăteau de vorbă în camera stareţdlui. Numai Fănică era liniştit. Era neclintit, cu ochii mari deschişi, pierduţi într-o pace nefirească, neomenească, pace de lumină şi mister, legată, prin fereastra deschisă, cu crâmpeie de cer, sub care se închinau cu uşoare mătănii frun-Iile stufoase ale pomilor. Ceilalţi doi fărâmau gânduri grele, tăiate adânc în minte ca blocurile de piatră. Sângele şi-l simţeau palid şi rece în vine. Trupeşte erau copleşiţi de operaţia Mandrei, care dormea acum sub odihna morfinei, în rezerva de lângă odaia stareţului. Manoil rezervase camera aceea pentru operaţii grav, ca să le poată chiar el veni în ajutor.

— Mai uită-te, părinte, cum se simte, îl rugă Fănică într-un târziu, întorcându-şi privirea de la fereastră.

Dezmeticindu-se din prelunga gălăgie a gândurilor, preotul se ridică, privi prin uşa întredeschisă şi spuse în şoaptă:

— Doarme.

Fănică se întoarse din nou la fereastră şi privi cerul. Era obişnuit cu pajiştile de azur dintre insulele plutitoare ale constelaţiilor, cât şi cu învălmăşeala negurilor. În această noapte cerul părea ca niciodată de mare, fără orizont şi fără fund. Baricade de nori şi gropi de întuneric stăteau azvârlite între luminoasa oştire a stelelor şi puhoaiele întunericului.

Adâncă zguduire se petrecuse în sufletul său după operaţia de azi-dimineaţă. Stătea nemişcat pe scaun, rezemat de spetează, cu ochii întorşi parcă în sufletul lui.

Mai ia o parte, părintele Manoil şi cu Leonin vorbeau pe şoptite, aplecaţi unul către celălalt, cu coatele sprijinit. pe genunchi şi privindu-se în ochi. Din când în când îşi opreau vorba, pentru ca Manoil să controleze respiraţia Mandrei. S-ar fi putut prăpădi până-n zori. Dar lui Leonin nu-i mai părea rău că operase. O altă durere, monotonă şi depărtată, răsuna de-a lungul furtunii din sufletul său.

— Părinte, spuse Fănică, trăim o clipă sfântă. Ţi-am spus că păcatul, prin frică, ne leagă trupul de lume, dar că prin ispăşire ne duce sufletul în împărăţia luminii. Păcatul stă la hotarul dintre trup şi suflet, dintre om şi Dumnezeu, dintre lumină şi întuneric.

Leonin nu se mai sătura ascultându-l. Vorba lui îi venea în ajutor, îl îmbia la gând şi faptă bună, îi pricinuia o emoţiune care depăşea faptul omenesc în sine şi scanda parcă ritmul universal. Dar, ca în vorbele lui Fănică să găsească sprijin temeinic, era într-adevăr din domeniul nefirescului. Îi puneau parcă din nou în contact cu eul său originar, într-o formă dureros de blajină. Îi era milă de el însuşi, dar nu o milă chinuită, ci plină de speranţă şi iertare. Era dispus să se ierte pe sine.

— Poate că, mărturisindu-ne, scăpăm de frică, spuse Manoil.

Mărturisirea! De când nu mai auzise Leonin vorbindu-se de mărturisire. De la Neagoe? Nu… Mai de mult, de pe vremea lui Magheru. Magheru făcuse apologia mărturisirii. Magheru. Neagoe. Fănică…

Şi în clipa aceasta de tăcere şi mister, prelungită parcă până-n cerul înstelat, Leonin avu o izbucnire de lumină. Se găsea faţă-n faţă cu propriul său suflet şi i se părea că toţi trei trăiau o transfigurare de duh pur. Cuvintele lui Manoil aveau înţelegeri dincolo de rostul lor, traduceau simţiri.

— Dragă Fănică, spuse preotul, păcatul ispăşit te-a învrednicit cu cel mai mare dar, cu darul duhovnicici. Deşi nehirotonisit în Dumnezeu, eşti hirotonisit în ispăşire. O putere necunoscută ţi-a luminat cugetul. Lasă-mă să mă mărturisesc ţie…

Cerul începea să se cureţe de negură şi zgură. Cădeau, din tărie, peste lume, văpăi de cer nou din tămâierea de argint a lunii, şi se prăbuşeau, din fântânile de fum şi cărbune, ostroavele de întunecime. Atâta mister şi atâta lumină era în lăcaşul de veghe, încât lui Leonin nimic nu-i apărea nefiresc. Toată educaţia lui ştiinţifică şi pozitivistă era anihilată în faţa clipei. De crugurile cerului spânzurau poveri de lumină care ajungeau chiar până la el; drumul le era deschis. Orice minune era acum cu putinţă, şi mai ales minunea de a înţelege prin simţire, nu prin cunoaştere. Era în jurul lor o atmosferă de viers ce nu se putea exprima, dar lărgea orizontul sufletului pe orizontul cerului.

— Frate Fănică, iată că eu sunt cel ce se pocăieşte. Eu am fost lipsit de trebuinţa iubirii. Prea am dorit adevărul şi am crezut că adevărul se găseşte numai în străşnicia credinţei... şi astfel n-am putut cunoaşte îndoiala, marea generatoare de iubire, fiindcă-mi era frică. În mintea mea, seacă de atâta luciditate, totul era perfect ordonat. Tot din frică. Absurd. Voinţa ajută numai inteligenţei, iar mie îmi trebuia simţire, simţire cinstită şi spontană. M-am silit să iubesc, dar n-am putut de prea multă credinţă. Poţi tu înţelege tragedia asta? Câtă caznă, câte mortificări, elte posturi... dar în zadar. Credinţa nu poate naşte iubire, fiindcă ea e numai frică.

Cerul era aproape de ei. Lăcrima prin tremurul stelelor, ondula dureros prin valurile lunii.

— Numai o dată, la o petrecere, am fost închis într-o cameră cu această fată şi m-am lăsat în voia păcatului. Călugăr fiind, am cunoscut plăcerile trupului. M-am coborî t în tină şi timp de mai multe luni am fost amantul ei. Dar pasiunea trupească – mare vină pentru darul preoţesc – a fost un noroc pentru darul meu de om, ea m-a dus în păcat, şi din păcat am cunoscut nesiguranţa, haosul, misterul. Mai ales misterul, care sălăşluieşte în noi şi se face una cu misterul dinafară. Iar azi, lângă trupul acesta prin care am păcătuit, mă simt dăruit cu cea mai mare graţie. Nu ştiu dacă mai cred sau nu în Dumnezeu, dar am găsit darul

omenesc, iubirea… Am depăşit darul de călugăr, am devenit om. Poate c-am pierdut credinţa, ca să pot iubi omenirea. O păcătoasă mi-a înlesnit drumul spre iubire. Un păcat mi-a scos în cale iubirea şi un păcătos a. fost trimisul sorţii pentru darul cel mai de preţ omului.

Acum trecu alături, ca să cerceteze bolnava. Mândra nu mai dormea, privea cu ochi mari, sticloşi, care luaseră aspectul morţii. Preotul cercetă pulsul. Mina avea moliciunea grea a morţii. Puls rapid şi superficial. Respiraţia interesa parcă numai cămaşa, atât era de plăpândă. Făcu semnul crucii asupra ei şi se întoarse.

— Mă tem că în noaptea aceasta îşi dă sfârşitul.

Trecu şi Leonin la Mandra. Fata începuse să delireze.

În ochii ei holbaţi, pe care zadarnic se căznea să-i închidă, apăruse o spaimă de nespus. Mâinile scoase peste plapumă se agitau în neorânduială, ca şi cum ar fi gonit muşte.

— Şi eu cred că se prăpădeşte…

Moartea Mandrei nu înspăimânta pe niciunul dintre ei. Fata fusese un sol. Moartea ei îl conducea pe Leonin până-n miezul lucrurilor. În clipele încetinite ale nopţii se filtra un duh din marea profeţie a tainei dinăuntrul vieţii.

— Frate Fănică, şi eu am să mă mărturisesc ţie, spuse Leonin… fiindcă şi eu, ca şi părintele Manoil, cred că tu ai fost încredinţat cu sarcina cea grea a duhovniciei. Ascultaţi, deci, păcatul meu. Prin mâinile acestea s-au săvârşit din viaţă mulţi oameni, dar păcatul e unul singur… moartea Lenei Leluţ. Atunci am avut de ales între viaţa unei fiinţe omeneşti şi gloria unui nume. Orgoliul m-a făcut să aleg numele. Dar acum se dovedeşte că orgoliul e numai frică.

Răul nu mai putea fi remediat, dar simţea că, mărturisindu-se, devine om. Orgoliul lui se temuse de o nouă batjocorire.

Cerul umplea acum întreaga odaie a stareţului. Din drumurile încâlcite ale vieţii, se alesese unul singur şi cel adevărat.

Cu glas domol povestea Leonin, ca pentru el singur,

chinurile de atunci. Batjocorit la teză, batjocura îi umflase orgoliul peste măsură. Războiul a fost un mijloc de dezertare din chinuri.

— Şi eu m-am lămurit. Nu mai cred. Manoil are dreptate că orgoliul ucide iubirea, iar eu vreau să iubesc. Soarta, sau poate duhul sfânt, mi-a trimis un sol, pe Marga Glogoveanu, să mă îmbie la iubire, numai la iubire. Dar şi faţă de ea am păcătuit, tot prin orgoliu.

Se chinuise atâţia ani şi acum mărturisirea curgea liniştit, din viaţa însăşi. Prin fereastra deschisă se arătau zorile zilei. Noaptea trecuse fără ca ei să-şi dea seama. Pomii începuseră să-şi umfle mugurii plini. Păsări se auzeau ciripind, ciripind parcă aerul pur al dimineţii. Iar mireasma timpurie a cetinii şi a răzorului se revărsa, odată cu răcoarea, în chilia monahului. Atunci se ridică Fănică.

— Fraţilor, taina voastră şi marea voastră durere trâmbiţează numai gloria credinţei. Voi aţi trăit taina sfintei cine. Prin chinul vostru, luând asupră-vă durerile lumii întregi, mărturisindu-vă, aţi revărsat asupra omului trupul şi sângele vostru. Iubirea cade ca o ploaie binecuvântată, odată cu gândul lui asupra voastră. Azi sunteţi împărtăşiţi cu cuvântul lui Iisus Hristos, sub adevărul vieţii lui veşnice, sub adevărul iubirii.

Vorba îi fu oprită de un geamăt. Manoil trecu în odaia alăturată. Mâinile fetei căzuseră de pe piept şi buzele ei îngânau un murmur fără şir. Manoil se întoarse.

— Dacă a trăit ca roabă a păcatului, să-i fie moartea de împărătească a curăţeniei. Fănică să-i vegheze ultimele clipe, ca cel mai vrednic dintre noi, în timp ce eu mă voi ruga cu râvna necredinciosului pocăit. Tu, frate Leonin, treci la armoniu.

Fănică Domnişoru luă mina fetei, să-i dea căldură din căldura sufletului său, până ce răceala morţii o va înţepeni de tot. Manoil se trase lângă fereastra luminată de primele lumini ale dimineţii cu cartea de rugăciuni: iar Leonin se aşează la armoniu. În timp ce arhondaricul se prefăcea în cetatea tăcerii prin solemnele acorduri, părintele Manoil citea în şoaptă:

— „Cât despre prorociri, se vor desfiinţa.
Cât despre limbuţie, va înceta.
Cât despre ştiinţă, se va sfârşi.
Dar iubirea nu va pieri niciodată”.

Clipă prelungită, veste albă, întuneric de cenuşă. Chipul alb se înfunda în pernele albe. Sufletul Mândrei se înălţa la cer în chip firesc. Cerul avea lipsă de el pentru pacea eternă, pentru dreaptatea eternă.

Fănică avea dreptate. În clipele acelea cunoscuse febra revelaţiei sub forma unui sentiment infailibil de irealitate. Sufletul lui şi al tuturor oamenilor era una cu al lui Dumnezeu. De o luciditate perfectă, simţea revărsându-se din el un elan de iubire… şi îşi dete seama că lucrarea ştiinţifică era o manifestare a spiritului divin şi că el avea o misiune divină, să traducă pe pământ, din lumea spiritului suprem, care e Dumnezeu, lucrarea ştiinţifică.

Da, avea o misiune divină şi prin această misiune el se afla împăcat.

13

De câtva timp, Sanda remarcase o uşoară indiferenţă în interesul chirurgical al lui Leonin. Îi trecea ei cele mai multe operaţii. Nu putea fi oboseală sau plictiseală la un tânăr de vigoarea şi temperamentul lui. Doar cunoştea ca egoismul chirurgilor care se încăpăţânau să opereze până ce ajungeau să bâjbâie în plagă şi să nu mai recunoască. instrumentele. Chirurgii ca şi artiştii, nu-şi dau seama de sfârşitul real al carierei lor. Leonin avea însă simţul estetic al autocontrolului şi era în armonie cu gigantul efort al chirurgiei contemporane. El nu se mulţumea să taie după şabloane vechi, ci Căuta să obţină rezultate noi şi neaşteptate, dând operaţiei o amploare şi o siguranţă care se solda cu un sentiment de satisfacţie atât pentru bolnav, cât şi pentru operatori. Asistentul se lăsa pe nesimţite pătruns şi condus în mod firesc de arta personală a lui Leonin. Şi acum, ea asista la o abdicare voluntară. Avea toate calităţile, dar şi toate slăbiciunile unei femei. Era, mai ales, curioasă. Cât ar putea ea să fie de tandră şi de caldă, capabilă de devotament şi gata de sacrificiu, dacă s-

ar abandona unei dulci pasivităţi, preferând, ca cele mai multe femei, o rece postură statuară într-o grădină fermecată. Îl iubea pe Leonin şi era conştientă de iubirea ei. De aceea se silea să fie frumoasă şi bună, generoasă şi devotată, pentru a cruţa fiinţa iubită de orice mică neplăcere, necum de o mare durere. Îl vedea pe Leonin când visător, când posomorât, plutind nedecis între bine şi rău. Şi în tăcere, la pândă, izbutise să dureze în jurul lui o atmosferă de primăvară, luminoasă ca o simfonie feerică.

Brizã radioasă a inteligenţei şi înfiorare parfumată a simţirii, aşa era iubirea ei.

*

* * *

În faţa uşii de la laborator, Sanda încercă un moment de ezitare. Bine făcea sau nu? Leonin îi trecuse ei un chist hidatic al creierului şi ea voia să mărturisească cinstit că nu se încumeta să pornească singură la o astfel de intervenţie. Mâinile ei erau curate, nu fuseseră pângărite de niciun „caz nefericit”. Nu voia să facă rău, nici chiar la adăpostul sălii de operaţie şi al tratatelor de chirurgie. Nu dădea buzna dupã cazuri senzaţionale, ca să le publice apoi.

Plinã de curaj, deschise uşa laboratorului şi, aici, un spectacol neaşteptat. Leonin lucra, alături de Fănică Domnişoru, la nişte ouã de broaşte. Fănică dilacera frunzişul de baltă, cu care fuseseră recoltate ouăle, trecea fiecare ou lui Leonin, care secţiona porţiunea numită blastopor, cu nişte foarfeci fine de oculist.

Era o lucrare de migală, artistic executată de cei doi. Sanda uită pentru ce venise, cuceritã de frumuseţea experimentului. Surprins parcă într-un delict de incorectitudine, Leonin ridică asupra-i privirea frumoşilor săi ochi şi, cu vocea scăzută, îi spuse:

— Preparăm un extract de buză blastoporală… şi, devenind stăpân pe sine, continuă: Îţi aminteşti de puterea morfogenetică a blastoporului, putere cu importanţă măritã de când Speeman a descoperit în el centrul organizator? Vreau să preparăm un extract şi să încercăm

a stopa cancerul experimental.

Sanda îl privea cu admiraţie şi uimire. Cum îi venise acest gând? Cum reuşise să lege într-un experiment de geniu nişte date atât de simple şi de ştiute? Cunoştea şi ea importanţa blastoporului, dar nicicând nu i-ar fi trecut prin minte să facă din aceste date un sistem coerent. Cât era ea de departe de acest om simplu şi genial! Şi, într-un moment de sinceră admiraţie, exclamă:

— Chiar dacă experimentul nu reuşeşte, tot atât de frumos rămâne, tot atât de genial.

Leonin clătină din cap cu amărăciune. Magheru clasa lucrările ştiinţifice în lucrări statistice şi lucrări estetice. Şi abia acum, Sanda îşi aminti de scopul venirii ei în laborator.

— Prea bine, domnişoară. Să mergem la operaţie. Şi, către Fănică: Pregăteşte ouăle, continuăm după operaţie.

*

* * *

Operaţia a mers mai repede decât credea. Sanda opera şi Leonin ajuta. Dar fata avea impresia că degetele ei erau conduse de creierul lui Leonin.

După operaţie, Sanda îl conduse până-n laborator.

— Vă rog să-mi iertaţi indiscreţia, domnule doctor.

Dar ard de nerăbdare să ştiu cum v-a venit ideea cu extractul de buză blastoporală. Din citit? Din prelungă meditaţie? Sau, printr-o continuă preocupare?

Leonin zâmbi cu indulgenţă.

— Importantă în viaţa noastră de chirurgi nu e clipa când scoatem o tumoare, un apendice, sau când ucidem microbii prin tratament apropiat... nici momentele uluitoare când aflăm de un nou procedeu chirurgical, ci clipa scurtă, dar extatică, în care primim o fulguraţie divină. Apoi, devenind grav: Ia seama, domnişoară, nu e o metaforă, ci un adevăr, fulguraţia divină. Lucrarea ştiinţifică e, ca şi poezia, un dar al duhului sfânt, e – cum se spune în termeni obişnuiţi – o inspiraţie.

Sanda asculta cu o emoţie vecină cu spaima. Bărbatul acesta tânăr şi frumos avea ceva vrăjitoresc în el.

Şi, în tăcerea laboratorului plin de aparate şi instrumente masive şi rigide, vrăjitorul îndepărta parcă puterile vrăjmaşe şi înfăptuia porunca spiritului sfânt.

— Acum câtva timp, urmă Leonin îngândurat, am operat, la mănăstirea Stupiniţa, pe o veche pensionară de la pod. Mănăstire, prostituată, călugăr, tuberculoză, moarte… în clipa morţii ei am avut o clipă de extaz, în care mi-a venit, ca din altă. lume, porunca acestui experiment. Va fi folositor? Cu atât mai bine. Nu va fi? Va rămâne ca o poezie frumoasă, dar inutilă. Frumosul este emanaţia duhului sfânt. Folosul este o afacere pur umană.

14

Trântit pe canapeaua din birou, cu ţigara în gură, Leonin visa. Privirea lui urmărea şters cursa acelor pe cadranul ceasului şi, odată cu ele, obiectele din cameră, cu contururile estompate, se deplasau ca pe ecranul unui cinematograf mut. Zece lovituri brutale ale ornicului îl deşteptară. Îşi aminti de scrisoarea Sandei. Visul se evaporase, realitatea îşi recăpăta drepturile. Scrisoarea de la Sanda se găsea pe un taburet, lângă canapea. De la ea pornise acest amestec de real şi ireal, această împletire dintre vis şi viaţă, acest joc tăcut dintre imaginile imateriale şi vocea vie a scrisorii. Luă încă o dată scrisoarea: „Să nu vă mire scrisoarea mea. Am folosit tăcerea, dar această întunecată putere n-a avut darul să vă lămurească, fixând în puterea ei, şi mai strâns, gândurile şi simţămintele mele. Dar aceste sărmane prizoniere au evadat. Vă rog să iertaţi gălăgioasa lor irumpere.

Domnule doctor, lucrarea dumneavoastră mi-a pricinuit o mare bucurie (nu fericire). Sunteţi pe drumul Damascului. Când, într-o clipă de extaz, Dumnezeu a ridicat oblonul opac, s-a revărsat în lume un adevăr divin. Acest dar e mai de preţ decât folosul uman, vă dă bucuria. Bucuria e deasupra fericirii. Fericirea e personală, e a clipei; bucuria e generoasă şi e a eternităţii”.

Leonin închise ochii. Sanda îi vorbea de tăcere şi el era atât de elocvent. Totul se prefăcu apoi în imagini nemateriale. Limbajul sunetelor se amesteca pe ecranul cu

imagini: Moartea Mandrei, extaz, experimentul pe ouăle de broască, fericire, bucurie... Clipele erau intense. Nu putea şti dacă visează sau gândeşte. Tăcerea era luminoasă şi numai în depărtare se auzea un glas: Amor *Dei intellectucilis...I*

t

X

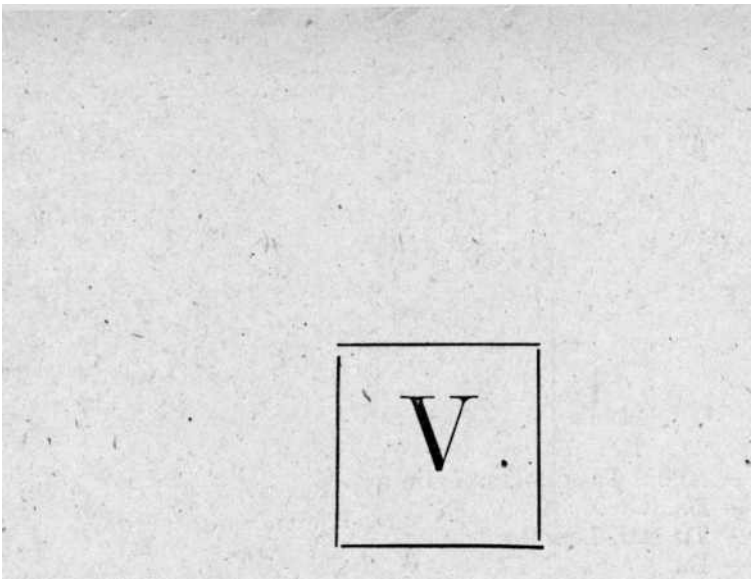

V

* e

— Alo… Casa doctor Leonin?

— Da.

— Tu eşti, Leonine?

— Eu.

— Aici Bulbuc.

— Ce-i, dragă? Ce s-a întâmplat?

— O veste grozavă. A paralizat Leluţ astă noapte. Amicul are o hemiplegie.

Glasul lui Bulbuc, de obicei în linie îmbuiestrată, sălta acum smucit. În fiecare cuvânt se simţea desluşit o mulţumire ironică, în care zeflemeaua depăşea bucuria. Bulbuc cel zgârcit la vorbă – parcă-i era tot greaţă de oameni – căpătase o limbuţie ce nu-i dădea răgaz lui Leonin să răspundă. Emitea posibilităţi de diagnostic – hipertensiune, lues, endocardită, tumoare – discuta fiecare diagnostic, serios, însoţindu-l de o poantă comică.

— Chiar ţigan de eşti, greu să ciordeşti cu mina damblagită. Apoi: Scuipat, nu venin, are să-i curgă de-acum din gură.

Lui Leonin vestea i se aşezase în ochi, ca o încremenire a pleoapelor. Nici mirare, nici durere. Încetul cu încetul simţirea începu parcă să-i amorţească.

— Ce zici?

Leonin încercă să-şi desprindă binişor vorba dintr-un

ritm care nu era al lui. Nici făţarnic – Bulbuc îl socotea soţ la lupta comună – dar nici să mintă, căci în clipa de faţă se gândea mai mult la deşertăciunea trufiei omeneşti decât la trupul lui Leluţ, aprigul profesor universitar de ieri. Răspunse evaziv. O nenorocire e cu atât mai mare, cu cât loveşte pe neaşteptate, chiar pe un duşman. Înverşunarea lui Bulbuc nu se mulţumea numai cu ascuţişul zeflemelei, acum biruise mânia crâncenă. – îmi pare rău că nu cred… să dau acatiste, mulţumind lui Dumnezeu.

— Orişiicum, e un nenorocit.

— Dragă, nu sunt omul să mă încurc de literatură, de istorioare morale, sau de povestiri romanţate. Eu împing cinstita mea judecată până la cinism. Aşa sunt eu. N-ascund că vestea m-a bucurat. O zi cu adevărat fericită pentru mine. Aş dori ca infamul s-o ducă mult în halul acesta de nemernicie, să vadă, să priceapă, să simtă… şi să nu poată zice nimic. Să-şi dea seama că-i ridicol şi că inspiră compătimire.

Lăsând telefonul, Leonin se simţea trist ca un amurg înnourat, Gândirea lui Bulbuc, gândire cinstită, mergea în legea ei, şi Bulbuc avea curajul s-o mărturisească. Toate durerile, umilirile şi necazurile de pe vremuri se eliberaseră prin acest cutremur de ură şi batjocură. Leluţ nu era nici te temut, nici de compătimit, devenise ridicol. Dar reacţiunea lui era alta decât a lui Bulbuc. Simţirea lui nu izbucnise spontan, îndârjit, tumultuos. Stătea oarecum nedumerit. O opreliştе cu neputinţă de desluşit, nici raţională, nici morală, îl împiedica să se bucure de nenorocirea lui Leluţ.

Era dimineaţă de vară. Din buchetele de frunze ale pomilor adia, prin fereastra deschisă, o mireasmă bogată de pământ în putere de viaţă. Pe creştetul bolţii, o tufă de nori se împrăştia mai departe, în luminişuri albastre şi umbre albe.

Într-un colţ al camerei tremura, pe perete, o lumină încreţită, galbenă-ruginie, a unei raze de soare zbârcită de nori. Apoi lumina prinse a juca multicolor pe cărţi, pe tabla de sticlă a mesei şi pe argintul călimării.

Leonin nu se putea hotărî să plece la spital. Şirul gândirii îi era rupt şi aceleaşi puţine cuvinte îi picurau la nimereală: Leluţ, paralizie, Lia… Doborât, se aşează la masă. De la operaţia Liei trecuse mai bine de un an; reluase raporturile personale cu Leluţ, fără ca vechea amiciţie să se mai poată încheia. Ce putea face? Ce tre' – buia să facă? Nu va da buzna la bolnav. Dar dacă Lia îl chema? Cu toate diagnosticurile diferenţiale ale lui Bulbuc, el nu-şi putea lămuri cauza hemiplegiei. Un om atât de robust şi atât de sănătos ca Leluţ! În fine…

Să treacă mai bine la datoria şi bucuria lui zilnică, la scrisoarea Margăi. Marga era. totdeauna de faţă în mijlocul lumii lui de taină, cum e totdeauna Dumnezeu în mjlocul unei adunări de credincioşi. Îşi aminti iar de scrisoarea Sandei. Prin ea începea parcă o nouă viaţă, nu de fericire, ci de bucurie. Marga era forţa trecutului, de care nu se mai temea. Extazul iubirii fusese depăşit de extazul divin, trecutul învins de prezent.

2

În maşină, Badea se frământa groaznic. Uite, acum trecea şi vacanţa, şi dacă intrau în toamnă fără ca lucrurile să fi fost puse la punct, – chestiunea lui se prelungea iar „en qu*eue de poisson", p*rin suplinire. Deci adio, pentru un an, catedră, profesorat şi lecţie de deschidere. În cealaltă toamnă trebuie s-o ia de la început. Iar vizite, iar alergătură, iar temeneli pe la „paşii" facultăţii. Era un nedreptăţit şi se simţea din ce în ce mai îndârjit. Cât despre soluţie, una singură i se învârtea morişcă în minte: ţeava revolverului lui Bratu. Mare iscusinţă ar fi fost să-i schimbe ţinta: Bulbuc în locul lui Ţepeluş. Tot avea Bratu pe răboj viaţa unui duşman al poporului, ce-i păsa lui, la urma-urmei, de era Ţepeluş sau Bulbuc, dacă prin moartea asta voia să afirme drepftatea cauzei naţionale? Şi partidul liberal tot o adunare de plutocraţie iudeo-masonică era. La urma-urmei, tot un partid duşman al poporului, ca şi socialiştii. Şi în felul acesta, era scutit de orice răspundere, nu faţă de alţii, ci faţă de sine şi de Dumnezeu. Păcatul şi pedeapsa căzeau pe Bratu. Bratu era foarte credincios,

avea el socotelile lui, de nu se temea de pedeapsa lui Dumnezeu. Pedeapsa lui Dumnezeu! I se încălzeau creierii în cap şi mâna-i devenea mină de mort. Cu oamenii, mai bine-spus, cu justiţia, te mai aranjezi. Ai nevoie de un avocat bun şi de o serie de juraţi unşi cu toate unsorile. Dar ce te faci cu Dumnezeu?

Va înteţi prietenia cu Bratu. Se va duce pe la el în fiecare zi, căci toţi oamenii sunt sensibili la vizite – nu numai profesorii, ci şi muritorii de rând –, să se prefacă interesat de doctrină. Pe politician îl măguleşti cu slugărnicia doctrinară. Lui puţin îi pasă dacă devenea sluga lui Bratu, numai să ajungă profesor.

De Leonin nici nu se mai temea. Bine-l poreclise Leluţ: nătăfleţul! Mare dar avea Leluţ la născocirea poreclelor. Putea da Leonin pe filosoful, tot nătăfleţ rămânea. Deci chestiunea cu Leonin se diluase, dar a obraznicului Bulbuc împungea, afurisită, ca ţeapa intrată sub unghie. Şi oftă din adâncul pieptului.

Îl imagina pe Bulbuc pe catafalc iar el, în mulţime, aşteptând să i se pună capacul. Ar fi vrut să nu se mai gândească la asta. Lui nu-i plăceau morţii nici chiar la autopsie; iar când, la operaţie, rămânea unul întins pe masă, punea de dezinfecta sala şi nu mai opera o săptămână întreagă. Azi însă gândul potrivit îi făcea în necaz. Mintea-i gonea fără voie. Sunt morţi cărora le stă bine îmbrăcaţi ca de nuntă, întinşi în coşciug printre flori şi dantele mortuare. Îi vedea nasul proeminând peste marginea coşciugului, nasul şi mai coroiat decât în viaţă, bărbia şi mai ascuţită, botul pantofilor negri şi mâinile slabe, ceroase, reduse la schelet, încrucişate pe piept.

Şi prinse a râde: Nu, zău, că-i şedea bine: coroane, discursurişi alai... Deodată îşi simţi pieptul strâns ca-n gheare, sudori pe la – tâmple şi fiori pe şira spinării. Ce făcea? O luase razna. Planul lui era limitat. El trebuia să-l convingă numai pe Bratu că Bulbuc era un duşman al poporului, restul îl privea pe Bratu. Manevra aceasta 1 se părea ca un lucru de nimic; iar alteori, că gândul lui se loveşte de munţi potrivnici.

Repetă argumentele pe degete, deşi operaţia asta o făcea zilnic. Bulbuc era un mincinos. Intrase în partid numai ca să ajungă profesor, spunea chiar el. Neruşinat! Aceasta era o faţă a chestiunii, dar adevărul se arăta a fi altul. Bulbuc, în ura lui împotriva adevăratului naţionalism, impusese partidului punctul său de vedere, distrugerea extremismului de dreapta. El va conduce o campanie feroce, nu numai prin presă, dar chiar pe teren.

Când să cotească la răscrucea dintre linia tramvaiului şi drumul de ţară care ducea spre Dămăroaia, pe un maidan cu început de zidărie, îl văzu pe Bratu în mijlocul unui pâlc de oameni. Porunci şoferului să oprească şi rămase câteva clipe dezorientat în faţa acestei adunări populare. Un simţământ de sfială îl reţinu, apoi se hotărî şi coborî din maşină. Oamenii erau supăraţi şi protestau.

Chipuri îndârjite, pumni ameninţători răspundeau gesticulării lui Bratu. De dimineaţă o luase cu demagogia. Sufletul lui Badea era în clocot, deşi răcoarea dimineţii, cu vălmăşagul de miresme aducând a fruct copt, a frunză trecută şi a scândură uscată, îi priia.

Cum îl văzu, Bratu întrerupse vorba, se desprinse din grup şi se apropie de el, transpirat şi îmbujorat la faţă.

— Ai venit pentru chestia aia?

— Da.

Lui Bratu îi trecuse încruntarea oratorică, şi-l privea vioi, cu ochi ca de şoricel.

— S-a articulat amicul…

Badea clipi de câteva ori, apoi căscă ochii mari, să priceapă mai bine, şi răspunse prosteşte:

— Aşa e.

Vedea el că nu se potriveau la gânduri, de aceea făcea pe prostul. Bun şiretlic, ca să poţi afla multe.

— Trebuie să fi fost P.G.P. De altfel şi grandomania lui ar fi putut să ne dea de bănuit. Aşa-s paraliticii generali în prodromele bolii.

— Bulbuc? şi-şi înghiţi lacomul gând.

Apoi parcă se înecă şi nu mai putu scoate niciun

cuvânt.

— Cine-ţi vorbeşte de Bulbuc, frate? Leluţ... Leluţ a paralizat.

O clipă Badea simţi că se deschide pământul sub el şi numai pe urmă începu să simtă greutatea loviturii. Ochii lui se prinseră prosteşte de binalele golite de oameni şi de grupul de muncitori care-şi continuau discuţia chiar în lipsa lui Bratu. Ce căutau toţi nemernicii aceştia? Ce sens avea toată drojdia asta? Dar Bratu, ticălosul de Bratu? Şi toată fiinţa lui clocotea împotriva lui Bratu şi a adunăturii lui care nu numai că nu contribuia cu nimic în nimicirea lui Bulbuc, dar uneltise parcă împotriva lui Leluţ şi, indirect, împăftriva sa.

— Cum? N-ai aflat?

Badea răspunse ca-n vis:

— Nu.

— A paralizat azi-noapte.

Badea stătea rezemat de portiera maşinii iar Bratu, cu un picior sprijinit de scară, continua să-i povestească.

Unii vorbeau de hipertensiune, alţii bănuiau o tumoare, el însă rămânea convins de diagnosticul iniţial de P.G.P.

Badea prindea vorba într-o doară, fără rost, fără control. Amesteca date anamnezice cu simptome şi diagnostice diferenţiale. Mintea îi era răvăşită ca o casă spulberată de obuze şi lăsată în bătaia tuturor vânturilor. Deodată simţi un noian de sentimente duduind în el. Hohotea sufletul. Plângea oare de nenoroc sau râdea de necaz? Nu ştia ce s-aleagă. Adineaori îl văzuse pe Bulbuc întins mort, iar acum soarta-i servise un alt mezelic. Leluţ întins pe pat, neputincios. O pusese de mămăligă „maître”. Apoi îl prinse un tremur ca de friguri. Pierdea, din consiliul profesoral, pe cel mai mare sforar şi pe singurul sprijinitor. Atunci începu să înjure, în minte. Înjura soarta, îl înjura pe Bratu, dar mai ales îl înjura pe Leluţ. El era tâlharul fără seamăn. Să-l fi făcut profesor înainte de-a damblagi. Dar dacă cumva nu era adevărat? Cum şi de unde să ştie Bratu şi el nu?

— Cine ţi-a spus ţie?

— Mi-a telefonat Bulbuc. El ştia chiar de la Marin Gheorghiu.

Acum se simţea jignit. Bulbuc îl anunţase pe Bratu, în mahalaua Dămăroaiei. La el nici că se gândise.

Furios – se urcă în maşină, cu mintea furtună caldă. Şi iar se trezi înjurând, dar de data aceasta cu glas tare. Înjura pe Dumnezeu, pe Bulbuc, dar mai ales pe Leluţ, damblagitul. El era vinovat. Crucea şi dumnezeii lui…

3

O linişte adâncă stăpânea întreaga clădire. Servitoarele mergeau furişat, în papuci de pâslă; uşile, cu balamalele unse, se deschideau de la sine şi numai paşii şi mişcările profesorilor în consult se auzeau din camera bolnavului.

În vestibul Lia şi Léonin aşteptau, fiecare ghemuit pe câte un fotoliu. Grija şi neliniştea se topeau în sufletul femeii într-o toropeală prelungă şi trebuinţă de odihnă, pe când Léonin se afla prins din ce în ce mai mult de pacea care se adâncea în jurul lui. Nu voise să participe la examenul bolnavului, preferând să stea alături de femeia nefericită.

În fine, din odaia bolnavului îşi făcură apariţia profesorii Holban, Mirescu, Bordea şi Marin Gheorghiu. Lia se retrase ca să lase în voie deliberarea şi consultul maeştrilor. Din câteva priviri şi semne, Leonin înţelese că diagnosticul se arăta grav. Pe urmă începu Marin Gheorghiu, cu vocea lui răguşită, pe care zadarnic se străduia s-o ţină în şoaptă, să coordoneze simptomele în diagnostic. Rămânea să fie confirmat de examenul oftalmologie al lui Gâdei.

— Ce ne facem, dragă Leonin? întrebă Holban. Cine-l operează?

Iar Bordea, clătinând amărât capul:

— Cu Anghel Drăghiceanu s-a terminat seria marilor chirurgi. Nu văd între băieţii aceştia tineri pe vreunul…

— Să aşteptăm confirmarea diagnosticului.

Trecură apoi în salon, unde-i aştepta Lia. În faţa

primejdiei pe care instinctiv o presimţea, înfăţişarea Liei se schimbase, înălţându-şi trupul şi strunindu-şi privirea. Greu se puteau desluşi gândurile frământate înapoia acelor ochi atât de luminoşi pe vremuri.

Maeştrii căutau să explice, printr-o tăcere prelungită, gravitatea cazului. Marin Gheorghiu, ca neurolog, arătă, cu perifraze şi ocol de vorbe, rezultatul unui diagnostic care, chiar oscilând, nu era lipsit de seriozitate. Trecând la înşirarea diagnosticelor prezumtive, limba i se mai dezlegase, ca să termine cu presupunerea unui focar de hemoragie cerebrală, poate cel mai fericit caz... deşi nu exista niciun simptom de hipertensiune. Se feri să amintească eventualitatea unei tumori. Niciunul din ceilalţi profesori nu susţinură diagnosticul, lăsând astfel să pregătească, prin nesiguranţă şi bănuială, pe soţie, şi pentru eventualităţi mai grave. Îi sărutară mina pe rând şi se retraseră în monom.

Rămas singur cu Lia, continuă discuţia profesorilor. Aceleaşi consideraţiuni teoretice, aceleaşi ezitări rostite aproape automat. Vorbe şi iar vorbe... ca să umple o tăcere stingherită. Fiecare îşi dădea seama însă că pe sub vorbe se întâlneau ca niciodată în aceleaşi gânduri. Era încrucişarea a două destine într-un decor de mare mizerie umană. Peste vrerea lui îşi punea întrebări, încheia socoteli. Ce se găsea dincolo de resemnarea Liei? Ce se găsea dincolo de indulgenţa lui? Într-un târziu vorbi Lia, răspunzând mai mult gândurilor ei decât spuselor lui Leonin.

— Prea mult zbucium, domnule Leonin, prea multă frământare. Şi pentru ce?

Leonin îi surprinse privirea. Ochii ei căutau ca prin ceaţă. Nu s-ar fi putut limpezi decât prin lacrimi.

— Ce crezi? Crezi c-ar fi nimerit să-l examinez şi eu? Dar n-aş vrea...

Voia să pună capăt unei situaţii nelămurite, care-i părea că se încurca mai mult cu trecerea timpului.

— Aşteaptă puţin. Mă duc să văd.

Leonin rămase neliniştit. Din chilia sufletului porneau

pe drumul atât de bătătorit al trecutului, către acea aurora a. vieţii, amintirile pline de amar şi durere. Tinereţe, poezie… Iat-o la balul studenţilor în medicină. Îi lipseau numai sceptrul, coiful şi scutul, ca să pară Pallas Athena. Şi iubirea pe care el o credea purificatoare…

Lia se întoarse. Tot sufletul i se concentrase parcă în ochi. Durere şi mândrie.

— Încă nu se poate.

— A refuzat el?

— Aşa cred eu, că nu-i bine.

Leonin se sculă. Numai acum vedea înfăţişarea sărăcăcioasă a salonului, cu mobilă din alte vremuri: două canapele pluşate, câteva scaune de mătase, o oglindă neagră, mare, cu îngeraşii aurii pe ramă. Cită lipsă de gust la femeia aceasta, poetă şi artistă în timpul ei. Tablouri de dubioasă calitate, în casa uneia dintre primele admiratoare ale lui Eustaţiu. Pe consolă, un ceas grosolan, aurit ca o podoabă mortuară, cu acele căzute…

— Când ai nevoie de mine, te rog, telefonează-mi.

Lia îl conduse. În hol aceeaşi mobilă şi ornamentaţie de rând, farfurii de faianţă îmbrobodite în ştergare, vrând să închipuiască o încăpere de stil românesc. O etajeră de stejar, cu vase multiple pe ea, de proastă calitate, câteva scaune cu spetează de pai împletit, şi pe pereţi, cromolitografii cu fructe şi peisaje de vânătoare.

Abia în maşină, gândurile i se lămureau. La Lia, orgoliul! înfăţişarea ei severă fusese numai un moment estetic. Avea tâlcul ei. Râsul ironic al lui Bulbuc glăsuia la fel cu faţa strunită a Liei. Lia nu voia să-şi facă soţul de râs.

La spital, în cancelarie, îl aştepta Sanda.

— Operăm azi, domnule doctor, sau trecem la experienţe?

— Ce-i de operat?

— Două apendicite.

— Nu vrei să le faci dumneata, domnişoară? Sunt cam tulburat, nervos, indispus.

— Cum nu…

— Ştii, pun mai multă pasiune pentru experienţe… şi se opri.

Mai era el în stare să se pasioneze de ceva?

— Ce e, domnule doctor? La ce vă gândiţi?

Léonin o privi drept în faţă. Întâlnirea cu Lia îi stricase luciditatea spiritului. Abia acum îşi revenea. Sanda era numai sănătate. Înaltă, voinică, ciu obrajii rumeni şi buzele roşii. Ea îl privea cu ochi mari, fără umbre, fără cearcăne, fără întunecimi; iar verdele luminos şi proaspăt al ochilor ei îi încălzea parcă firea întreagă.

— Eşti atât de sănătoasă la trup şi la suflet, domnişoară, încât, fără să mă joc de-a paradoxurile, mă tem parcă, pentru dumneata, de atâta sănătate.

Obrajii fetei se rumeniră şi mai tare, iar ochii sclipeau ca într-un joc de ape. Léonin începu să râdă.

— Am spus prostii. Hai, du-te la operaţie, eu mă întorc la experienţe.

— Operăm mai întâi împreună, îl rugă fata, merge mai repede… şi pe urmă trecem la experienţe. Vreau să viu şi eu cu dumneavoastră.

— Bine, fie şi aşa.

Dar avea impresia că din nou greşise, vorbindu-i în felul acesta.

— Ştii, domnişoară, am o nouă idee în privinţa lucrului nostru. Am găsit cauza insuccesului de până acum. Cancerul este o boală generală, nu e una locală. Nu experimentând local, ci modificând organismul tot, numai aşa vom obţine rezultate de valoare.

Sanda îl privea cu recunoştinţă de mamă. Léonin scăpase parcă de o grea boală şi acum prindea puteri de viaţă. Chipul lui, altă dată palid, se rumenise, iar ochii i se luminaseră. Teoria ei se verifica. Bucuria depăşea fericirea.

— Nu-i canefer, dragă?

— Nu.

— Pe onoarea ta?

— Pe onoarea mea.

— Jură-te.

— Mă jur.

— Fă-ţi cruce şi te jură pe ce ai mai scump.

— Uite, îmi fac cruce şi mă jur pe ce am măi scump.

În fine, Blidariu se opri pe un scaun. Mutra lui, schimonosită atât de sălbatic până acum, se mai mulcomi. Frica începea să se risipească şi figura să se întregească. Niciodată nu-şi închipuise ca Leluţ să facă un cancer; era atât de solid, atât de sănătos... Iată-l acum epavă. La început totul i s-a părut fapt divers, potrivit lozincelor sale: „saut*ez du* d*rame*" *şi* „la coş cu ele". Dar răul s-a prins de el, ca păduchele de omul curat. Nu ştie când l-a înţepat, n-u ştie când a început veninul să lucreze, fapt e că se vede înnebunit de frică. Se pipăia, se examina în oglindă, şi deodată a văzut pe umărul stâng o pată roşienegricioasă, aspră şi dură la pipăit. Cancer!

— Şi zici că nu-i cancer?

— Nu, dragă, spuse doctorul plictisit.

— Dar ce e?

— Un nevus;

— Ce-i aia?

Leonin încercă să-i explice anatomic.

— Va să zică tot ceva anormal.

— Da, dar nu se generalizează. E o tumoare benignă.

— Prin urmare, tot tumoare e.

Iată şi pe Blidariu în postura lui Mavru. Era obişnuit cu nebunia oamenilor înfricaţi. Îl apucă de umăr.

— Înţelege o dată, că nu-i cancer.

Filosoful începu să cerşească.

— Pe onoarea ta?

— Pe onoarea mea.

— Jură-te şi fă cruce.

Leonin se întoarse la masă, dar Blidariu nu se ridică să plece. Voia să fie asigurat şi mângâiat. Leonin pierduse plăcerea experienţelor psihologice, cu atât mai mult cu cât pe Blidariu îl cunoştea până-n afund. Nu era nevoie de această mică răzbunare a sorţii, ca să cunoască sufletul de iepure al grozavului filosof. El, care tocmea pe Dumnezeu potrivit intereselor lui; el, care jongla cu universul şi cu

infinitul, avea acum nevoie de crucea asigurătoare.

— Nu trebuie s-o extirpi?

— Aşa scrie la carte, dar eu unul n-am văzut niciodată un cancer pornind de la un nevus.

— Să mi-l scoţi. Mai ales că sunt sigur că n-are să mă doarăf

— Te-a durut data trecută?

Nu. Ce să-ţi spun… eşti maistor.

Ei bine, acesta-i un moft.

— Moft, nemoft… Nu vreau să-l mai ştiu acolo.

— S-a făcut. Vino mâine şi-n zece minute e gata.

Pemoment, Blidariu fu alt om. Râdea, vorbea repede cu glas animat. Se arăta a fi cel mai bun prieten şi nu mai termina cu ditirambele la adresa lui Leonin. Ce njină, ce ochi! Ochi de oţel şi mină de aur.

— Ascultă, Blidariule, am şi eu o rugăminte.

— Sunt al tău… şi ar fi fost în stare, în acea clipă, să-i răspundă cu orice serviciu.

— Dar cu o condiţie. Să fii sincer.

— Ţi-am promis, dragă… şi Blidariu se oţărî.

Leonin se ridică de la masă şi se plimbă de câteva ori prin cameră. Apoi se propti în faţa lui Blidariu.

— Am citit ultima ta carte şi nu mă sfiesc să mărturisesc c-am înţeles-o.

— Nu mă-ndoiesc. E scrisă pentru voi, *„Ies cleres”*.

— Mărturiseşte cinstit, Blidariule, aşa cum. cinstit ţi-am mărturistit şi eu că n-ai cancer. Crezi tu în ceea ce ai scris?

Filosoful rămase încurcat. Ar fi vrut să râdă, dar nu găsea muşchii potriviţi pentru râs; ar fi vrut să răspundă, şi nu nimerea vorbele.

— Am greşit, iartă-mă… îţi pun altfel întrebarea: Te cred ceilalţi filosofi?

— Taţi.

— Prin urmare…

— Ascultă, scumpul meu, ceea ce ne interesează pe noi nu-i adevărul crud şi brutal, pe care-l manipulaţi voi. Este, sau nu este cancer? Pe noi ne ispiteşte aventura

spirituală. Blidariu îşi regăsise starea normală de jovialitate. Acum ar fi putut trosni în dinţi şi o porţie de treizeci de raci sau un muşchi în sânge, cu mujdei de usturoi.

— Ce ne interesează pe noi e minunatul joc al speculaţiei filosofice. În afară de acest joc, nimeni nu pune problema adevărului, după cum adesea copiii care se luptă nu-şi pun problema dacă sunt sau nu hoţi şi jandarmi. Suntem buni vecini cu matematicienii. Îşi pune cineva întrebarea cum de se poate ca nişte simboluri matematice să reprezinte materia? Formulele matematice au pierdut contingenţele cu realul, dar te duc, din formulă în formulă, într-un nou univers, care n-are contingenţe cu universul nostru, decât prin faptul că unul şi cu unul fac două. E o conspiraţie, o francmasonerie. Poate că filosofia e numai o vastă colecţie de povestiri vânătoreşti, condiţionate de un singur obiectiv: aventura spirituală. Poate ne minţim cu toţii, şi ne facem a crede... Căci şi adevărul nu e decât o aventură...

5

Leonin examina la microscop grefele de cancer, trecute de la şoarecii albi la iepuri. Grefa se prinsese. Era de văzut dacă ţesutul cancerigen continua să prolifereze pe animalul oaspe, sau dacă era împiedicat de experimentul lui. Lângă el, în picioare, aştepta Sanda cu foaia de observaţie în mână, să noteze rezultatele. Un duh de puritate învăluia pe cei doi cercetători izolaţi în singurătatea laboratorului. Lumina de la fereastră le bătea în faţă şi, fiind atenţi la lucrul lor, se simţeau prinşi în undele unei bucurii care depăşea şi microscopul, şi lama de examinat. Ea cerceta fruntea lui albă, făcând parcă una cu microscopul, iar el îşi prelungea privirea dincolo de lamă, către graniţele visului.

Aici însă, opreliştea. Privirea îi fu repede înapoi în orbită, ca pe resort, în timp ce privirea Sandei, înştiinţată parcă de mişcarea din sufletul lui Leonin, se prinsese de o pată violetă, care se mişca tremurătoare pe un cristalizor de porţelan. Ultimele cercetări ale lui Leonin, potrivit

noilor lui idei, se dovedeau a îi promiţătoare.

— Ştii, domnişoară, că am ajuns în categoria lui Raică. Ţi-am vorbit adesea de asta.

Leonin luă ochii de la microscop şi se întoarse către fată. Vădit, îşi abătuse gândul de la obiectul studiului.

— Îţi repet, domnişoară, că vreau să te conving pe dumneata, vreau să mă conving pe mine. Caraghiosul de Raică a avut o intuiţie de geniu. El, prostul, sălbaticul şi incultul, prin „serul” lui a precedat descoperirea sulfamidelor.

Îşi amintea de ultima-i întâlnire cu Raică. Ce amestec de prostănac şi de observator, de ignorant şi de vizionar, de cinic mahalagiu şi de amant romantic! Omul acesta, lipsit de scrupule, trăind o viaţă de periferie, între precupeţi, geambaşi şi hingheri, nepăsător la măriri şi dispreţuind femeile, iubea… Nu mai zeflemisea dragostea şi renunţase la numeroasele lui amante de la mahala, fiind în stare să omoare şi să se omoare.

— Credeţi aşa de mult în lucrarea lui Raică?

— E aşa precum îţi spun. A plecat de la anilină, de la substanţele colorante folosite la vopsitul linurilor şi al ouălor roşii. Judecata lui Raică a fost de o naivitate de geniu. Şi-a zis că un colorant care fixează microbul îl şi omoară. Şi a avut dreptate. Pe vremea lui era la modă ca antiseptic albastrul de metilen. El a gândit că roşul b mai tare decât albastrul. Mai tare, adică mai activ. Numai prin «tr-o intuiţie de geniu, însoţită de o judecată prostească, a putut enunţa valoarea tămăduitoare a grupulili anilinic. Mai înainte vreme, Magheru cerceta, împreună cu iubita lui, Cornelia Toporaş, aceeaşi problemă; iar în străinătate mulţi savanţi, în frunte cu Domacg, făceau la fel. Dintre toţi, numai Magheru procedase ştiinţific, potrivit precisei şi lucidei lui judecăţi. El credea în acţiunea antiseptică a grupului S02NH. Or mai fi fost şi mulţi alţi cercetători în lumea asta. mare… dar norocul pare să oscileze de partea lui Domacg. El a anunţat, de curând, nişte rezultate miraculoase. Insist atât de mult asupra norocului, fiindcă norocul a fost pus ca factor de bază, în creaţiunea

ştiinţifică „de Richet.

În glasul lui părea să fie o părere de rău şi Sanda credea că avea datoria să-i readucă încrederea. Leonin avea sufletul sănătos, adică în primul rând puternic, iar indulgenţa lui era dovadă de deprimare trecătoare.

— Mai există şi o putere revelatoare.

— Ştiu, extazul. Azi nu mai rid de extaz, de când am fost prins în mrejele acelei puteri, numită de dumneata…

— Nostalgia divinului.

El o întrerupse cu un surâs sceptic în colţul gurii.

— Aminteşte-ţi că eterul, protoxidul de azot şi cloroformul erau substanţe cunoscute cu mult înainte de narcoză. Dar erau numai figurante pe lista corpilor chimici, până ce acel dentist de geniu a avut intuiţia să adoarmă bolnavii înainte de intervenţie. Aşa şi acum. Există aproximativ 350.000 de substanţe chimice. Să ai răgaz să le încerci, ca Raică… Într-una sau în mai multe chiar se află secretul căutat de noi.

— Credeţi că numai norocul?

— Aşa spune Richet. Richet mărturiseşte că marile lui descoperiri sunt exclusiv lovituri ale norocului. Fănică Domnişoru zice „darul prorocirii”.

— Noi însă credem şi în harul divin.

Leonin se întoarse la microscop. Iată că experienţa zilnică fărâmiţase orgoliul lui de om evoluat. Admiraţia lui se întorcea acum cu bucurie la Raică şi la Fănică Domnişoru, unul pe plan ştiinţific, celălalt, pe plan moral.

Laborantul intră şi-l anunţă că doamna profesor Leluţ îl aşteaptă în cancelarie.

— Vin numaidecât.

Scoase preparatul de la microscop, îl puse la loc în cutie, strânse microscopul cu grijă şi apoi spuse Sandei:

— Vino, domnişoară, să cunoşti pe doamna Leluţ. E o femeie deosebit de distinsă.

Sanda era hotărâtă să-i stea în ajutor şi să lupte. Ajutor se află a fi şi oprind răul care slăbeşte imboldul unui creator. În literatură, în muzică, acest rol îl deţine o femeie „inspiratoare”. De ce n-ar fi şi în ştiinţă o astfel de femeie?

În cancelarie aştepta Lia, în picioare, uşor rezemată de birou. Nu i s-a părut. În ochii Sandei a tremurat un licăr, ca apoi să rămână cu privirea pironită asupra Liei. În răstimpul acesta de nenorocire, Lia se transformase. Obrazul îi era curăţit şi catifelat, trăsăturile feţei o arătau tânără şi frumoasă, îmbrăcată într-un costum modern de culoarea tăbliţei de scris.

— Dragă doamnă, îmi dai voie să-ţi prezint pe secundara mea, pe domnişoara Sanda Radoslav.

Lia întinse mâna surâzându-şi în gestul ei se trăda conştiinţa unei superiorităţi. Ochii Sandei îşi întunecară apele verzi ale luminilor.

— Domnule Leonin, diagnosticul s-a precizat, e tumoare cerebrală.

— Tumoare? repetă Leonin.

Lia se obişnuise cu ideea. Gravă, severă, ea privea situaţia cu toată seriozitatea; iar sufletul ei, eliberat de teroarea soţului, îşi tocmea acum adevărata lui fire.

Se aşezase pe scaun. Alt prilej să i se vadă trupul frumos, descompus parcă în motive plastice, gâtul alb, cu capul dat puţin pe spate, braţul rezemat de speteaza scaunului şi picioarele unul peste altul, rotunjind pe coapsă şi pe pulpă rochia simplă, frumos tăiată.

— Cine-l operează?

Din liniştea Liei se vedea că se obişnuise cu gravitatea operaţiei şi cu riscurile ei.

— Cine-l operează?

Greu de dat răspuns. Se simţea lipsa unui chirurg de mare capacitate, şi de mare autoritate, cum era Anghel Drăghiceanu. Atunci interveni Sanda.

— Nu există, în Bucureşti, chirurg să ducă la bun sfârşit operaţia aceasta decât domnul doctor Leonin.

În picioare, sprijinită de soba rece, cu ochii pe jumătate închişi, fata vorbise hotărât, fără linguşire, fără urmă de şovăire, cum numai omul cel drept în gândul său poate fi în stare.

— Doamnă Lia, pot afirma că operaţia nu mă sperie… mă gândesc însă la Leluţ. Ar trebui ca şi el să aibă

încredere în mine.

— Nu are de unde alege. Nu există alt chirurg în ţară… repetă Sanda.

Ar fi trebuit să fie fericit. Soarta îi rezervase o răzbunare unică, tocmai prin ceea ce voise Leluţ să nimicească în el: ştiinţa şi capacitatea. Dar nici răzbunarea nu-l putea urni din nepăsarea în care se găsea.

— Dacă Leluţ ar avea încredere…

Dar acum decidea Lia. Leluţ nu mai putea. fi consultat, devenise o cârpă în mâinile altora.

— Doamnă Lia, pentru că e vorba de soţul dumitale şi de un profesor, cred că cea mai bună formaţie ar fi alcătuită din…

— Dumneavoastră… interveni iar Sanda.

— Nu. Bulbuc şi cu mine.

Acum lucrurile se lămuriseră, clipele deveneau prea. lungi. Chipul Sandei se adumbrise, iar Lia stăruia cu îndărătnicie în atitudinea ei de femeie sigură pe ea.

— Sunt de acord, şi Lia se ridică. Voi spune hotărârea mea profesorilor, care vin mâine în consult.

Leonin o conduse până la poarta spitalului. La despărţire o urmări cu privirea. Abia după zece ani, Lia reintrase în adevărata ei fire. Rochia, în eleganţa ei gravă, era de o tinereţe şi prospeţime care o întorceau acolo unde era înainte de măritişul cu Leluţ. Trupul i se înălţase, gâtul devenise plin şi rotund, mersul reluase ritmul lui maiestuos. Se întorcea către frumuseţea ele zeiţă antică.

Când se întoarse, găsi pe Sanda aşteptându-l.

— Domnule doctor, Lia Leluţ vă iubeşte.

Îi vorjoise calmă, sigură pe ea, fără îndârjire; numai ochii ei, atât de luminoşi, erau tulburaţi.

Leonin fu surprins. La aşa ceva nu se aşteptase.

— Domnişoară…

— Lia vă iubeşte, domnule doctor… şi-i fu parcă ruşine.

Îl privi câtva timp „uşor speriată, şi deodată se prăbuşi pe scaun, cu capul în mâini, izbucnind în plâns. Zadarnic fusese măreţul ei plan de a-l izbăvi pe Leonin

prin putere, în clipa aceasta nimic nu-i mai era de folos, nici puterea, nici învăţătura. Putea opera oameni, putea experimenta pe animale… sufletul îi rămăsese de femeie.

Leonin se apropie binişor de ea şi-i luă mina. O simţea caldă, vibrantă, dar sufletul lui nu răspundea la aqeastă vibraţie.

— Linişteşte-te, domnişoară. Lia face parte din trecut.

— Dar eu?

Leonin răspunse pe alăturea;

— Prezentul poate influenţa trecutul.

Fata se ridică şi, ştergându-şi lacrimile cu batista, prinse a surâde.

— Trecutul este nedestructibil.

— Nu… făcu Leonin vehement. Numai prezentul este nedestructibil. Trecutul depinde numai de ce punem noi în el.

Se minuna singur de vehemenţa vorbei lui şi numai apoi îşi dete seama că rostise un mare adevăr.

— să ne întoarcem la experienţele noastre, spuse fata.

6

Saltul maşinii peste o traversă de fier îl azvârli pe Badea în sus, trezindu-l din gândire. Controlă capul, pălăria, fruntea. Nu i se întâmplase nimic. Spuse şoferului să fie mai atent şi îşi întoarse gândirea la loc. Nemaipomenit. Lia hotărâse ca Leluţ să fie operat de Leonin cu Bulbuc. Vestea îl lovise în creştet, mai rău ca muchia toporului. Pe Leonin îl mai admitea. Dar pe Bulbuc? Pe nătăfleţ – cum îi spuneau ei lui Leonin altă dată – îl, învârtea el într-un fel sau în altul, dar ce te faci cu Bulbuc? Dacă tâlharul de Bulbuc punea trepanul pe capul lui Leluţ, partida era pierdută.

Acum, în fuga maşinii, alerga după Leonin. Nu ştia precis ce avea să-i spună, dar voia să-l găsească. Acasă nu era; deci, după el la spital. Să-l luxeze pe Bulbuc. De fapt operaţia era pe seama lui Leonin, ca specialist, Bulbuc era numai ajutor. Atunci, Bulbuc ori Badea, nu era acelaşi

lucru? Ce frumos ar fi sunat: profesorul Leluţ a fost operat de docentul Badea şi de doctorul Leonin. Lui i se cuvenea întâietatea, fiind docent. Apoi se încurcă iar în socoteli. Avea lipsă de autorizaţia Liei, de învoiala lui Leonin şi, mai ales, trebuia să îndepărteze primejdia urii lui Bulbuc. Numai la vederea monoclului, pe el îl apucau bâţâielile. Mai înainte se ascundea după spatele lui Leluţ, dar acum ce te faci cu Leluţ damblagii? Şi din nou gura lui începu să spurce, cu înjurături printre dinţi, pe Leluţ. Mizerabilul, numai el singur era vinovat de necazurile abătute asupra capului său. Dar ce să mai discute? Să treacă mai bine la obiect. Poate că-l primea Leonin ca al doilea ajutor. Ştia de la Anghel Drăghiceanu că în străinătate chirurgii aveau două ajutoare la orice operaţie, dar la o operaţie atât de gingaşă!

Poate c-o nimerea. Şi asculta în minte anunţul din ziare: profesorul Leluţ a fost operat de doctorii Léonin, Badea şi Bulbuc. Îl aranja el pe Bulbuc la urmă, deşi era docent ca şi el. Dar din nou simţi asupra-i proiecţiunea monoclului, ca ameninţarea unei arme necunoscute. Să nu deştepte furia lui Bulbuc. La urma-urmei, şi după catalog, tot aşa venea, ba> chiar mai frumos: Badea, Bulbuc, Léonin. Aşa ar fi fost de cuviinţă între oameni de aceeaşi valoare şi colegi cinstiţi.

În poarta spitalului, gura lui scăpă iar o înjurătură. Léonin pleca, întovărăşit de Fănică Domnişoru. Se ţicnise rău. Nu se sfia să se arate în lume alături de un peşte, întreţinut al bordelurilor.

— Dragă Léonin, aş vrea să-ţi spun ceva... şi coborî din maşină.

— Ascult.

Vorba lui Léonin cădea nepăsătoare, glasul suna sec, când el era cu sufletul în cumplită neorânduială.

— Termină tu mai întâi de vorbit cu... şi se opri neştiind cum să numească pe însoţitorul lui Léonin.

— Nu-l cunoşti? E Fănică Domnişoru, prietenul meu... şi vocea lui Léonin se încălzise vorbind de Fănică.

— Cum să nu-l cunosc?

Badea făcu semn şoferului să-l urmeze şi porni cu cei doi. La urma-urmei, era interesant să afle ce putea vorbi Léonin, marele chirurg, cu un peşte. Nebănuite sunt minunile lui Dumnezeu…

— Adevărata faţă a lui Dumnezeu, spunea Fănică cu glas de pildă, este iubirea. Când ai cunoscut iubirea adevărată, domnule doctor, ai cunoscut pe Dumnezeu. Dar în cunoaşterea lui Dumnezeu nu-i îndestulită iubirea obişnuită, îţi trebuie o lumină care să te învăluie, ca pe Saul în drumul Damascului.

Badea aflase destul. Nătăfleţul se scrântise. Poftim, cine avea credit la Lia şi la alţii ca ea! Şi fierbea fierea în el de necaz.

— Credinţa, fără iubire, e numai frică.

Niciodată nu mai întâlnise Badea aşa tovărăşie. Peştele vorbea ca din carte, iar Léonin asculta.

Lui Badea începură să i se limpezească gândurile, mai mult chiar, prindea curaj faţă de el însuşi. Se înşelase privind pe Leonin din depărtare. Acesta era adevăratul Leonin, nătăfleţ nu numai la vorbă, dar nătăfleţ până-n adâncul meseriei. Şi el avea să trepaneze craniul lui Leluţ, să-i umble pe creier! În cine avea încredere Lia, în cine aveau încredere oamenii, într-un ins care asculta dobitociile unui peşte.

Acum începuse să se plictisească. El n-avea timp de pierdut. Trase pe Leonin de mâneca surtucului, mai la o parte; dar Leonin nu cedă, mai avea de dat un răspuns lui Fănică. Prin urmare, dintre ei doi, Leonin îl prefera pe Fănică.

— Atunci, frate Fănică…

Poftim, acum se găseau a fi şi fraţi! Leonin nu era numai nătăfleţ, era ramolit rău, căzuse în mania religioasă, mergea pe urma lui Orman.

— Frate Fănică, după credinţa ta, iubirea se revarsă din sufletul omului şi harul îl binecuvântează.

— Bine spui, harul se revarsă asupra noastră ca un surâs al lui Dumnezeu, când omul s-a învăluit în lumina de pe drumul Damascului.

Acum Badea era – chiar mulţumit. Pe Leonin îl băgase în buzunar. Nu putea fi aşa de bun chirurg după cum îi mergea numele, când era aşa de prost. Nici să nu mai piardă timpul, să-i spună ce are de spus.

— Dragă Leonin, am auzit că tu ai să-l operezi pe Leluţ.

— Bulbuc şi cu mine, da…

Să dea două lovituri deodată, îşi zise Badea.

— Tu vei fi operatorul. Bulbuc n-are pregătirea ta, nici în plastică, nici în intervenţiile pe craniu.

Dar vorba lui abilă nu făcu nicio impresie asupra nătăfleţului, nerăbdător să continue vorba cu peştele.

— Aş dori să ştiu când îl operezi, să asist şi eu. Înţelegi, eu ca prieten devotat… El m-a îngrijit când am fost bolnav.

— Te anunţ eu. Depinde de indicaţiile lui Marin Gheorghiu şi de hotărârea Liei.

— Îmi promiţi?

Leonin îi întinse mâna. Badea i-o strânse cu mulţumire. De bucurie nu vedea în acest gest un semn de îndepărtrare, ci numai o învoială. Făcuse o afacere bună, chiar mai bună decât sperase. Va fi în sala de operaţie, pentru orice ocazie, mai cu un sfat surorii, mai cu o vorbă bună bolnavului… şi pe nesimţite, operatorii să se trezească cu Badea spălându-se pe mâini.

Lăfăindu-se în maşină, se umfla în guşă de râs. Le-o făcuse. Fără voia lor, în jurnal va fi scris: Ieri a fost operat profesorul Leluţ de cunoscuţii chirurgi bucureşteni, docent Badea Popescu, docent Bulbuc şi doctorul Leonin. Leonin nu era docent, se cuvenea să fie la urmă. Cât despre chestia cu Bratu, s-o perfecteze numai după operaţia lui Leluţ. Minunat termen: s-o perfecteze!

7

Amurgul cobora blând. Pete albicioase şi gălbui, ca nişte aripi zdrenţuite, tremurau pe parchet şi pe covor, la umbra bibliotecii şi pe marginile scaunelor. Prin aer se destrăma o fină mătase de argint şi cărbune. O pace curată, dar plină de durere, se lăsase peste sufletele celor

doi.

Sanda dovedise o linişte regească şi o stăpânire de sine de adevărat intelectual, în mărturisirea ei. Îi iubea şi nu se sfia să i-o spună.

— Dacă nu v-aş iubi cu adevărat, n-aş avea atâta curaj.

Glasul fetei era şi mai grav ca de obicei. Vorba ei, ondulată pe largi inflexiuni, traducea un sentiment sigur, modulat numai în accente de devotament şi sacrificiu.

Trântit într-un fotoliu, Leonin privea la portretul Margăi, aşezat chiar deasupra scaunului fetei. Portretul îi venise numai de câteva zile şi, odată cu el, o bunăvestire plină de nădejde şi lumină lăuntrică. Ce putea el răspunde Sandei când, între vorba ei atât de iubitoare, de curată, de devotată, şi viaţa lui lăuntrică, se interpunea un gând care nu înceta să-l încânte tot mai mult cu trecutul. Nu era oare ceva bolnăvicios în patima lui, dacă la destăinuirea fetei el nu putea răspunde decât printr-o cinstită mângâiere?

Poate că, pentru credinciosul adevărat, icoana înfăţişează făptura măreaţă a dumnezeirii, după cum pentru el chipul Margăi redeştepta fericirea, după care nu se mai găsea adăpost în sufletul lui pentru o nouă iubire. Se afla mereu pe drumul Damascului.

— La cinste şi mărturisire trebuie să răspund, domnişoară, tot prin cinste şi mărturisire. Eu am iubit…

— Lia!

Leon-in îi răspunse cu un gest al mâinii şi, într-un brusc triumf al fericirii trecute, se mărturisi.

— Am iubit pe Marga Glogoveanu, şi-i arătă portretul. O iubesc şi azi, o voi iubi de-a pururi. Ea îmi este sprijin pentru osteneala de a trăi, leac pentru cumplita mea deznădejde. Mi-aş da viaţa, ca s-o revăd. Niciun preţ nu-i prea mare pentru o clipă de iubire.

Şi se opri zăpăcit din fuga lui pasionată. Lumea întreagă nu putea răspunde aprigei sale dorinţi, nici cerul, nici Dumnezeu. Apoi, entuziasmul lui începu să se liniştească, elanul să se adune, iar fuga pasionată să se înapoieze în cuprinsul îngrădirii simţurilor. Fusese ca

niciodată de egoist. El, tot el… Nu era în stare să se gândească şi la altul. Cât or fi apăsat de greu cuvintele lui pe sufletul fetei obidite, îi părea rău.

Dar Sanda avea răspunsul pregătit:

— Domnule doctor, greşeala dumneavoastră este catastrofală.

— De ce? întrebă uimit Leonin.

Îşi revenise din zăpăceală şi voia să se poarte ca un om inteligent. Încântarea de mai înainte trecuse. Făcuse un efort de voinţă.

— Marea dumneavoastră greşeală e că trăiţi în mod nefiresc. Trecutul e pasiv şi numai prezentul este activ, aşa e firesc. Or, la dumneavoastră trecutul este activ şi prezentul pasiv. Trecutul este când seringa cu morfină, când fierul roşu.

Leonin se cutremură. Gât de bine îl cunoştea Sanda. Dar din iubirea lui pentru Marga, el nu era dispus să risipească nici fărâmele. Nu era adevărat. Fericirea depăşeşte bucuria şi trecutul rămâne atotputernic.

— Domnişoară, dumneata eşti atât de curată sufleteşte şi atât de frumoasă… Dar în afară de frumuseţe ai acest dar unic de a te devota, rareori întâlnit la oameni.

Dezastrul este însă că el nu poate potoli tumultuoasele mele gânduri. Fiecare scrisoare a ei dezlănţuie o viitoare de proporţii gigante, înspăimântătoare. Pentru fiecare vorbă caut o mie de sensuri şi o mie de nădejdi. Pot fi eu mai mult decât amabil faţă de dumneata?

— Vreau să mă iubiţi, spuse Sanda, şi se ridică.

Nicio privire către portretul Margăi. Era liniştită, dar se presimţea în ea o hotărâre neînduplecată.

— Vă rog, domnule doctor, să nu mă înţelegeţi greşit. Vreau să fiu iubită… şi se îndreptă către uşă.

Leonin îşi dădea seama că nu-şi uşurase cu nimic sufletul, mărturisindu-şi patima fără leac. Simţea zbuciumul sufletului ei, precum şi hotărârea dârză de a izbuti.

— Eu trebuie să vă redau vieţii.

El răspunse printr-un surâs molcom. O aşteptă să dispară în stradă şi apoi, nebun, se repezi la masa de scris. Trebuia să răspundă Margăi, s-o cheme, s-o aibă lângă el. Nu mai putea trăi fără fericitul zbucium de la Prunişor. Fără ea, viitorul lui era şters.

„Marga mea scumpă, opreştfe-te mai întâi asupra cuvântului «scumpă». Citeşte cu atenţie, stăruind mult asupra lui, cumpăneşte bine, şi crede-l aşa cum 11 mărturisesc, la gradul acesta de completă puritate. Tot mai mult îmi dau seama cât e de definitivă dragostea mea pentru tine. O alunecare cât de uşoară îmi readuce imediat pasul pe cărarea unică. Un singur drum, alături de tine, numai şi numai cu tine. Nici în calculele tale nu poţi găsi o atât de milimetrică, de ideală coincidenţă. Marga mea iubită, îţi spun, cu toată gravitatea, că nu există alt drum”.

Un zgomot de uşi trântite, apoi paşi grăbiţi, altă uşă smulsă, şi dulcea toropeală a gândului se risipise.

— Dragă, dragă, scapă-mă…

Era Raică. Un Raică necunoscut, nebun, desfigurat, cu hainele în dezordine, vânăt la faţă, cu ochii gata să se spargă în orbite şi gura înspumată ca de turbat.

— Leonine, scapă-mă. Fereşte-mă de crimă. Şi, scoţând revolverul din buzunar, începu să ameninţe: îl omor… mă omor…

Leonin se apropie de el, îi coborî mâna, luă revolverul şi-l aşează pe canapea.

— Stai, linişteşte-te.

Raică se lăsă dus ca un copil, încetase de a mai fi caraghios, devenise sinistru. Omul acesta din toval, ignorant, cinic, fără altă dorinţă decât banul, şi fără altă bucurie decât cele simple: grajdul cu cai şi răzorul cu ridichi, se arăta acum bezmetic, cu faţa fără contur şi ochii fără pupile, cu mintea în rătăcire, gata să omoare. Pe Mavru îl vindecase Mreneş. Ce-ar fi să încerce şi el acum aceeaşi metodă cu Raică? Acesta începuse iar să se vaicăre. Alice îl înşela cu Podariu. Raică era nebun, nebun ca şi Mavru, poate ca şi el, liniştitul şi cumintele Leonin.

După plecarea lui Raică, Leonin se întoarse iar la

masa de scris. Vădit că Raică avea să facă vreo prostie. Leonin însă era deplin liniştit, cu sufletul întărit şi trupul strunit. Ochiul se izbi de scrisoarea începută. În clipa aceea simţi o mare admiraţie pentru Sanda şi îşi dete seama de diferenţa dintre bucurie şi fericire. Şi, în deplină posesiune a facultăţilor sale, luă scrisoarea şi o rupse.

8

„Scumpă prietenă, de ce răspund prin scris la vorba dumitale făţişă, cinstită şi luminoasă? Din teamă, din laşitate? Ferească Dumnezeu! Dumneata eşti o oază de linişte, la care truditul meu suflet ar găsi odihnă. Dintr-un protocol de gol formalism? Curajul şi mândria dumitale fac de prisos orice forme deşarte. Îţi scriu dintr-o nevoie de a introduce o anumită ordine în mulţimea de gânduri care, de la ultima noastră întâlnire, dau năvală asupra-mi. E didactic, recunosc… dar, în starea de frământare dureroasă în care mă aflu, nu mai ţin seamă de consideraţiunile tehnicii stilistice.

Am ajuns să dobândesc forţa şi luciditatea sincerităţii, care implică un act de convingere totală şi un suflet la fel de cinstit, care să înţeleagă.

— Mărturisesc deci că n-am luptat spre a dobândi o perfecţiune morală, ci am trăit într-un provizorat de care m-au purificat focul remuşcării şi fulguraţia extazului. Prin remuşcare am ajuns la forţa vitală originară, adică la Dumnezeu; iar prin extaz m-am înălţat tot la Dumnezeu. Nu mint şi nici nu afectez: sunt înconjurat de Dumnezeu, ca înecatul de valurile oceanului. Dumnezeu… Dumnezeu este forţa activă de echilibrare. Au fost de lipsă greşelile mele, ca să cunosc extazul. Prin acest echilibru, păcat-extaz, mă simt mântuit”.

9

Ioana Stamatu pregătea ceaiul. Nici dulcea tulburare, atât de prielnică şi de curată, iscată de făptura unei femei prietene, nici aroma ceaiului pregătitoare de voie bună, nu-l puteau scoate pe Leonin din amărâta lui toropeală. După o perioadă de energică îndreptare, simţea din nou apariţia unei umbre deprimante. Răul se vedea şi

pe chipul lui.

— După un pahar de ceai pregătit de mine, altele ţi-or fi gândurile.

Leonin o privea prin lumina unui zâmbet de copil. Şi Urlieşu avea ambiţia să fie maestru la cafea.

— Scumpă prietenă, am venit la dumneata înadins, să mă lămuresc. Omul de ştiinţă nu-i capabil să găsească o soluţie.

Ioana ridică cochet paharul cu ceai, îl privi prin transparenţa culoarei gălbui, pe deasupra armurii de argint, şi spuse:

— Să zicem c-ar veni la dumneata un bolnav să-şi mântuiască sufletul…

— L-aş trimite la Mreneş, se grăbi Leonin cu gândul la Mavru şi la Raică. Ca şi Magheru, nu cred în psihanaliză, dar e singura metodă care poate vindeca.

Leonin lăsă paharul de ceai pe măsuţă şi aprinse o ţigară. Avea lipsă de tăria stimulentului-tutun. Fumul ţigării pune ordine în suflet, aduce la suprafaţă gânduri noi, frumoase, luminoase, pe cele aspre le netezeşte şi organizează totul armonic.

— Acum câtva timp m-am mărturisit…

Un duh subtil primenea aerul dens al. după-amiezii înceţoşate. Mobila, tablourile şi covoarele se uneau în aceeaşi culoare galbenă-cenuşie, unduitoare, parcă până-n infinit.

— M-am mărturisit – nu unui duhovnic oficial – ci unui declasat, unui fost peşte. Era de faţă, interesat, şi părintele Manoil. Te rog, să nu crezi că-i roman rusesc.

Femeia îl asculta, îşi dădea seama că nu putea fi vorba de minciună sau de vreun joc făţarnic. La examenul amănunţit al eului său nu se vedea nicio lipsă. Putea lucra frumos şi spornic; îndemânarea lui chirurgicală ajunsese la apogeu; îl interesau problemele ştiinţifice; avea, pe şantier, o serie întreagă de cercetări, variate ca subiect şi delicate ca tehnică; spiritul lui de observaţie reţinea dintr-o privire datele cele mai caracteristice ale unui experiment sau ale unui caz clinic. Nu-şi părăsise nici pasiunea muzicală.

— Atunci, care e necazul?

Leonin îşi adunase parcă puteri noi, se lămurise, şi răspunse hotărât:

— Sunt prins în grea dilemă. Trebuie să aleg între fericire şi bucurie, între trecut şi prezent, între extaz şi mulţumirea măruntă. Am cunoscut extazul, dar mă tem de el. Extazul este pandantul păcatului. Prin extaz plăteşti grea poliţă.

Ioana se întorsese la samovar să-i mai aducă un pahar de ceai.

— Şi rezultatul? întrebă poeta.

— Aştept, aştept… Cred în Dumnezeu şi aştept harul duhului sfânt.

Ioana se aşează lângă el şi, cu intuiţia ei de femeie şi poetă, începu să-i vorbească. Amintirea, spunea ea, e singura realitate în fuga timpului. Ea e sprijin şi călăuză.

— Mai rău încă. Nu pot urî. Mă găsesc într-o împrejurare unică, să-l operez pe fostul meu duşman.

— Pe Leluţ?

— Da.

— Abject!

— Nu vorbi aşa. Nenorocirea şi moartea dau o sfinţenie şi celui mai mârşav dintre oameni. Ce vină are el, că-i un păcătos? şi se opri, ca să nu pară făţarnic şi artificial. La el frumuseţea gândurilor nu era rezultatul unei strădanii sufleteşti, gândurile lui treceau de-a dreptul din inteligenţă în vorbă.

Ioana îi mângâia mâna, cu gestul ei obişnuit. Cum se deosebesc mâinile de femeie care nu te înfioară cu imbolduri trupeşti, cât sunt de liniştitoare.

— Nu te bănuiesc nicio literatură, nici de altceva. Nu-i nimic afectat.

— Ţi se pare firesc?

— Da. Dumneata ăi-devenit o făptură literară sau, mai bine-zis, ca să tâlcuiesc gândul lui Fănică Domnişoru, ai devenit o făptură scoasă din biologic. Dumneata nu faci literatură – asta-i pentru noi, cei de rând – dumneata ai intrat în literatură… Dar nu în literatura noastră măruntă,

a beletristicii cotidiene, ci în evanghelia literelor, în scriptura arhetipurilor eterne. Eşti pandantul lui Leluţ, eşti completarea lui. Mârşăvenia lui Leluţ, turmentarea dumitale, de aci se trag. Fiecare v-aţi construit în alt fel. Leluţ, pe calea egoismului, dumneata – prin risipa de suferinţă, dar amândoi aţi devenit personaje literare. Nu faceţi literatură, trăiţi în literatură. Tovarăşi trişti vă sunt: Hamlet, Othello, Mîşkin, Marmeladoff... Şi, după câteva clipe de gândire: Poate că aşa se pipăie nemurirea, în tovărăşia eroilor de roman, ieşiţi din carte şi intraţi în viaţă.

10

Sufletul lui Badea se zvârcolea în coşul pieptului, ca sub împunsături de cuţit. Bulbuc îl jignise groaznic. Nu voia să audă de el, nici vorbă să-l vadă în sala de operaţie. Dacă, potrivit capului de femeie al Liei, Leonin şi Bulbuc îl operau pe Leluţ, el ar fi fost compromis, tocmai când fierbea mai rău cazanul satanei. Toate necazurile pe capul lui, numai din pricina damblagiului. Să fi avut grijă de el, mizerabilul, la timpul potrivit. Mereu îl bătuse la cap: *Maître,* să batem fierul cât e cald... Dar Leluţ, ca orice egoist, era şi foarte mândru. S-aleagă el momentul, să decidă el. El să zică: Aşa vreau eu... şi altul să se supună. Porunceşte, stăpâne... Şi culmea, damblagise. Boala îi încununa egoismul.

— 1 Dragă, îi spunea Minerva, neyastă-sa, ar trebui să faci şi tu de gardă la patul lui şi să duci nişte flori doamnei.

Badea se ridică de pe scaun, fără să răspundă, şi privi afară, în stradă. Maşina aştepta. Avea de vizitat doi bolnavi. Ploaia cădea pestriţă. Foşnetul uşor, al frunzelor pe ducă, făcea parcă în necaz tristei lui melancolii.

— Îţi aminteşti, continuă Minerva, cum te-a îngrijit el, când ai fost tu bolnav?

Dar necazul lui Badea se umfla ca un piept de curcan. Ce înţelege o femeie din înaltele aspiraţiuni ale unui bărbat?

— Trebuie să răsplătim binele cu bine.

— Ce bine mi-a făcut Leluţ? se înfurie Badea şi-l înjură în minte.

Apoi, tot în minte, se porni cu înjurături şi la adresa nevestei, cu socri şi cu întreg neamul ei de popi. Toţi erau vinovaţi de nenorocul lui. N-ar fi trebuit să se încurce cu fata popii Brâncă, care-i turnase, la repezeală, trei copii. Nicio pricopseală, nici de ea, nici de neamul ei. Doar atât, fabrică de copii.

— Eu, una, mă rog în fiecare zi să reuşească operaţia.

Badea îşi făcu de lucru în birou, să n-o mai audă. Poftim, se roagă pentru reuşita operaţiei, adică împotriva norocului şi aspiraţiilor lui. Şi el era credincios. La examene, când abia ameţise câteva chestiuni din toată materia, sau în grelele încleştări de întrecere, ca la concursul de internat şi secundariat, se ruga, ca să simtă mâna lui Dumnezeu asupra creştetului său. Şi asistase cuviincios la luptele dintre Blidariu şi popa Manoil, străin, fără să ia partea vreunuia dintre ei. Nici argumentele popii, nici ironiile lui Blidariu nu-l putuseră scoate din credinţa lui pentru un Dumnezeu creat de el; multă frică şi multă superstiţie faţă de Dumnezeul lui sever, prudent şi foarte sensibil la laude. Dacă Dumnezeu asculta rugămintea neveste-sii, şi operaţia reuşea, iată-i pe cei doi duşmani ai lui, pe Leonin şi pe Bulbuc, la vedere. Te pomeneşti că la vot îl apucă vrednicia – te trezeai cu el, în cărucior sau în cârji – şi venea să dea votul pentru unul din binefăcătorii lui.

Acum nu-i mai ardea nici de spital, nici de clientelă. Trebuia să găsească o soluţie, să ia şi el parte la operaţie

Se îmbrăcă şi plecă. Avea nevoie de stropii de ploaie, să-i potolească jarul; şi de aer, să-i limpezească năduful din piept. Porni pe jos, către şosea. Poate că întâlnea vreun cunoscut, mai auzea o vorbă potrivită şi uita de necaz. Trebuia să iasă din impas. Undeva ardea lumina norocului şi pentru el. Acum era voia lui Dumnezeu să-l ţină sub obroc. Dar nu se putea să-l uite, pe el, sfântul.

Ia, să examineze împrejurările cu metodă, cum învăţase de la Trăistaru. Dac-ar fi la un concurs, cum ar

proceda? Pentru Badea, maximum de inteligenţă şi de iscusinţă se dovedea la un concurs.

Ploaia încetase şi, din amorţirea fumurie, se alegeau pe cer nori alburii cu tiv albastru şi galben, iar printre pomi începuse să adie un vânt uşor fluierat.

Badea se simţea întărit. Iarna nu venea încă, timpul îi vestea a bine. Prin urmare, cu sistemă. În ce constă pericolul? Ca operaţia să fie executată de Leonin şi Bulbuc. Cine ar putea să opereze în locul lor? Dar dacă Lia i s-ar fi adresat lui? Groaznic. Dintr-odată se simţi mic şi neajutorat, ca pe vremuri, când trebuia să opereze sub vajnica privire a lui Trăistaru, în faţa amfiteatrului plin de studenţi. Nici azi nu-i era pe plac asistenţa la operaţie. I se strângea inima când trebuia să opereze în faţa cuiva. Or, operaţia lui Leluţ se făcea în văzul lumii întregi, vor asista mulţi profesori, iar dincolo de cercul închis al sălii de operaţie, operatorul simţea aţintite asupra-i privirile întregii lumi medicale. Ferească Dumnezeu… şi se ghemui în el. Avea senzaţia că la mijlocul operaţiei ar zvârli bisturiul din mină şi-ar lua-o la fugă.

Se opri în faţa unei florării. Minerva îi spusese să cumpere flori. Ideea nu era rea. Orice femeie e sensibilă la atenţii de acestea, superficiale.

Cerul era acoperit de o mătase albastră-alburie, cu ape încreţite; iar prin pomi frunzele veştede sclipeau de luciul picăturilor de ploaie. Totul se arăta cu lumină şi nădejde.

Badea plecă mai departe. De a doua zi va începe o acţiune efectivă, vor începe să curgă şi florile. Până atunci să-şi socotească planul în amănunt. Trebuia să atragă atenţia Liei asupra lui, ca să poată manevra prin intermediul ei. Va începe a face de gardă la patul lui Leluţ.

Avea dreptate Minerva. Să capete încrederea femeii, să se facă indispensabil.

— Operaţia e foarte grea… avea să insinueze el.

— Cine să-l opereze, domnule Badea? va întreba Lia.

Iar el, după ce se va fi gândit bine, va răspunde

cinstit:

— Eu sunt chirurg. Mă cunosc pe mine şi cunosc şi pe ceilalţi. Dac-ar fi trăit Anghel sau Trăistaru, n-aş fi avut nicio ezitare. Dar în situaţia de azi, pot spune cu mina pe conştiinţă, nu văd pe nimeni. Nu există chirurg pentru aşa ceva.

În locul ideilor plicticoase de acasă, se iviseră acum sentimente plăcute şi optimiste. Gândurile lui se îndreptau pe calea cea bună. Dacă nu se găsea chirurg capabil pentru aşa intervenţie, nu exista decât o singură soluţie, să-l ducă în străinătate. La Paris există specialişti numai pentru chirurgia sistemului nervos. Singura soluţie. El era gata să-l însoţească, ca prietenul cel mai apropiat. Şi îşi întoarse privirea roată. Totul era frumos în toamna dulce ca o primăvară. Şoseaua se desfăşura în urma maşinilor elegante; pomii păreau spălaţi, şi cerul plin de tufişuri albicioase, de crengi mlădioase cu frunze late zimţuite, ca într-o imensă vignetă.

Parisul era o soluţie grozavă. Cum de nu-i venise în minte mai devreme? Avea răgaz să pună la cale şi lovitura Braţu-Bulbuc. Mintea i se deschidea acum ca o carte din care ţâşneau gânduri, care de care mai luminoase şi mai iscusite. Mâine va începe manevra cu Lia, şi cine ştie dacă până la urmă Lia nu se îndrăgosteşte de el.

În starea aceasta de mulţumire, toate gândurile curgeau de-a dragul, uşoare, zburdalnice, în dulce veselie; apoi începură să joace în văzduhul împânzit acum de soare şi de visări frumoase. Mai curând sau mai târziu, Leluţ tot se curăţă şi Lia ar fi o partidă bună. Avea, desigur, relaţii cu mulţi dintre profesori… şi asta-i tot, relaţiile. Fac mai mult decât zestrea. Ce folos de zestrea Minervei, dacă n-avea relaţii? Lia i-ar aduce majoritatea voturilor. S-a obişnuit să fie soţie de profesor universitar. Şi nicio deosebire între el şi Leluţ, erau cam de aceeaşi vârstă.

Într-o doară, îşi aminti de Minerva şi de copii. Chestiunea era uşor de rezolvat, va divorţa. După principiul lui Urlieşu: *„Paris vaut une messe”.* Altceva constituia gravitatea, părintele Brâncă, ce, te faci cu popa?

Se temea de popă. Şi nu atât de părintele Brâncă, cât de blestemele sfântului Vasile. Vedea parcă pe popă, îmbrăcat în odăjdii, blestemându-l în faţa altarului.

11

Zadarnic se gudura Badea pe lângă Lia, zadarnic îi aducea flori şi făcea de gardă lângă bolnav, femeia era nezdruncinată în hotărârea ei. Leluţ va fi operat în ţară. Marin Gheorghiu nu admitea o călătorie atât de obositoare. Tumoarea era prea congestivă, la fiecare sforţare se putea produce un alt ictus. Abia se mai liniştise şi era bine să profite de acest moment favorabil.

Badea se învârtea înciudat pe lângă bolnav, mai mult de ochii neveste-sii, dar şi ca să-l îndârjească împotriva lui Bulbuc. Altfel, de dragul unui damblagiu neputincios n-ar fi făcut el pe sora de caritate. Prea fusese trufaş şi egoist, nu merita niciun strop de milă. Îi privea obrazul strâmbat pe jumătate şi, ca să-i treacă timpul, începu să recapituleze, pe chipul lui Leluţ, simptomele paraliziei faciale, ca pe o planşă din cartea de patologie. Era şi damblagiul bun la ceva. Tâlhar până şi în boală. Absolut toate simptomele clinice, furase tot din carte. Iată, gura deviată spre stânga, cu jumătatea paralizată mărită, căscată, întinsă, în timp ce jumătatea sănătoasă se afla strânsă ghem. Fiindcă muşchii părţii sănătoase, repeta Badea, ca pentru un examen, sunt lipsiţi de controlul muşchilor din partea opusă. Bravo, Badeo, ştii carte, nu glumă… se felicită el singur.

— Aaagă Aaadea…

Leluţ încerca să vorbească. Badea înţelese că lui i se adresase.

— Ce-i, şefule?

Îl scoborâşe din rang, la vechea titulatură, nu-i mai spunea „maître”, ci „şefule”, şi altfel, mai aruncat, mai în batjocură, nu de la egal la egal. Multă obidă îndurase el cu această supusenie impusă. Pentru ce să-i spună „maître”? Fuseseră colegi, se tutuiau. Leluţ îşi scoase mâna stângă de sub plapumă, vrând parcă să arate ceva prin aer, aşa de agitat şi nestăpânit o mişca.

— Ptiu… îl scuipă Badea simbolic, printre dinţi, din

cauza nenorocitului ăstuia n-am ajuns eu profesor.

Leluţ îl împiedicase să ajungă, ca şi când i-ar fi fost necaz pe el. Fără îndoială că plămada omului acestuia fusese invidia. Invidia, laolaltă cu trufia şi egoismul. Mergeau bine împreună toate trei. Dar şi soarta îşi are socotelile ei, nu iartă, ştie să pocnească.

— Ce-a ăăt… osi… l-ai…

— Ce zici, şefule? întrebă cu necaz Badea.

Atâta-i meliţase pliscul veninos, când era sănătos, să-i mai zică şi acum cu limba care se înghiontea caraghios în gură, să împingă cuvintele, de i se urca în gâtlej un mormăit de idiot.

— Ce zici, şefule?

Şi, în gând: al dracului şef. Damblagiu! Cu respect, chiar cu umilinţă, i se adresa: şefule… Azi îi venea să pufnească. Al dracului şef!

— Dar îi tragi un tremurici, şefule… şi continua să râdă în el.

Foarte bine, îi plătea acum o veche poliţă. Cât îl chinuise Leluţ, pe vremuri, când lui îi tremura mâna încărcând seringa, în faţa amfiteatrului plin de studenţi şi a unui ins atât de răutăcios ca Trăistaru. Aşa-i roata. Fiecare tremură la rândul lui.

În sfârşit, Leluţ reuşi să încheie trei degete, ca şi cum ar fi vrut să prindă un toc. Badea înţelese. N-avea lipsă de oala de noapte, ci de tăbliţa de scris. Îi aduse tăbliţa, de care atârnau creionul şi buretele. Ridicat şi sprijinit de spate, bolnavul începu să scrie cu mâna stângă, adunând încet şi tremurat liniile, tocmind nişte litere mari, neregulate, ca un copil care abia dibuieşte a scrie. Sufletul lui Badea continua să rânjească. Acum să-şi dovedească stimabilul talentul grafologic, să se categorisească, să-şi arate caracterul şi, mai cu seamă, inteligenţa.

Cu mare greutate Leluţ sfârşi de scris ceea ce dorea să spună. Badea citi: Ce s-a hotărât în consiliu? Şi Badea trase o înjurătură, cu gura plină, apoi spuse rânjind:

— Are să fie votat Bulbuc.

Pe chipul bolnavului se stoarse o schimă îngrozitoare.

O jumătate a feţei, cea paralizată, căta a mort, iar cealaltă se contractase, ca şi cum ar fi trecut prin ea un curent electric. Şi Badea se simţea fericit. În fine…

Nu se pusese încă în discuţie catedra vacantă, dar aşa merita tâlfiarul. Cea mai completă răzbunare: jumătate din Leluţ să fie corp mort, şi cealaltă jumătate să se chinuie.

Bolnavul începu să agite mâna stângă, apoi să-şi frângă degetele. Badea îşi aminti că bolnavii cu tumoare cerebrală au, în perioadele de remisiune, inteligenţa şi afectul intact. Uitase însă dacă zvârcolirile părţii sănătoase sunt efectul unor adânci stări sufleteşti sau sunt numai simple mişcări convulsive, ca la animalele decerebrate. Zadarnic răsfoia în minte capitolul, cu neputinţă să-şi amintească, iar până să ajungă acasă trecea prea mult timp. Lui îi trebuia să ştie acum. Poate nu mai avea norocul să-l prindă într-o perioadă de! emisiune. Să se documenteze acum.

— Şefule, Bulbuc va fi profesor.

Leluţ încercă să-şi tragă cu mâna sănătoasă plapuma peste cap, dar nu izbuti. Ochiul bolnav privea cu lumini livide şi opace, prinse de pe acum în întunericul morţii.

— Vezi, şefule, dacă nu m-ai ascultat? Azi aş fi fost profesor, dacă ai fi lucrat cum trebuie. Apoi va veni rândul lui Leonin. Toţi duşmanii…

Vedea cum se accentua tremurul părţii drepte şi-şi strângea ochiul sănătos, parcă să-l strivească. Bolnavul părea înspăimântat, ca şi cum ar fi asistat la o scenă de groază. Şi deodată scoase un strigăt strident, capul i se răsturnă pe spate, faţa-i era vânătă şi buzele întinse pe arcadele dinţilor, amândoi ochii cu pupilele întoarse în văgăunile orbitelor, trupul contractat cu amândoi pumnii încleştaţi, gata să lovească.

Badea se ridică în picioare, grav, să anunţe pe Lia. Leluţ nu mai respira. Faţa-i era tot mai violacee, fălcile mai contractate, iar din ochi nu mai rămăsese decât albul lor. După câteva secunde încordarea muşchilor se slobozi şi din toate încheieturile se porniră convulsiuni. Badea îl

examina profesional. Un acces de epilepsie generalizată. Ridică plapuma, deschise cămaşa la gât şi apoi îl dezveli complet. Acces tipic, cu convulsiuni tonice şi clonice.

Când se termină criza, el tot îl privea. Capul căzuse într-o parte, sfârşit de puteri, gâfâia ca şi cum s-ar fi luptat din greu. Ridică încet cămaşa, să vadă dacă nu se scăpase pe el. Ce epavă! Mâinile, până-n subsuori, şi picioarele, până-n susul coapselor, erau topite; muşchii se desluşeau ca nişte fâşii moi, de se vedeau nodurile oaselor pe la încheieturi şi pielea afundată. Apoi trecu alături, la Lia.

— Iar a avut un acces.

Femeia intră în odaie lângă bolnav, tăcută, puţin mai palidă, cu ochii îngânduraţi, dar dreaptă la trup şi mândră în mişcări. Badea, pe urma ei. Frumoasă femeie! I-ar fi stat bine lângă ea. Avea şi relaţii…

— Trebuie operat mai repede, să nu se mai chinuiască aşa, spuse ea.

Badea îi interpretă vorba, potrivit celor aflate de la Mreneş, psihanalistul renumit al capitalei. În hotărârea ei, să-l opereze, se mărturiseau, pe nevrute, doruri ascunse de eliberare. În limbajul inconştientului, vorba se traducea astfel: Lia dorea moartea lui Leluţ.

Bolnavul aţipise şi ei plecară din cameră cu paşi uşori.

— Trebuie să grăbim operaţia.

— Eu aş zice… dar se opri, căci un gând luminos îi străfulgeră prin minte.

Până acum totul era tulbure, haotic, prin glasul lui vorbeau mai mult necazul şi frica. Dar acum lucrurile se aşezau în orânduiala lor cea adevărată. Nu trebuia să se împotrivească intervenţiei, din contra, să-l opereze Bulbuc şi Leonin, să se cureţe mai repede. Şi ce noroc pe el, să se cureţe prin mâinile lui Bulbuc şi ale lui Leonin. Ei îl omorau. Ce bine suna, pe socoteala altuia, că a omorât bolnavul. Cutăruia i-a sucombat bolnavul, altul a avut un accident fatal, dar despre Bulbuc şi Leonin ar fi spus pe şleau: cei doi l-au omorât pe Leluţ. Leluţ a murit cu zile…

Îşi luă rămas bun de la Lia şi plecă. Pe drum se

gândea într-una la Leluţ. Amarnic om. Îl apucaseră năbădăile auzind de Bulbuc. C-un picior în groapă, dar frământat de aceleaşi gânduri: consiliul profesoral, votul, Bulbuc. Şi el ar fi vrut să-l ducă pe Bulbuc în bătaia glontu ui lui Bratu. Dar aşa, ca un fapt divers, fără ca el să fie amestecat. Să doarmă liniştit noaptea. Asta o învăţase de la Mladin. Leonin aştepta în salon venirea lui Bulbuc, care ţinea morţiş să studieze cazul. Inutil. Examenul fundului de ochi confirmase diagnosticul de tumoare cerebrală; iar Marin Gheorghiu precizase localizarea, în partea inferioară a circumvoluţiunii frontale ascendente. Dar Bulbuc nu ceda. Aşa era ştiinţific, să nu operezi până ce n-ai studiat cazul. La el însă scrupulul ştiinţific era doar un pretext. Leonin îl înţelegea: Bulbuc nu-l putea ierta pe Leluţ. Sub forma aceasta umilitoare, de la sănătos la bolnav, îşi perfecta răzbunarea. Era foarte cinstit, în felul lui. Până acum îşi traducea bucuria numai prin vorbe şi gesturi, aşa că răzbunarea lui rămânea numai pe plan moral. Acum însă voia să pipăie mina neputincioasă, să înţepe piciorul nesimţitor, să cerceteze de aproape obrazul schimonosit. Mâna dreaptă îl lovise cândva, acum era în puterea lui s-o joace bălăngănit şi s-o trântească pe pat ca pe-un scuipat. Cu piciorul acesta călca Leluţ trufaş, făcând din numele lui Bulbuc treaptă pentru scara nemuririi. Obrajii aceştia râseseră din plin de lucrarea sa asupra organelor parasimpatiee. De bună seamă, maximum de voluptate îl va încerca la operaţie, punând trepanul ca să-i spargă craniul. Crud: să-i spargă capul! Nu era lexic chirurgical, dar se potrivea de minune cu gândurile ascunse ale lui Bulbuc. Iar la urmă, să-i scotocească prin creierul sting, de unde porniseră imboldurile duşmănoase şi să-i scoată tumoarea, ca să-l aibă slugă pe vecie. Pentru că oricât ar fi fost de infam Leluţ, tot trebuia să-i rămână recunoscător pe viaţă, să se simtă legat ca un căţel, de lanţ.

Îl scoase din visare intrarea lui Bulbuc şi a lui Badea. Neînţeleasă atitudine avea şi Badea. Când Bulbuc trăgea cu piciorul în Leluţ, ca-ntr-o jigodie, Badea se gudura.

Insista chiar ca Bulbuc să examineze bolnavul.

Lia era dusă la sanatoriu, ca să reţie o rezervă. La intrarea lor, Badea o concedie pe soră. Poate dintr-un exces de scrupul. În cameră era mare neorânduială. Halatul aruncat pe speteaza unui scaun, papucii împrăştiaţi, unul lângă pat, celălalt lângă fereastră, pernele, cuvertura, împreună cu o cravată şi o pereche de pantaloni cu bretele, trântite peste celălalt pat. Şi plosca la vedere.

— Ce mai faci, Leluţ? întrebă Bulbuc vorbind de sus, cu o siguranţă jignitoare.

Moştenise pe Trăistaru, şi nu pe Anghel Drăghiceanu. Lui Léonin i se părea şi acum că-l aude pe Trăistaru repetându-şi mereu vorba: E prost omul care îmbătrâneşte…

Leluţ se strâmbă de partea sănătoasă a figurii şi apoi începu să bâlbâie.

Aaagă Aaadea… şi restul vorbelor se terminară în nişte şoapte nearticulate.

În acest timp Léonin căta la patul de alături, patul Liei, şi totul i se părea o batjocură a firii. Femeia aceasta, frumoasă şi mândră, dormise alături de un ţigan. Lia, în braţele lui Leluţ! Se iubiseră, se îmbrăţişaseră ca să dea o progenitură de monştri şi de degeneraţi. Îi plângea de milă.

— Are şi intelectul scăzut, dete Bulbuc verdictul ridicând plapuma. Bolnavul ţinea genunchiul sănătos îndoit; celălalt apăru slăbuţ, vineţiu şi zgrunţuros. Bulbuc încercă reflexul patelar. Exagerat. Apoi îl înţepă cu un ac. Nicio reacţie. Ridică în sus cămaşa, dezgolindu-l până la piept. Voia să-l vadă în toată goliciunea, să facă, parcă din fiecare părticică a trupului, obraji de pălmuit. Pectoralii lui Leluţ, atât de vânjoşi pe vremuri, erau subţiaţi şi oarecum aspiraţi în piept; pântecele păros era balonat. Stărui asupra sexului, acum flasc, pipernicit şi ascuns în pântece; începu să cerceteze reflexele de cealaltă parte, apoi reflexele abdominale. Examen fără niciun rost, atât doar că confirma, ca în capitolul de patologie, diagnosticul.

— Ce cărţi sunt ălea? făcu el cu indiferenţă, arătând spre noptieră.

— Sunt revistele cu articolele lui Sir Bantonck, se repezi Badea să răspundă.

— Ia dă-le încoa, porunci Bulbuc, şi trase la loc cămaşa şi plapuma. Dar, în clipa în care Badea îi dete revistele, bolnavul ridică mâna şi, oscilând prin aer, părea c-ar fi dorit să-l împiedice.

Léonin îi aruncă o privire fioroasă lui Badea care, cu ochii în jos, căta smerit, pe sub jumătate de pleoapă, către Bulbuc.

— Cine a adus revistele astea? întrebă Leonin.

— Mi le-a trimis Cireşeanu, asistentul lui Leluţ. Sunt în ele nişte articole care-l interesează.

Bulbuc îşi potrivi monoclul şi, indiferent la vorba celor doi, puse cărţile pe masă şi începu să le răsfoiască.

— Cum? Cum?... şi Bulbuc îşi căsca rotund ochiul monoclat. Prin noile lui lucrări, Bantonck a nimicit procedeul Leluţ? Şi, aruncând din nou privirea spre noptieră: Dar acolo ce mai e?

— Asta-i broşura lui Petrescu-Pătule. Ştii, cel cu polemica…

— De ce-ai adus broşura asta aici? se repezi Leonin împotriva lui Badea.

Dar acesta continua să privească smerit, ca şi cum nu pentru el sunau vorbele aspre.

Mirosul de transpiraţie şi cu cel de ceai din paharul numai pe jumătate băut se amestecau în căldura camerei neaerisite. Parcă din toată mobila dogorea o căldură îmbâcsită. Atunci, din camera vecină se auzi vocea Liei. Se întorsese şi vorbea cu sora. Bulbuc continua să răsfoiască broşura.

— De ce-ai adus revistele şi broşura aici? se răsti din nou Leonin la Badea.

Badea făcea pe surdul. Era servitorul lui Bulbuc, care găsise acum cel mai nimerit prilej să citească broşura lui Petrescu-Pătule.

— Straşnic scrisă… făcu Badea admirativ, căci ştia că

broşura era scrisă de Bulbuc.

Infamii aceştia u erau în stare să discute acum, în faţa bolnavului, procesul vechi şi uitat. Leonin se hotărî să o cheme pe Lia şi trecu în odaia de alături. Dar doamna urcase la copii şi el se duse după ea.

În camera boln-avului, Badea continua să se prăpădească de admiraţie în faţa lui Bulbuc. În mintea lui prostănacă, Bulbuc creştea în putere, şi el transferase teama şi sfiala pe care le avusese pentru Leluţ, asupra lui Bulbuc. Nu numai că acesta avea să-i ia locul lui Leluţ în consiliul profesoral, dar avea să-l întreacă cu mult. Să se pună bine cu Bulbuc, să-i dea întâietate, să-l lase, fără părere de rău, pe el în locul liber după moartea lui Anghel Drăghiceanu şi să se mulţumească cu catedra de Medicină operatoare.

— *Grozav,* maître…

„Maître" era acum Bulbuc. Acesta îşi slobozi monoclul din ochi. Bolnavul începu din nou să-şi agite mâna stângă şi să bâiguiască. În odaie, mirosul dulce-acru, de copil nou-născut, se accentuase.

— Ce e, amice?

— Protestează, *maître.* Zice că nu-i adevărat.

— Ce? Nu-i adevărat că l-ai furat pe Urlieşu? întrebă, rece şi tăios, Bulbuc.

— Aaai… aai… a… făcea Leluţ şi mâna sănătoasă se agita prin aer, pe când obrazul i se contracta.

— Ba l-ai furat, stimabile, l-ai furat.

— Sfânt, *maître… apr*obă şi Badea.

Atunci bolnavul începu să plângă. Era de speriat. Jumătatea sănătoasă se strângea smochină, pe când cealaltă creştea, lucie ca un bostan.

Tocmai atunci intrară pe uşă Lia şi cu Leonin. Bulbuc era impasibil. Cu capul ridicat, cu degetul indicând bolnavul, îşi completa diagnosticul cu o sentinţă severă:

— Are şi un sindrom talamic. Plânsul e un simptom peremptoriu.

Bolnavul scâncea şi continua să fie smochină într-o parte şi bostan în cealaltă.

Badea îşi simţea mintea gata să plesnească de atâta clocot. Putuse, în sfârşit, să-şi fixeze obiectivele pe puncte, ca într-o schemă de concurs: punctul unu, doi, trei şi aşa mai departe. Punctul unu*: parcă înverşunarea lui Bulbuc se mai domolise. Linguşirea, sireaca… ea e totul. Poate că tot se strecura şi el în sala de operaţie. Să apară la ziar. Punctul doi: lucrând cu binişorul, s-ar fi putut să reuşească să-l ducă pe Bulbuc în faţa revolverului lui Bratu. Punctul trei: cu condiţia ca trăgaciul revolverului să cadă la timp şi glonţul să-şi atingă ţinta, abdomenul, inima sau creierul, totuna.

Ah, greşise!… Acesta era punctul patru. Şi îşi frânse inelarul sting în palmă, drept pedeapsă. Punctul trei era altul: să ştie pe Leluţ curăţat. Iar la urmă venea punctul cinci, bomba, s-o vadă pe Lia nevasta lui. Lia, cu relaţiile ei, îi aducea catedra pe tavă de argint. De nătăfleţ nici nu se sinchisea el

Şi continua să-şi frângă degetele mari şi osoase. Pocneau încheieturile de parcă ar fi copt boabe de porumb în spuză, iar ochii lui cenuşii priveau prin geamul de la maşină, fără să vadă nimic din frumuseţea amurgului zilei de octombrie care arunca, pe case şi pe pomi, praf de scorţişoară şi de ametist. Se ducea către Leonin, înapoindu-se de la Bratu, pe care îl vizita zilnic. Şi aici tot pe puncte activa. Punctul unu: izbutise să pară devotat şi chiar fanatic adept al cauzei naţionale. Punctul doi – cel mai greu – trebuia să-l scoată pe Bulbuc duşman al românismului. Mintea i se întindea şi se strângea pe loc. Greu. Dacă ar fi putut s-o tragă din condei şi să insinueze că Bulbuc nu era român? Din urzeala socotelilor, gândul îi stârni o nouă nădejde de izbândă. De pildă, ovrei… Gândul acesta îl muncea dureros şi plăcut, ca o bubă spartă. Bulbuc avea nasul coroiat şi obrăznicia de ovrei. Îi lipseau numai buzele groase. Dar numele? Bulbuc… Nu-i nume ovreiesc. Sunt şi ovrei cu buze subţiri şi nu rareori se ascund sub numele cele mai româneşti. Ce să spună de Irineu? Fire-ar al dracului de sfânt. Irineu… Asta n-a putut fi ovrei. Să încerce, nu costa bani. Cu mare îndemânare, cu

îndelungă răbdare. Strecori azi o vorbuliţă, mâine o repeţi, şi vorbuliţă îşi face singură vad.

Când să cotească din Buzeşti în Piaţa Victoriei, porunci şoferului să oprească la locuinţa lui Mreneş. Să încerce cu vulpoiul acesta tăcut şi şiret, dar cu gura plină de venin.

Mreneş tocmai terminase consultaţiile şi-l primi vesel, frecându-şi mâinile, ca un cămătar care a încheiat o bună afacere.

— Gând la gând cu bucurie, spuse el.

Badea îşi zise: dacă potrivnicul tău e vulpe, tu să fii viezure.

Mreneş era iuţit, se plimba prin cameră. Gâtul, neacoperit de bluza albă, apărea şi mai lung şi mai ţeapăn, iar capul era cât pumnul.

— Cum aş face, frate Badea, să intru şi eu la Leluţ?

Ochii lui cercetători, căutând parcă să dibuiască ce ai în pungă, priveau acum cu viclenie. Badea bănui imediat că nu era lucru curat şi se trase mai în el.

— Tu eşti toată ziua pe acolo, cheamă-mă şi pe mine. Spune-i Liei…

Lia… şi numele ei suna straniu în urechea lui Badea.

— Te vei fi îndrăgostit de ea, şmechere, glumi Badea, dar gândul apărea sinistru.

Mreneş continua să se frământe, ţeapăn şi scorţos, în măsura puterilor lui. Ochii îl trădau însă. Nicicând, nici la cea mai sordidă cămătărie, nu-i văzuse atât de strălucitori şi de pofticioşi.

— Poate să aibă nevoie de psihanaliză…

— Mă, tu te-ai îndrăgostit de Lia.

Şi, deodată, Mreneş, zgârcitul, care toate le aduna, toate le strângea sub zăvor, care cunoştea secretul mărturisirii şi profitul ce poţi avea tăcând, se slobozi ca o mahalagioaică. Lia era o bucăţică bună, eu adevărat, minunată bucăţică… poate era rost, cât se găsea în lipsă, cu bărbatul paralizat. Pe urmă îşi găsea ea un amant, sau pe cineva s-o ia de nevastă.

Şi râdea mulţumit, eu ochii abia mijiţi. Rânjea de

poftă, cu dinţii lui galbeni şi murdari la vedere.

Era grav, foarte grav! Va să zică, la catedră îl avea contracandidat pe Bulbuc; la Lia, pe Mreneş.

— Dragă Mreneş, tocmai treceam pe la tine, să controlez un zvon. Auzii zilele astea că Bulbuc ar fi evreu. Ştii tu ceva?

Mreneş îl privi mirat. N-ar fi imposibil. Originar din Târgul Frumos, nas coroiat, obrăznicie cu carul.

— Uite, de aia mă oprii la tine. Chestiunea e foarte importantă pentru întreaga noastră generaţie.

— Las pe mine…

Badea l-ar fi sărutat. Uitase şi de Lia. Începutul era bun. O vorbă intrată pe gura lui Mreneş îşi făcea drum în lumea mare. Mreneş îi promise să afle adevărul. Avea un unchi poliţai la Iaşi. Ala găsea tot neamul lui Bulbuc ca din oală.

Badea plecă mulţumit de la Mreneş. Cât despre Lia, avea să-l ducă la ea când şi-o vedea ceafa. Aproape de spital, iată-l pe Leonin cu nedespărţitul lui prieten. Merge bine, poate că ajunge patron de bordel, gândi Badea. Opri maşina şi coborî.

— Leonine, am o veste.

Indiferent, Leonin îi întinse mâna.

— Am aflat că Bulbuc e ovrei…

Leonin dete nepăsător din umeri şi se întoarse către Fănică.

— Domnule doctor, cum ţi-am spus, eu am numai două gânduri: Miţa şi credinţa cea adevărată. Miţa n-a fost o femeie de rând, n-a fost nicio sfântă, cum spun unii despre iubitele lor. Miţa a fost un popas.

— Un popas… repetă Leonin surprins.

Badea era mulţumit de indiferenţa lui Leonin. E starea cea mai bună ca să poţi strecura o şoaptă, un gând.

— Tocmai mă duceam către un bolnav, când te-am văzut şi mi-am zis să afli şi tu bomba.

— Eu nu cred în palavre. Şi chiar dac-ar fi, ce-mi pasă mie…

Lui Badea îi fulgeră prin minte o adevărată idee de

geniu. Se poate să ajungă un ovrei profesor universitar? Asta trebuia s-o afle şi Bratu. Dacă nu se găsea cine altul să-i spună, îi va spune el: dragă Braţule, ai mai auzit tu aşa ceva, ovrei profesor universitar? Ne spurcă facultatea.

Vezi, cum îţi vin ideile, agitându-te, alergând încoace şi-ncolo, nu stând mototol. Încă un punct, punctul şase, în favoarea lui Bratu… şi se despărţi de cei doi.

Rămaşi singuri, Leonin şi Fănică continuau vorba lor.

— Miţa a fost doar un popas. Ai văzut, când te opreşti la o răscruce de drumuri, te bat vânturile din toate părţile. Într-o parte poate fi întuneric de vijelie, iar în cealaltă parte, să răsară soarele. Aşa şi eu o femeie ca Miţa. Se întâlnesc în ea toate păcatele iubirii, dar şi frumuseţile duhului. Te opreşti în preajma ei, te odihneşti, pentru ca apoi să primeşti de la Dumnezeu duh sfânt.

— Frumos vorbeşti, Fănică.

— Dar nici n-am spus lămurit gândul meu. Mi-aduc aminte de covorul fermecat din basme, care te mină prin toate frumuseţile închipuirii, până ce ajungi în grădina visului. Miţa a fost un asemenea popas fermecat.

— Poate că vorbeşti nu numai frumos, dar şi adevărat.

— Eu am vorbit totdeauna frumos. Poate de aceea m-au iubit fetele. Femeile au sufletul în urechi. Eu n-am iubit decât o dată, pe Miţa.

— Nu-i aşa că nu poţi iubi decât o dată… şi Leonin îl apucă de mină, parcă să-l oprească la acest mare adevăr, să nu mai spună nimic.

— Dacă găseşti femeia popas, femeia care să-ţi deschidă drumul către Dumnezeu.

Cită apropiere între simţirea lui de om fin şi cultivat, şi simţirea acestui om scos dintr-un bordel. Oricât ar fi vrut să se desprindă din lumea ideilor romanţate, realitatea vorbea în alt fel. Fănică Domnişoru nu era o modă literară, era un adevăr. După vorba Ioanei, era ieşit din literatură şi intrat în viaţă. Poate că era omul estetic al lui Magheru.

Când Leonin ajunse acasă, femeia îi spuse:

— Domnul doctor Bulbuc a telefonat de mai multe ori, şi a spus să-l chemaţi cum sosiţi.

— Alo… tu eşti, Bulbuc? întrebă Leonin. De ce m-ai chemat?

— Nu mai e nevoie de noi. Leluţ a murit.

— A murit? şi se mustră în cugetul lui.

A doua zi ar fi trebuit să-l opereze, iar el era cu gândul numai la iubirea lui.

— A făcut o nouă congestie cerebrală, de data aceasta mortală.

Leonin nu găsea nimica de spus.

— Cum dracu' să facem, să punem mâna pe piesă… se interesă Bulbuc. Mult aş da să am tumora în borcan, să ştiu dacă a fost prins şi talamusul. Te pomeneşti c-a fost o dublă tumoare, una pe frontala ascendentă, alta pe talamus… şi se opri, ca să dea răgaz şi lui Leonin să spună ceva.

Pe el nu-l mai interesa acum răzbunarea, ci numai lucrarea ştiinţifică.

— Greu… făcu Leonin într-o doară şi nu ştia bine la ce răspunde.

— Dac-am plăti autopsierul, fără să ştie Lia. Scoatem creierul. Coşi tu pielea intradermic, de nu se mai cunoaşte…

— Greu… continuă în neştire Leonin.

— Am cercetat literatura. Nu sunt decât două cazuri de tumoare dublă, a zonei frontale ascendente şi a talamusului. Admirabil! Şi apoi: înmormântarea e poimâine după-amiază, la ora trei. Şi Lia asta, proastă mai e, a pus înmormântarea tocmai în orele de consultaţie.

Leonin se întoarse de la telefon, prăpădit. Dar nu moartea lui Leluţ îl îndurera, ci neputinţa lui de a fi amărât. „S-au înteţit zvonurile de toamnă, scumpă Marga, susţinute de mireasma ierburilor arse. Sunt ani de când nu te-am văzut. Despărţirea aceasta îmi măreşte dorul de tine, în loc să mi-l mulcomească. Un decăzut, pe care l-am cunoscut de pe vremea când eram student, scos prin iubire din murdăria vieţii, a devenit acum bun prieten, el mi-a

tălmăcit soarta iubirii noastre, începută ca realitate şi devenită azi fulguraţie extatică. De ce nu-mi scrii? De ce îmi pricinuieşti atâtea griji? Poate că scrisorile tale se rătăcesc prin pustiu. Dar pustii sunt şi-l clipele când nu-ţi văd slova…” şi rămase cu privirea la portretul femeii iubite.

Cugetul lui era limpede ca picurul izvorului. Nu putea să-şi scoată din auz muzica glasului ei şi, din priviri, bogăţia trupului ei. Imaginea Margăi se încolăcea pe gândul lui ca liana pe tulpina pomului. Prin iubire, viaţa lui luase un sens nou. Frunzişul pomilor se închina odată cu purpură amurgului la icoana ei; cântul păsărilor se înălţa odată cu parfumul florilor, din preajma ei; dacă s-ar fi aşezat la pian, sonata l-ar fi condus tot către ea. Pe vasta gamă, întinsă între murmurul frunzelor, cântul pianului şi chipul ei, glăsuia o singură melodie. Era glasul ei, una cu glasul lui Dumnezeu.

Când servitoarea aduse cartea de vizită a doamnei profesor Atena Anghel Drăghiceanu, el nu se miră de felşi, părăsind masa de lucru, ca să-i iasă înainte, chiar bănuia ce-o aduce.

— Sunt foarte fericit, doamnă, de vizita dumneavoastră. Şi sunt sigur că, între pricinile care vă aduc la mine, ocupă un bun loc şi bucuria de a vorbi de el, de nepreţuitul dumneavoastră soţ…

— Este singurul motiv.

Leonin o văzuse numai la înmormântarea lui Anghel, prin voalul gros de crep. Acum voalul negru era dat peste cap şi pe chipul ei se vedea încă durerea.

— Luaţi loc, vă rog, doamnă… şi daţi-mi voie să vă întreb dacă nimic altceva nu vă aduce la mine?

— Nimic, absolut nimic, decât dorinţa de a te auzi vorbind despre el, despre cel mai minunat om de pe pământ. Nu puteai spune că era o femeie frumoasă, cu pometele prea la vedere, cu bărbia ascuţită, cu fruntea mare şi bombată. Avea buzele subţiri, dar frumos arcuite, şi-n miopia ochilor purta multă melancolie.

— Peste două zile plec la Paris. Vreau să editez acolo

lucrarea lui despre tratamentul durerilor în tabes, pe care o am în manuscris. Voi lipsi mult, dar vreau să iau cu mine tot ce-a rămas viu de la el… răsadul gândurilor lui în elevii lui favoriţi.

— Aş vrea să am, doamnă, glas de psalmist ca să pot traduce tot ceea ce sufletul meu simte. Îmi pare rău, dar n-am niciun fel de talent. Şi ridicându-se, într-o mişcare nestăpânită: L-am iubit, doamnă… şi pentru iubire cuvintele noastre sunt cu totul nevrednice. Vă asigur că înţeleg pentru ce şi dumneavoastră l-aţi iubit.

— Cum nu se poate închipui mai mult. El avea şaizeci şi trei de ani, iar eu, douăzeci şi cinci. Era aproape cu patruzeci de ani mai în vârstă ca mine. Dar niciodată nu voi putea iubi un alt bărbat, niciodată…

— Înţeleg. Şi eu sunt la fel. Şi eu am iubit… Zadarnic încerc acum să mai iubesc o altă femeie.

Apoi, aşezându-se la pian:

— N-aţi vrea să pregătesc clipa aceasta minunată, prin muzică? Muzica e auxiliarul meu, nu vorba.

Şi începu să preludeze.

— Aş vrea să vă vorbesc de frumuseţea lui sufletească, de marea lui bunătate, ascunsă sub acel umor, niciodată răutăcios. Aş vrea să vă vorbesc de lucrările lui, dar aş vrea să vă vorbesc, mai ales, despre geniul lui… de omul care şi-a depăşit geniul ştiinţific, prin omenie. Dar nu pot vorbi de toate acestea decât vrăjit de muzica lui Beethoven.

15

Trecuse o iarnă întreagă de la moartea lui Leluţ şi Leonin nu se putea obişnui cu ideea aceasta. La început de operaţie, când se aşeza la microscop, ori de câte ori vorbea cu Badea sau cu Bulbuc, îşi amintea de Leluţ.

— Oare să aibă Freuci dreptate, domnişoară? spuse el Sandei. În ura noastră să sălăşluiască şi multă iubire? Te pomeneşti că, după toate cele ce mi-a făcut Leluţ, eu îl iubeam?

Se găseau amândoi în micul laborator al spitalului, căutând la microscop, printre organe, metastazele grefelor

de cancer experimental.

— Faptul e cunoscut. Şi nu elevii lui Freud l-au evidenţiat. Marii romancieri au intuit aceste tainice rezonanţe şi corespondenţe dintre iubire şi ură. Ura… şi se întoarse la microscop cu vorba neisprăvită.

Leonin mişca încet viza micrometrică, dar parcă cu lama, care se mişca uşor, se desfăşurau ca într-un film amintirile lui demult, din primele zile de facultate, când se auziseră strigaţi la catalog, în sala de disecţie: Leluţ, Leonin. Vieţile lor fuseseră strâns legate una de alta, se aflaseră prieteni, se duşmăniseră… Trebuia să recunoască: Leluţ a fost formidabil. Nu prin lucrările ştiinţifice, sau prin erudiţie, dar prin patima lui răscolitoare de viaţă. Prezenţa lui Leluţ îndârja, zbuciuma sufletele omeneşti… le făcea mai vii, le întărea, le ţinea treze. Ce-ar fi fost el fără ura lui Leluţ? Un om obişnuit, mediocru, fad. N-ar fi urcat calvarul remuşcărilor, n-ar fi înţeles vorba lui Fănică Domnişoru, n-ar fi cunoscut iubirea Margăi. Adevărat, Leluţ i-a fost un alter ego şi amândoi alcătuiau o singură făptură.

Marga…

Un gând dureros, dar şi duios, îi copleşea sufletul. De multă vreme fericirea lui era susţinută numai de acele scrisori zilnice, care se răriseră cu timpul, iar acum încetaseră de a mai sosi. Ce mai rămăsese din iubirea lui, din iubirea lor?

— Domnule doctor, se întoarse Sanda către el, m-am gândit că trebuie să reluaţi ţupta cu Bulbuc.

Leonin o măsură c-un zâmbet mirat.

— Nu râdeţi. Vorbesc serios.

— Zâmbesc de potriveala de gânduri. Mă gândeam la rostul lui Leluţ în viaţă, la rostul lui de răscolitor de ură… şi dumneata îmi pui acum înainte pe succesorul lui, pe Bulbuc.

— Cu siguranţă că vi se va oferi catedra de Medicină operatoare. Să n-o primiţi, să daţi lupta. De ce el să aibă clinică? Clinica vi se cuvine dumneavoastră.

— Ce bună eşti, domnişoară…

— Nu sunt bună, vă iubesc. Vă iubesc azi, când abia aţi izbutit să răzbiţi. Vă voi iubi la fel când veţi ajunge cu renume ca Anghel Drăghiceanu.

Leonin se întoarse la microscop. Ce frumos e să spună o fată lucrurile în chip aşa de simplu, aşa de cinstit. Ce purificat apărea acest orgoliu de femeie, pornit din iubire.

— Aş vrea să mă bucur de succesul dumneavoastră, eu cea dintâi, ca zgâncitul care se bucură singur de comoara lui. Aş vrea să vă cunosc gândurile care abia nasc, să le susţin cu vorba, cu ochii şi cu sufletul, până ce dau în pârg. Aş vrea să-mi lămuresc tot ce e nedefinit şi incert în mintea mea, prin vorba dumneavoastră sigură şi prin gândul de geniu.

— Nu mai vorbi de geniu, domnişoară.

— Ba voi vorbi mereu de geniul în care cred şi prin care vreau să vă redau vieţii. De aceea v-am ispitit cu gloria. Gloria nu e decât recunoaşterea cinstită a unei risipe de însuşiri native.

Se ridicase în picioare, cu trupul ei frumos drept, capul răsturnat ca de obicei uşor pe spate, de i se vedea gâtul întins şi rotunjit de cele două panglici musculare de pe lături, şi părul negru încercuind calota albă, ca o coroană.

— Domnule doctor, trebuie să încercaţi vocabularul faptului mărunt.

— Cum, domnişoară, dumneata vorbeşti aşa?

— Da. Numai faptul mărunt poate epuiza geniul şi să vă redea vieţii. Să-l urâţi pe Bulbuc! De aceea vreau să începeţi cu el lupta. Să-l urâţi pe Badea, meschinul şi păcătosul care vă invidiază. Să-i urâţi pe profesorii facultăţii care, fără Anghel şi fără Qrman, sunt proşti, răi şi infami. E ultimul mijloc. Numai prin faptul mărunt al urii vă veţi întoarce către mine; numai urând pe toţi, mă veţi iubi pe mine… Numai prin faptul mărunt puteţi prinde enigmatica putere a prezentului: caleidoscopul feeric al unei fântâni arteziene, sensibilitatea strălucitoare a unei flori în grădină, mireasma sau parfumul ei, surâsul

îngeresc al razei de lumină, universul concentrat într-o piatră preţioasă. Faptul mărunt, transpus în frumos, este răvaşul de fiece clipă a prezentului. Bratu trăgea la ţintă în fundul curţii. Lângă el, o droaie de copii, privindu-l cu admiraţie şi notând loviturile. Asta era plăcerea lui zilnică şi ambiţiona să nimerească chiar în punctul negru din centrul panoului. Cum trăgea un glonţ, copiii alergau buluc să-i anunţe isprava. Şi el, cu revolverul în mână, mândru, ca şi cum şi-ar fi doborât adversarul pe câmpul de onoare, aştepta până ce copiii erau iar lângă dânsul, ca să întindă din nou braţul. Ambiţiona să tragă cu mână sigură, fără să închidă un ochi ca ageamiii, şi fără să simtă măcar tremurul vreunei fibre musculare.

În schimb, Badea avea oroare de împuşcături, zgomotul parcă-i spărgea timpanul: iar revolverul rece, metalic, îl cutremura până-n măduva oaselor când Bratu, glumind, i-l trecea în mână. Armata o făcuse la sanitari, manevrând drugul şi targa. În timpul războiului fugise de front, să n-audă bubuituri, să nu vadă puşcă, tun sau mitralieră. Dar cât de mult ar fi vrut ca în locul ţintei negre să se afle capul, pieptul sau pântecul lui Bulbuc! Necazul lui nu se putea ostoi. Destul fusese sluga lui Leluţ – bine că-l luase dracu’ – acum să vie altul la rând? Până când tot slugă?

Ajungând la Dămăroaia şi auzind focurile de revolver, Badea se opri la poartă, aşteptând ca Bratu să-şi termine exerciţiul zilnic. Încurcat mai era. Acum, în martie, fierbea cazanul satanei: consiliul profesoral pentru ocuparea celor două catedre vacante. După multă chibzuială cu el însuşi hotărâse să se mulţumească şi cu Medicina operatoare, dar se opunea Bubluc. Îl scotea din fire. Nici nu ajunsese profesor şi-şi impunea voinţa. El hotărâse că Badea nu face de profesor universitar, compromitea o catedră. Leonin da, era bun…

Mare neobrăzare. Cu ce drept poruncea mizerabilul acesta consiliului profesoral? De unde până unde îndrăznea el să dea verdicte? Fiindcă era ovrei. Numai pentru asta. Numai aşa se putea explica obrăznicia lui. Era

de datoria lui Bratu să facă ordine în acest caz. Acum era un moment istoric. Va vedea dacă Bratu înţelege că are de misiune istorică. Auzea bubuiturile din fundul curţii, şi parcă fiecare lovitură îi plesnea lui fruntea în ţăndări. Ce gust şi la Bratu. Se zguduiau cercevelele la ferestre, se opreau oltenii cu coşurile pline, schelălăiau şi câinii…

Şi iar revenea la gândul lui. Moment istoric. Poate aşa se vor desfunda şi urechile domnilor din consiliul profesoral. Mai ales ale lui Urlieşu care, de-o bucată de vreme, se prăpădea de dragoste pentru Leonin. Fiindcă Leonin stătea ca o mireasă, alţii se zbăteau pentru el. Frumos spectacol: Leonin stând pe perne, ca mireasa, şi Bulbuc azvârlind prin monoclu obrăznicia lui […]. N-avea noroc şi pace! Zadarnic a fost vorba lui şireată, zadarnic curajul lui… căci la început o luase mai în şoaptă, dar la urmă ţipase în gura mare că Bulbuc era ovrei. Dar zvonul nu prindea, şi pace. Nu-i rămânea altă soluţie decât revolverul lui Bratu.

Văzu un copil dând târcoale maşinii şi-l mână în fundul curţii, să-l cheme pe Bratu. În curând bubuiturile încetară şi-l văzu pe Bratu venind spre el, cu revolverul în mână.

— Dragă Braţule, sunt sigur că Bulbuc e ovrei.

— Probe, spuse Bratu, lovind cu ţeava revolverului palma stângă.

— Mi-a promis un om de încredere că-mi aduce un act, actul de naştere al lui tată-său… şi apoi schimbă vorba, devenind patetic în pledoaria lui pentru catedră […].

Badea ţăcănea într-una în podul palmei, cu ţeava revolverului.

— Probe, probe…

Trebuia să-l ia cu binişorul, ca să-l depărteze pe nebun de la gândul lui fix. Greu de lucrat cu nebunul de cinste. Când i-a intrat ceva în minte, nici cu forcepsul nu-i poţi scoate

— Dar cu Ţepeluş cum stăm?

Şi-n chestiunea lui Ţepeluş Bratu era stăpânit de

nebunia cinstei. Parcă totul – îi devenise indiferent: familie, bolnavi, ştiinţă.

— Aştept să am proba trădării... şi, ridicând revolverul în sus, începu a smuci de trăgaci.

Noroc că revolverul era gol. Nu se auzea decât: ţac, ţac.

— Eu am să te ţiu în curent, dragă Braţule. Ai toată încrederea. Ştii, ¡partidul liberal a ajuns cosmopolit: ovrei, nemţi, unguri... dar mai ales ovrei. Mi-e silă. Într-o zi mă vezi rugându-mă să mă primiţi în mişcarea voastră.

— Vei fi bine venit, frate-meu.

Badea îi strânse mâna afectuos şi se urcă în maşină. Nu făcuse mare ispravă, dar! l vizitase, şi tot era ceva. Azi aşa, mâine aşa... poate că-l mai domolea pe apucat. Trebuia să facă pe dracul în patru, să scoată acte că Bulbuc e ovrei. Punea oricât la bătaie. Parcă începea să fie mulţumit, era pe calea cea bună.

Acum, la Lia. S-o apere de viermele de Mreneş. Avea să-i spună cinstit:

— Doamnă, vă iubesc... Eu am gânduri serioase. Divorţez de nevastă şi am onoarea să vă cer mâna. Până se termină divorţul meu, trece şi anul de doliu... Şi se lăfăia în maşină, cu picioarele în scaunul şoferului, cu capul dat pe spate. Va izbuti. Catedra avea să-i fie oferită lui pe tavă de argint, nu lui Bulbuc.

17

Preotul Manoil avea impresia unei încheieri de etapă. Răstimpurile nu se socotesc numai prin acte solemne: morţi, cununii, botezuri, ci şi prin anumite clipe de lămurire totală. Te ajunge bucuria, te loveşte nenorocul. Pleci la drum cu o socoteală încheiată.

Chiar în dimineaţa aceea Léonin primise o scrisoare de la Clement, prin care îl anunţa că avea împuternicirea să vândă Prunişorul, iar banii să-i trimită în Captown, în Africa de Sud. Léonin înţelegea bine vorba popii. Era o încheiere de etapă. Îşi aminti şi de definiţia Sandei: destinul uman şi destinul divin. Ce potrivit cădeau cuvintele preotului.

— Dragă Léonin, nu mai sunt azi un meseriaş al propovăduirii, nu mai cred în geometria iubirii şi în matematica inteligenţei.

Se găseau în biroul lui Leonin, după terminarea consultaţiilor, pe înserate. Preotul adusese de la sanatoriul lui, din munţi, duhul sănătos şi sfânt, care stăpânea acolo întreg cuprinsul. Pe fereastra camerei se revărsa un întuneric de umbre. Pomii începuseră să dea iar muguri, se umpleau de sevă coardele de viţă sălbatică întinse pe sfori, şi arbuştii gardurilor vii păreau împletituri de nuiele, pudrate cu o pulbere verzuie.

Şi Leonin avea siguranţa că se încheiase o etapă din viaţa lui. Trecuse mult timp fără vreo scrisoare de la Marga. Dar tot amâna gândul care, după vorba de la început, ar fi putut să-l lămurească. Se mângâia cu tot felul de nădejdi şi presupuneri: se rătăceau scrisorile, călătoriile îndepărtate prin deserturile Africii… Era cu neputinţă să nu se mai întoarcă. Dumnezeu…

În timpul acesta, preotul vorbea. Marea dispută nu se punea între raţiune şi credinţă, ci între credinţă şi iubire. Credinţa nu ucide raţiunea, fiindcă e numai frică, dar ucide iubirea. Trebuie să fii raţional cu măsură, trebuie să fii credincios cu măsură, trebuie să fii înţelept cu măsură… Fără limită e numai iubirea, fiindcă iubirea e o continuă mărturisire, ea defineşte infinitul şi rezolvă nemurirea.

Amurgul era roşu întunecat. În aceste zile de început de primăvară, cerul se arăta potolit şi frumos, dar greu. Leonin nu aprinse lumina, avea parcă nevoie de semiobscuritate pentru gândurile cărora ar fi vrut să le întârzie intrarea în conştient.

— Dragă Leonin, lipsit de iubire, pe vremuri, lucram în neştire. Pe atunci infinitul meu era cel raţional, matematic şi fără greşeală. Cel de azi e infinitul iubirii, în care păcatul şi ispăşirea se arată ca elemente de căpetenie. Păcatul e rădăcina sălbatică a calităţii. O lume fără păcat şi fără de iubire – e o lume rigidă, închistată. Matematica nu poate explica nici infinitul, nici nemurirea, întruparea lui Dumnezeu nu se sfârşeşte cu pământul

nostru, ea se continuă în alte lumi, şi în alte universuri.

Fiind atât de adânciţi în vorba lor, Leonin nici nu luase seama că femeia introdusese în salonul cel mare pe cineva. Citind cartea de vizită se ridică, cerând scuze preotului că trebuie să se ducă în întâmpinarea vizitatoarei. Era Lia Leluţ.

— Nu te supăra, părinte… dar lasă-mă singur cu ea, cine ştie ce necazuri o aduc la mine.

— Nicio supărare… şi preotul plecă.

De la înmormântarea lui Leluţ ei nu se mai întâlniseră. O tristă îngândurare adumbri sufletul lui Leonin, sărutându-i mina şi urându-i bun sosit în locuinţa lui. Era prima femeie care intra în salonul pregătit pentru Marga. El făcu lumină, şi, în lumina plină, mobilele prinseră a străluci, culorile sclipeau în mătăsuri, iar pe pereţi, tablourile trăiau viaţa lor ireală, dar plină de adevărul frumuseţii.

— De mult aş fi vrut să vin, domnule Leonin, dar iată că m-am temut…

Leonin nu răspunse, fiindcă şi el se temea. Ceea ce câştigase în tărie şi perfecţiune profesională pierduse în putinţa de a fi fericit. Oare să fie o antinomie între forţă şi fericire?

— Am nevoie să fiu ocrotită…

Cât se făcuse de frumoasă! Chiar încă din timpul bolii lui Leluţ, dând dovadă de neputinţa de a fi nenorocită, trupul, fără învoirea sufletului, câştigase în vigoare.

— Scumpă doamnă, dacă aţi şti în ce stare se află sufletul meu, nu mi-aţi acorda atâta încredere.

— Ştiu, ai fost foarte nedreptăţit. Dar îmi pare că, peste o săptămână, consiliul profesoral te va face profesor, pe dumneata şi pe Bulbuc.

— Dacă profesorii ar şti ce se petrece în sufletul meu, niciunul nu mi-ar da votul. Şi pe bună dreptate.

Lia ridică asupra lui genele lungi şi atât de liniştite, parcă mai grele acum, în urma suferinţelor.

— Nu-mi vorbi aşa. Eşti singura mea nădejde. S-au năpustit ca şacalii asupra mea…

— Cine? Blidariu?

— Şi Blidariu, şi Mreneş şi, închipuieşte-ţi, până chiar şi Badea.

Ce dezgust te prinde când vezi oamenii în toată goliciunea lor sufletească! Filosofi, ca Blidariu; zgârciţi ai cărţii şi ai banului, ca Mreneş. Tot mai măreţ apărea Leluţ. Era un om! Nu-l putea aşeza într-una din categoriile lui Magheru, poate că şi acestea erau artificiale. O fi fost un *homo faber,* cu toată oroarea şi infamia legată de el, dar avea o linie. Avea scăderi, dar patima cu care lucra era adevărată. La Leluţ, dorinţa de glorie dădea cruzime luptei, făcând-o autentică, spre deosebire de ceilalţi, la care totul, ştiinţa, arta, sentimentele morale erau numai făţărnicie. El voise să fie om de ştiinţă, să ajungă om politic de vază, să găsească adevăruri mari, eterne… Era un chinuit al nemuririi.

— Blidariu, cu filosofia; Mreneş, cu psihanaliza; dar mai infam ca toţi Badea, propunându-mi o căsătorie după ce va divorţa. Toţi, nişte şacali. Apără-mă, te rog… eşti singurul om în care am încredere.

El ar fi vrut să-i promită tot sprijinul, s-o asigure, s-o încredinţeze de devotamentul lui, dar vorba îi era palidă, încurcată, şovăitoare. Cât de frumos vorbise cu doamna Anghel Drăghiceanu, alergase chiar la sprijinul clavirului ca să dea taină şi măreţie vorbei… dar iată că faţă de Lia se simţea redus la vorbă obişnuită, fără nicio artă. Nedorita lui răzbunare se realiza.

— Doamnă Lia, cereţi ajutorul meu… dar vă înşelaţi, nu vă pot fi de niciun folos, eu sunt un ratat. O bună prietenă care, ca şi dumneavoastră, mă supraevaluează, mi-a arătat ce-mi lipseşte. Am lipsă de un impuls de viaţă.

Lia devenise aprigă. O uşoară roşeaţă îi ascundea ochii şi o întunecime nefirească îi adumbrea fruntea, iar vocea energică trăda o grijă rău ascunsă.

— Adevărat. Îţi lipseşte un mare impuls de viaţă.

— Ura? întrebă repede şi cam stângaci Leonin.

— Nemurirea… răspunse cu hotărâre Lia.

— Nu… şi făcu cu mâna un gest de respingere.

— De ce te aperi aşa?

Leonin nici nu răspunse, în schimb Lia se îndârjise.

— Vino cu mine, să furăm secretele lui Dumnezeu. Vorbeşti de ură. N-ai lipsă de ură, ci de orgoliu.

— Orgoliu! Am cunoscut iluzia mincinoasă a acestui sentiment van.

— Vino, să-ţi asigur triumful unei vieţi voluntare şi productive.

Lia nu răspundea de fel cerinţelor lui sufleteşti.

— Scumpă doamnă, vorbeşti unui om sfârşit. Mie nu-mi rămâne, în viaţă, decât mediocritatea. Mediocritatea operaţiilor frumoase, mediocritatea mulţumirilor pacientului vindecat şi, mai ales, mediocritatea lucrărilor ştiinţifice… iar pe plan spiritual, numai nostalgia divinului.

— Noţiune neînţeleasă acum, aparţine secolului trecut.

— Nostalgia divinului nu se dobândeşte prin judecată, ea te cuprinde fără să ştii, te insuflă. Şi mie mi se arată ca o trebuinţă, la fel cu hrana şi iubirea.

— Eu opun nemurirea nostalgiei divine.

Leonin avu un gând dureros. Poate că Lia l-a ispitit şi pe Leluţ cu promisiunea nemuririi.

— Nemurirea, iubirea… continua Lia.

Leonin dădu din cap cu mâhnire. Iubirea! Iubirea lui nu se mai putea întoarce.

— Am fost aşa de fericit prin iubire şi sunt acum aşa de nefericit, încât nu mai pot iubi. O iubire mare îţi sleieşte sufletul pe veci. Viaţa mea stă aninată de anumite clipe de extaz. Atât.

— Cât eşti de nefericit, scumpul meu prieten. Sper însă că e ceva trecător.

— Eu sunt moştenitorul lui Magheru. Şi mă gândesc să-i moştenşsc şi soarta. Sunt omul care sfârşeşte un destin.

Lia se ridicase. Surâdea sever şi totodată trist, ca mamele indulgente în faţa greşelilor copilului.

— Marga a fost iubita perfectă. Şi fiindcă Leonin schiţă o mişcare de nervozitate: Lasă-mă, te rog, să

vorbesc. Despărţirea asta ciudată, marcată printr-o neînţeleasă jertfă, a dovedit intuiţia şi vocaţia ei de amantă perfectă.

Leonin era uluit. Descoperise un răspuns după care mintea lui alergase atâta vreme, după care sufletul lui tânjise. Lia avea dreptate. Acesta era tâlcul plecării Margăi şi al expatrierii ei.

— Cât e de uşor să fii amantă, şi cât de greu să fii soţie. Să te lupţi cu viitorul, să vezi cum devotamentul înlocuieşte iubirea… iar, pe de altă parte, ea amantă să ai la îndemână despărţirea, să faci din ea o taină care să întreţină iubirea la nesfârşit. Şi, întinzându-i mâna: E greu să fii soţie. E mult mai uşor să fii amantă… Leonin terminase de citit scrisoarea de la Lia. În locul Margăi, acum Lia. Îşi pusese la întrecere tot darul ei poetic.

„Parcă s-a căscat între noi cumplita veşnicie, de când ne-am despărţit. (Cât e de trist şi de mult!)”.

Răsturnat pe scaun, cu genunchii sprijiniţi de marginea mesei de lucru, Leonin lăsase foaia scrisă pe genunchi. Îşi simţea sufletul inundat de o năvală de tristeţe. Parcă ar fi fost rămas pe peron, după plecarea trenului, despărţit de o fiinţă iubită. Plecase ceva din el, se desprinsese o parte din suflet.

„Scrisul îmi produce puţină febră. E pentru dumneata, scump prieten. Nici nu-ţi închipui ce mare voluptate, ce înfiorată ameţeală îţi dă febra pentru un om care ţi-e drag. Toate gândurile devin uşoare, impalpabile şi minunate. Nu te indigna şi nu te răzvrăti, că-ţi spun că te iubesc”.

Din nou lăsă scrisoarea pe masă. Câtă trebuinţă de iubire în juru-i. Ca şi la Sanda, niciun interes. Ce greşită socoteală să cauţi numai şi numai interes, în iubire. Trebuinţa de ocrotire era, de fapt, trebuinţa de a iubi, de a fi iubită. Mreneş putea vorbi de inconştient; Blidariu de geniul speciei; Leluţ credea în puterea amorului propriu şi a triumfului în iubire. Toate sunt explicaţii plauzibile, dar prinse în sisteme de gândire… şi, ca atare, strâmbate. Există o iubire desprinsă de orice interes, de orice

inconştient. Iubirea de care vorbeau Fănică Domnişoru şi părintele Manoil, ca ţesătură a infinitului şi a eternităţii.

„Sunt singură în casă, la radio se aude concertul de Mozart, care-ţi place atât de mult, aud şi tic-tacul ceasului, la unison, în cosmos, cu zvâcnirile inimii mele. Am deschis fereastra. Lupta este ireală şi aştept în bătaia lunii pline, ca pe vremuri în pervazul ferestrei de la cămin… să duc nopţii şi stelelor mărturisirea mea, să-ţi pot spune cât te iubesc de mult…”

Multă asemănare se vedea între Lia şi Sanda. Aceeaşi mândrie, aceeaşi gravitate, şi iată-le pe amândouă cu inima plină de un singur dor, amândouă trăind în aceeaşi extatică năzuinţă. O bruscă smucitură de uşă rupse spuza de vis în care se simţea dus. Badea! Badea, înnebunit, ca altă dată Mavru şi Raică.

— Vino. Grăbeşte…

Vorba i se înecă în gât. Gâfâia şi tremura.

— Po. dariu a fost împuşcat.

— Eşti nebun?

— Da – şi Badea se prăbuşi pe scaun – a fost împuşcat de Raică.

Badea era desfigurat, palid, cu părul în dezordine, cravata strâmbă, gulerul descheiat, parc-ar fi fost sculat în timpul unei alarme.

— Vino repede. L-am adus la tine. Vino să-l salvezi, dacă se mai poate.

Leonin îşi aruncă pe umeri pardesiul şi urmat de Badea coborî la garaj. Se încheia o etapă, desigur. Moartea lui Podariu era un termen.

— Poate că-l scapi… vorbea Badea, ca şi cum i-ar fi fost frate.

Dar Leonin era sigur că Podariu se prăpădea. Era obligat. Raică încheia etapa cu revolverul său.

19

Atâta spaimă câtă băgase moartea tragică a lui Podariu în sufletul lui Badea nu părea firească. Pierduse cumpătul firii, de altfel slabă şi fără spaima aceasta. Ziua întreagă era pe lângă Leonin, ca un copil care a greşit şi se

ţine de poala mamă-sii. Vorbea întruna, vorbea aiurea, trecea de la un gând la altul, parcă se apăra de ceva. În fraze încurcate revenea mereu la acelaşi motiv: el nu era vinovat de nenorocire – deşi nimeni nu-l acuza şi nimeni nu-l trăgea la răspundere. Când Leonin ridica glasul către el, se trezea cu un răspuns anapoda: nu trebuie lăsate revolvere în mina oamenilor… La înmormântare nu fusese. Nu voia să vadă mort pe catafalc. Morţii sunt neplăcuţi la vedere, li se ascute nasul, au mâinile scheletice, se văd vârfurile ghetelor negre. Nici dantela din sicriu, nici hainele negre, de nuntă, nu… să nu vadă nimic.

La anchetă, dând cu ochii de revolverul lui Raică, s-a îngrozit şi a avut un acces aproape demenţial. Aceeaşi obsesie: el nu era vinovat…

S-a spovedit. Mai întâi, socrului său, apoi a dat o raită pe la el acasă, să se spovedească bătrânului său tată, un moşneag dat în mintea copiilor, care nu mai ţinea ceaslovul în mână, ci numai în vârful buzelor. Nemulţumit, l-a rugat şi pe părintele Manoil:

— Citeşte-mi, părinte, rugăciunea de dezlegare. Mă jur că n-am ştiut nimic din planul lui Raică şi totuşi, nu ştiu de ce, mă simt vinovat.

Pentru Mreneş, Badea făcuse o criză de anxietate cu idei delirante de autoacuzare, pornite de la un insucces erotic. Leonin bănui însă motivul: era teama pe care o cunoştea din propria lui experienţă, teama de mărturisire, îşi rumega durerea adevărată fără să aibă curajul, nici sub patrafir, nici la psihanaliză, să se mărturisească.

Raică fusese de un calm impresionant. Îşi ucisese potrivnicul şi nu regreta nimic. Tâlharul de Podariu îi furase tot, renume şi clientelă… îi furase şi ce avea mai scump, amanta. Acum îi era totuna.

Alice îl jelise pe Podariu ca pe soţul ei. De altfel, Podariu îi lăsase prin testament sanatoriul. Iar coana Sofica era în tainică vorbă cu avocaţii lui Raică.

20

În laborator, Leonin îi găsi pe Urlieşu şi pe Ioana. Urlieşu, la microscop; iar Ioana, citind versuri. Cu totul

alta apărea acum încăperea aceasta. Iubirea adusese duh nou, altul decât cel al doctelor şi sterilelor discuţii filosofice cu Blidariu şi popa Manoil. Coloranţii, eprubetele, microscoapele, microtoamele răspândeau lumini vesele şi binevoitoare. O adiere de parfum de ferigă se împrăştia în laboratorul în care lumina zilei de primăvară se revărsa cu toate puterile ei pământeşti şi cereşti.

— Sunt fericit, domnule profesor, să vă găsesc în această minunată tovărăşie.

Urlieşu se întoarse către el:

— Examinam piesele dumitale. Într-adevăr, ai reuşit să grefezi cancerul de la iepuri, la câini. Mai trebuie să împiedici, prin extractul de blastopor, generalizarea bolii, prin experienţe complementare.

— Nu mă grăbesc. Am atât de mult timp… parc-aş avea veşnicia înaintea mea…

Urlieşu se ridică:

— Acuma vino să-ţi arăt ultima mea lucrare.

— Nu… căci Leonin cunoştea teama profesorului. Am s-o citesc tipărită în revistă.

Dar Urlieşu, luându-l de mină, îl duse în camera lui de lucru.

— De dumneata nu mă tem. Am să-ţi plătesc o mare datorie, datorie de încredere… şi-i arătă formula chimică şi prepararea unei noi substanţe, plecată de la anilină, pentru combaterea infecţiilor, şi chipul lui radia de fericire.

— Foarte bine mă simt lângă dumneavoastră. Aceasta este o lucrare înfăptuită din iubire. E frumoasă ca o poezie şi bună ca mângâierea iubitei.

— Ai dreptate, Leonin. N-am ajuns om de ştiinţă decât urgisind minciuna, şi creator, decât prin iubire. Prea mult am minţit, prea mult am jucat teatru, prea mult n-am fost eu însumi. Numai aruncând, de la mine, toate podoabele vane, am devenit om de ştiinţă. Creator, numai. prin iubire. Vanitatea, linguşirea şi minciuna sunt atributele necredinţei, ele te opresc să crezi şi să creezi cu adevărat. Credinţa, fie în Dumnezeu, fie în tine… Pe om, ca

şi pe Dumnezeu, trebuie să-l iubeşti şi apoi să crezi în el.

— Acum, voi pleca, domnule profesor.

Dar, în laborator, Ioana îl opri:

— Am uitat să-l felicităm pe Leonin. Ieri a fost numit profesor doar…

Urlieşu făcu un semn de dispreţ.

— Asta-i fără importanţă.

— Aşa e, fără importanţă, spuse şi Leonin.

* t

Pe sala facultăţii îl aştepta Sanda.

— Urlieşu a confirmat rezultatele noastre.

— Eu eram sigură… şi plecară împreună.

Léonin îi povesti cum îl găsise pe Urlieşu în laborator, împreună cu Ioana Stamatu. Ce căi încurcate are uneori destinul, ca să realizeze potriviri atât de minunate. Cine ar fi crezut ca femeia aceasta, care se dăduse în vânt după Leluţ, să ajungă la această frumoasă iubire pentru Urlieşu.

Drumul către cheiul Dâmboviţei ducea mai întâi printr-o poiană smălţuită cu albăstrele. Mai încolo, pomii de pe alee începuseră să se lumineze. Primăvara se lăsa din cer şi se ridica din valurile Dâmboviţei, cu un aer tare şi dulce.

— Peste puţin timp, plec, domnule doctor. Cu ce gânduri vă las?

Léonin tresări din adâncul făpturii lui.

— Am ajuns, domnişoară, la convingerea că făptura noastră sufletească este alcătuită dintr-un *conştient,* care constituie partea activă a sufletului nostru, şi un *inconştient,* partea eternă, numită în mod obişnuit *suflet.* Te rog să notezi deosebirea dintre ceea ce spun eu şi Freud. Partea eternă este plină de ceea ce dumneata numeşti *nostalgia divinului.* Prin stările mistice: prin mistica muzicii, prin mistica ştiinţei, prin mistica faptelor bune, pătrundem în partea eternă a eului nostru, în inconştient, şi prin curentul nesfârşit al nostalgiei divinului, în eternitate.

Léonin era fericit, căci îşi dădea seama că făcuse o descoperire care depăşea orice lucrare ştiinţifică. Sanda îl

asculta şi ea avea credinţa că era un sfârşit de etapă.

— Eu voi aştepta, spuse ea, când Léonin îşi încheie vorba, voi aştepta… Voi fi medic secundar în oraşul meu. Ştiu că şi Lia vă iubeşte. Şi ea, ca şi mine, aşteaptă întoarcerea dumneavoastră la viaţă. Amândouă gândim la fel. Una din noi vă va fi soţie, sau poate niciuna… sau, una soţie, cealaltă amantă. Aşa gândim amândouă. Dar în clipa aceasta raţiunea s-a întors împotrivă-mi. Eu plec şi las să se înfăptuiască taina. Iubirea dumneavoastră cere taină…

— Domnişoară, te înţeleg şi nu prea.

— Să mă explic. Eu altă zestre n-am decât misterul căsătoriei. Aţi iubit mult, dar n-aţi fost fericit, fiindcă v-a lipsit taina.

— Mi-a lipsit taina? Cum asta?

— Da. Taina căsătoriei… Căsătoria e cu totul altceva decât iubirea sau contractul de la ofiţerul stării civile. Taina este zestrea mea. Prin taina căsătoriei se relevă dorul de viaţă dătător de bucurie. Prin taină ne vom găsi – într-un edificiu misterios şi real, care este perfect în desăvârşirea lui. Scările, pe care le vom urca, vor fi întunecate şi grele, dar lumina duhului ne călăuzeşte. El ne luminează drumul până ce soarele va lumina splendid clădirea noastră. Nu vom avea nimic de lucrat, dar va fi de datoria noastră să redăm imaginea unei lumi perfecte în bucurie. Aceea va fi adevărata lucrare estetică. După o scurtă pauză, continuă:

— Eu mă întorc în mediocritatea vieţii de provincie. Când veţi avea lipsă de taină, voi fi prezentă.

— Bucuria, şi nu extazul… repetă amar Leonin.

— Când, stând pe canapea, cu ochii închişi, voi asculta la radio muzica unui clavir… atunci veţi fi foarte aproape de mine. Iar când voi citi o lucrare de-a dumneavoastră… o! atunci veţi fi cu totul al meu. Este miracolul pe care numai taina îl poate realiza.

Cuvintele Sandei îi potopeau simţirea într-un fel de dulce lâneezeală, dar nu aducătoare de extaz. Era atât de frumoasă Sanda, dar parcă din frumuseţea ei el nu dorea nimic, îi simţea paşii ritmaţi pe paşii lui, îi vedea pantoful

mic, pulpa tare, jochia scurtă… şi totuşi asta nu însemna nimic.

— Ca să mă întorc pe pământ, îmi trebuie timp, domnişoară

— Am crezut mai deunăzi că ura v-ar putea reda vieţii. N-am avut dreptate. Rămâneţi aşa. Plec eu.

— Da, o clipă m-am lăsat ademenit de ură, pe urmă mi-am – dat seama că ura e. fără putere asupra-mi. Vezi, scumpă prietenă, am cunoscut frica, am cunoscut orgoliul… pe vremea aceea puteam urî, trebuia chiar, acum sunt eliberat. Nu mai mi-e frică, nu mai sunt orgolios. La ce bun ura? Cu ce mă perfectează orgoliul?

— Veţi medita, domnule doctor, asupra tainei căsătoriei. Nu vorbesc de iubire, ci de căsătoria ca taină- Iar eu îţi răspund indirect: nu mai vreau să fiu omul acţiunii, ci omul revelaţiunii dorului de viaţă.

— Siânt fericită, spuse ea.

— Mi se lămuresc acum ideile lui Magheru. Sunt oameni de rând, oameni statistici, şi oameni roboţi, robi ai fricii. Sunt şi oameni estetici, scăpaţi în parte de frică, prin iubire. Sunt unii metafizici – aşa-i numea Neagoe, aşa-i concepe Fănică – eliberaţi complet de frică prin ispăşire şi iubire. Dar mai sunt şi oamenii misterului, ai iubirii, prin care începe o nouă mutaţiune. Ei, în chip firesc, n-au cunoscut frica. Şi, cu o izbucnire de bucurie:

— Cunoşti versetul sfântului Pavel, vorba insuflată şi vorba profocilor? Iată că acum, în laborator, la Urlieşu, am avut imaginea aceasta.

— Eu vreau să rămân pe lângă vocea profocilor, iar dumneata's, a rămâi în vocea insuflată, binecuvântaţi prin aceeaşi taină.

Pentru prima oară se apropia de el, spunându-i dumneata.

— Câţ adevăr! Vorba insuflată, vorba profocilor. Dar sunt alţii, care depăşesc această ipostază prin omenie. Peste fapta profocilor, peste poezia omului insuflat, este omul cu potir de arhanghel, omul luminii, omul care găseşte şi aduce pe Dumnezeu… omul care, după spusele

lui Magheru, realizează o mutaţie nouă.

— Supraomul?

— Nu supraomul, domnişoară… poate fiul omului. Epilog

Intrând în sala de pansament, Leonin rămase surprins. Fănică Domnişoru, cu amândouă braţele întinse, dădea sânge pentru doi bolnavi dintr-odată.

— Aşa a vrut el, domnule doctor, spuse internul ca să se scuze.

Chipul lui Fănică era palid, iar ochii lui priveau lăuntric. Şi, cum stătea, cu braţele întinse, în bătaia soarelui şti ins de nori ca într-o vatră de jăratic, părea crucificat.

— Parcă-i un Hristos… spuse Leonin tainic.

— Parcă-i un Hristos… şopti Sanda cu smerenie.

Sfârşitul romanului Chinuiţii nemuririi

Redactor: FLOREA MIU
Tehnoredactor: MARILENA LUNGULESCU
Bun de tipar: 28.11.1986
CRAIOVA, 1986
Întreprinderea poligrafică „Oltenia”, str. Mihai Viteazul nr. 4, Craiova
Comanda nr. 331